

SZILÁGYI DOMOKOS
KÉNYSZERLESZÁLLÁS
ÖSSZEGYŰJTÖTT VERSEK

TARTALOM

SZILÁGYI DOMOKOS JÁTÉKAI

ÁLOM A REPÜLŐTÉREN (1962)

Tizennyolc millió
Megáradt a nagyvíz
Vidám sirató
Ius primae noctis
Szerelem
Két virágének
 Az mezőket járom
 Jobb árokban hálnom
Mifelénk
Ősz (Tövist virágzik az idő...)
Bűnöm: a szépség
Építők
Kazánkovács
Vers Villon szépasszonyaihoz
Glézosz beszéde
Keresetvetők
Kocsmai öregek
Vers a VIT-ről
Nyár
Őszi táj
Jóreggelt
Ősz (A vízben karcsú, sík halak...)
Anyókák őszi búcsúja
Búcsú (Kicsit ijedten integetél...)
A szomszéd asztalnál
Öregurak
Pörpatvar
Tavaszi szél
Kávéházban
Március (Korrekt sugarak nyargalásznak...)
Napiparancs tavasszal
Március (Foga van a napnak...)
Gagarin
Ákos, a festő
A beteg
Vers emberbarát barátomnak
A misztikus
Narkózis
Nap
Álom a repülőtéren
 Invokáció
 (Kedvesem én annyit kerestelek)
 Az ismeretlen katona
 Az örömet te hódítottad vissza nekem)
 (Most távoli földrészekről szólok neked)
 Diadalív
 Álom a repülőtéren
Sorok a szabadságról

Katonatemető
Francia repülő Tunisz fölött
A festő halála
Halál árnyéka
Himnusz a holnaphoz

SZERELMEK TÁNCA (1965)

Látomások
Vasöntők
Este a tömbházaknál
Vér
Ünnepek
Lányok az autón
Tavirózsák
Számvetés
Orvosnő
Fogytán papírom
Felnöttek
Űrhajósok
Nem áldok, és nem átkozok
Fénnyel csobogó szobában
Hétmérföldes csizma
Még alig alkonyodik
Hegyek, fák, füvek
Májusi találka
1946
Éjfél után
Viszonylag
Ha nem vagy itt
Szerelmek tánca
Ragyogj
Haragban
Reggel
Álmomban
Még egyszer
Pénelopé
Szemedből
Kis, szerelmes himnuszok I-XXIV.
Bach
Mozart
Honegger
Hármasvers
Kiállításon
A fekete festő
Bolyai János Vásárhelyütt
Térkép az értelemről I-VI.
Ballada éjjel

GARABONCIÁS (1967)

Lidércnyomás
Garabonciás
Boszorkány

Szegénylegények
Magasan I-VII.
Vasárnapocska
Árnyék
Takarják be nagyapát
Alkimisták
Vonaton
A császár halála
De profundis clamavi
Óda

EMELETEK AVAGY A LÁZ ENCIKLOPÉDIÁJA (1967)

(négy szonett)
(örültek)
(táncszó)
(beteg)
(don quijote szerenádja)
(harminckét sor a boldogságról)
(don quijote végrendelete)
(alkony)
(három idill)
(koratavas)
(őszirózsák)
(dal)
(maszek ballada)
Utóhang

BÚCSÚ A TRÓPUSOKTÓL (1969)

Haláltánc-szvit
A próféta
Kényszerleszállás
Napforduló
Hogyan írjunk verset
Ez a nyár

FAGYÖNGY (1971)

Fagyöngy
De most a természet beszél
A játszótér
Nem tanítottatok meg
A helyzet megahertzei
Mese-mese-mese-mese
Konyhaszerrel
Halálmadár
Missa Solemnis
A fogalmazás kaptatóin
Baglyommal
Nádcímerek
Gyöngyöm-társam
Jégcsilingó
Test a testtel
A dolgokról egy földi szellemnek

SAJTÓÉRTEKEZLET (1972)

Kérvény
Kiben maga lelkihez szól
Az ünnep
Följelentés
Valamikor
Plánéta
A tücsök és a hangya
A menyasszony
Az kesergő tengerről
Utóhang
Beethoven
Meštrovič: Jób
Bartók Amerikában
Ami kell
(Még egyszer:) Ami kell
Határok
Sajtóértekezlet

FELEZŐIDŐ (1974)

Vád
Kyrie
Miért
Szamár
Lilla Vitézre emlékezik
Asszonyom!
Élni
Éj és csend
Tedd, hogy szeressem
Virágének
Perc
Az Éden kapujában
Hagyj örökre
Borúra derű
Belémhalni
Hullócsillag
Pogány zsoltárok 1-15.
Napszakok
Sorok egy tébolyda falára
Díszszázad
Lagzi
Fohász egy hetérához
Római muri
Vigaszul
Észak
Az orrbavágás elmarad
Zuboly
Falstaff
Quasi una fantasia
Én, azki ...
Felezőidő
Gyermekek
Requiem

ÖREGEK KÖNYVE (1976)

TENGERPARTI LAKODALOM (1978)

Játékok I
Játékok II
Zsoltár, vigasztalan
Kamasz angyal I-III.
Az ég, az ég
Naptár
 Január
 Február
 Március
 Április
 Május
 Június
 Július
 Augusztus
 Szeptember
 Október
 November
 December
Apollinaire
Föltámadás
Kétfelé
Tengerparti lakodalom
Xéniák
 Eső
 Fohász a sajtóhoz
 Éj
 Derű
 Boreas
 Duk-dukság
 Ólommadár
Két Ovidius
Dávid unokája
Szemből, Halál
Héjjasfalva felé I-IV.
Apokrif Vörösmarty-kézirat 1850-ből
Pokolra-késre
Undor
A többiek
Feszülő ideggé ...
Hosszú délután
Tétován
Észrevétlenül

Változatok egy képzeletbeli Weöres-versre
Kérődző
1974
Rab
Fények az éjszakában
Circumdederunt
Törpe ecloga

KIADATLAN VERSEK (1956-1976)

Aranyat, tömjént, mirhát
Siratóének 1456-ból
Spartacus Egyiptomban
Golyószórásban
Hóember
Rövid vers azoknak, akik hátrafelé néznek
Én azt hiszem
Szónék ruhát
Földiek
Harmincéves korára ősz az ember
Április
Csontok
Ököl
Mária, anyácska
Szkizofrén Európa
 Doborján
 München
 Kicsi sellő
 Torzkép
 Születésnapra
 Hamburg, Sankt Pauli
 Mauthausen
 A birtok
Mondóka
Tőzgyökeres csujogatók
Kozmopolita csujogatók
Foglalkozások
A.B.F.R.A.
Nincs már neköm ...
A versírás is ...
Verset írni ...
Fehér borral
Magamnak
Szerelmes vers megrendelésre
Füstkarikák 1-8.
Megvert az isten

SZILÁGYI DOMOKOS JÁTÉKAI

**„játszani - s a játék titokban
holt-súlyossá komolyodik”**

1978. július 2-án töltötte volna negyvenedik évét. Negyven év nem komoly teljesítmény, ezt a mi oly elszánt évforduló-tiszteletünk sem tartja számon, ilyenkor nem ünnepelünk. Ő mindenestre elkerülte az alkalmat, hogy már életében koszorús költőnek kiálthassák ki - harmincnyolc évesen leköszönt. Ami viszont a koszorú-osztást, illetve a „fiatal költő” minősítést illeti, rövid pályájának eléggé az elején, második kötetének a megjelenése után kifejtette róla a véleményét: „Chattertont, ki fél évszázaddal megelőzte az angol romantikusokat (tizennyolc évesen pusztult el), számon tartja az irodalomtörténet. Nem mint fiatal költőt. Kézenfekvő lenne olyan közismert fiatalokra hivatkoznunk, mint Rimbaud, Petőfi, Botev, József Attila vagy akár Nicolae Labis ...” Ha meggondoljuk, hogy például az erdélyiek közül Dsida is, Salamon Ernő is éppen csak túllépte a harmincat, „mégis” a romániai magyar líra klasszikusai, az elsők között emlegetjük őket, nevetséges megütközni Szilágyi Domokosnak a halhatatlanok közé sorolásán. (csak azért, mert tegnap még beszélhettünk vele!). „Több bátorságot és több fantáziát!” - buzdította a Forrás sorozatból éppen hogy kinőtt Szilágyi az akkori versszerkesztőket. Intelmére ma sem árt figyelni - kritikusoknak, irodalomtörténészeknek sem.

Bátorságot kellene venni és megírni egy Szilágyi Domokos-monográfiát. Persze ehhez valahogy másképpen kell majd hozzáfogni, mint ahogy az ilyenfajta könyvek (manapság is) készülnek. „Szisz” életműve (hiszem, nemcsak azok szerint, akik emberileg is közel álltak hozzá) nem tűri el a pozitivistá, akadémikus közelítést; nemcsak élete - költészete is cáfolata minden akadémizmusnak. Talán ezért is indokolt „játékairól” beszélni mindenekelőtt.

Anélkül, hogy gyermekkorának tanúit, dokumentumait faggatnánk. Nagy a felnőtt Szilágyi Domokosról őrzött személyes emlékeinket próbálnánk a „játék” oldaláról összefoglalni. Tekintsük kiindulópontnak és végcélnak líráját. Ez is (!) éppen elég hatalmas terület, csúcsaival és barlangjaival, megtévesztő lankáival nehezen bejárható. És ha a csúcs közelébe érünk, ott már úgyszincs szükség magyarázatra, onnan amúgy is messze látni.

*

Nem kellett különösebb kritikus éleslátás hozzá, hogy már első köteteinek a megjelenésekor felfigyeljünk Szilágyi Domokos játékosságára. Azóta is sokan tették szóvá e jelenséget. Legutóbb Csiki László, a fiatalabb költőtárs és barát, a hátrahagyott versek gyűjteményéhez írt utószavában (Tengerparti lakodalom, 1978): „Talán a játék volt az az *állapot*, melyben leginkább sikerült azonosulnia önmagával, az Egész részével. Nem is játszott soha »felfszabadultan«, sem tanulva, mint a gyermek. Talán leginkább mégis bátorsága bizonyításáért játszott: hogy íme, meri - és tudja - levegőbe perdíteni a súlyos, a nagy dolgokat, magas talapzatra helyezni a banalitást.”

Sokfélék voltak a játékaik, érdemes külön-külön megkeresni hozzájuk a kulcsot. Van azonban egy univerzális kulcs, amelyre éppen ezért nagyon vigyáznunk kell - és amelyet ő is, Szilágyi Domokos, mástól: egy zeneszerzőtől kapott. Mozarttól.

*Ó, vidámak, mert fiatalnak
lenni s maradni, szomorún is
és megvénült-fiatalul!
kacagni, míg a kacagás
titokban zokogni tanul!
játszani - s a játék titokban
holt-súlyossá komolyodik:
megrendeltként szabadnak lenni
a legutolsó hangjegyig!*

Élete végéig hű is maradt a hangjegyekben és írásjelekben komponáló költő-elődökhöz, hallgatta őket, vissza-visszatért hozzájuk. Néha kimondta a nevüket, máskor (főként a hangkeresés éveiben) egy-egy dallammal emlékeztetett rájuk, Szabó Lőrincre, József Attilára, Weöres Sándorra, Nagy Lászlóra. (K. Jakab Antal más párhuzamokat, rokonságokat is említ, például Arany Jánost - róla egy önvallomásos könyvet is írt Szilágyi -, Tóth Árpádot, Babitsot.) A „játékos” költő-elődök közül a legtöbbször Debrecen híres garabonciását idézte meg, a „földiekkal játszót”. Különböző éle szakaszaiban született versekben variálta a Csokonai-sort, a „csalfa, vak remény” különböző állapotaiban. A legtanulságosabb a *Sajtóértekezlet* című versben való feltűnése - mert itt a legkomplexebb. Talán csak a hívó rím miatt jut épp itt és épp így eszébe - hiszen egész életművére fényt vető, maga által sajtó alá rendezett gyűjteményes kötetének is címet adó ars poeticáját Santayana-mottó vezeti be, s a magyar és latin sorokat váltakoztató vers mégis egységes stílusától Csokonai tulajdonképpen idegen -, ám annál jellemzőbb, ahogy e motívum újra és újra előtölkodik; közvetlen idézet formájában is:

*űzött néha a vágy,
megundorodván a földitől:
ismerkedni az égi renddel -
kalauz: Georg Friedrich Händel -,
s csak, mivel célszerűnek látszott:
kacérolván a földiekkal játszót -
igen, Hölgyeim-Uraim,
nem Megváltót kerestünk - ilyen akad elég,
s ha maga nem talmi is: a célja mindenképpen!
mert Megtartóra van szükségünk,
jobban, mint bármikor.
Megtartóra, ki, mint az anyanyelv,
lelkünköl lelkedzön jelent
múlt-jelen-eljövendő végtelent,
s megismerésünk bűnös útján rendet teremt.*

A játék ilyenformán, ha nem is felszabadult, de valamiképpen tanulás, mert a megismerés útja, és nem csupán a bátorság kinyilatkoztatása. A *Garabonciás* című kötet (1967) kulcsversében, a *Magasanban* a legmutatósabb a Csokonai-parafrazis (annak az elemzésnek ne vágjunk most elébe), de visszatér a legutolsó versekben is, jelezve, hogy milyen mélyen rezonált Szilágyi Domokos erre a földi-égi játéokra. Döbbenetes Vörösmarty-apokrifja szintén variációnak tekinthető e témára. („Szemétre való vén cigány! / *Eljátszottad már, sokadmagaddal!*” - Ez is a költő kiemelése, az idézet jelölése.)

Az összefoglalást - az utókor, az értelmezők helyett - maga Szilágyi elvégezte, amikor (1975-ben) *Játékok I* és *Játékok II* címen újragondolta költői kísérletét. Az első vers inkább kronológiai, a második - mondjuk - módszertani számbavétel. „Európát játszottam” - írja a költő, de

itt valójában nem csupán költőként vonja le a következtetéseket, hanem a történelem, Európa nevében is; a Kosztolányi-idézet („akarsz-e játszani?”) ugyancsak egyszerre általános és személyes vonatkoztatású („jaj, az idő múlik -”; ezután már nyilván nem szükséges teljességében idézni a Kosztolányi-sort: „S akarsz, akarsz-e játszani halált?”). A végső lezárás kegyetlen ítélet, mindkét dimenzióban:

*Hát játszottunk ismét Európát.
Úgyis csak játéokra jó.
„Szárzaföld helyett a tenger,
kocsi helyett hajó.”
Hogy mindig csak valami helyett.
Vakvilágba, vakon.
Még az utolsó ítéletet is
átalhatom.*

A *Játékok II*: játék az igemódokkal, igeidőkkel, a tárgyas és alanyi ragozással. Az első rész felszólító, jelentő és feltételes módot kapcsol össze egy-egy verssorban, jelen időben („Játsszunk, ami nincs, de lehetne. / Játsszunk, ami nincs, de szeretne / lenni. Esendő mimagunkat.”); a második rész csak felszólító és jelentő módot, ide a jelen idő mellé a múltat és a jövőt is bevonja („Játsszunk, ami nincs, ami volt, / játsszunk, ami nincs, ami lesz / Poklot s mennyet, hol a holt / közel érzi magát földijeire.”); a vers harmadik része a tárgyas ragozást alanyra cseréli fel, bizonytalanabbá, megfoghatatlanabbá téve a játék tárgyát, eredményét, célirányosságát („Játsszunk, az idő amíg enged. / Játsszunk jámborka türelmet. Játsszunk dugvást belenyugvást, / játsszunk, ha tudunk, ha tudunk, mást.”). Mesteri ez a nyelvi játék, a játék a játékkal. És végtelenül szomorú. Az „éteri álmok” megválaszolására Szilágyi most már az egész világhoz (nemcsak Európához) fordul, de csak azért, hogy - Csokonaihoz térjen vissza. A negyedik rész ugyanis így hangzik:

*San Franciscót vagy Oslót,
Párizst, Stockholmot, szertefoszlott
- vagy eljövendő? - álmokat.
A játék kábit, álmat ad.
S reményt is, „égiekkel játszó”.
Olyat, hogy fejbúbunk se látszott
ki. Ó, omega s alfa.
És keresvén rokonait,
fölütheted Csokonait,
hol írva vagyon: vak és csalfa.*

Ez tehát a személyes - és irodalomtörténeti - „módszertan”. A kronológia, a Szilágyi Domokosé, számos részlet, fontos összefüggések elemzése után állapítható meg. Az út a hívó játéktól, a költői hit és önbizalom játékaitól a kételyig és - minden személyes érv ellenére - a halál-játékon a győzni akarásig vezet (az utolsó kéziratföredékben is felbukkan az „élnem kell”).

HÍVÓ JÁTÉK

A *Nyár* című versének keltezési évszáma: 1959. A formára érzékeny, a költői nyelv hagyományos fordulatait biztosan kezelő ifjú poéta írta. Szinte egészében beilleszthető volna egy Áprily-kötetbe. Az impresszionista természeti képek sora azonban a vers vége felé megszakad, épp akkor, amikor már egészen átadnánk magunkat a ringató ritmusnak - és valami más

kezdődik: a „pacsirtaszó” nem olyan, amilyenek vártuk (vagy talán a lemezjátszó motorja romlott el?), mintha a zene prózába váltana, a sorok megtörnek, s már nem a természet szól.

.....
*emitt a pipacsok:
piros kis pamacsok,
amott, az ég alatt
píze szellő szalad,
a felhő szétszakad,
s látszik egy kék falat*
égbolt - alatta sirül el a nyár,
s pacsirtaszóval frissen kiabál:
- *Én játszom ugyan,
de ti
vegyetek komolyan.*

Persze az utolsó három sor sem próza, csak éppen másfajta zene - korai előrejelzése a Szilágyi Domokos érett költészetére oly jellemző hangváltásoknak, a vers-zene és próza keveréséből adódó hatások kihasználásának, az „elidegenítési effektusnak”, az olvasó közvetlen megszólításának.

A *Nyár* Szilágyi Forrás-kötetének (*Álom a repülőtéren*, 1962) egyik legkorábbi darabja, de már hordozza azt a költői öntudatot, amely (a továbblépéshez nélkülözhetetlen alkotó kétely szinte állandó jelenléte ellenére) végigkíséri pályáját. Noha éppen legjobb, legjelentősebb verseit a hatvanas évek közepéig a versszerkesztők bizalmatlanul, idegenkedve fogadták (illetve nem fogadták), mégsem állíthatjuk, hogy költői jelentkezését ne vették volna az első perctől komolyan. Úgy, ahogyan ezt Szemlér Ferenc is kifejezte az *Álom a repülőtéren* beajánló soraiban: „Hittük, hogy a hosszú esztendő futópályáján újra meg újra feltűnnek a váltó-bot fel- és elragadására szomjú fiatalok.” Megjegyezve, hogy nem lehet nemzedéknek nevezni őket, abba az „évjáratba” regisztrálja be Szilágyi Domokost, amelyben Lászlóffy Aladárt, Jancsik Pált, Fábrián Sándort, Tamás Máriát, Veress Zoltánt és Hervay Gizellát is számon tartja. Utólag könnyű volna Szemlér számlájára írni ezt az egyenlősdít, azt, hogy csupán az egyik váltóbot-kezelőt látta az ifjú lírikusban, s tulajdonképpeni sajátosságából, egyetemességéből, jelentőségéből alig vesz észre valamit (bár említi a népköltészeti gyökereket és az internacionalizmust). De valljuk be, hogy ez a Forrás kötet 1962-ben nem volt olyan reveláció, távolról sem volt olyan „tiszteletlen” jelentkezés engedelmességhez, jólneveltséghez szokott irodalmi életünkben, mint Lászlóffy Aladár kiáltása a „kozmoszból”, nyílt disputája az akkor még bizony elszánt (az emlékezésben aztán megszelídült) sáncvédőkkel (*Hangok a tereken*, 1962).

Ez részben talán alkati jegyeknek is tulajdonítható, mert egyébként a két első Forrás-kötet sok mindenben hasonlít egymáshoz - és a korhoz, amelyben megszülettek. Például az ars poeticákban, az építés-versekben, a történelem forradalmi hagyományainak harcossá felvállalásában. A „harcias” Lászlóffy és a „játékos” Szilágyi e tekintetben nem fordul szembe élesen az idősebb pályatársakkal, legfeljebb a hogyanban, a kevésbé publicisztikus, bensőségebb jellegben ismerhetők fel különbségek. Szilágyi Domokos is végigjátssza tehát a korszak ismert költői témáit, helyzeteit - tetszetősebben, több játékosággal. A *Napiparancs tavasszal* hat sorát olvasva, akár gyanút is foghatnánk, hogy ez már Szilágyi iróniája, a voluntarizmus szellemes kigúnyolása (egy korai Petőfi-vers, a *Virít a kikirics* félresikerült rímének hatásos kölcsönvételével):

*Kikerics,
napsugarat sikeríts!*

*Kikerics,
a gondokból kikeríts!*

*Kikerics,
örömeiket ikeríts!*

Minthogy azonban egyedül áll, és sem az *Álom a repülőtéren*, sem a *Szerelmek tánca* kötet (1965) nem támogatja ezt a feltevést szöveggörnyezetével, a játékot komoly szándékúnak kell tekintenünk. Az öngúny ugyan már fel-feltűnik (főként a *Szerelmek táncában*), a *Fogytán papírom* például egyértelmű bizonyíték rá („Versemből nem lesz sárgarépa, / se kenyér, se tej, / se robogó, se űrrakéta, / se zrí, se dörej.”), de nem hiányzik belőle a felszabadultság, az optimizmus, az egészséges költői önbizalom:

*Én azt akarom,
hogy ha leírom ezt: felhő -
rímeljének rá maguk a fellegek.*

Nem riporterként, de lelkesen lépdel a „célszerű meszesgödörök” s a „tervszerűtlen szerelmek” közt, „nagy eszmék árnyékában” (*Este a tömbházaknál*), örömmel nézi a gondtalanul csivitelő, közmunkázó lányokat (*Lányok az autón*), s őszinte pátozzsal von párhuzamot építő jelen és romboló múlt (elkerülendő jövő) közt:

*Komolyabb ez a játék,
mint a rohamsisakosok öldöklő izzadása,
mert ölni nem vics, de életet teremteni: ez igen!*

Ezt csinálja utánuk valaki!

A *Kis, szerelmes himnuszok* ciklusában ilyen sorokat találunk: „A gépek is várják, hogy megsimogassam őket”; annál természetesebb, hogy a szerelem örömet adó játék, a legszen-
tebb ünnep - amely azonban összekapcsolódik a munkával, az építéssel, a jövőalakítással, a kor csodáival, legalább egy jelentéshordozó hasonlat erejéig:

Legszebben a szerelmesek ünnepelnek:
meztelenül -
tüzes súlytalanságba öltözöttek,
mint az űr
meghódítói -
legszebben a szerelmesek ünnepelnek:
meztelenül.

(Ünnepek)

A „játék” komoly programja bontakozik ki a két első Szilágyi-kötetből, a már szigorúbb hangvételű, a játékosságról azonban le nem mondó programversekkel összhangzón (*Számvetés, Hétmérföldes csizma*). S végső soron a helyzetpróbáló játék, a költői megismerés egyik lehetséges eszközeként kell értelmeznünk a beleképzeléses előadásmódot, a század történelmi helyzeteit újraélő Szilágyi-verseket. Ennek első kiemelkedő eredménye a *Halál árnyéka*, a fasizmus áldozatainak emelt emlékmű, de ide sorolható a *Francia repülő Tunisz fölött* is. A „játék” mindkettőben mértéktartó, mégis új perspektívákat nyit. A Tuniszt bombázó, azaz „a halál geometriáját” felmondó francia repülő megidézése szilágyisabb, a *Halál árnyéka* viszont polifóniájával messzebbre mutat, a következő évtized bonyolultabb, nagy kompozíciói felé.

A sorozat tulajdonképpeni nyitó darabja a *Szerelmek táncában* olvasható: *Bartók Amerikában*. „Komponálni? Lehet még?” E kérdésre adott kettős válasz biztosítja a vers súlyát az életmű egészében. (A K. Jakab Antal szerkesztette „legszebb versek” kötetet a *Bartók Amerikában* zárja - nyilván nem a kronológia diktálta sorrend szerint.) Fölfogható Bartók-életrajznak is, hiszen a zeneszerző amerikai emigrációjának tényszerűen felidézett mozzanataihoz köti a költő az asszociációkat - ám ennél sokkal többről van szó: a bartóki élet, a bartóki mű (más formában, más körülmények között) ugyanúgy modell-értékű Szilágyi Domokos számára, mint ahogy modellt alkotott Illyés Gyula a *Bartókban*. Szilágyi Domokost is izgatja az erkölcsi példa („itt csak Mr. Bartók / amerikaiak közt egy európai / felhőkarcolók közt az elemek / rokona” - nyílt utalás ez József Attilára, a *Thomas Mann üdvözlésére*), mint ahogy izgatta Mozart és Honegger, Bolyai és Derkovits faggatása közben. De ennél többet akar megtudni, ennél általánosabbra, ennél időszerűbbre kérdez rá: az emberi gondolat, az értelmes emberi lét lehetőségére.

Mi köze ehhez a játéknak? Nagyon sok. A *Bartók Amerikában* Szilágyi Domokos legjátékosabb versei közé tartozik. A letragikusabb hangúak közé. És a két állítás között nincs ellentmondás. (Már Kosztolányi tudta: „S akarsz, akarsz-e játszani halált?”) Egyetlen metaforában is megidézhetjük ezt a kettősséget: „allegro-barbaro-jelen”. (Amire a „polifón álmom, ó, jövő” verssor következik - nem óvatos ellensúlyként, hanem éppen az említett erkölcsi tartás megjelenítése végett.) Ellentétek sorából épül a vers, a teljes struktúra; néha egy-egy verssor felmutatja mind a két pólust („szerves gép itt az ember”; „Halál elől meghalásba menekül, aki él”; „kevés helye az embereknek, hol túl sok az isten”; „Távol a gyűlölet, a szeretet is távol”), de úgy, hogy az egységet is érzékelteti; gyakoribb a sorok és képek egymással felelőse. A polifóniát azonban egy-egy nagyobb szerkezeti egység (egy vagy több strófa) szembeállításával biztosítja: elbeszélő-értelmező szövegre kollázsszerűen következik a népdalidézet (még a hangtani mellékjelet is beiktatva, a rövid é hang, a székely és csángó nyelvjárásokban élő é jelölésére), illetve annak alkalmazott mása, majd újra értelmezés, kommentár, sirató formába tördelve; filozofikus eszmefuttatást („lesz még célszerű is / az agyontervezett világ”) folklór-emlékeztető követ („Kőrösfői lányok, máramarosi románok ...”), bibliai mottót modern nagyvilági környezet („Estélyiben-frakkban ...”) - ugyanannak a gondolatnak a kifejezéseként („Gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé ...”). Belép a versbe az értekezőpróza-szöveg is, már az első sorral igazolva magát: „A gondolat végül széttör minden káprázatos formát, - keserves út ez az egyszerűség felé.” A rész-ellentétezeseken túl az egész kompozíciót gondolatilag-formailag meghatározó kettősségre kell figyelni: az egyedi példa (a Bartók-motívumok) és az egyetemes „tanulság” párhuzamaira, amelynek érdemi, Madáchra emlékeztető összegezése (ha lehetséges egyáltalán az emberi lét összegezése):

*Dolgos állat az ember;
a cél: remény is egyben.
Így hát a félt halál sem
oly kérlelhetetlen.*

Kitűnő lírai kapcsolásai ellenére a verskompozíciót korántsem tekinthetjük tökéletesnek; mintha maga is elégedetlen volna azzal, amennyit ki tudott a versben fejezni, a költő mindegyre újrakezdi a bizonyítást - és ez nem az a fajta ismétlés, ami feltétlenül indokolt, sőt szerkezetartó elem. (A *Sajtóértekezletben* olvasható végleges változat nem pontosan azonos az elsővel, a Korunkban megjelenttel, és lényegesen bővebb a *Szerelmek táncában* megcsonkított szövegnél.)

SORS-JÁTÉK

A *Bartók Amerikában* egyrészt beleképzelés, történelmi (személyiséghez kapcsolódó) konkrétumokra épült vers, másrészt viszont előfutára annak a „sors-játéknak”, amely a hatvanas évek második felétől fő jellemzője Szilágyi Domokos lírájának. 1967-ben Szilágyinak két verseskönyve jelent meg: a *Garabonciás* és *A láz enciklopédiája* (ez utóbbi a *Sajtóértekezletbe Emeletek avagy a láz enciklopédiája* címen került be mint egyetlen hatalmas versciklus). Akkor furcsának tűnt a mennyiségileg nem nagy versanyag két kötetbe osztása - mintha a kiadói lehetőségek jobb kihasználása határozta volna meg a szerző választását. Pedig hát Szilágyi Domokostól mindig idegen volt a lutri, ő sosem tett a véletlenre. Egy évtized távolságából visszatekintve meggyőződhetünk róla, hogy a „sors-játék”, akár az egyes verseket, akár a két kötetet mint egységet tekintjük, ezúttal is véresen komoly: nem a szerencse kihívása, hanem az élet kihívásának az elfogadása.

Szilágyi Domokos nem írja nagybetűvel az életet (vagy ha mégis, csak úgy, mint a *Számvetésben*: „én nem erre szerződtem, Élet elvtárs ...”). Nem a szent dolgok iránti tisztelet hiányában, hanem egyszerűen azért, mert a vershelyzetet másképpen fogja fel, másképpen teremti meg, mint például Ady (Indulatos állásfoglalása egy Ady-évfordulón talán ezzel is magyarázható.) Közvetlenebbül, profánabb módon - anélkül azonban, hogy a gondolatok mellől számúzná az érzelmeket, illetve, hogy megragadna az érzelmi állásfoglalásban, s ne vállalkozna ugyanakkor intellektuális kalandra is. A *Vasárnapocska* „hangfelvevő”-je (Kányádi versének, a *Teraszonnak* az ikerverse) csak a lehetőség felvillantása („persze nem erről van szó”), a *Takarják be nagyapát* azonban (a *Garabonciás* című kötetben, a *Vasárnapocska* szomszédságában) prototípusát adja annak a költői magatartásnak, amely szerint nincs lényeges és lényegtelen, nincs külön „érzelmes” és külön „racionális”, külön partikuláris-személyes és külön általános-egyetemes; a banális párbeszéd („Kedves nővér, takarja be nagyapát! / - Takarja be maga! / - Nővér drága, takarja be nagyapát! / - Na és? Magának is hozzá kell egyszer szoknia ...”) éppúgy szerves részévé lehet a versnek, mint a Mózes I. könyvéből vett idézet vagy a filozofikus kommentár („mert hiába várja útja végén a szemfödő, mely szemérmetlenül fölleben, / és túl sok a vád alatta”). A hangsúly a *szervesen* van - hiszen az alkotóelemeket bárki innen-onnan összeszedheti.

Szilágyi Domokos tudatosan építkezik, poeta doctusra valló művességgel, de legtökéletesebben szerkesztett verse sem kelti azt a benyomást, hogy számúzték innen az ihletet, a pillanatnyit, a megfoghatatlant. Ahogy az *Álom a repülőtéren* című kötetében a *Halál árnyéka*, a *Szerelmek táncában* a *Bartók Amerikában* - a *Garabonciásban* a *Magasan* képviseli egy pályaszakasz szintézisét. Megtervezett, józan játék, akárcsak a magasságot legyőző gépeké, illetve tervezőiké, a pontosság azonban költőileg és nem mechanikusan nyilvánul meg. A költői pontosság: a magasság felelőssége.

*háromezer méteren minden szónak minden félelemnek minden szerelemnek
minden átoknak minden rációnak minden babonának minden gyávaságnak
minden nyavalyatörésnek minden optimizmusnak minden elképzelhetetlen
halálnak ijesztő súlyt kölcsönöz a gravitáció*

- jelenti ki Szilágyi Domokos, akit ugyan a hatszáz lóerős motor repít a felhők fölé, de aki ebből a költői magasságból is a földre, az emberekre néz le, a pilótáival egyenértékűnek tudott felelősséggel. Szilágyi tehetségének teherbíró képességére jellemző, hogy ezt a két szintet (az elsődleges és a metaforikus jelentés szintjét) a vers hét részén át következetesen, a líraiság megsértése nélkül tudja érvényesíteni. Az első rész, a „Légikisasszony” („a levegő mesterséggű lebegő mosolyú”) a látszat, a „szabványmosoly” mögé láttat; a második („Felhők madarak”) az anyag és az emberi akarat viszonyára vet fényt, „a megtervezett a kimunkált a

céltudatos mámor” mechanizmusára. A „Föld” címet viselő harmadik rész a célirányos emberi gondolat mellett tesz hitet, anélkül azonban, hogy szembefordulna a játék jogával. A híres Csokonai-parafrazis siet a költő segítségére:

*gondolataim kidobtam ejtőernyővel ejtőernyős gondolataim sikeredjete
földiekké égiekkel játszó földi tüneményekké.*

A földit és az égit értelmezi aztán („Szentek szerelem”), ennek az inverzióknak a szellemében („földiekkel játszó égi tünemény” - „égiekkel játszó földi tünemény”), amikor a „szenteket” és az „ördögöket” egyenlősíti, emberiesíti a negyedik részben („tudják a szentek hogy a libbenő élet több mint a konzervált halhatatlanság”). A mindössze négysornyi ötödik szerkezeti egység („Magasan”) a távlatot a tisztaság, az erkölcs kérdésével kapcsolja össze (általánosságban), a rákövetkező hatodik („Józanság”) a történelmi tanulságokat mozgósítja, forma szerint hű maradván a játékosság játékszabályához:

*tessék fölcsatolni a biztonsági övet gyúl ki a fölirat tessék fölcsatolni a
biztonsági övet a gondolatokra szándékokra.*

A záró, hetedik rész („Leltár az évszokról”) a világ újfajta szemléletét teszi programmá, egy új erkölcsöt propagál, amelynek érvényességi körét korántsem sok ezer méter magasban, hanem itt lent a földön - és nagyon is korhoz kötve - kell keresnünk. Itt mondja ki Szilágyi a legvilágosabban az eddigi (és a régi költői) gyakorlattal való szakítás szükségességét, visszaható érvénnyel (hiszen lírájában már egyre inkább ezt a gyakorlatot képviseli):

hurrául kikeletnek nevezik - egy nyelv amelyet meg kell tanulni elfeledni

A „leltárhoz” kitűnő metaforasort talál, amelyet nem nehéz dekódolni, de amellyel mégis el lehet kerülni a pátosz vagy a versből kibeszélő publicisztikai magyarázat veszélyét:

*valutád a magasság a hamis pénztől óvakodj ibolyántúli áruiddal sáfárkodj
becsületesen magányod zálogházba vidd s égesd el a zálogcédulát*

Ez az optimista, pozitív program a végtelen távlatát s a személyes jelenlétet benne összeegyeztethetőnek véli, akarja.

A láz enciklopédiája ugyanezt az emberi sors-játékot inkább negatívban mutatja. A forma játékosságát azonban Szilágyi Domokos többé már nem adja fel, akár az állathívogató gyermekversek modorában szólal meg („csigabiga, gyere ki, / csigabiga, gyere ki / csonttörősdit játszani”), akár „felnöttebb” hangon fejezi ki az emberi élet tragikus oldalát („fehér felhő / feketül, / játszik / koporsót, / koppan a jég - koporsószeg - koppan mintha koponyán -”). A legnagyobbakra, egy Vörösmartyra, egy Madáchra, egy József Attilára jellemző bátorsággal és őszinteséggel néz szembe az egyedet és a nemzet körülvevő, a legújabbkori történelemből újra igazolt fenyegetésekkel. Tudván tudva, hogy „A földszint egyszerű és tekintélytelen”, Szilágyi életcélként vállalja - nem tud egyebet tenni -, hogy emeletről emeletre bukducsoljon; nem a tekintélyért, hanem a tekintetért teszi - a magasságért:

*fölfele, föl, föl -
húsz méter magasan,
a nyolcadikon
nem szédülök,
nem szédülök kétezer méteren,
a repülőben,
szédülök egy
két méter mély sír előtt - - -*

Kétségbeesett erőfeszítés ez, mert minél magasabbra jut, annál mélyebbre lát. Ez a magasság-mélység játék biztosítja a kötet (a ciklus) ritmusát, ez az ugráló láb próbálja meg a legjobban az embert - a versírót és az érzékeny versolvasót. A korban, e kor politikumában, tudományában, irodalmában, művészetében (zenéjében, képzőművészetében) annyira benne élő, minden újra rezdülő, minden silányság, ocsmányság miatt arcához kapó költő nem mondhat le erről az ütemről.

*Sietni, sietni, sietni - senki se várhat, senki se vár.
Engem sem vártatok meg - nélkülem gyártottatok A-bombát,
antibiotikumot, ekrazitot, rádiót, gőzmozdonyt, guillo-
tine-t, amforát, kőbaltát - s nekem csak az maradt, hogy
jobban gondoskodjam azokról, akiket én nem várhatok meg.*

A gondoskodásnak két útját próbálja: a „fényt fogalmazok hitelbe” régi gyakorlatát igyekszik megtisztítani, megújítani (ebből a *Garabonciásban* kapunk többet), de tulajdonképpen már csak a másik útban bízik:

*hátha, hátha túlkiabálom,
hátha hangom kihúzhatja
másból is a hideglelést*

A megállíthatatlan fölfelé haladást, „bukdácsolást” - az élet rendje szerint - egy-egy lépcsőfordulón derűsebb lírával oldja; természeti idill, szerelem, zene - szonett, táncszó, dal, „maszek ballada” épül be ebbe a „formátlan” polifóniába, amely a világot és a költői műhelyt, Szilágyi Domokos titkait egységként tárja elénk. Az irodalmi elődökről itt sem feledkezik meg, ezzel is történelmivé avatja a játékot. Így lesz *A láb enciklopédiája* lírai hőisévé Don Quijote, aki mielőtt megírná végrendeletét (az ábécé rendje szerint sorakoztatva fel a szavakat, a hátrahagyott tárgyakat - az abált szalonnától az akadémiáig), szerenádot ad szíve hölgyének. Olyan harsány kedvről tanúskodik ez a ragyogó szó- és rímjátékáradat, hogy aki csak ezt olvassa, Szilágyi Domokost az életöröm, a kópéság legmarkánsabb erdélyi (egyetemes) képviselőjének hiheti, mondjuk Tamási Áron urbánus, eszázadközepi költő-utódjának. Szilágyi ebben a játékban sem adja olcsón magát, méltó tanítványa Babitsnak, könnyedségben, a nyelv hajlékonyságának kipróbálásában azonban már Weöres Sándor-i erényeket csillogtat:

... ..
*- madonna, ó, madonna,
ki énnekem világít,
ma vánkos és ma dunna,
ma lángos és ma rozsdás
csillag, mit meg nem unna
lesmírglizni a postás,
madonna, makaróni,
madonna, lelkimosdás,
madonna, ideróni
való emlékezet, te,*
... ..

Csak hogy ez nem Weöres Sándor-utánérzés, hanem Szilágyi Domokos komplex ölebérzése, világlátása, amelyből a játék, a tragédia és a komédia groteszk ötvözete születik. Nem újabb, váratlan színváltás tehát, hogy a ciklust az *Apró ének Nevenincsről* zárja, egy abszurd mese („Nevenincsé játszunk minden Nevevant”) - tökéletesen logikus, Szilágyira jellemző kódjával:

Nevenincs azt hiszi, pipaccsal legyőzheti a páncélkocsit, s igaza van, mert a pipacs piros.

JÁTÉK KÖLTÉSZETTEL ÉS SZINTÉZISSEL

Lényegében már *A láz enciklopédiája* ilyen játéknak is felfogható, hiszen költőnk végigpróbál benne mindent, amit akarva-akaratlanul eltanult elődeitől és a kortól - a művésztől, a tudománytól, az élettől. De itt még részeket illeszt össze (igaz, egységessé kalapálja a ciklust), s ha nem tisztelnénk a költő akaratát, egy-egy (különben címmel is ellátott) részletet önálló versként közölhetnénk. (Annak idején folyóiratokban így jelentek meg, s tudomásunk szerint a ciklussá építés terve később született.) A mindössze hat verset tartalmazó *Búcsú a trópusoktól* (1969) viszont maga a szintézis. Ebben a kötetben az egyes versek csak gondolatilag-magatartásilag és a költői nyelv révén kapcsolódnak egymáshoz - de ez a „csak” a lényeg. Szilágyi Domokos most már mindent tud, amit költő nálunk megtanulhatott, tehát elmondhatja „a prófétával”: „*az enyém volt [az Ige], az én külön játékszerem*”. Most már nyugodtan gúnyolódhat azokon, költészetével kivívott társadalmi státusa szerint is, akik meg akarják magyarázni neki, „Hogyan írjunk verset”. A „paragrafusokat”, a primitíven értelmezett közérthetőség elvárásait összefoglaló, számozott cikkelyeket egy közismert kiszámoló játékból kölcsönzött közvetlen megszólítással kezdi:

1. § *Egyedem-begyedem-tengertánc.*

2. § *Hajdú sógor, mit kívánsz?*

- majd kötetlen ritmusban, egyre gúnyosabban, egyértelműre prózaiasítva folytatja, mint egy időszerű irodalompolitikai vitának a résztvevője. („Ja igen, és ne csak európai stb., hanem csikszentjehovai is legyen”) Aztán persziflázsa vált át, példázva az „igény” megvalósulását - népies és urbánus változatban, idézetként. (Nem tördeli a példa-verset külön sorokba - mintha cikket írna a kérdéstről, helytakarékosság végett, így sorjáztatja őket:

„a, Persze-persze-persze-persze, jó legyen, jó legyen, hogyne, hogyne, de érhető, de érhető. A betyár nemjóját. Mاما is mint régen, Csüing a hold az égen, Ó, csudásan nagy dolog, Hogy Magára gondolok, Alszik már a téesz, Almából fölérez, Bájvarázsok meglelik, Óbeboldog reggelig.”

A b, változat így hangozhat, közmegelegedésre:

... „Addig verem, nagysád, amíg hű lesz, Amíg hozzám csupa báj és bü, Úgy elverem, hogy a teste kék lesz, Avagy pedig zöld, miként a fű.”

Ez utóbbi mintadarabot „Voilà, Messieurs!” felkiáltással vezeti be.) A továbbiakban, egy-két „Hajdú sógor” és „Egyedem-begyedem” közbeiktatásával mindent megtesz, hogy advocatus diaboliként megbotránkoztassa a botránkozókat: a sorokat, illetve a szavakat széttördeli, felrúgja az elválasztás elemi szabályait, különféle betűtípusokat használ, grafikai jeleket állít a versszövegbe és a szöveg szélére; a „hülyéskedése szembetűnő grafikáját bogozgatva aztán egyszer csak észrevevesszük, hogy már végképp nem a külsőségekre, hanem az ellen-bizonyítás logikai érveire figyelünk („az abszolútum szertefoszlott uraim”), de a fájdalomra, a kétségbeesésre is, amely e védekező bizonyítás közben betolakodik a játékba („haj röhögni akartam egy jót és látjátok ez lett belőle”).

Ez a költő a dolgoknak a színét és a visszáját is látja, őt már nem lehet paragrafusokkal és tízparancsolatokkal elkábítani. Mindenre tud kemény választ. A „szeresd felebarátodat, mint tenmagadat”, jámbor intelmére átok-zuhatagként hangzik a történelmi válasz:

„szeresd felebarátodat hasba löni, mint tenmagadat; szeresd felebarátodat gázkamrába küldeni, mint tenmagadat; szeresd felebarátodat villamos-székbe ültetni, mint tenmagadat; szeresd felebarátodat arcul köpni, mint tenmagadat; szeress felebarátodra atombombát dobni, mint tenmagadra; szeress felebarátod húsán hizni, mint tenmagadén.”

Nem szelídebb a válasza a mesemondásra sem - Meseországban is mindennapi dolgok történnek („és képzelje, Mrs. WHO, három órát álltam sorban kapcabetyárbecsületért, és mire odaértem, elfogyott”). A Szilágyi-vers szemantikai rétegeinek a felfejtése korántsem egyszerű, mert oly sok utalást, rejtett idézetet, parafrázist tartalmaz, hogy az elemzőnek mindazt tudnia, ismernie kellene, amire a költő gondolhatott. Egy ilyen ártatlan sor például (szintén a *Kényszerleszállásból*), úgy tűnik, csak önmagát jelenti:

„Alukáljatok, kislányok, kisfiúk, nem történt semmi különös, nincs semmi baj, mindezt csak úgy mondtam, mert épp eszembe jutott, bukórepülésben, a huszadik század közepén.”

Tökéletesen „közérthető” fogalmazás, értjük iróniáját, miért keresnénk mögötte egyebet is? Pedig a *De különben csend van* című Bartalis-bukolika groteszk visszhangját is kihallhatják belőle, akik egyszer találkoztak a verssel. Bartalis János 1914 májusában írta líránkban már klasszikusnak számító idilljét, a békés természetnek ezt a himnusát. Másoljuk ide emlékeztetőül a Szilágyi Domokostól idézett sor Bartalis-féle hívó képét (csupán az utolsó szakaszt): „Én nem tudom, miféle időszak van - / csak olyan szép minden, / olyan végtelenül elragadó / és olyan mámoros. - / De különben csend van. / Határozottan csend van. / És te, bolondos fiúcska, mégsem / akarsz aludni. / Pedig ezeket leszámítva - / hidd el, hogy csend van. / Határozottan csend van.” Szilágyi nem Bartalist parodizálja, csupán azt bizonyítja - magyarázkodás nélkül, kétszeresen metaforikusára (igaz, csak az erdélyi lírában járatosak számára) -, hogy a bukolikák ideje lejárt „a világtörténelem leghosszabb századában”.

Egyszer majd az emlékiratokból, irodalomtörténetből is megtudható lesz, hogy Szilágyi Domokos legjelentősebb szintézis-verse, az *Ez a nyár* milyen „tősgyökerekből” és légyöke-rekből táplálkozott, s az a bizonyos szemantikai rétegzettség mit is jelent az ilyen képekben: „kipitykértük az eget kurjantásainkkal”, „a felhőket rosszul szerkesztik, atonális pittypalatty-fütykísérettel tors káromkodás hersegteti a kaszapenge félbemaradt ellipsziséjét”. Hogy itt is meghúzódik egy irodalmi (lassanként már irodalomtörténeti) réteg, azt nem lehet tagadni:

*Vízfejünkéből zuhogtak a stilisztikai monszunok!
görögűz! rím-petárdák! bumm - becsapódnak a*
n p h r k
a i í e

A nyár képzete aztán, kapcsolódva e becsapódó napi hírekhez, eltakar, háttérbe szorít legalábbis, mindenfajta irodalmi intimpistáskodást (nem a Szilágyi Domokoséra, hanem az olvasóéra utalunk!). A játék felvillant ugyan most is irodalmi társításokat („habcsókot vált a rádió / s a kisbaconi búzasör / a kulcs kikelt ez Genfben visz / így álmodta Eugène UNESCO”), az „Otthont a nyárnak, nyarat nekünk” jelentésköre azonban már nyilvánvalóan tágabb, hogyszem megmaradhatnánk a metaforák érdekszférájában. A tekintélyes (mennyiségileg és minőségileg meggyőző, mondhatni páratlan) bizonyító anyag további mellőzésével - hiszen azzal könyvet lehetne s volna érdemes megtölteni -, nyugodtan kijelenthetjük, hogy aki nem próbálja irodalomszociológiailag is olvasni a korszak, a hatvanas évek végének e nagy szintézis-versét, az eleve félreérti az egész kötet címét, öncélúnak vélheti Szilágyi költői játékait, ezúttal: a búcsút a trópusoktól. Pedig a szerző elég világosan kapcsolja az előzetesen jelzőkkel, határozókkal, tárggyal (céliránnyal!) bővített, „nyár” alanyú mondatokhoz újnál látszó, esztétikai fordulatot sejtető felszólítást: „lopd el, nyár, lopd ki szájunkból a metaforákat, vetköztesd le a szavakat”; vagy ugyanezt vagányosabban: „agyó dzsungel betelt a mérték”. Bárhonnan idézünk, minden sor, minden szakasz önmagában is szintézis (például a már többször emlegetett Csokonai-motívum így bukkan fel ismét: „irreverzibilis kobra-évek! / földiekkel játszó pokol! a / mértéktelen indulatok / s mérsékelt bátorság hona!”). A vers egésze élet és költészet szintéziséjét, más szóval ama bizonyos elkötelezettséget foglalja újfajta

metaforákba - miközben állítólag búcsúzik a trópusoktól. Miféle búcsú ez, amely képileg ilyen letisztult-gazdagon, annyi szemantikai sík mozgósításával végződik?

*Ő, ez a nyár, ez a nyár.
Rugóra jár a délibáb,
harangvirág esengve bong,
egy csattanás - kiárad és
lobogva lángol a Mekong,
lassan kezünkhöz szelídül az este, - csitítjuk, eltesszük holnapig,
s a nyarat is emlékezetünkben, kiülünk a közös mennybolt alá, s itt
s most és mindörökké, kérges reménnyel, várunk a holnapi csatlakozásig.*

Ez csupán annak a búcsúnak a kiteljesítése, amelyet a *Garabonciás* című kötetből kiemeltünk: „hurrául kikeletnek nevezik - egy nyelv amelyet meg kell tanulni elfeledni”. Nos, Szilágyi Domokos ezt a búcsút 1969-es verseskötetében véglegesen megvalósította.

A „trópusokról” viszont, a képalkotási hagyományokat folytató, illetve avantgarde bátorsággal megújító eszközökről nem mondott le. Költészetjátékához is hű maradt. A *Fagyöngyben* (1971) például Palocsay Zsigmonddal szövetkezett, s ebben a páros-kötetben a hívó- és válasz-versekkel úgy álltak olvasóik elé, hogy még a tartalomjegyzékben sem tüntették fel szerzőségüket. De nem csupán e rébusz révén érdemli figyelmünket a verseskötet, hanem néhány kiemelkedő költeménnyel, és azzal a móddal, ahogyan az embert és a természetet felváltva beszélgeti. Szilágyi Domokos csúfolkodva szól egy idejeműlt költészet naiv természetimádatáról, de fájlalja a véglegesnek tudott elszakadást a természettől. A természet Szilágyi számára nem lehet már idill - éppúgy lét-probléma, sors-probléma, mintha önmagáról vagy a társadalomról szólna. Érdemes egymás mellé állítani, e költői szemléletváltást példázva, Horváth Imre kétségtelenül gondolati feszültséget is hordozó négysorosát, a *Megölt madárt* és egy Szilágyi Domokos-részletet *A fogalmazás kaptatóin* című versből. Horváth Imre úgy kelt gondolati asszociációt, hogy nem lép ki lényegében a természeti kép keretei közül: „Felrepült és elérte végzetét. / Most lehúzzák csodálat, gyors szárnyai. / De holtan is mintha repülne még ... / Ki látta őt gyorsabban szállani?!” Szilágyi, harminc évvel később, a „tudatsíkok közötti vibrálást” (Hankiss Elemér kifejezése) sokkal több prózaisággal, a beszélt nyelvhez, egyúttal pedig a tudomány nyelvéhez is szándékosan közelítve valósítja meg, kétségbevonhatatlan lírai erővel:

*Itt fekszik a madár, véglegesen kiterjesztett szárnyal.
Alany és állítmány fesztávolságát méregetem;
középpont: az a vércsöpp, a megalvadt,
s nincs az istennek az a heparinja, hogy segítne rajta.*

Egy új kor költészete ez, mely úgy tagadja előzményeit, hogy magába építi őket.

JÁTÉK - HALÁLLAL

Az új verseket is tartalmazó, de gyűjteményes jellegű *Sajtóértekezlet* (1972) után az utolsó, még Szilágyi Domokos életében megjelent verskötet, a *Felezőidő* (1974) szinte csupa játék, kellemkedés, stiláris bravúr (Weöres Sándor *Psychéjét* juttatja eszünkbe). Alaposabban elemezve az egyes verseket, illetve a kötet szerkezetét, rátalálunk az érdemi magyarázatra. „Ő, békélést e jaj-tekén!” - halljuk a költő segélykiáltását, amely egyben válasz a *Búcsú a trópusoktól* komoly játékosságához szokott olvasó kérdéseire-kételyeire. Aki nem bújhat el a más s a maga fájdalma elől, s aki már elviselhetetlennek érzi a szenvedést, az keresi itt a látszatnyugalmat, a pillanatnyi feloldódást, a szerelem „védőszárnyai” alatt. E világfelejtető, önfelejtő

játék közben egy-egy gúnyos finton jelzi, hogy a próbálkozás eleve reménytelen: legfeljebb rokkoló fordulatok születhetnek belőle, de nem a megváltó harmónia. Ám udvarló vers-e például *Az orrbavágás elmarad?* Amelyben ilyen strófát találunk:

*Most aztán, hogy nagyot nőttem,
már csak lejtő lejt előttem,
kikövezik a miértek,
sok-sok közöny, némi érdek;
nem mintha én válaszolnék -:
sok kérdéssel tartozom még
- őszi fának levele -
indulóban lefele.
Címem, rímem, im, egy szálig
égi kérdőjellé válik.*

A könnyed-behízelt fordulatokat elárulják a csengő-bongó rímeknek ellentmondó ironikus-önironikus kitételek. A költő ragaszkodik a játékhoz, néha már egyetlen menedékének érzi. A tiszteletlenül-szilágyisan megszólított Istent így kérleli a *Belémhalni* című versében:

.....
*hagyj továbbra játszanom,
bár lehet, hogy léha, talmi.
Hagyj magamba belémhalni.*

Az ismétlődő, pontosabban megszakítatlan, az időnkénti kórházi ápolással sem gyógyítható betegség éveit már ezek. Az *Öregek könyve* (1976) is lényegében ennek a lírai lecsapódása. A halál-motívum egyre gyakrabban tűnik fel az utolsó két-három esztendő verseiben, s a korábban is kimutatható halál-játék egyre inkább elveszíti játék jellegét. Illetve, ha költeménybe fogalmazódik, örzi Szilágyi Domokos művészi egyéniségét, vonzódását a groteszkhez, e XX. századközepi-századvégi kor oly találó szemlélet- és kifejezőmódjához. S miközben személyes sorsa egyre reménytelenebb, nem süpped bele a betegség, az emberi sors taglalásába, hanem mind keményebb hangon - néha vörösmartys, adys keserűséggel, átkozódással - szól nemcsak az emberiség, de szűkebb közössége múltjáról, jelenéről, jövőjéről is. Sajátos és egyetemes eddig sem zárta ki egymást a költészetében, most azonban a sajátosnak mintha a korábnál nagyobb szerepet juttatna.

„A nagy Idő játszik velem” - panasolja, ismétli a posztumusz kötetbe (*Tengerparti lakodalom*, 1978) került s az onnan még kimaradt versekben. Megírja *Circumdederuntj*át is - de megpróbál újra meg újra játszani életet. Az 1976 augusztusából fennmaradt töredékben élet, szerelem, halál, poézis, muzsika vívja érte a nagy csatát. Bizakodónak éppen nem mondható ez a töredék voltában is teljes Szilágyi Domokos-szöveg, ám elfogadja, tiszta öntudattal, a létet. 1976 novemberében aztán megtagadta az utolsó verssorokat („Vagyok. És ez is valami.”). Visszatért egy előző strófa kételyéhez, s tragikus módon megválaszolta.

*Lettem, hogy legyek
végtére
ország-világnak
cégére;
ki tudja, ilyen
cég ér-e
bármit is - járjunk
végére.*

A kortárs biztos benne, hogy Szilágyi Domokosnak ez volt a legindokolatlanabb kérdésfeltevése. Nem a betegségtől megkínzott és a saját kezével megrövidített-lezárt életről van most már szó. Hanem az életműről, arról a „cégről”, amely a magyar lírában rangot, nem is akármilyen rangot jelent.

A kortárs hiszi, hogy az utókor sem fog másképpen ítélni.

KÁNTOR LAJOS

ÁLOM A REPÜLŐTÉREN

1962

TIZENNYOLC MILLIÓ

Tizennyolc millió pár kéz rakja egymásra serényen
a holnapok tégláit.

Tizennyolc millió kézpár

húz új s új emeleteket

a mára -

föl egészen a csillagködökig.

Tizennyolc millió!

Gépkocsi volánjára simul,

csirázó búza fölé formál nyugodt eget,

fejtőkalapácsot markol,

szövőgép orsóit igazítja hasznos rendbe,

könyv lapjait zizegteti

tizennyolc millió kéz.

Tizennyolc millió tenyér

szorul egyetlen ököllé,

s lesújt nyomorra, háborúra.

Tizennyolcmillió kéz

rakja egymásra serényen

a holnapok tégláit.

Tizennyolc millió kéz

húz új s új emeleteket

a mára -

föl egészen a csillagködökig -

s mert egy a cél,

a kérges kezek munkájának egy a célja,

tizennyolc millió kéz tevékenységét

hangolja egybe

az okos agy:

a párt.

MEGÁRADT A NAGYVÍZ

Megáradt a nagyvíz,

engem magával visz,

magával visz, nem hagy,

messzeségben mosdat.

Mosdat messzeségben,
a sós levegőben,
fürdet heves napon,
fürdet hűvös fagyon.

Fürdet tengerekben,
jövendő években,
elmúlt századokban,
ahol csak dolgom van,

ahol csak dolgom volt,
hol a szívem élt, halt,
ahol sírtam kínban,
kacagtam örömben -

Megáradt a nagyvíz,
engem a hátán visz,
bajtársat, barátot
mindenütt talállok,

minden földön küzdőt,
ki lelkében őrzött
reményt, hitet, harcot,
ki gyilkolt kudarcot,

ki józan jövőért
ad verejtéket, vért -
ez nem enged engem
félúton pihennem -

Megáradt a nagyvíz,
fölráadt az égig,
csillagot körülfoly,
engem a hátán hord,

úgy nyugtat, hogy száguld,
száguld velem mából
zengő jövődbe,
hogyan szívem fürössze

ózon holnapokban -
hogyan tudjam: dolgom van,
s tudjam, minden percben
tudjam, mit kell tennem.

1961

VIDÁM SIRATÓ

Aj, sötét lépcsőház,
aj, nyirkos falak,
aj, proli penész,
aj, burzsuj lakat,

aj, víztelen vízcsap,
vizes ágynemű,
aj, te sírós ajtó,
idegköszörű,

aj, te dohos pince,
élő rothadás,
te rothadó élet,
hunyorító parázs,

aj, sötét lépcsőház,
aj, nyirkos falak,
aj, proli penész,
aj, burzsuj lakat,

nyugodj az időben,
a nagy temetőben,
míg emléked elvásik -
a föllemtámadásig.

1860

IUS PRIMAE NOCTIS

Nád-erdő közepén tavirózsák
- nád-szablyák, csillagtalan víz-ágy -

Jönnek, parancsra tárva testük öblét,
lehajtott lelkű, mosolytalan menyecskék,

illattalan virág-árnyak - -
járják a villogó szemű nádist,

álmaimban, összeszorított ajakkal,
mellükön tejfehér teleholddal.

Tapogatják szőrös-kezű rémek,
pókhasúak ölelik őket,

vérbő tokák nyakukra folynak,
kan-agyarak vállukba marnak,

göcsörtös térdek térdüket nyomják,
zsíros fülek nyelik fájdalmuk hangját,

szemük szirmait tövises szemek tépik,
fejük rózsaként hajol földig,

kedvük temetődik rögök alá
- hol van, ki kínjukat kiáltaná?

Fénytelén ágyékukat sugárral simítani
hol a Nap? hol vagytok, szerelem csillagai?

Nád-erdő közepén tavirózsák
- nád-szablyák, csillagtalan víz-ágy -

Jönnék, parancsra tárva testük öblét,
lehajtott lelkű, mosolytalan menyecskek,
álmaimban jönnek lengő sorban,
arcukon keserű ráncok csokorban,
méhük sunyító bánattal terhes -
nyújtják kezüket századok szürkés
ködén át, ajkuk szóval jajjal,
villog vértelen gyötrődés-habbal,
nyugtukat nem lelik a földben,
szívüket forgatják szívemben,
nyelvem pattogzik, agyam elforr,
s vér fakad tejes liliomokból -
1960

SZERELEM

Megismertem a holnapot:
terád hasonlított,
terád, miránk -
lobogott
és nyugodt volt, mint a láng,
- s mint a mi éjszakánk,
amelyen megéreztem forró
és röpítő és egybeforró
embersorsunkat, a szerelmet,
- én azt, hogy hiába öllelek,
te azt, hogy hiába ölelsz,
ha nincsen más, csak ez a perc,
hogyha mögötte meg nem érzed
és meg nem érzem az egészet,
a szilárd anyagot,
ami vagy és ami vagyok,
és ami egy törvénybe fog
bolygókkal és liliomokkal,
tó méhében a teleholddal,
vérrel, háborúval, örömmel,
mindennel, ami volt az ember,
és ami most s amivé válik,
s amit születéstől halálig
sejt és tud és tesz,
mit hozzáad a léthez,
hogy *életté* válják, hogy a rend
kormányozza a végtelent,
az értelem, amely szavak
nélkül is szól, és sejtet sejtire rak
agyunkban -

a holnapról akartam szólni,
a holnapról, mely *már* valódi,
mert fölsímet s el nem téveszthető,
tisztá, elérhető,
mint a friss levegő -
igen, a holnapról akartam szólni,
s szóltam a szerelemről, szerelmünkről, hiszen
ő éreztette meg velem,
milyen lesz:
szívem szelídítette a boldogsághoz, rendhez -

és akkor, amint ránk hajnalodott,
megpihent bennünk - új csókra gyűjtve erejét -
a csók.

1961

KÉT VIRÁGÉNEK

1

az mezőket járom
járok csak parázson
az pázsitot megyem
megyek omló vízen
az erdőket lépem
lépek levegőben
az sziklákat járom
járok csak parázson
az mezőket járom
járok könnyhulláson
én violám innen
elüldözött Engem

1960

2

jobb árokban hálnom
valamint kutyának
ríván éjjel hűvösét
orcámra borulván
csillaggal mardosván
jonhómat a magas ég

hogysem ily kegyetlen
kegyessel feküdnöm
ki önnön kínjaival

öregbíti kínom
kitől kínoztatnom
szűnik csak a halállal

1959

MIFELÉNK

Itt sose csitul el az utca,
reggelig jár a villamos,
olykor elsurran egy-egy taxi -
a csönd felénk elég zajos.

És elég fényes a sötétség:
akár olvasni is lehet.
(Ezt jelképnek is veheti,
ki szereti a jelképeket.)

Itt sose csitul el az utca,
itt sosem alszik ki a fény:
Három műszakban él az élet.
Nem rossz itt lakni, mifelénk.

1961

ŐSZ

Tövist virágzik az idő,
mázsás ködöt a levegő,
légüres bánatok lebegnek,
szállanak, zuhannak, leesnek.

Avar hullámszik, bokámat
nyaldossa, szívemig fölárad
- ősz, te szilaj, te szomorú,
kegyelmes szívbeli háború,

add, hogy a szemem szép tágra,
kerekedjél a világra,
s legyen a szavam oly könnyű
s oly éles, mint a tavaszi fű.

1960

BŰNÖM: A SZÉPSÉG

Ha valami gyönyörűség ér
- szép könyv, szép festmény, szép zene -,
mindig úgy érzem: szólni kéne,
hogymű kiáltani kellene,

nyomaszt a bűn - s a versírásához
ez ad szívet, agyat, erőt -:
hogymű hibámból vagy bárhogymű is,
de eltitkolom mások előtt,

hogymű nemcsak nekem van jogom rá,
nem szép a szép, ha csak magam
gyönyörködöm benne - - mi célja,
mi értelme, mi haszna van

a fénynek, hogyműha véka rejti,
a virágnak, ha télikert
börtönében él eldugottan,
a dalnak, ha nem hallja meg

senki; - nyomaszt a büntudat,
s ő késztet arra, hogymű legyek
antenna, melyen át a szépség
eljut hozzátok, emberek.

1957

ÉPÍTŐK

Az építők a fény fiai.

Repülőgépen száll el a tavasz
a város fölött,
s leszórja a megújulás
zöld röpcéduláit:
ráakadnak az ágakra,
minden szem őket olvassa,
őket terjeszti minden száj.

Az építők
a maguk módján agitálnak.
Dicséretüket zengi ezer meg ezer új lakó.
És ez nemcsak az ő dicséretük.

Az építők a fény fiai,
s a fény anyja a tavasz.
Mindkettő a családjáért küzd,
mint jó rokonokhoz illik.

1961

KAZÁNKOVÁCS

Irigyellek, kazánkovács:
ezt a vaskos nyugalmat,
amelyre a panasz, a vád,
a bosszú sunyítva hallgat;

ezt az üstdob-mellet,
ezt a boa-pár-bicepszet,
súlyos szerénységedet,
mellyel holnapjaidat dicsekszed;

a feketén izzó szem-parazsat,
mely gyilkos lángra lobban
arra, aki zavarni akar
munkádban: a forradalomban.

És szeretném, kazánkovács,
ha meglelné dalomban
ritmusát a kalapács,
s ha te vezetnéd a tollam.

1961

VERS VILLON SZÉPASSZONYAIHOZ

Az Állomás utca Kolozsvárt
ha nem is épp az állomás,
de a vasút mellett van. Izzó
délután jártam ott, parázs

fények hulltak; jobboldalon,
a betonkerítés mögött
mozdony állott: szelíd-puha
füstpamacsokat pöfögött,

s a mozdonyon egy nő: haja
kontyban, blúza-szoknyája kék;
figyeltem, amint reátette
az indítókarra kezét,

s az utcára nézett s leszólt
egy vénembernek: - No, öreg,
nem jön kezelni a féket?

- Hát

kezelnék mást is! - s nevetett

mindkettő - - ennyi, azután
a mozdony rándult, s ott se volt,
- és eszembe jutottatok
ti, hajdani szépaszonyok:

Flóra, Archippa, Thaisz, Ekhó,
s te, szép apáca, Héloise,
s fene tudja, kicsoda még,
akit százszor, ezerszer is

dalba foglaltak mesterek
s dilettánsok, új s régvaló
trubadúrok, sóhajtva, hogy:
Hova lett a tavalyi hó?!

Fütyülök rád, tavalyi hó!
s rátok, márványkeblek-karok:
egy arcért, mely koromtól mocskos,
karért, mely olajtól ragyog;

fütyülök rád, tavalyi hó!
s erkély, suttogás, méla kín,
lovag, ki évekig mereng
úrnője messze bájain,

fütyülök rád, tavalyi hó!
és ő is így tesz, jól tudom,
hogy ő is így tesz: az a nő,
az a nő ott a mozdonyon,

ha ugyan az eszébe jutsz,
amíg két vidám szó között
oly gonddal s szeretettel nézi
a síneket, mint a jövőt.

1959

GLÉZOSZ BESZÉDE

- Igen, kém vagyok, jó urak,
de sokkal titoktalanabb,
mint gondolnák, s éppen ezért
sokkal veszélyesebb: a félt

hatalom ügynöke vagyok,
és ez a hatalom nagyobb,
mint börtönök, ítéletek -
a neve: lelkiismeret:

egy országé, népé, amely
- kérdezetlen - bennem felel
önöknek -: igen, kém vagyok:
én láttam a szezám-magot

ropogtató koldust, a sár
fiát, erdők vadjainál
vadabbul üldözöttet; és
láttam a síró, csorba kést,

amellyel Pireuszban a
kikötőmunkás vacsora-
kenyérkaréját szeli le;
és én láttam a kötelet,

a kötelet, mellyel magán
hajtja végre az utcalány
a nyomor ítéletét; láttam
este, a fáradt félhomályban

parázsló szemeket, amíg
a sztrájk követelményeit
vitatják tüzesen a dokk-
munkások; az olajbogyót

ebédelő pásztort, aki,
fittyet hányva a gyönyörű
bukolikáknak, rekedt
hangon az isteneket

Hádészba kívánja, láttam én;
s láttam a rothadó reményt
a munkanélküli komor
arcán; s láttam, mint vándorol

a paraszt drachmája idegen
bankokba - pedig gyermeke
ruhája fügefalevél;
és láttam a fehér

suhanású kocsikat, ó,
e gondtalanul illanó
csodákat, melyeknek penész
szegélyezi útját, s merész

úrvezetőjük daliás
testébe beállna a frász,
ha látná, amint föllobog
az útszéli rongyosok

szeme, hogyha utána néz - -
igen, urak, ez az egész:
egy ország gondjából fakad
énbennem minden gondolat,

mert nagy az én bűnöm: nyitott
szemmel járok - ha szabad vagyok - -
s hunyt-szeműek közt aki lát:
bizony, hogy kém az! Perea!

1959. július 22.

KERESÉTVETŐK

Nénikék, zsenge-friss szüzek,
koros férfiak, kisfiúk
emelgetik a kezüket,
érintik mellük, homlokuk;

sokszor látom, villamoson,
buszban vagy az apostolok
lován közlekedve, szirom
vagy kóró-kezek, táncotok,

Dávid táncának kései
és elsatnyult változatát;
s közben a szemek kései
meghasogatnak, túlvilág

kék paplana, angyali ég:
hátha mutatnál valamit:
üdvözültek szép életét
vagy csak belőle valamit,

mi *odaát* vár ... - Nénikék,
koros férfiak, friss szüzek,
iskolás gyerekek,
miért táncoltatjátok kezetek?

Nyugdíj kéne? több fizetés?
szerelem? vigasz? jobb jegyek?
szelíd szavak? bő étkezés?
- urambocsá - jó verseket

kívántok? - - Megürül az ég,
a földre szállnak kincsei,
és, nézzétek csak, angyalék
szárnyukat, ím, levetkezik:

ez a jámbor őrangyal itt
óvónő - égi hivatal! -
s ez a harsonás valaki
egy szimfonikus zenekar

tagja - s így tovább, így tovább -
földközélbe kerül a menny,
és földre száll a túlvilág
és föld alá a félelem,

és önműködő gépsorok
gyártják már az üdvözülést -
- nénikék, koros férfiak,
ebben hinni, az sem kevés,

sőt, azt hiszem, több ... Kezetek
még járja táncát lankadón,
de Istennél is istenebb
az evilági hatalom,

amely lehetővé teszi,
hogy találkozhassunk mi még
a nem is olyan távoli
paradicsomban, férfiak,
friss szüzek, virág-szavúak,
kisfiúk, hajlott nénikék.

1961

KOCSMAI ÖREGEK

Úgy elüldögélnek
egy deci cujka mellett,
békésen szopogatják,
mint csecsemő a mellet;

nem sietnek - nekik már
semmi sem sietős,
a halál legkevésbé. -
Nyugodtak, mint az ősz.

Úgy elüldögélnek
egy deci cujka mellett,
békésen szopogatják,
mint csecsemő a mellet;

tegnapjaik sokulnak,
fogynak holnapjaik,
a hold veszti ezüstjét,
a nap már nem vakít.

Úgy elüldögélnek
egy deci cujka mellett,
békésen szopogatják,
mint csecsemő a mellet;

unokáik a Holdba
készülnek - földbe ők.
A buszban helyüket
átadják csitri nők.

Úgy elüldögélnek
egy deci cujka mellett,
békésen szopogatják,
mint csecsemő a mellet;

viráguk virága:
nyüzsgő lányok, fiúk:
világuk világa:
fátylas szembogaruk.

Úgy elüldögélnek
egy deci cujka mellett,
békésen szopogatják,
mint csecsemő a mellet;
majd kászálódnak lassan,
megcsillan hajuk hava -
szuszogva fizetnek,
s elballagnak haza.

1961

VERS A VIT-RŐL

Híradóban láttam a bécsi
VIT megnyitója: a román
küldöttség hórát rop, vígan
nótázva járja fiú-lány,
egy világot fog át e kör,
harsog az élet himnusza,
húzza, húzza a zenekar
s a zenekar élén Ruha,
vonó vijjog, robban a föld
és robban az ég a szilaj
kedvtől, szárnyra kel az öröm
a hegedű hangjaival,
táncol minden dimenzió,
s prágaiak, londoniak
tenyere csattog, egybeforr
a hang Moszkva fiainak,
New York küldötteinek
és Afrika feketéinek
harsány dalával, zeng a táj,
ritmust lüktet minden ideg,
minden szív dobbanása és
minden élet értelme itt
tüntet, követel: a jövő
dús békéje itt születik,
és a nagy tánc, a holnapé,
amelyhez - cifrázd, járd ki, láb! -
majd a világúr hegedűse
húzza tüzes talpunk alá.

1958

NYÁR

Hajadon füzek, búzabóbiták -
csupa illat és virág a világ,
csupa mosoly és csupa kedv, csupa
libegés: lányokon selyemruha -
emitt a pipacsok:
piros kis pamacsok,
amott, az ég alatt
pisze szellő szalad,
a felhő szétszakad,
s látszik egy kék falat
égbolt - alatta sirül el a nyár,
s pacsirtaszóval frissen kiabál:
- Én játszom ugyan,
de ti
vegyetek komolyan.

1959

ŐSZI TÁJ

reszketnek a szélben a fák
ősz világa ősz világa
szerelmüket vesztik a fák
ősz világa ősz világa
szerelmet vall ma az avar
ősz vihar ősz vihar
a csók úgy is terem ha fáj
ősz világa szép ősz táj

1960

JÓREGGELT

- Jóreggelt, harmat! -
csicsereg,
- jóreggelt! - surrog a
fecske-sereg.
- Jóreggelt, napfény! -
sugaraival
versenyt ragyog a
fecskeraj.

- Jóreggelt! - a folyó
így csobog,
fodrai szökdeklő
daktilusok.

- Jóreggelt, hársak! -
aranyát
bontja a bimbó
s a világ.

- Jó reggelt, méhek! -
Zümmög a
válasz: - Munkára!
rövid a nap!

- Jóreggelt, mező! -
traktorok
friss hangja hozza az
új napot.

- Jóreggelt, fecskék!
tovatúnt
az éjjel; - mi újság?
- Építünk.

1960

ŐSZ

A vízben karcsú, sík halak
fejük leszegve siklanak,
s a részeg szókat mormoló,
maga elől futó folyót
bambán nézegetik halott
éjjeleken a csillagok,
mint iddogáló öregek
az üres borosüveget.

1958

ANYÓKÁK ŐSZI BÚCSÚJA

Anyókák őszi búcsúja -
tavasz nekik az ősz is,
a lombhullás rügyfakadás,
és nap süt, ha esőzik.

Aztán csillogni kezd a táj,
akár az ő hajuk,
s megindulnak a fehér vízen
fekete, lusta hajók.

1961

BÚCSÚ

Kicsit ijedten integettél,
mint akit veszély fenyeget,
s ott maradtam, hogy hiányodban
fölfedezhessem lényeged.

1958

A SZOMSZÉD ASZTALNÁL

ül egy szép kislány
a szép kislányokat persze nem lehet leírni
nem is szabad és nem is érdemes
a szép kislányok mindig a szomszéd asztalnál ülnek
pocsék fiatalemberekkel
s ettől bosszantóan még szebbek

de ez a kislány egyedül
ül és én is egyedül ülök
és
és semmi több

borzasztó hogy én sosem ülök a szomszéd asztalnál

1959

ÖREGURAK

Csak sétálnak, csak motyognak,
megreccsennek, roskadoznak.

Léptük nyomán fű se nő már,
a számukra nincsen nő már.

Valaki unott varázsló
kávéaljból, hunyt parázból

meg avarból meg zavarból,
salátából, tejszínhabból

kotyvasztotta össze őket.
Csámcsognak és töpörödnek.

1961

PÖRPATVAR

Magadnak aki könnyű voltál,
miért vagy súly a nyakamon?
Ezt a mázsás ürességet
lerázni, hol a hatalom?

1981

TAVASZI SZÉL

Tavaszi szél világot áraszt,
világom, virágom,
a bánat szeme szikra-száraz,
virágom, világom,
felhőnyi kedvek ha hömpölyögnek,
asszonyhasak ha gömbölyödnek,
te vagy a ludas, tavaszi szél.

1961

KÁVÉHÁZBAN

Három nő.
Az egyiknek a haja kontyban.
A másikon szürke kabát.
A harmadik szép.

1981

MÁRCIUS

Korrekt sugarak nyargalásznak,
jeléül a tavaszi láznak,
s hiába ijesztget még téllel
egy-egy komoly
felhőgomoly:
a Nap már meg nem orrol.
Ő is hallott az evolúcióról.

1959

NAPIPARANCS TAVASSZAL

Kikerics,
napsugarat sikeríts!

Kikerics,
a gondokból kikeríts!

Kikerics,
örömeiket ikeríts!

1960

MÁRCIUS

Foga van a napnak,
fényei harapnak,

jussa van a földnek:
füvet, rügyet, zöldet!

Tükrén a folyónak
habokból hajóhad:

tengertüzű víztánc;
mosolyog egy kislány,

s az ibolya ég alatt
ibolyántúli örömök izzanak.

1959

GAGARIN

Akkor az úr
lehunyta szemét,
mint csók közben a lányok -

1961

ÁKOS, A FESTŐ

Ákos, a festő, festvén festeget
női testeket, langyos esteket,
borjúfeneket, férfiköldököt,
nyálzó ködöt s ökröt a köd mögött,
és nénikét, akin a rékli kék,
és bácsikát, ki épp így szól: Mi kék'?
és orrcimpát, melyből kiáll a szőr,
és Júliát, ki atyját kéri: Sir!

és kunyhócskát az erdő közepén,
melybe a vaddisznó húgyozni mén,
s kebleket, melyeken kenet remeg,
s kerekeket, melyek kenetlenek,
és vízesést, amelyen víz esik,
és kis tavat, amelynek vize sík,
s haragos fenyvest, ózondús lehűt,
és ventilátort, mely nyáron lehűt,
de télen nem melegít, s pázsitot,
többféle virág s féreg ásít ott,
szerelmespárt, mely mélán andalog,
s kutyás fiút, ki mondja: Randa dogg!
s fiús kutyát s fiútlan özvegyet,
s tisztességben elaggott, ősz legyet - -
de én aszondom: kiskutya legyek,
ha kiskutyám a sarki köveket
nem írja külön képekkel tele,
még hozzá eredeti módon!

1959

A BETEG

Mióta ismerem, állandóan beteg.
Ölbetett kézzel ül, csupa parázs
panasz az élete, hogy ah, ah! nem dolgozhat -
a betegségnél csak egy lenne rosszabb
számára: a gyógyulás.

1961

VERS EMBERBARÁT BARÁTOMNAK

Tudom, hogy az emberiségnek élsz,
a Holnapnak (egyszóval: nem a mának) -
de mondd: ez indok arra, hogy
adósa maradj fűnek-fának?

1961

A MISZTIKUS

Szemed átrévül, szobor-arcod
ihletten fintorog a Rosszra,
szent ködben nemzed versedet -
én azt hiszem, hogy teneked
a kislányod is gólya hozta.

1961

NARKÓZIS

Valami mindig csak adódik -
persze, hogy adódik. Ha más
nem, hát ilyen kényelmes, olcsó
és gyáva önmegnyugtató.

1961

NAP

Kisütött a nap.
Pompás.
Költők írhatnak róla.
És egyéb haszna is van.

1961

ÁLOM A REPÜLŐTÉREN

Szerelmes versek a szabadsághoz

1

(INVOKÁCIÓ)

Kedvesem
úgy kínlódom a szavakkal
úgy kínlódom hogy kimondjalak
kimondjalak hogy közelebb kerülj hozzám
mert nélküled vak vagyok és néma és süket
nélküled lélegzeni sem tudok
nélküled olyan az élet
mint a szerelem nélküli csók
annyira elképzelhetetlen
mint a mozgás nélküli anyag
kedvesem
segíts hogy kimondjalak

Kedvesem
úgy kínlódom a szavakkal
úgy kínlódom hogy kimondjalak
kimondjalak mert ezzel is közelebb kerülsz hozzám
hozzám láncolnak a szavak is
mert a te neved az értelem
általad ébred magára a tudatos anyag
általad ébred magára az Osztály
mert minden tettének célja s oka
te vagy
kedvesem
segíts hogy kimondjalak

2

Kedvesem
én annyit kerestelek
annyit kerestelek
hogy már majdnem elfeledtem emberül élni
annyit kerestelek
hogy lelkekre bütykösödött a bánat
annyit kerestelek
hogy kezdtem elveszíteni a hitet önmagamban
lépteid nyomát
kutattam kiégett szemmel
borzongó fasorokban
felhők csücskében
künn a harctereken
és benn a gázkamrákban
a te neved véstem az akasztófák gerendáiba is
mert tudtam hogy újjászülsz
hogy megtalálsz
mert megtalállak

Kedvesem
annyit kerestelek
hogy már majdnem elfeledtem örülni
mint a mindig-éhes gyermek
annyit kerestelek
hogy megköszönjem neked
a legszebb legtisztább szerelmet

3

(AZ ISMERETLEN KATONA)

Hadd szóljak neked az ismeretlen katonáról.
Szinaján történt.
A szerpentinén, egyik forduló után
egyszer csak ott álltam a sír,
az ismeretlen katona sírja előtt.
Vannak ünnepi sírok:
ez hétköznapi volt.
Mert az ismeretlen katona holta után is szerény.
Meghalt 1918-ban.
Ennyit lehet megtudni róla.
De én láttam az ismeretlen katonát!
Nem tudom, milyen szeme volt,
mert már nem volt szeme.
Nem tudom, szőke volt-e vagy barna,
mert már nem volt haja.

Nem tudom, milyen volt, amikor búsult, amikor mosolygott,
mert arcáról leborotválta a húst egy repeszdarab.

Nem tudom, izmos volt-e a karja,
mert már karja se volt.

De azt tudom, hogy öt éhes gyerek sírt utána
és egy koravén fiatalasszony
és egy rokkant szemű öregember
és egy fogatlan öregasszony.

Én láttam az ismeretlen katonát!

És tudom, hogy a szemét
az ismert tábornok ette meg vacsorára,
és combcsontjáról az ágyúgyáros rágta le a húst,
és máját roston sütötték meg a hadügyminiszter úrnak.

És hallottam az ismeretlen katona hangját.

Ezt mondta:

Szívesen halnék meg még egyszer
egy háborúban a háború ellen.

Én hallottam az ismeretlen katona hangját!

És szégyelltem magam.

4

Az örömet
te hódítottad vissza nekem
te hoztad napfényre a föld alól
és mellém adtad
hogym tápláljon
hogym tápláljam

az örömb bánatot eszik
az örömb téged szolgál
és engem
és a szépet
s mindent ami igaz

az örömet
te hódítottad vissza nekem
te oltottad ereimbe
a Kilencediket

a vér-szimfóniát

te adtad meg
a nélkülözhetetlent
a munka örömet
hogym okos kezem alatt
mosolyra igazítsa arcát a világ

5

Most távoli földrészekről szólok neked
kedvesem
távoli emberekről
kiknek lelkét a szolgaság
és testét kikezdte a rák
lepra tüdővész malária
kik együtt kelnek együtt fekszenek
az éhséggel
kiknek életét kikezdte a nyomor
de hű maradt hozzájuk a reménység
kikkel el akarják feledtetni négyszögletes-lelkűek
hogy mi az ember
de hű maradt hozzájuk a reménység
kik bíznak benned mint anyjukban sem bíztak
mert anyjuknál is több vagy

Távoli földrészek
távoli emberek kiáltását
hozza a rádió
az újság
az esti szél

halld meg őket kedvesem
halld meg
és szeresd őket
csak úgy lehetsz enyém
ha mindenkié vagy

6

(DIADALÍV)

Diadalívet építetek neked
békéből
úrhajókból
gyermek mosolyából
jókedv-rügyekből
atomreaktorokból
szárnyas értelemből
a naplemente vér-aranyából
az ölelésből
a születésből
a legyőzött halálból
a magány halálából
gyáraink füstjéből
a sarló-kalapácsból
ötszirmú csillagomból
diadalívet építetek neked
diadalívet építesz nekem

(ÁLOM A REPÜLŐTÉREN)

Ó, repülés!

most milyen földiek, milyen közeliék, milyen ismerősek
 a várakozó, ezüst hasú gépcsodák,
 szelídek és türelmesek és győzelmesek -
 mikor alájuk bukik a világ,
 csíkká zsugorodik a beton-kifutó, jómagam bogárnyivá, e pohár
 sör harmatcsöppé,
 eggyé válunk mi itt, mindannyian, mint ahogy egyek is vagyunk,
 öröktől fogva s mindörökké -
 én és te és ez a fűcsomó és a trolibusz és a korlátnál álldogáló
 kíváncsiak,
 ismerős szemmel mosolygunk egymásra, magára ismer bennünk az anyag
 s a vágy, a vágyunk, mely a szárnyaló gépek nyomán röpül lankadatlan,
 hogy mindent belásson, ami az íves égbolt alatt s fölött feszül,
 sustorog s eggyé ötvöződik békét akaró tüzes indulatban - -

Ó, repülés!

röpülünk mi is, kedvesem -: te, aki megszerettél s én, aki
 úgy lettem ember, hogy beléd tudtam szeretni,
 s velünk száll minden, ami a szívünkhöz, az álmainkhoz tud igazodni,
 benépesítjük az engedelmes űrt, mosolyaink kezese bolygókon sétálnak,
 felhők országútján menetelünk, és - nem álom ez - a ma
 a holnapba árad
 - végtelenbe a véges - -
 nem álom ez, kedvesem,
 s ha álom: sosem létezett ennél valóságosabb,
 oly igaz, mintahogy itt vagyok, itt vagy, oly igaz, mint a csókod,
 a szavad,
 szavad, mely erőt adott akkor is, mikor a jövőn kívül semmim se volt,
 szavad, piros csillag-szavad, mely biztatón szívem fölé hajolt - -

Ó, repülés!

Ó kedvesem, hadd álmodjam végig e zengő életet veled
 s ezt a percet -
 most meghallhatom, meghallhatod, ha éber szívvel figyeled,
 a molekulák koccanását s a Mars, a Hold, a Vénusz üzenetét -
 fönn gép köröz,
 a béke kék felszínét hasítja, nekünk küldi üdvözetét,
 te tudod, hogy a béke is végtelen, mint az emberben az akarat,
 végtelen a béke, mint - én hiszem ezt - végtelen a legmagasabb
 fokon szervezett anyag - -

Ó, repülés,

hadd álmodjalak tovább, s hadd álmodjam tovább,
 kedvesem, magunkat,
 amint nézzük az érkező-induló gép-galambokat,
 s összekoccintjuk poharunkat.

1961

SOROK A SZABADSÁGRÓL

Patrice Lumumba emlékének

Eluard versét olvasom

Ha már idő előtt meg kell haljon az ember
Úgy kell hogy a költők járjanak legelől
mintha csak rólad írta volna

bekapcsolom a rádiót

Moszkvában tüntetnek
Párizsban tüntetnek
Londonban tüntetnek
Berlinben tüntetnek

a te neved visszhangzik minden hullámhosszon
a te nevedtől visszhangzik a világűr

mert tenger kiaszhat sivataggá
és búzamező csontmezővé
és mosoly sírássá
éhséggé az öröm
gyilkolni is lehet
gyilkolni is lehet az ostobáknak
kik nem értik hogy ők halnak meg minden halállal

de én előbb elhiszem hogy a Nap forog a Föld körül
mint azt hogy a szabadságot
meg lehet ölni egy nép szívében

a szabadságot nem fogja golyó
mert a szabadság testtelen

a szabadságon nem fog átok
mert a szabadság értelem

se kötél se korbács se méreg se máglya
nem olthatja ki a fényt az emberek szeméből
ez a fény tovább világít a halál után is
szemeddé vált kiszúrt szemed helyett
halálodból ezért tanul

életet

mindenki akinek a szabadság szívügye -

1961

KATONATEMETŐ

Egy szántó meg egy repülőtér között
zúzódik meg a díztelen
katonatemető
csöndesen mint két mosoly között
az emlékezés

Asszonyok keserve
anyák keserve
fiak keserve évek múltán is idetalál
erre száll mint a felhők
melyek nagy súlyos könnyekkel öntözik
a halál ellen lázadó füveket

S mint akinek a boldogság
ölébe hullt
s nem tud mit kezdeni vele
gyámoltalanul issza a föld
sok eső után az első napsugarakat

Mert fáj az öröm is
fájnak a sugarak
amint elömlenek a besüppedt sírokon
fájnak a csontok a föld alatt
fáj ha csírázik a mag
fáj az anyának az élet
melyet világra hoz

Egy szántó meg egy repülőtér között
húzódik meg e díztelen
katonatemető

A teremtő gyász merít itt erőt
a holtak erejéből
a teremtő gyász merít itt erőt
azoktól akik golyók között
kínok rácsai között
szívet görnyesztő halálok között
emlékezni tudtak az ismerős jövőre
amelyért fegyvert fogtak

(ó nincs nagyobb kín mint fegyverrel teremteni békét
és nincs drágább béke mint amely vérben született)

Egy szántó meg egy repülőtér között
szunnyad e díztelen
katonatemető

ezek a besüppedt sírok
küldik világhódító útjára a békét
hirdetve hogy nincs halál csak meghalás van

1960

FRANCIA REPÜLŐ TUNISZ FÖLÖTT

zuhan a Föld
kusza rajzai
elsimulnak

kétezer méterről
kétezeröttszázról
háromezerről
minden elsimul:

szétszaggatott sínek
romok
hullák
könny
üvöltés

kétezer méterről
kétezeröttszázról
háromezerről
elsimulnak a kusza rajzok
mértani rendbe sorakoznak a pontok
minden pont egy halál

városok
halál rombuszai
utcák
halál párhuzamosai

óvóhelyek
halál sokszögei

- Jean-Pierre Lenoir
mondd föl szépen a halál geometriáját -
készültél?!

(Jean-Pierre Lenoir
ha jó jegyet akarsz
ne gondolkozz!)

A kicsike szőke haját

nagy kék szemet
könnyű nyári ruhát viselt
félénk se volt
csók közben ezüsthangok buggyantak elő torkából
nem kért hogy vegyem el
én se szóltam
tán jobb is így
mért fájjon valakinek ha meghalok

AKAROM HOGY FÁJJON VALAKINEK
A HALÁLOM!

kinek fog fájni!
senkinek

- Jean-Pierre Lenoir
közeledik a célpont
csak nyugalom
hűvös agy
tisztá szem

(Jean-Pierre Lenoir,
most változz géppé
hiszen az a foglalkozásod)

kinek fog fájni
mama neked se fáj már
azt mondják itt vagy a közelemben
nem igaz
n e m i g a z
N E M I G A Z !

- Jean-Pierre Lenoir
most szépen kioldani

(Jean-Pierre Lenoir
most
szépen
most
most - -)

kilenc Junkers jött
aztán még kilenc
és még kilenc

a Föld mindent lerázott magáról
a házakat
az utcákat
az utcán játszadozó gyerekeket
a gyerekek szüleit
a szülők csitító szavát
szó-szilánkok röpködtek-hulltak a romok közé
Marianne copfos feje gurult a köveken

hogy bömböl ez a Junkers
hogy kerültem bele
hogy bömböl ez a Junkers
az ember a saját gondolatait se hallja
tán épp ezért bömböl így
hogy
kerültem bele - - -

- Bravó Jean-Pierre Lenoir
bravó Jean-Pierre Lenoir
bravó Jean-Pierre Lenoir

(Ügyes vagy Jean-Pierre Lenoir
nézd hogy gurul Marianne copfos feje)

zuhan a Föld
mértani rendben sorakoznak
bombatölcsérek
romok
hullák
jajok

ADIEU MARIANNE

zuhan a Föld
úristen
vagy én zuhanok
és ő kerül egyre magasabbra?!

1961

A FESTŐ HALÁLA

te is megszöktél ecsetek
színek fények vásznak elől
amint tárggyá váltál
alakjuk vesztik számodra a tárgyak
idomtalan idomok.
suhannak kilobbant szemed előtt
üres nyomod kong az utcakövön
barátod az árnyékoknak előreköszön
keresd majd föl a festők külön poklát
adj enni az éhenhalt Derkovitsnak
megmosdatnak
talán zene is szól majd
anyókák mondják: milyen szép temetés
adjon az Isten nekünk is ilyen
kislányok tág szemében könny lesz
asszonyok arcán riadt rémület lesz
egy darabig még szerves fájdalom lesz
hát hadd gyászoljuk egy percig halálodban halálunk
jó most sírni egy kicsit
és aztán jó elfeledni a halált
a tieddel a magunkét is
és jó újra fölfedezni az életet
a magunkéval a tied is
a fényt amelyet számunkra loptál
a színt amelyet számunkra loptál
a mozdulatot amelyet számunkra loptál

a mosolyt amelyet számunkra loptál
a mámort amelyet számunkra loptál
a józanságot amelyet számunkra loptál
az igent amelyet számunkra loptál
a nemet amelyet számunkra loptál
a hitet amelyet számunkra loptál
(hiszen Prométheusz vagy te is)
boldog orgazdák hadd vegyük át
s a vágyat kiszólni ki-nem-szólt szavaid
lépni lépetlen-maradt lépéseid
mosolyogni kialudt mosolyaid
s oly súlyos életűvé válni mint te
hiszen
halál után már haláltalan az ember
1960

HALÁL ÁRNYÉKA

Rekviem

1

Sínek hasítanak sivítva országok vérző húsába mint fába a fűrész
vonító vonatok vonszolják vérző testemet
vérző testünket
országok vérző testén át
nyolc ló vagy negyvennyolc ember vagy százötven deportált

hova tűntél méh-zümmögésű gyermekkor
napfény
hullám-csobogás
mind megszőktetek
lepkék akik illatos rést hasítottatok a sugaras levegőbe
a szem is alig tudott utolérni benneteket
kövek akik nem ütöttek senkit
madarak akik nem szállottak hullák szemére
almák csorduló pirosa
éretlen egres fanyar zöldje
sár amely körülölelte a bokát és simogatta és csókolta
nyári utcák szállongó pora
- nagy szürke szomorú madár -
lombok hajkoronája hajbókolt hajnalonta
barackok aranya csilingelt mint csikó nyakában a csengő
szilvák kékje feleselt derűsen az égbolt kék derűjével
s az emberke aki mindezt magába szívta hogy emberként is érezze ízét

nyolc ló vagy negyvennyolc ember vagy százötven deportált
százötven senki akit vár a csattogó fogú ismeretlen
százötven tikkadt torok
százötven kiszáradt gyomor
százötven örültté borzolt idegrendszer
százötven szomjas tüdő mely öklendezi a rab levegőt
százötven elaszott hát amelyre sziszegve vár a korbács
százötven eltompult barkó amelynek kibányászták már az ólmot
százötven agyú borzadály

Sínek hasítanak sívítva országok vérző húsába mint fába a fűrész
vonító vonatok vonszolják vérző testemet

 vérző testünket

 országok vérző testén át

nyolc ló vagy negyvennyolc ember vagy százötven deportált
százötven fogoly féreg akit egy csizma eltapos
százötven fogoly féreg
és százezer
és millió
millió - - - - -

2

Végtelemné öregbíti a perceket órákat nappalokat éjjeleket
a kín -

itt élsz

 - hát élsz-e mondd -

 felsőbbrendű szögesdrótok között

az őrtonyokból felsőbbrendű gépfegyverek vigyázzák lépteid
és felsőbbrendű véredek vicsorítják rád inyüket

neved nincs

tárgy vagy csupán

karodon a leltári szám -

tárgy vagy

 csíkos huzattal

beszélni tudsz ugyan de nem tanácsos

és nem tanácsos hallgatni sem

és nem tanácsos aludni nem tanácsos virrasztani

nem tanácsos enni nem tanácsos éhezni

nem tanácsos robotolni nem tanácsos kibújni a munka alól

nem tanácsos betegnek lenni

nem tanácsos egészségesnek lenni

nem tanácsos járni

nem tanácsos helyben ülni

nem tanácsos megszökni nem tanácsos maradni

nem tanácsos túrni nem tanácsos lázadni

nem tanácsos gondolkodni sírni nevetni

nem tanácsos meglátni társad cafatokban lógó húsát

nem tanácsos félrefordulni égre bámulni szemed földre sütni

nem tanácsos sajnálni akit hideg vízzel locsolnak a havon
nem tanácsos sajnálni akit élve eltemettek
nem tanácsos sajnálni akit élve megégettek
nem tanácsos részt venni
nem tanácsos közömbösnek maradni
nem tanácsos élni
nem tanácsos meghalni - -

Hát ez vagy
itt vagy
fényévekre mindattól amit valaha úgy hívtál: élet
délceg egyenruhában sétál körülötted a kibérelt halál
szokd meg hát
szokd meg
mint megszoktad régen a kifényesedett fenekű nadrágot
fakó nyakkendőt kajlácska kalapot
evés közben olvasott újságot
ujjadon a karikagyűrűt
feleséged apró zsörtölődéseit
azt hogy kirúgtak állásodból
s térdig lejártad lábad a mindennapiért
szokd meg mint nappal a fényt éjszaka a sötétséget
a zajt a csöndet az alvást ébrenléteket
pulzusod lüktetését
a hideg vacsorát
s a legborzasztóbb az hogy megszokod

3

AZ ŐZ-SZEMŰ LÁNY

**Ezer urnában szertehordva
mindenhol vannak hamvaink
(Ismeretlen költőnő)**

Szerettem egy őz-szemű lányt,
a haja: dióbarna láng,
medencéjén fény-gyerekek
hancúroztak és visongáltak -
olyan volt, mint egy üdítő
pihentető, érett vasárnap.

Szerettem egy őz-szemű lányt,
a Tiergartenben fagyaltot ettünk,
s a Kuznyeckij Moszton söröztünk,

sétáltunk a Cişmigiu-kertben
és csókolóztunk és nevettünk,
s a Svábhegyen, a kisdud szélben
szomjas szemmel néztünk az eltűnt
felhők után -

új felhők jöttek,
az ég olyan lett, mint egy

elborult tekintet,
és többé nem neveltünk.

Szerettem egy őz-szemű lányt,
a haja: dióbarna láng,
még most is éget, ha a távol
barna dombjairól felém int,
és szól az akác illatából,
s zubog az idő, mint a vérünk.

Szerettem egy őz-szemű lányt,
ki eltűnt, mint a szelíd felleg,
és én hiába szólítom,
mert a felhők sosem felelnek,
hisz nem ismerik a szerelmet,
csak a szerelem érzi őket,
mint a vadászfegyvert megérik
a virág-lábú, bátor őzek.

Szerettem egy őz-szemű lányt,
ki tovaillant, mint az őzek
- fák közt iramló barna láng -,
s én vártam, vártam, vártam, félszeg
félsszel, fürkésztem elborult
kedvvel a halott, szomorú
ösvényt -

 És érkezett egy urna,
s benne egy maréknyi hamu.

4

AZ ÖREGEK

Órjögő napsugarak hullnak tikkadt, sápadt hajszálaikra,
ágyékukból kiaszott az élet, szívükben kiszikkadt a szikra,
állanak, mintha szélütötten, az összecsukló sínek mellett,
fáradtak ütni vagy üttetni, meghalni vagy kérni kegyelmet,
szemük törékeny fészket rak a megtörött fénylombokon,
kezük a levegőt mutatja, a levegő is fájdalom,
mint a vízből kihúzott halnak, mely kifordított életét
tátogja a közömbös égre, amely immár nem néki ég;
állanak, mintha szélütötten, nézik a nyüzsgést, idegen
tükrű tekintettel; lábuk kábán szunnyad a köveken,
a cipő félretaposott és félretaposott a lélek,
poros lett, suta és fakó, gubbaszt bennük élettelen -
haláltalan közönnyel, mint a föld alá ásott értelem;
csak állanak, a földet nézik, nem bátrak már és nem is félnek -
csak állanak a sínek mellett, bénán, szinte szélütötten,
mint fecskék ha sunyi hálóba ütődnek gyanútlan röptükben;
így vesztegelnek vakvágányon kivénhedt, keshedt mozdonyok,
így ácsorognak kiürített városban tétlen házsorok,
így gunnyasztanak bombázáskor a tépett fák, a mit-sem-értők,
így vár a sebesült, ha arca lelógó hús s nem lát a vértől,

így ül óvóhelyen az asszony, kinek férje meghalt a fronton,
így ül üregében a szem, ha napokig nem ülte álom,
a csillag, ha elhagyta fénye; az ég, ha kékje széttörött;
a Föld, ha akasztó-hurokká fonódtak derús délkörök,
a Nap, hogyha bombázó-rajjá vált a békés bolygósereg -
az ág, hogyha csóktalan őszön a lomb szóttanul lepereg,
s meghal a zöld, s haldoklik már a piros, sárga, a lila -
csak állanak, néznek a töltés vigyorgó kavicsaira - -

5

LÁZADÁS

- hát mutasd meg, hogy nem igaz,
azértsem igaz, sose volt,
hogy az élet megdöglik, és
nem igaz, hogy halott a holt,
nem igaz, nem, nem, sose volt,
hogy csupasz seb vagy, vakított
szem, lefogott kéz, szóttan
szolga, ki sután tűri sóttan
sorsát;

mutasd meg: nem igaz,
hogy kutyakorbácsra születél,
s hogy beléd marjon a veszett tél,
s a felhő higanyt záporozzon
fejedre, s hogy sose maradjon
estére annyi csöpp erőd,
hogy lerúgd a rongy facipőt;
hát mutasd meg, hogy nem igaz,
hogy elintézhet egy süket
legyintés; hogy nem számítasz
annyit, mint a tetű, az eb.
a félrelökött csizmatalp;
mutasd meg, hogy a kint, a jajt
torkon tudod ragadni, és,
ha egyebet nem, hát merész,
szabad halált vívhatsz e rab
életre, melyben mindened
elorozták, s szíven harap,
mint a macska a madarat,
a kivetközött indulat;
döntsd le vérgőzös istenek
sziszegő-szuronyú szobrait,
mutasd, mutasd meg, hogy amíg
ereidben vér vánszorog,
idegeiden fájdalom,
nem hagyod, azértsem hagyod
az ezerfejű gyalázatot
sértetlen trónolni a rom-
halmazon, melyet épített;

mutasd, mutasd meg, hogy tied
az erő, bátorság, az ész,
hogy a jövő magad vagy, és
a jövő nem hal meg soha,
mutasd meg hát, hogy te vagy a
gyilkos szolgák kemény ura
s bírója: ítélj - intenek
a vérben pácolt tetemek,
a falhoz vágott csecsemők,
a meddővé tett, drága nők
és a kiherélt férfiak
s hány vértől végtelen pillanat -
- mennyi halott, mennyi halott
szellemhangja üvölt, susog - - -
acél bátorítást (s vigaszt,
ha kell), ez ad, hogy megmutasd -
hát mutasd meg, hogy nem igaz,
azértsem igaz, sose volt,
hogyan az élet megdöglik, és
nem igaz, hogy halott a holt -

6 ESŐ

Összevont szemöldökű felhők sorakoznak csatarendben
hunyt szemű ég alatt megfullad a csönd
megfullad a zaj
megfullad a lapuló tábor
a hajlott hátú barakkok a földet nézik komoran mint aki nem érti
 hogyan került ide mit keres itt mikor lesz vége -
- csordulj haragos eső
csordulj végig letarolt koponyáinkon
csordulj haragos eső
csordulj végig pofonokkal szántott arcunkon
csordulj haragos eső
csorogj le ványadt vállunkon
bordáktól csíkos mellkasunkon
gyámoltalan gerincünkön
csordulj haragos eső
áztasd nyöszörgő hasunkat
áztasd rajtunk a fagyos simogatású inget
sűrű éhségtől növesztett fájdalmainkat szétmaszatolt emlékeinket
áztasd a ragadós álmokat az enyv-ízű alázatot -
hunyt szemű ég alatt megfullad a csönd megfullad a zshivaj
megfullad a lapuló tábor -
- csordulj, haragos eső!
villanj, villám!
ess! üss! dörögj! vágj! zúzz! szabadíts!

ALTATÓDAL RUDOLF HOESSNEK

Aludj, aludj, szép sasfiókom,
aludd csak az igazak álmát.
Baglyok vigyázzanak szemedre,
lelked csípjék szuronyos bolhák.
Csíjja, tente, csicsíjja.

Álmodj horogkeresztes álmot,
halálhörgés vájjon füledbe,
arcodra kifolyt szem csurogjon,
aludj, vitézem, csíjja, tente.
Csíjja, tente, csicsíjja.

Aludj, kis hős, kis Hoess, te kedves,
búvöljön bátrak büszke álma.
Mások halála: lám, a palma;
az alvilág tenéked áll ma.
Csíjja, tente, csicsíjja.

Aludj, liliomok lovagja,
szüzek, árvák, özvegyek őre.
Aludd csak az igazak álmát,
s ne ébredj föl soha belőle.
Csíjja, tente, csicsíjja.

HAJDAN eke nyomán hajoltunk a föld kitárt ölére,
pult mögött sűrögtünk, esztergapadnál hámoztunk acélt,
főkönyv égignyúló számoszlopait mászta meg szemünk,
gyermeket nemzettünk, sztrájkoltunk béremelésért, gyülekezési jogért,
repülőgépről csodáltuk a bogárházú városokat,
szavaltunk, énekeltünk, sírtunk, verset írtunk,
gyaluval deszkát szelídítettünk, míg kezünk elvadult,
vertük az üllöt lihegő kalapáccsal, lovat csutakoltunk,
történyt is gyártottunk, ha kellett, s nem tudtuk, hogy önmagunk ellen,
sorbaállottunk kenyérért, nem tudtuk, hogy az éhségnél is van borzalmasabb,
óvóhelyen tipródtunk, nem tudtuk, hogy a halálnál is van borzalmasabb,
halat árultunk gyűrött pénzért, élőfát öltünk, hogy mást melegítsen,
ruhát szóttunk lyukas könyökű kabátban,
képet festettünk éhomra, szombaton fröccsöt ittunk,
olykor elmentünk moziba, keresztelőre, temetésre -
még volt nevünk, hangunk, egünk, dalunk, kedvesünk, reményünk
nyugodt halálra -
de szétloccsant a világ, mint koponya a puskatus alatt - -
itt megtanultuk: Jedem das seine! -
csíkos a ruhánk, csíkos a lelkünk -
itt megtanultuk: Liebe zum Vaterland! -
szeresd a szögesdrótot, megvéd a betörőktől -

és megtanultuk: Sauberkeiti -
 tartsd tisztán a szemétdombot, mert asztalod -
 és megtanultuk: Pünktlichkeit -
 gyakoroljuk a pontos halállt -
 és megtanultuk: Gehorsamkeit! -
 halj meg engedelmesen, hogy mennybe juss -
 és megtanultuk: Wahrhaftigkeit! -
 valld be őszintén, hogy tetszik neked itt -
 és megtanultuk: Fleiss! -
 szívjuk szorgalmasan a ciánhidrogént -
 és megtanultuk: Opfersinn! -
 szegény, éhező vérebeknek adj a combodból egy kicsi húst -
 és megtanultuk: Arbeit macht frei! -
 - gyerünk, gyerünk, emeld, cipeld, izzadj, lihegj,
 gyerünk, mozogni, ez még élet, egyetlen, súlyos, ronda kegy,
 gyerünk - los! - görnyedj, nyögj, jajgass, üvölts, ha
 mersz vagy üss, ha tudsz,
 mert itt a fő a Tisztaság, Pontosság
 s az, hogy Ne Hazudj,
 s Áldozatkészség, Szorgalom,
 Sok Szép Honpolgári Erény,
 Engedelmesség, ó, csodás, és a szívekben lángoló
 Honszeretet -
 amíg lerogysz, tarkódról lesiklik a fény -
 Es gibt nur einen Weg der Freiheit!!
 és megszabadít egy golyó.

9

**At nobis, Pax alma, veni spicamque teneto,
 perfluat et pomis candidus ante sinus.
 (Tibullus)**

Nem szabadulsz
 az üszkös napok kísértenek
 nem szabadulsz
 hány halál halott int neked
 nem szabadulsz
 álmodban nyögsz kiáltozol
 nem szabadulsz
 soha e lidércnyomán alól
 nem szabadulsz
 lelkenen bűzös átok tesped
 nem szabadulsz
 nem feledhet elkínzott tested
 nem szabadulsz
 csupa csont-bőr emlékeidtől
 nem szabadulsz
 pokolban égett éveidtől
 nem szabadulsz

beléd süttettek visszajárnak
nem szabadulsz
nem szabadulsz csak a halállal
nem szabadulsz
viaskodsz tünt kísértetekkel
nem szabadulsz
- de izzó vád vagy élő fegyver

Mennyi erő
pusztán az is hogy nem feledhetsz
mennyi erő
e gyönyörű új küzdelemhez
mennyi erő
hogy harcrakész vagy mindhalálig
mennyi erő
hogy nincs halál amely megállít
mennyi erő
hogy volt értelme jajnak kinnak
mennyi erő
álmodni hús-vér álmainkat
1960

HIMNUSZ A HOLNAPHOZ

Fantasztikus oratórium

ELSŐ RÉSZ

Prológus

KÓRUS

Füst
füst
füst
füst
füst festi feketére az eget
házak gyúlnak
gyárak gyúlnak
iskolák gyúlnak
emberek gyúlnak
füst festi feketére az eget

SZAVALÓKÓRUS

Ki ismeri föl Sztálingrád utcáit?
Ki építi föl újra Guernicát?
Ki támasztja föl Lidice halottait?
Ki fizet meg Auschwitz kínjaiért?

KÓRUS

Füst
füst
füst
füst

füst festi fekete az eget
SZAVALÓKÓRUS (NŐK)
Sírnak a magzatok, kik nem születhettek meg,
sírnak a csecsemők, akiket falhoz vertek -
KÓRUS

Füst
 láng
 füst
 láng
az otthonunk ég
 a békénk
 hazánk!

SZAVALÓKÓRUS
 Ó, mennyi vér!
Vér lepi el az utakat,
vértől vöröslik az agyag
és vértől síkos a fatörzs,
ha füre dőlsz: szűz vérbe dőlsz,
orrodba ragad a szaga
és elmédbe a borzalom,
vértől csúszik az álmod,
a vér leghűbb társad utadon,
utadon, amely csupa rom,
csupa rom, csupa pusztulás,
csupa üszök és csupa csonk -
(fokozatosan halkul, aztán elhallgat)
csupa rom, csupa pusztulás,
csupa üszök és csupa csonk -
KÓRUS

Vér
 füst
 vér
 láng
ó béke!
 szép szabadság!
 nézz ránk!
Fiaidnak te adj erőt,
lebegő béke! szép remény!
hogy újjászülessék a Föld!
hogy szemünket fürdesse fény!

SZAVALÓKÓRUS (NŐK)
Anyák, akik fiat sirattok -
FÉRFIAK

Apák, akik fiat sirattok -
MIND
Mindenki, aki sirat valakit -
EGY NŐI HANG
- s ki ne siratna valakit? -

EGY FÉRFIHANG

- ki ne siratna valakit? -

MIND

tudjátok meg: erő a bánati is!

ERŐ A BÁNAT IS!

NŐK

A bánatot senki sem ölheti ki szívünkből -
FÉRFIAK

senki sem ölheti ki szívünkből az erőt!

KÓRUS

Erő a bánat is -
senki sem ölheti ki szívünkből!

Erő a bánat is -
ne feledjétek semmit! Emlékezzetek!

Füst

füst

füst

füst

füst festi feketére az eget - - - - -

Bevezető

(Lassan bejön a LÁNY)

FÉRFI BEMONDÓ

Itt jön a Lány. Egy lány a sok közül: olyan mint a többi. Nem szebb, nem csúnyább, nem bátrabb és nem félnékebb. Ő is remegve olvassa a harctéri jelentéseket: ő is félt, ő is vár valakit - apját, bátyját, vő- legényét.

NŐI BEMONDÓ

Ez itt a lány. Úgy élt, mint a többi. Mikor megszületett, akkor tört ki a béke: hadirokkantak vonultak az utcákon, az első háború rokkantjai, hogy tovább harcoljanak - egy karéj kenyérért.

FÉRFI BEMONDÓ

Mintha egy karéj kenyérrel - vagy egyáltalán akármivel - meg lehetne fizetni az elvesztett lábat, átlukasztott tüdőt, levágott kezét.

NŐI BEMONDÓ

Így hát nem is fizették meg nekik semmivel.

FÉRFI BEMONDÓ

Ő *(a Lány felé fordul)* ekkor még kislány volt. Amikor nagylánnyá serdült, akkor történt, hogy tonnaszámra öntötték a tengerbe a búzát, kávé, kukoricát - egyesek. A többiek - többek - éhkoppon és reménységen éltek.

NŐI BEMONDÓ

Mikor őt először csókolták meg *(a Lány felé fordul)*, Németországban könyvmáglyák gyúltak. Égett Marx és Thomas Mann, Heine és Malaparte, Nietzsche égette Engelseket és Knut Hamsun Ossietzkyt. Azt hitték, hogy a szellemet égetik el, pedig csak a papír égett.

FÉRFI BEMONDÓ

Amikor őt (*a Lány felé fordul*) elhagyta első - örök! - szerelme, Spanyolországban partra szállott Franco, Hitler és Mussolini adta szárnyon. Ez volt a főpróba, a közelgő tragédia főpróbája.

NŐI BEMONDÓ

És rohantak az események. Az első szerelmet elfeledtette vele (*a Lány felé fordul*) a második; a spanyolországi szörnyűségeket pedig Ausztria, Csehszlovákia, Kína, Lengyelország sorsa.

FÉRFI BEMONDÓ

A második világháború.

NŐI BEMONDÓ

És ez történt itt is, a Lánnal is, ami a legtöbb ilyen helyen: az eljegyzés estéje egyben búcsúeste is volt.

FÉRFI BEMONDÓ

S most íme, itt a Lány. Egy Lány a sok közül: olyan, mint a többi. Nem szebb, nem csúnyább, nem gyávább, nem bátorabb. És nem szerencsésebb.

NŐI BEMONDÓ

S az történt vele is, ami sok-sok egyszerű emberrel megtörténik nehéz időkben: nagy hőssé válnak.

FÉRFI BEMONDÓ

Mert nehéz időkben hősiesség véghezvinni olyan dolgokat is, amelyek máskor természetesek.

NŐI BEMONDÓ

Nehéz időkben hősiesség embernek megmaradni.

A búcsú

FÉRFI

Kedvesem.

LÁNY

Még tizenkét óra az élet.

ANYA

Ne gondoljatok erre.

LÁNY

Hideg van künn. És sötétség. És villognak a csillagok, úgy villognak, mint -

FÉRFI

Mint a szuronyok hegye.

ANYA

Mint a harmat! Nyáron, hajnalban, pirkadatkor, amikor legelőször csillan meg a napban ... a napban ...

FÉRFI

Mint a szuronyok hegye.

LÁNY

Még tizenkét óra az élet.

APA *(belép két mankóval, fekete ruhában, amelyben eltemették; a mellén kitüntetések.*

A Férfihoz)

Hozzád jöttem, fiam.

ANYA

Ó - ó - istenem -

LÁNY

Apám!

APA *(a Férfihoz)*

Hozzád jöttem, fiam. Hogy megtanítsalak meghalni.

FÉRFI

Apa - apám -

APA

Meghalni is tanulni kell. Értelmesen meghalni sokkal nehezebb, mint értelmesen élni.

FÉRFI

De a kettő összefügg.

APA

Vigyázz: gyűlölöd a háborút - de a háború is gyűlöl téged. Erősebbnek kell lenned, mint ő.

ANYA *(hangtalanul sír)*

LÁNY

Apám - a te halálod -

APA

Az én halálom ostoba volt! Az életem is ostoba volt! Ostoba volt! *(A Férfihoz)* Téged figyelmeztettek: vigyázz! Bosszulj meg! Újra élni már nem tudok. De meg tudok halni újra: benned. Vigyázz, mert nem magadban halsz meg. Nemcsak te halsz meg: mi mindnyájan meghalunk benned. Felelős vagy! Felelős vagy az értelmes halálunkért!

LÁNY

Értem, apám.

APA

Láss mindent és semmit ne feledj! Légy tanú! *(A Lányhoz)* És te - te légy az ő tanúja! *(Lassan kimegy).*

ANYA

Fiam ... lányom ... szülés helyett ... ölni tanultok ... *(Lassan kimegy az Apa után).*

LÁNY

Ölni is megtanulunk, ha muszáj.

FÉRFI *(kiáltva)*

Muszáj! *(a Lányhoz)* Tanúm leszel?

LÁNY

Tanúd leszek.

FÉRFI

Vigyázz. Tudod, hogy ők nem akarnak ... nem akarnak tanút.

LÁNY

Tudom.

FÉRFI

Keresni fogsz?

LÁNY

Keresni foglak.

FÉRFI

Hol?

LÁNY

Minden friss sírt végigkutatok érted. Európa minden friss sírját -

FÉRFI

Nem elég.

LÁNY

Keresni foglak minden szögesdrót mögött. Minden rombadólt ház alatt.

FÉRFI

Nem elég!

LÁNY

A lövészárkokban. Az óvóhelyeken. Minden börtöncellában. A tenger fenekén. Minden gázkamrában. A krematóriumok füstjében. Az utolsó letaposott fűszálban. Minden sikolyban. Minden halálban!

FÉRFI

És látni fogsz.

LÁNY

És látni foglak. Mindent látni fogok!

FÉRFI

És semmit nem feledsz.

LÁNY

Semmit sem feledek!

FÉRFI

Tanúja leszel azoknak, akik nyomtalanul elégnek! Azoknak, akiknek ellensége minden felhő, minden porszem, minden kavics! Akikre rászabadították a fölbomló anyagot! Akik évekig, évtizedekig haldokolnak, és haldokolva születnek a fiaik, a fiaik fiai és az ő fiaik! Tanúja leszel a haldokló nemzedékeknek! Tanúja leszel Hirosimának!

LÁNY

Tanúja leszek.

A találkozás

(Bejön a Férfi, tépetten, görnyedten, ősz halántékkal; megáll a szín közepén. - A jelenet végig - a Lány beléptéig - néma)

FÉRFI *(mozdulatlanul áll)*

BÍRÓ *(talárban, fején főveggel; bejön, szótlánul odamegy a Férfihoz, és nyakába akaszt egy táblácskát, amelyen ez a fölirat áll: GYÚJTOGATÓ -; aztán megáll oldalt)*

PAP *(feketében; bejön; ugyanaz a játék; a tábla felirata: ISTENTAGADÓ)*

EGY ÚR *(frakkban, cylinderben; a Férfihoz lép, és nagy ötágú vörös csillagot tűz a mellére)*

SS-LEGÉNY *(hatágú sárga csillagot tűz a férfi mellére)*

HADBÍRÓ *(tishti egyenruhában; HAZAÁRULÓ föliratú táblát akaszt a Férfi nyakába, aztán megáll mellette. A többiek oldalt, félkörben. A Hadbíró a Férfira, majd sorban a többiekre néz)*

BÍRÓ *(mikor a Hadbíró rápillant, fölmutat egy halálfejes táblácskát. Ugyanez a játék a többiekkel is; végül a Hadbíró is halált „mond”). (A szín most elsötétül, s néhány pillanat múlva ismét megvilágosodik. Mindenki eltűnt, csupán a Férfi maradt ott; a földön fekszik)*

LÁNY *(bejön, lassan a Férfihoz megy, halkán szólítja)*

Kedvesem.

(Csönd)

Kedvesem!

(Szünet. Aztán)

A FÉRFI HANGJA *(kívülről)*

Kedvesem!

(Belép a Férfi, fiatalon, ahogy legelőször láttuk. Odamegy a halotthoz, lezárja a szemét, aztán kézen fogja a Lányt, és lassan elindul vele.)

MÁSODIK RÉSZ

Hajnalodik.

Szeretem meglesni a hajnalt. Amolyan hatodik érzék működik bennem, amíg alszom: mint valami antenna, amely fölfogja az anyag üzenetét. Közelebb kerül hozzám a Föld, és közelebb kerülnek az égitestek. Elhelyezkedem a világban; elhelyezkedem az anyag megjelenési formái között; szolidaritást vállalok velük. Hajnalonként érzem, amint átfordul a Föld, hogy odatartson a Nap elé, hogy fölmutasson - mit tudom én, talán hogy dicsekedjék velem. Szeretem meglesni a hajnalt; szeretek fölébredni ilyenkor, hogy rajtakapjam azt a bizonyos hatodik érzéket; tudni, hogy utazom - utazom a Nap felé, három milliárd útitárssal. Szeretem a hajnalt.

Egy barátom mondta: a földi világ kicsinyített mása lett önmagának. Ez bizonyára azt jelenti, hogy nagy dolgok történnek a Földön. Az ember kicsinek érzi magát a nagyság árnyékában - a nagyságában, melyet létrehoz. Ha szabad így mondanom: az ember felülről néz le önmagára.

Bevezető

(Lassan bejön a Férfi)

NŐI BEMONDÓ

Itt jön a Férfi. Egy férfi a sok közül: nem erősebb és nem gyöngébb, nem hősebb és nem gyávább.

FÉRFI BEMONDÓ

Egy férfi, aki eddig egyre csak azt tanulta, hogyan kell *túlélni*, s aki végre eljutott oda, hogy *élni* is megtanulhat.

NŐI BEMONDÓ

Megtanult *túlélni*, és nem feledi soha, hogy ebbe a tanulásba mennyien belehaltak.

FÉRFI BEMONDÓ

Egy férfi, aki eljutott oda, hogy *élni* is megtanulhat. Aki tud *élni*, s ez azt jelenti: tud építeni. Aki hétköznapiok fáradtságos munkájával rakja egymásra egy új világ tégláit - sokadmagával, hiszen ő csak egy a sok közül. Így születnek szürke hétköznapiokon új lakóházak, új gyárak, új városok; vad folyók megszelídülnek, és szolgálják az embert; hegyek tűnnek el az ember útjából, és mocsarak helyét búzamezők foglalják el. Így épült, szürke hétköznapiok fáradtságos munkájával, az űrhajó, amely felröpítette és visszahozta Gagarint.

NŐI BEMONDÓ

A hétköznapiok szülnek hőseket és teremnek hőstetteket: mert az építés hétköznapijai. Hősök, hőstettek ezerszámra: a hősiesség társadalmi jelenséggé válik.

FÉRFI BEMONDÓ

Íme, itt a Férfi: egy férfi a sok közül - úgy is mondhatnám: egy hős a sok közül. De nem mondom így, mert megsértődik: nem tartja magát hősnek - hiszen ő is azt mondja: olyan, mint a többi. A hősiesség már-már észre sem vevődik - de ez nem jelenti azt, hogy nincs is.

NŐI BEMONDÓ

Egy a sokak közül, akik tudják, hogy - Fidel Castro szavaival - a jövőnkért csak gyermekeinknek vagyunk felelősek. És tudják, hogy ez milyen nagy felelősség.

FÉRFI BEMONDÓ

Íme, itt a férfi. Egy a sok közül; olyan, mint a többi: nem erősebb és nem gyöngébb, nem hősebb és nem gyávább.

NŐI BEMONDÓ

Egy a sok közül - és egy a sokkal. Ebben rejlik az ereje.

Újjászületés

LÁNY *(csöndesen mosolyog)*

Még hat hónap.

FÉRFI

Lány lesz.

LÁNY

Fiú lesz. Alig várom.

FÉRFI

Nem félsz?

LÁNY

Várom, nem érted? Alig várom.

FÉRFI

Kíváncsi vagyok, milyen leszel. Újjá fogsz születni.

LÁNY *(szórakozottan)*

Miből gondolod?

FÉRFI

Valahol azt olvastam, hogy csak azt a dolgot ismered meg valójában, amelyet képes vagy létrehozni te magad is, amelyet te magad is létrehozol. Azaz a megismerés nem pusztán szemlélődés és spekuláció, hanem cselekvő folyamat. Nagyon banálisan hangzik, de bizonyára igaz, hogy az életet is akkor ismered meg valójában, ha életet hozol létre. Ezért mondom, hogy újjászületsz. Irigyellek.

LÁNY

Újjászülettek. *(Szilajon)* Újjászülettek! És újjászületik a világ! Más lesz a kenyér és más lesz a víz és más lesz a fény és újjászületnek a szavak és más lesz a magasság és más lesz a csók - minden igazabb lesz! Minden igazabb lesz! Igazabb és szebb!

FÉRFI

A világot is úgy ismerjük meg igazán, hogy újjáteremtjük - és közben újjászületünk mi is! Igen, valahogy így olvastam: megismerni annyi, mint együtt születni a megismerés tárgyával; a megismerés co-naissance - egyben újjászületés - renaissance - is.

(Szünet)

(Bejön az APA és az ANYA. Egy ideig csönd, aztán)

APA *(a Férfihez)*

Akkor, emlékszem, fiam, akkor azért jöttem, hogy megtanítsalak meghalni - de azt hiszem, élni tanítottalak.

FÉRFI

Én is azt hiszem, apám.

APA

Értelmesen élni! Értelmesen élni! Te ezt már jobban tudod.

LÁNY

Ne sírj, anya. Látod, szülni is megtanulunk. Szülni és születni - újjászületni.

APA *(a Lányhoz)*

És megtanítod majd a fiadat -

FÉRFI

- a lányomat!

APA

- az unokámat is.

ANYA

Csak erre ... csak erre tanítsd ...

LÁNY

Még hat hónap *(rámosolyog a Férfira)* - az életig!

(Apa, Anya lassan el. Csönd. Aztán)

Kubai közjáték

(Csöngetnek. A Férfi hátramegy, s rövidesen visszatér egy újsággal)

FÉRFI

Az újságot hozták. *(Olvassa, fölnevet)*

LÁNY

Van valami érdekes?

FÉRFI

Államosítanak Kubában. Népünnepély! Havannában egy téren fölgravatoltak huszonhat koporsót - huszonhat amerikai céget ebrudaltak ki -, és odajárultak a gyászoló kubaiak, és érzékeny búcsút vettek ... Népünnepély! Képzeld csak el, mondjuk ...
(A szín hirtelen elsötétül, majd fokozatosan megvilágosodik. - Tér közepén hatalmas ravatal, rajta hatalmas koporsó, elborítják szalagos koszorúk, virágok; a ravatalon rengeteg gyertya ég. - Tömeg. Sokan komikus jelmezben, álarcval.)

FAGYLALTÁRUS

Fagylaltot tessék!

Finom ananászfagylaltot!

Ananászfagylalt, pisztáciafagylalt, datolyafagylalt, banánfagylalt, fügefagylalt!

Áldozatok fagylaltot a megboldogult emlékének!

VIRÁGÁRUSLÁNY

Virágok! Egzotikus virágok! Trópusi virágok!

Orchideával kísérd utolsó útjára a megboldogultat!

Orchidea, magnólia, havannai dohányvirág, keserűmandulavirág, szekfűszegvirág!

KISFIÚ *(a koszorúk szalagjáról olvassa)*

Itt nyugszik a Tőke. Legyen az álma végtelen.

Ki szívja el immár szivarjainkat? - A vigasztalhatatlan dohánygyáriak.

A semmiből így lesz a semmi. - Egy gyászoló filozófus.

A cukornád - szeressétek

sír a szélben: kisangyalkák,

patrónusa tartsátok meg,

elhunyott kerubok. - -

- Egy zokogó lelkű költő.

SAKÁLLAS KATONA *(jön, kezében puska, megáll a ravatal mellett)*

KISFIÚ

Te mit csinálsz itt?

KATONA

Én szolgáltatom majd a sortüzet.

GYERMEKKAR *(bevonul. A gyermekek fehér ruhácskákban, angyalszárnyal; a karnagy őszhajú, pápaszemes, bajuszos angyal, fehér lepedőt - tógát - visel. A kórus megáll a ravatal előtt és énekl)*

Megnyílt -

Megnyílt a mennyek kapuja,

a mennyek kapuja,

a mennyeké -

ó, fá-
ó, fáradt vándor, lépj be rajt,
ó, vándor, lépj be rajt
az Úr elé -
hol vol-
hol voltál eddig, hú fiam
hol voltál, hú fiam,
ó, hú fiam -
most te -
most temettem el magam,
temettem magam,
sajátmagam -
Requiiiiiescaaaat in paaaace!

PAP (hosszú, félig fehér, félig fekete reverendában, fölötte zöld karinggel, melyre pipacsok vannak pingálva; a ravatal mellett föllép egy boroshordóra) Gyászoló feleim! (A beszéd közben többször elcsuklik a hangja; néha röviden és szakértelemmel fölzokog) Gyászoló feleim! Utolsó útjára kísérvük, ím, a megboldogultat. Elhunyt a nagy férfiú, akit kisérvük jogos tulajdonunkból! Szálljunk magunkba, és vizsgáljuk meg: helyesen cselekedtünk-e.

HANG A TÖMEGBŐL
De még mennyire!

PAP *(feléje fordul)*
Mennyei hang szólott belőled, gyászoló testvérem. *(A koporsóhoz fordul)* Itt alszik békén, csöndesen ő, a kedves halott. Meghalt, mert szeretett. Meghalt, mert szeretett! Szeretett enni, szeretett inni, szeretett jól élni. Szerette, hogy mások dolgozzanak helyette. Szerette a szépet; annyira szerette, hogy másnak nem is hagyott belőle ... És most ... meghalt ... mert ... szeretett ...

GYERMEKKAR
Requiiiiiescaaat in pa-, in pa-, inpaace!

KATONA *(lő egyet a puskájából)*
(A rezesbanda gyászindulóba kezd. Hirtelen megszólal egy harsona; a gyászinduló félbeszakad.)

GÁBRIEL ARKANGYAL *(fölkapaszkodik a hordóra. Hosszú, fehér inget visel, a vállán libaszárny. Háromszor megfújja a harsonát.)*
(A koporsó födele fölemelkedik - virágok, koszorúk hullnak -, s föltápáskodik egy kövér alak: fején óriási cylinder, orrán hatalmas napszemüveg, szájában húszcentis szivar; frakkjának szárnyai hosszan lelógnak a ravatalról kétoldalt; kezében égő gyertya.)

A MEGBOLDOGULT
How do you do! What's the matter?

GÁBRIEL ARKANGYAL
Elérkezett a nagy nap, ó, tisztelt halott. Az ítélet napja, ó, tisztelt halott. The day of doom, oh, dead Sir. A harag napja, mint mondják, ó, tisztelt halott. Bocsánat az alkalmatlankodásért.

GYERMEKKAR (*belevág a Dies irae-be*)

Judex ergo cum sedebit,
Quidquid latet adparebit,
Nil inultum remanebit.

A MEGBOLDOGULT (*a gyertyáról rágyújt a szivarra*)

Oh, yeah! Na és?

GYERMEKKAR

Quid sum mister tunc dicturus?

A MEGBOLDOGULT

Kwid szám májzör tánk diktörösz?

GYERMEKKAR

Quem patronom rogaturus?
Cum vix justus sit securus.

(Gábriel megfújja a harsonát, a tömeg megragadja a megboldogultat, és földobja a levegőbe, egyszer, kétszer, háromszor - harmadszorra nem esik vissza.)

Az utópiák kora lassan lejár, mert az utópiák testet öltenek. Ma már nem nehéz elképzelni a holnapot - a kommunizmust, amely eljön, oly szükségszerűen és föltartóztathatatlanul, mint ahogy a fű kihajt tavasszal. Amikor eltűnik majd a különbség fizikai és szellemi munka között; amikor olyan óriási energiatartalékok fognak rendelkezésre állni, hogy a létfenntartás úgyszólván semmibe sem kerül: akkor lesz ideje az emberiségnek, hogy megkeresse és megtalálja a dolgok végső értelmét, a rendet kívül-belül; hogy föltárja a Föld minden titkát, ha már nincs földhöz kötve; hogy elinduljon a végtelenség és önmaga föltérképezésére.

Himnusz a békéhez

KÓRUS

Csöppentett méz aranya vagy,
a friss tej, friss fű illata,
szűz fény, szemet simogató,
szűz mosoly, szívet enyhítő,
te, öröm örök sugara!

SZAVALÓKÓRUS

Hidegben tűz és hűvösség melegben,
harcban megfáradtaknak pihentető varázs,
gondban bővelkedőknek te vagy megújulás,
csüggedés ellen gyógyír, szilárd szó kétely ellen -

KÓRUS

Mosolyából gyermekeknek
zúgásából vad vizeknek,
zsongásából halk egeknek
te szólsz -
erejében viharoknak,
viharában a csókoknak,
csókjaiban sugaraknak
te élsz

SZAVALÓKÓRUS (FÉRFIAK)

Szavad golyók süvítése nyomta el
szíved szuronyok marcangolták
te megmaradtál
szemed torkolattüzek vakították
gáz kés kötél korbács lázadt ellened
te megmaradtál

SZAVALÓKÓRUS (NŐK)

Te adsz értelmet a munkának,
a pihenésnek,
a te szavadra mozdulnak a gépek
s dologhoz látnak fűgén, engedelmesen,
a te hevedtől aszik el a bánat,
te nyitod meg a magasságot,
te csillogsz tárnák higgadt érceiben -

KÓRUS

Nélküled fénytelen a fény
nélküled fullasztó az árnyék
nélküled a szavak fölsebzik az ajkat
nélküled önmagát emészti el az öröm
nélküled halva születik a mozdulat -
Ó, te vezérelj,
te vezérelj
a holnap biztos útjaira -
a te neved
az újjászülető Föld
első szava - - -

SZERELMEK TÁNCA

1965

LÁTOMÁSOK

Profán himnusz

Vele küzdöttem, soha mással:
valósággal s nem látomással;
maradtam a pucér világnál:
szebb s csúnyább minden látomásnál,
és borzasztóbb és kedvesebb -
a megtestesült képzelet
maga. - Napjaim lopta a
nappallá növvő éjszaka;
s hogy ne lehessen soha hűtlen:
írtam verseimet betűtlen,
vagy kértem, vagy oroztam boldog
rímül báránfyelleget, kormot;
röpülő talpam földre vitt,
hogy szívjam testem nedveit
onnan, a hasonlíthatatlan
- mert végtelen s kifogyhatatlan -
talajból; abból, mely fölött
fejnyi magasságban örök-
szép s új - mert egyre szabadabb -
munkáját végzi a gondolat.
Három milliárd koponya
s lencse- s hártya-rácsaira
kapaszkodó szem vad csodát,
téged néz epedőn, világ,
láthatatlan és látható,
nehézverejték-csordító,
kacérka ringyó: sohasem
adod magadat teljesen,
gondoskods - akaratlanul
is -, hogy maradjon valami új
(de mégis veled-született)
örökké; hús-vér-képzelet;

tested megunni hát soha
nem tudhatja ember fia.
Bár zsugorodnak sebesen -
csak részeid - magad sosem;
részeidre tágult szemünk
hiteti csalókán velünk,
hogy azzal, ha nagyobbodunk:
te kisebbedsz. Káprázatunk
- mint sok más bűnünk - megbocsátod,
és csak osztod áldásod-átkod
miránk - - énrám, ki, fiadul,
holtig csak tisztelni tanul
(beléd zárva, szent kaloda) -
s aki már eljutott oda,
hogy fáj is, vigasztal is az,
hogy versírás közben magamra hagysz.

VASÖNTŐK

Ugye, borzadsz, ha nézed őket?
Képzeld csak magadat oda!
Szemed a fény, bőröd a hó,
orrod a verejték szaga,
agyad marja a kábulat,
idegeid izzanak,
lebegsz s cammogsz itt egyidőben,
vonz és taszít ez az erő,
gravitációnál erősebb,
és magasságba röpítő:
elűz és fogva tart a hó -

Képzeld csak oda magadat!
Fölülőne az öntudat
s az okos, acél akarat
mindezeken, s meglenne benned
az a fölényes biztonság, mely
e pokolbéli munkához kell,
hogy simán s hajszálpontosan
végezz minden mozdulatot,
teremtő légy e legvadabb
teremtésben - istennél is több,
mert: ember -, s maradna-e még
erőd, hogy örülj is a végén?
Mit szólsz? Mondd, mit szólsz?
Hallgatok.

ÜNNEPEK

Legszebben a szerelmesek ünnepelnek:
meztelenül -
tüzes súlytalanságba öltözöttek,
mint az űr
meghódítói - -
legszebben a szerelmesek ünnepelnek:
meztelenül.

Szerelmesek szép, meztelen, súlytalan ünnepeit
- ezt az értelmes csodát -,
szerelmesek szép, meztelen, súlytalan ünnepeit
kívánom neked is, világ.

LÁNYOK AZ AUTÓN

Mit tudnak annyit csivitelni?!
Gondtalanul, mint fecskék a villany-
huzalokon:

- Hallotta, szomszédasszony,
Fityeriék összevesztek a tegnap!
Hej, az a Fityeri!
Hej, az a Fityeriné!

Ugrálnak a szavak,
mint szöcskék magas fűben,
szökdécselnek a szemekben a fények,
kényesen, kecsesen,
és karcsú kacagások
villannak meg a levegőben,
mint sirályok a tenger fölött.

Mit tudnak annyit csivitelni?!
- Örök titok, örök titok:
csak ők tudják, az anyának valók,
kik telecsivitelnek
mosolygó kis lángokkal minden sarkot
s minden gondot születés-szülés-halál között -

Most férfit játszanak:
kezeslábba bújtak,
mennek valahova -
tán árok-ásni, téglát adogatni -

Így, így kell ezt!
Mepaskolni az újszülött ház arcát,
körül-surrogni a téglarakást,
körültáncolni a földhányásokat
szivárványszín jókedvvel -

Komolyabb ez a játék,
mint a rohamsisakosok öldöklő izzadása,
mert ölni nem vicc, de életet teremteni: ez igen!

Ezt csinálja utánuk valaki!

TAVIRÓZSÁK

Duna-deltai jegyzetek

1

Szépségesen gubancolódnak,
erőlködik, hörög a csónak;
messzire lökte már a partot,
elöl evez az öreg Karpov,
én meg utána a szokatlan,
a verejtékes virradatban; -
- ó, gyönyörű alattomoság!
ó, marasztaló tavorózsák!
szépség s kín - ez a kenyérem?
Rímél rá vérző tenyerem.

2

Nádhegyre szúrva áll a nap,
a fény a mába költözött,
szivárványszínekre hasad
a világ dolgai között.

3

Csuka, koncér, harscsa tátog
csónak alján, a friss nádon,
reménydús konzerv-jelöltek
néma halhangon hörögnek;
vitamin, kalcium, foszfor -:
ez is végzet - -: a dobozból
tányérra kerülő halak
szótlan, szíven szólítanak;
mielőtt megenném őket,
méltányolom szempontjukat.

4

Polja dalolt. Mint ahogy
a virág illatozik.
Dal csiklandott engem is.
De hallgattam. Van ez így.
Három városi fiú
sem ért volna föl vele
evezésben. S a nótában
három izmos költő se.

5

Halszemek a csillagok.
Alvó tavirózsák
téged álmodnak, te szép
gubancos valóság.

SZÁMVETÉS

Ha nem is jól, legalább nem megy rosszul sorom.
Van meleg vacsorám, van asszonyom, fiam, van pohár söröm.
S nem azért, mert divat, de én tudom s hiszem, hogy élni jó,
keresni helyünket: kivárni, míg kit-kit elhelyez pályáján a társadalmi
gravitáció

- mint a bolygókat ama másik. -

Néha már szinte seprűszakállú bölcs vagyok:
mindent értő s mindent megértő, nagyon okos s nagyon nyugodt -
de sohasem elégedett, soha, soha, s ez az, ami
torkom bizsergeti legjobb perceimben, kiáltani, kiáltani,
hogy én nem erre szerződtem, Élet elvtárs, családi körre, nem
nyugalomra;
tizennyolc éves csodálatosságom nem ezt, nem amazt - mindent akart -:
nyugtalanyságot, mert változást, örökkön-örökké, kívül-belül,
változást *előre*, országnyi, világnyi kint, végigcsinálni hittel, emberül
ezt az ötven-hatvan esztendő műszakot, s szűz lélekkel adni át váltáskor
a helyet,
mint még újabbnak az új, mint holnapnak a ma, megértésnek a meg nem
értés, békének a fegyverek.

Ha nem is jól van, legalább nem megy rosszul sorom.
Van meleg vacsorám, van asszonyom, fiam, van pohár söröm.
Volt, hogy kínlódni kellett; van, hogy kínlódni kell, hogy egyszer szűnjék
a kín.
Voltam én is romantikus, míg tejföldrészem; s az, hogy napjában
egyszer nem ettem, s háromszor voltam éhes,
injekciózta amúgy sem vérszegény kedvem a verekedéshez -
mert eretnek vagyok, minden áleretnek rühellője - eretnek,
s nemcsak engem, de igazam is szeretik, akik szeretnek -;
s most én is, mint egykor ama Márton testvér: itt állok. - Itt vagyok,
hagyom, hogy izmaim-idegeim harapják a hétköznapiak.

Ha nem is jól, legalább nem megy rosszul sorom.
Van meleg vacsorám, van asszonyom, fiam, van pohár söröm.
Nem erre szerződtem?

Nem.

Jobbra szerződünk mindannyian,
csak épp ki kell csikarni a jobbat - magunkban belül, és kívül is -,
mert a boldogság aktív állapot, ez az egy titka van,
a boldogság is társadalmilag determinált - -
Hát higgyük, hogy kezünk nyomán tapintható formát
öltenek a szavak, a szép szavak,
hogy: nyugalanság, változás, fejlődés és megismerés, világ, béke, jövő -
s ha majd szerveslenné válik bennünk az indulat,
s léptünk nyomán a fű kinő is, az is javunkra nő.

ORVOSNŐ

Túsarkú cipőben tipeg
az igazán-nem-túsarkú köveken,
j ó n a p o t o k csapata közepette.
Kíséri hatezer élet,
kísérte hatezer halál -
pehelynyi lelken mázsás felelősség.
Este, a városban
megszik velem egy feketét.
Hatezer gondtól merő seb.
Ülünk szótlantul. Ikrek vagyunk,
hiszen elveink egyidősek.

Fizetni verssel fizetek.
Fájdalmas pénznem - nem is érték
talán - -: csak úgy ér valamit,
ha nem én tukmálom. Ha k é r t é k.

Gondok munkává sűrűsödnek bennem,
s ha tennem kell, hát nem nyugalomért;
s a ma miatt elégedettnek lennem
s elégedetlennek a holnapért.

FOGYTÁN PAPIROM

Fogytán papírom,
ezt a verset hát gépbe írom,
két példányban egyenest.
Fogytán türelmem.
Ős konyha-szellem
leng körül. Már untatni kezd.
Versemből nem lesz sárgarépa,
se kenyér, se tej,
se robogó, se űrrakéta,

se zrí, se dőrej.
Agyamba több fér,
mint a rímszótárba,
badar szóért, bölcsért
szomszédba nem megyek.
Én azt akarom,
hogy ha leírom ezt: felhő -
rímeljének rá maguk a fellegek.

FELNŐTTEK

Nyelvünk sós szavakat izzad,
bőrünk alatt versmirigyek.
Végtelen láncban egymásba nyílnak
a fény ajtai: a szemek.

Ha záporrá riad a felhő,
észre se veszi tán, de felnő;
mert földről szállt, és földre ért:
felelős a gyökerekért:

Csak az hazudik, aki hallgat,
az ismer viszketeg nyugalmat,
és kinyomja az igazságot,
akár a mérges pattanást.

Nem a fény vakít: a sötétség,
eggyé születődzik a kétség,
hajnallá ível a reménység,
mint a kakaskukorékolás.

Nyelvünk sós szavakat izzad,
homokká öröljük agyunk,
unokáink gyúrnak belőle pogácsát,
frissen sült Napot.

ŰRHAJÓSOK

Csak hálósák ugyan, de űrhajóshacukának is beillenék,
s bár viselője héthónapos csupán, a hasonlathoz bőven elég
e kor, e szép kor, melyben a gőgicsélés a legillőbb ige -
űrhajós-hálósákban indul fiam az álmok csillagködeibe.
S itt újra szimbólumokba botlom, mint akármerre, ha elindulok.
Mert szimbolikus minden rügy és minden rakéta, jelképesek
a hernyótalpas traktorok,
a neonhomlokú mozik, melyek láttán az embernek
mozi-lakni-kedve támad,
szimbolikusak az emelőrudak, a nikkelezett gyermekágyak -

minden többet jelent, mint ami; a jelen jövővel vemhes,
s ez ad erőt mindannyiunknak a sietséghez s a türelemhez.

Csak hálósák ugyan, de úrhajóshacukának is beillenék,
amelyben fiam alszik, a kezeslábas, villámzáras öltözék.

Húsz év múlva talán a Marsról fog lesajnálni engem s a többi
leendő öreget

- mert igazukat ritkán tudják elnézéssel párosítani a csipájuk-nyitó
gyerekek -,

de fő, hogy igazuk volt, van, s lesz.

- Gyerünk tovább, világ, gyerünk
tovább, fiam,

pipáld le apádat, füttyülj rá, aki istene van,
ami nekem sok, neked közel se legyen elég -
és ez lesz életemben a legboldogabb vereség.

NEM ÁLDOK, ÉS NEM ÁTKOZOK

Áldjam, átkozzam az ölelést,
mely negyedszázada
életet adott? - Az okozatnak
hiába a szava

oka ellen vagy oka mellett.
Lám, idő sincs rá semmi:
van elég ügy, melyben alperesnek
vagy fölperesnek kell lenni.

Türelmetlenkedik a tett:
mi másban, ha nem benne
boldogulunk? Nincs oly korán,
mely kicsit későn ne lenne.

Nem áldok, és nem átkozok.
Nem bízhatom a fej
vagy írás-játékra magunkat,
s nem feledhetem el

naponta újuló hitünk
naponta új hittel hinnem:
hogy halálunkat, emberek,
kikerüljük széles ívben.

FÉNNYEL CSOBOGÓ SZOBÁBAN

Fénnyel csobogó szobában:
nem születtem vak vacokban,
nem izzadtam kánikulát,
havat-szelet nem vacogtam;

volt apámnak elég pénze,
hogy a gyermekágyi lázból
visszarángassa anyámat
s engem a félárvaságból;

anyatejhez nem jutottam:
volt istálló, tehén bögött
szolgálatkész-szomorúan
föltápláljon engem-kölyköt;

kegyes volt a kanyaró is,
nyavalyák csak szőrmentében
bántak velem - mit folytassam,
se nem bűn ez, se nem érdem

(akkor kezdődik mindkettő,
ha már az agy s a szem lázad,
s meg tudja különböztetni
puskatustól a széklábat).

Megvacogtam bombák hulltát
(ó, a sohatöbbé-múltat);
udvarunkon víg, vastorkú,
karcsú Katyusák Tutultak,

ráncigáltam Istent lábtól:
jönne, óvna, félek! Nem jött.
Lettem - muszáj volt, muszáj volt -
hat esztendő fõvel felnõtt;

lettem okoska szakácska,
türelmeske, tanítócska,
korán talpra kellett állni,
álldogálok hát azóta,

megszemlélni kívül-belül:
mily világot kaptam készen,
és helyemet - mert van! - benne
csalhatatlan kifürkészmem;

csillagos mennyezet alatt
elég lármás, ahol lakom,
villanyégõm jó napocska,
hat földrésznyi az ablakom;

egymást faló égtájaknak
fogai közt ki nem alhat
- mivel kevesebbre tartja
igazságnál a nyugalmat -;

hogy tennem kell, s mit kell tennem,
eszem s szívem tudja most már:
azért, hogy emberiséggé
izmosodjék föl az Osztály,

s minél hamarabb vallhassam:
nem egy apa, nem egy nemzet,
nem egy faj, de maga a nem:
emberiség, aki nemzett.

Fénnyel csobogó szobában:
nem élek vaksi vacokban,
állkapcsom kezd fölengedni
- tízezer évig vacogtam -,

gondolataim rakéta-
sebességgel száguldanak,
űrrakétáim gondolat-
sebességgel száguldanak:

kiszállok a végtelenbe,
hogyan megtaláljam magamat.

Este van. Egy nappal ismét
távolabb a múlt, közelebb
a jövő. Májusi este.
Fogjátok meg a kezemet.

HÉTMÉRFÖLDES CSIZMA

Jócskán stilizált világgal:
éles kontúrokkal és
éles fény-árnyékkal kellett
megküzdennem - érdekeltek
bölcsek kínjaid, megismerés!
érdekeltek - s fájni kezdtek.
Hát erre nem számítottam.
(Komolyan végződött ez is,
mint minden, amibe könnyű
kaland-kedvvel belefogtam.)
Külön szem kellett minden színre,
külön fül minden neszre-zajra,
és kellett a Kunst der Fuge,
hogyan szívemet beiktassa
a világ összefüggéseibe,
s kellett a hétmérföldes-csizma-
hit, kellett a suhanás
kábulata, szédülete,
hogyan felrúgjak mindent, ami
- úgy véltem - hét mérfölddel hátra-
maradt, tisztuljon - tűzzel is! -
végre az ember szép világa;
- igen: kellett a lobogás,
mely minden „semmiségen” túlvisz -,
míg - vigyázat, hohó,
hogyan meg ne perzseljük magunk is! -

Naggyá nőttem erényeimben,
hibáimban is nagy vagyok.
Ha lassabban is, mint szeretném,
de csak előre haladok,
s minden fájást muszáj megfájnóm,
ha szívem leég is tövig -
mert ez a föld a szívem földje.
És hát dolgozom, addig is,
amíg lábam beletörik
a negyvenkettes félcipőbe.

MÉG ALIG ALKONYODIK

Meztelen arcú emberek jönnek szembe velem
felhőket hasogat késpenge-szemem

neonok halvány csápja kinyúl hogy a sötétet összeszedje
egy áttetsző ecset estét rajzol a szürkületre

mint aki aludt s reggelig elfelejtett járni
szívünk régi ritmusát szeretném megtalálni

ajkad mögött piros szegfű
szemed öblén fehér rózsák
rugdald vérem piros öröm
nyugtasd lelkem fehér jószág

mint ki nem lát nem hall nem él
csak csokol önfelédten
rám esteledett a nap
magamra esteledtem

szemem egész nap fényeket cipelt
görnyedezik
bőröm egész nap óvta jonhomat
jól van ez így

egy láthatatlan küklpsz lehunyja szemét a napot
egy láthatatlan Argosz kinyitja száz szemét ó csillagok

HEGYEK, FÁK, FÜVEK

**My heart's in the Highlands, my heart isn't here
My heart's in the Highlands, a-chasing the deer,
Chasing the wild deer, and following the roe,
My heart's in the Highlands, wherev'er I go.
(Burns)**

Hegyek, fák, füvek, ágak, harag-zöld, azúr menny, szívem rokonai,
kedvesek, emlékeimben látlak szelíden bólintani,
izmaim emlékeznek ernyedőn, erdők, titokösvények, farkas-szagúak,
lombkunyhók, égboltnyi lombfelhők, csukott szemű lombalagutak,
fürdik, frissül a fáradtság itt, ahol a konok csönd üget,

róttam az erdőt, lépéseimből róttam nesz-betűket,
libegő muzsikát, lobogó kedvet mosolyos fák alá,
nap vére hullott, mintha leterített szarvas kinyját kiáltaná,
nap vére hullott, elöntött a mindenség-fia-fény-suhogás,
szívemen, mint ághegyen mókus, ült a várakozás,
mint az éjszaka tetején a liliomszirmú csillagok
- pilla mögé bújt szemek, melyekbe a nappali fény belefagyott -,
a várakozás, hogy olvashassam remény-virág-betűitek,
s belém leheljétek a mindenség erejét, hegyek, fák, füvek.

Hegyek, fák, füvek, erdők, harag-zöld, azúr menny, szívem rokonai,
kedvesek, emlékeimben látlak szelíden bólintani,
szelíden - ti vagytok a jóság -, meghitten - ti vagytok a csönd -,
jobbik felem tibennetek önmagát ismeri föl,
ti vagytok a béke: levegő, hogy lélegezhessék az emberiség,
ti vagytok a fegyver, védekezni, a halál ha újra kísért,
küldtök vakító magasságba, agyunk, szemünk szoktatni a végtelenhez,
a halál mihozzánk miattatok és érettetek türelmes,
ózonlehető tájak, források, ti, erdők csillagai,
titeket hívtalak-hívlak-idézlek vidítani, segíteni,
ha ujjaim begyén kiillan az akarás, szememből fénytelen porba hull a fény,
ti élesztitek újjá, ti, gazdag szívűek, ha haldoklik is, a reményt,
töletek orozzam a szót, a muzsikát, az ész, a szívet,
töletek, mindig töletek, hegyek, erdők, fák, füvek.

Hegyek, fák, füvek, ágak, harag-zöld, azúr menny, szívem rokonai,
titeket hívtalak-hívlak-idézlek vidítani, segíteni,
karcú sziklák, szép fejűek, felhő-lépők, bátorítók,
szélben dzsiggellő bokorgyermekek, gondolkodó, felnőtt fenyők,
táncos patakok, újjáteremtők, mint az asszonyi csók,
szemérmes kis tisztások, pihentető, s mint a szerelem, újjászülők,
sűrű örömök szülei, kovácsoljátok bennem az acélpengésű akaratot -
simogató kéz, puha ágy, okos elme, akit bármikor szólíthatok,
ki sosem hagy el, ki érvel, meggyőz, s - tanácstalannak - tanácsot ad,
ölelő szerető, ki bánatot öl, nyugalmas öl, ki fiául fogad,
s biztat, hogy szép a harc, szép ez az emberi lét,
üt is, hogy eddzen, izzítja küzdelmem tüzét,
ki hú hozzám, hogy hú maradjak és józan és fegyelmezett -
köszönöm nektek, hegyek és erdők, sziklák és lombok, fák, füvek.

MÁJUSI TALÁLKA

(A hírre, hogy Skóciában
Bundeswehr-támaszpont létesül.)

Május van. Mary combján szél pengeti a szoknyát, Mary szoknyáját
körülviharozza a zab.

Május van. Találkát adtam Bobnak az egyetem mellett, az óra alatt.

Nem késett, pedig nagy útja volt: a pokolból jött egyenest -
márpedig jó pár feketemacska-ugrás ide a pokol.

De Bob nem szokott lekésni sem találkáról, sem a világ dolgairól.
Május van.

- Bob, pokolbéli cimborám, üljünk be valahova - sör nélkül
a tavasz fabatkát sem ér.

Átvágtunk az építészeti intézet előtt, s balra a második bolygón leltünk
egy csárdát.

- Cheerio, Bob.

- Egészségedre, testvér.

Ismeritek Bobot. Egész életében ingyen ajándékozta magát,
nem pénzért s nem szűkmarkúan mérte a verset, az igazságot.
Pedig sokba került neki. Egy életbe, egy megfizethetetlen életbe.

Sokba került neki a világ,
mint minden költőnek, aki úzi ugyanazt a csodaszarvas-álmot,
mert reméli az új hazát - még ha a reményen kívül vacsorája
nincs is egyéb.

A Felföldön, Bob, a Skót Felföldön még nő a fű, a fa, a virág. Május
van, májusban zizeg a zab.

Ki tudja meddig? Míg meg nem örül a fű, a fa, a virág, meg nem
örül a zab,

meg nem örül a Firth of Forth vize, meg nem örülnek Edinburgh
kövei,

meg nem örül az emberi hús, máj, tüdő, míg meg nem örülnek
a részek, s föl nem lázadnak az egész ellen.

És lesz gyökér és klorofill, de nem lesz fű,

és lesz törzs, kéreg, ág, de fa nem lesz,

és lesz szár, szírom, bibe, de nem lesz virág,

lesz hidrogén, lesz oxigén, de víz nem lesz,

lesznek kövek, utcák, tornyok, de nem lesz Edinburgh,

lesz máj, tüdő, vese, de nem lesz ember -

a rátarti sziklák is útnak indulnak a mély semmi felé,

a zabföld útnak indul a magas semmi felé,

s helyén agresszív elektronok zsibonganak -

és megfullad a levegő,

és atomjaira bontja az agyat a radioaktív emlékezés,

s oly céltalanná válik minden, mint a részek élete, ha nem tudnak
egésszé egyesülni.

Bocsáss meg Bob, egy kissé hosszúra nyúlt a szöveg. Mert
a Felföldet én is szeretem.

Szeretem a zabtengert, a sziklákat, fákat, szeretek moziba járni,
ölelni, néha írni - tudod.

Dühöngeni is szoktam, mert manapság sem megy anélkül,

s van, hogy szívesen fonnék szavakból akasztókötelet - mint

most is. - Segíts nekem,

mert ez csakugyan az utolsó alkalom, Bob, szükségünk van minden
energiára, amit elraktároztunk tízezer év alatt,

szükségünk van minden fájdalomra, ami sújtott tízezer év alatt,

mert erőt ad,

szükségünk van minden öröme, ami perzselt tízezer év alatt,

mert erőt ad,
szükségünk van minden szép szóra, ami elhangzott tízezer év alatt,
hogyan megfónjuk belőlük azt a kötelet, Bob,
azt az utolsó kötelet.

Május van. Zizeg a zab, körülviharozza Mary szoknyáját, zizeg a zab,
sóhajt a zabföld, szerelem puha ágya, szerelmeid puha ágya, Bob.
Körülcsókolják a sugárzó anyagnál aktívabb szerelmet szőke kis csillagok.
Egy zabföld, egy lány, egy legény -
s kész a program, az igazi, a kozmikus méretű -
végre talán mégiscsak felnősz,
világ, szép világ, keserű világ.

Erre iszunk!

- Egészségedre, testvér.

- Cheerio, Bob Burns.

1946

Háború már, béke még nem -
baktat a vonat az éjben,
ülök benne, suttyó gyerek,
ki ébren sincs, s nem szendereg,
pöfögünk a válaszüton,
ott a székely körvasúton.

Javították a vonalat,
bandukolt hát csak a vonat,
reparálták az éjszakát,
az álom is cammogott hát.

Baktat a vonat az éjben,
énekelnek a fülkében,
dalolják orosz katonák:
- Virágzanak az almafák ...
Adtak szódavizet inni,
mertem inni, mertem hinni:
rügyet fakaszt a nagyvilág.
Ó, nagyvilág, kicsi világ!
Szép köszöntő, ékes násfa,
ember nélkül örök árva,
te hajszálon függő csüngő -
várj, míg az ember hozzád nő!

Baktat a vonat az éjben,
magam ülök békességben,
most szerelmes háborúim
után hozzád, hozzád bújni,
hús-vér virág, bújj hát mellém,
szunnyadhassak béke mellén, -
éppen, mint akkor hajnaltájt

az elcsituló katonák,
akik évek éjjelén át
illesztgették, olajozták
a csikorgó egek sarkát. -
Hajnal volt már, szép s kegyetlen,
akárcsak a fiatalság.

ÉJFÉL UTÁN

1

E vacak testnek hol ura, hol rabja,
víg avagy csüggedt egy-egy pillanatra,
órára, napra, éjre -: megnyugodnom
tebened add meg; s aludnom, aludnom,
rímeiktől káprázó szemem lehunynom,
szűrős életem kissé félbehagynom; -
fogadj be -: ne szégyelljem, hogy kívánlak;
csókolj vissza -: hogy ne szennyét az ágynak,
de tisztaságát tudjuk mind a ketten,
oly egyszerűn és észrevehetetlen,
mint méhet a virág. Hogy megszülessek,
ura én, rabja én e gyatra testnek.

2

Az álmatlanság nemcsak álmodozni:
átkozódni is megtanít.
Szedem álmodozások-átkok
serkentő-nyugtató porait,
míg csak a kakasszó nem hallszik.
Hogy szeressem a világot, ha alszik?

3

Fáradhatatlan szerelem
jeleit adja szüntelen:
tücsök ciripel. - Be messze estem
e muzsikától Bukarestben!
Onnan ezt vágyom - innen mását:
a trolibuszok surrogását.

4

Az alvás elkerül, az álmok
kerülgetnek -: kigondolt-szépen
nyújtom át a hajnali napnak
hatvan kilométer s huszonhat évem.
Élőket virrasztok, hogy értsem
a nyitott szemmel fogadott
(mit is ér másként?) holnapot.

5

Álmatlanság. Ó, keserű,
minden szellem rossz szelleme!
S mert tehetetlenség ez is,
hát én kibabrálok vele:
rovom a lapokat tele.

6

Nem vagyok önző: jólesik,
hogy alusztok - hisz így kell venni:
nem pihennétek igazán,
ha nem örülne neki senki.

Batiz, 1964. aug. 17.

VISZONYLAG

boldog lehetek,
hogy törődhetem veletek,
mert magammal is így törődöm;
viszonylag sokat tehetek,
ha fölismerem benneteket
mindazt, mi jó s mi rossz e földön;
viszonylag csak hasznomra van,
ha benneteket nézem magam,
megtudni: mért és hogyan élek;
viszonylag biztos igazam
innen orzom minduntalan -:
a világ léptéke a lélek;
viszonylag jól dolgozhatom,
míg példátokból tudhatom:
a lélek léptéke a munka;
viszonylag ékes szavakon
csak így, csak így indíthatom
önmagamat felétek útra; -
viszonylag boldog lehetek
s elégedett: hogy *tehetek*,
hogy eme gyönyörű kínomnak
élhetek, s hogy tiértetek
láthatok én és érthetek
s ti érettem -: mert így lehet
elejét vennem az iszonyoknak,
hogy boldog lehessenek viszonylag.

HA NEM VAGY ITT

Vagy a levegő, amelyet beszívok,
a táplálék, amelyet visz a vér,
a látásom vagy - tán meg is lepődném,
ha tenzemeddel rám tekintenél -;
vagy, észrevétlen, mint ahogy a kéz,
a szív, az agy, a gondolat, akármí,
életem része, melyet bármikor
keresetlen is meg tudok találni; -
s mint a bonyolult óramű, ha elvész
egy alkatrésze, s tiktakja kihagy,
olyan lennék nélküled; és csak akkor,
csak akkor tudnám igazán: ki vagy.

SZERELMEK TÁNCA

hazafelé menet szeretnél ilyen otthoni meleget
mint a mai éjszakáé
egybefonódott testek melege
szem melege
lásd így kellene tudnunk megérteni ahogy ölelni tudunk
mert több vagyunk mint a megkívánás
pördül a szél
táncol a szél
vijjog a szél
ne félj
ne félj
ölelésem boldog erőit tebenned tovább álmodom
tebenned tovább érlelem
nem suhanhat el nyomtalanul fejünk fölött az értelem
szerelmes tüzek táncán
ujjong az ég
amint elmentél megláttalak egészen
búcsúzó zsebkendőjük lengetik künn a hópihék

RAGYOGJ

Elaludtak a fák
a levelek libegnek
az álmok tudnak várni
az álmok nem sietnek

Tudjál álmokra várni
ahogy ők tudnak várni rád
az éber
csak így nem csalja meg magát

A levelek fölött
álmodó fények úsznak
az álmok fölragyognak
a fények elalusznak

Aludj fényekkel együtt
ragyogj álmokkal együtt

HARAGBAN

Ráztál is, mint csörgőt a gyermek,
óvtál is, mint anya fiát;
bűn volt az is, ha megöllek,
s bűn volt távolról nézni rád;
táncoltam én is és te is,
sírtál értem s miattad is,
szemünkben zöldellt a harag,
míg egyszer rajtakaptalak,
hogyan szeretsz; s én is tettenérten
pirultam el. Azóta értem,
hogyan kettőnk kölcsönös dühe
nem fog elmúlni sohase.

REGGEL

Rimánkodik a vízcsap,
hogyan tiszta testét nyisd meg,
s hagyd libegni a víz
átlátszó szirmait,

kezeden lesuhanni,
ujjaidon táncolni,
gyöngyös melledre hullni,

s belehalni a szomjas,
szelíd törülközőbe.

ÁLMOMBAN

Álmomban mentünk az utcán,
kicsike voltál: kislány,

a vállamig sem értél,
fejbúbig megértettél.

Kezem válladra tettem,
hangtalanul csevegtem,

ugyanúgy válaszoltál,
elváltunk a saroknál.

Álmomban mentünk együtt,
hangtalanul csevegtünk,
befordultál a sarkon,
pedig én nem akartam,
s mert az egyedülletet
nem bírom ki, csak ébren,
fölriadtam. És féltem.

MÉG EGYSZER

Álmomban mentünk az utcán,
kicsike voltál: kislány,
éneklő nikkelpénzért
ballagtunk ásványvízért,
de megharagudtál rám,
pedig én nem akartam,
s muszáj volt fölébredni.
És nem tudlak feledni.

PÉNELOPÉ

Várlak, mert tudom: visszajössz;
visszajössz, mert tudod, hogy várlak.
Tökéletes kör: te meg én,
és tökéletes logika.
A tükör is csak akkor él,
ha van kit tükröznie. Egymás
tetteinek oka vagyunk,
oka és célja - te tudod.
Athéné óvjon, óvd magad.

SZEMEDBŐL

Szerettem volna, ha hozzám bújsz,
szép szóval szíven simogatsz -:
ne törjünk egymásra - már úgyis
ránk tört ez ideges tavasz;
az első ibolyák s az első
ibolyántúli sugarak
járatják bennünk a rügyedező,
újratavaszodó tudat

s remény s rettenet örök táncát
- kín a szülés s a születés -;
fagy-ütte, tetszhalott kívánság
után a beteljesülés

ne vég legyen -: kezdet, új vágyé,
küzdelemé, tovább, tovább,
hogy önmaga elől világgá
ne bujdoshasson a világ - -

bújj hozzám, honomul, honodhoz.
ölelj, biztass - csírát a rög -:
szemedből vetítsem világgá
a megszelídített jövőt.

KIS, SZERELMES HIMNUSZOK

Júlia, két szemem,
olthatatlan szemem
(Balassi)

I

Topog a tél, topogok
sűrű csillagok alatt.
Világ havát olvasztottam
huszonnégy óra alatt.

Világ hava, hóvilág,
tűzzel reád tapodok,
s kacagok és zokogok,
mint egy taknyos kisdíák.

Az ég lassan elborul,
súlyosan alszik a kék.
Ugye, nem lesz háború?
Ugye, foglak látni még?

II

Utállak, mert nincs percnyi nyugtom.
Fájok már, fájok izzani.
Cipellek remegő inakkal:
oly súlyos vagy, ha nem vagy itt.

Mondd, mért vagyok oly tehetetlen?
Mondd, mért vacogok nélküled?
Adj csöpp nyugalmat annak,
aki nyugtalanságra született.

III

Ajkad megétet, szemed éget -
„Jaj, mindig égek, soha el nem égek” -
dalolta egykor valaki.

Semmivé asztam ily sok élet
hevében; - megesz éhem - (éhed?)
- már szégyellem megvallani.

IV

Ágyúznak, halld, dörög a holnap.
Nincs szava szívnek, szíve szónak.
Ágyúznak - félek szégyentelenül,
s a szerelem, jaj, reám merevül.
Éber vagyok, mert álmodhatnék.
Vagyok, ameddig - meddig? - vagy még.

V

Féltelek: összetör a szél,
süketté zörget a zaj.
Jaj, félelmesül a világ,
vaduló viharaival!
Roskadok felnőtt életem
tudatosult súlya alatt.
Cipellek, egyre nehezebb,
amíg végül belőlem is
csak ez a szerelem marad.

VI

Súlyosakat álmodom ébren.
Füldözöm a lét véreben,
előnt, izzít, kimar, beföd -
így leszek mind sebezhetőbb.

VII

Ízlellek, mint gyermek a szót.
Szavak, ezüst szavak!
Fényetektől, csengésektől
csak ez a dadogás maradt.
Ízlellek, mint a nyelv a szót,
talp a járást, szem a fényt,
újszülöttként kínlódom
újszülött világoméért.

VIII

Megtöretett lélekkel
versenyt nyívok, nyüszíték
kiebrudalt ebekkel.

Megtöretett lélekkel,
akárhogy is: lennem kell,
meghalnék - szeretnem kell.

IX

As muri - moartea nu vine
Ș-aș tr trăi și n-am cu cine
(Népdal)

Vonaton hallottam ezt a dalt,
dalolta valaki, nagyon egyedül volt,
s most jutott eszembe, most mikor szeretlek,
és olyan egyedül maradtam,
könyörgök a világnak, hogy ne bántson,
fázom minden léptedért, riadtan
vacogok minden vacogásodért,
aj, aj, aj, viola, viola, viola,
halálnak halálába hullj az életemért!

Röhögnöm kell magamon,
úgy sunyítok előtted, miattad, űz a hívásod is.
Te vagy minden vagyonom -
súlyos adót fizetek. Segíts!
Segíts egy kicsikét - erre születünk:
segíteni, ahol lehet.
Kenyeredre kened, megvacsorázod
legmézebb éveimet -
engem már semmi se véd -
aj, aj, aj, viola, viola, viola,
életed éleszd életemért!

(Jaj, életre ítélték engem,
mért nem segítsz életté lennem,
hogy ne halhassunk meg soha,
aj, aj, aj, viola, viola, viola.)

X

Nem negyedszázad: évezredek súlya nyom,
felnőttem, hátamra nőtt a világ -
ezért tudok nagyon szeretni
ilyen nevetnivaló fiatalon.

XI

Virágvállú, hogy bírod
cipelni a súlyt?
Fájdalom és szerelem
iker-átka sújt.

Arcod színét szívja szív,
megsápadt szemed
könnyé töri - titkolod? -
a rettenetet.

Öledben alvó jövő -
ó, sűrű titok.
Láncold hozzám - foglyodul -:
megszabadítod.

XII

Falogatom napjaim,
így, köröm közül,
mint ki el sem kárhozik,
nem is üdvözül.

Falogatom napjaim
- álomban? imetten? -
egy hét alatt, istenem,
hogy megöregedtem.

XIII

Üres lettem: megteltem fájdalommal,
vadul birkóznom kell a nyugalommal;
kit vállalok? - Már nem tudom: - ki vállal?
Kiért szálljak pörbe a halállal?
Ki száll érettem pörbe a halállal?

XIV

Ideges, sovány, lángnyi kicsikém,
hálni jár beléd a nyugalom.
Minden riadásod, lángnyi kicsikém,
remegve riadom.

Félek tőled, lángnyi kicsikém -
mért gyávít téged ez a félelem?
Halhatatlanul - lángnyi kicsikém
fájó örökségünk a szerelem.

XV

Az ember tárgyilagos is lehet:
asszony, gyerek, asszony, gyerek.

Nem távolít, nem hoz közelebb.
Fáj a szívem - fáj a szíved?

Ma éjjel engem virraszt a világ,
értem töpreng, értem kiált,

mint érted én. Az éj ellobog.
Kezdhetjük, szívem, a holnapot.

XVI

Reám várnak, akik remélnek.
Éledeznek, akik nem élnek.
Halak tátognak: szeressem őket.
Jövőt szerkesztek csecsemőknek.

Énnekem tanul a világ
nagyszerű dialektikát.
A törvények vállamra szállnak.
Emberré lesz a lelkes állat.
Növényi sejtek fényem esdik.
Látod, akad munkám napestig.
A Rend vagyunk mi, ugye, kedves.
Fáradni jó: hogy megpihentess.

XVII

Síppal-dobbal-nádihegedűvel,
irányzékolt szemmel, ózonos tüdővel,
szerelem-vadászni, nem léppel, nem loppal:
nádihegedűvel-síppal-dobbal.

XVIII

Kancsalítva a bánat
orozkodik utánad,
orvul támad, ha támad,
kupán kólint a bánat.

XIX

A hegyek, akik küldtek,
megtanítottak: szeressem a friss levegőt,
fejem fölött a magasságot;
vigyáznom kell a világra,
hogy bajod ne essék,
s hogy el ne feledjék szemünket a színek
s a polifóniát a sárgarigók.

XX

A gépek is várják, hogy megsimogassam őket,
bőgő motorok kezemtől szelídülnek,
szerelmesek a jövőmbe,
óvnom kell őket nevetlen felnőttektől,
s ha olykor belefáradok,
segítenek átrepülnöm húsz évet,
s pihenni egy kicsit és visszajönni.

XXI

Mert egyre inkább bennem vagy:
mindjobban fáj, ha nem vagy itt.
Félszív, félszem, félszó - a fájás
egész csak, s a félsz, hogy a világ
nélkülem vidít-szomorít.

XXII

Fekszem kórházi ágyon,
és nem tudom, miért -
hisz nem feküdni vágyom - -
hegyek háta lehajlik:
lépjek rá, lépjünk, szívem -
segíts, kerül az álom,
segíts, reám hajnallik,
segíts, sürgesd a fényt,
hiszen fényedre vágyom,
és nem tudom, miért
fekszem kórházi ágyon.

XXIII

Mondjak neked újat magadról?
Tudod, hogy tisztelnek a lelkes kövek?
Tudod, hogy a Nap a szíved?
Tudod, hogy Nap nélkül nincs élet?
Hogy a sötétség rettenet,
és nem él, aki retteg?
Mondjak újat rólad?
Szeretlek.

XXIV

Álmom mások alusszák,
mások álmát virrasztom,
vigyázok, hogy a hajnal
senkit meg ne riasszon.
Vállalja gyöngé vállad,
amit vállam elvállal?
Nem szabad szövetkeznünk
halál ellen - halállal.

BACH

Ó, háborgó őselem!
Bizalmatlan vizeken -
sejtve s hive a csodát
- bár nem téged, Újvilág,
csak az ismert Indiát
keresvén, e sárgolyó
golyó voltában bízó
Nagy Hajós - ő, gondolom,
ily fényességes vakon
vitorlázhatott talán
a csöpp Santa Marián,
mint én, partjaid felé,
új világom, emberé:

körbejárni, büszkevad-
szelíd hegyláncaidat-
rónáidat látni vágyón
- én emberi új világom -
s föltérképezni; - hiszem:
ily bolond-szépségesen
vitorlázhatott a Nagy
Hajós hű felhők alatt,
mint én, partjaid felé,
új világom, emberé,
hullámodon, végtelen
zene, zene, őselem.

MOZART

Ó, vidámnak, mert fiatalnak
lenni s maradni, szomorún is
és megvénült-fiatalul!
kacagni, míg a kacagás
titokban zokogni tanul!
játszani - s a játék titokban
holt-súlyossá komolyodik:
megrendeltként szabadnak lenni
a legutolsó hangjegyig!
- Nehéz volt? - bekopogtatok,
gondterhelt élő, víg halottnál.
- Azt akartam: a világ
észre se vegye, hogy fáj.

HONEGGER

(II. szimfóniájához, 1940)

Akivel elbánt a bánat,
adhat-e örömet másnak?
Szerezhet-e szégyen nélkül
szarvakat az elmúlásnak?
Kísértsél csak, visszajáró,
halotthangú ostinato!
Ne hagyd magad, megkísértett,
ne hagyd, „földiekkel játszó ...”!
Világ hangját hanggal győzni,
segíts holttalán időzni,
és a reményt, amíg lehet,
tíz-húsz évvel megelőzni.

HÁRMASVERS

(Derkovits Gyula, 1894-1934)

I. PIHENŐ A PÁZSITON

II. A VILÁG DOLGAI

III. KÖNYÖRGÉS TÜRELEMÉRT

Itt fekszem, szendvics-ember: hátamon a Föld, mellemen az ég,
reklám a rideg úrben, rettegés ég-föld közötti világomért;
ha embernek - tán uzsonnának is beválok, kenyérnyi föld
karéjnyi ég között -

- Jó étvágyat hozzám, emberek
(lám, már csak ez hibádzik!) -
mint önnön vérei Dózsából: egyetek,
(ássatok hozzám, s én is magamhoz, hisz nemcsak vérei,
Dózsa is harapta önnönmagát - -
Ó, ha egyszer oly burjánzó képzelettel látna a boldogság-
csiholáshoz, mint ahogy eddig a szenvedéseket gyártotta
a világ!

A világ, mely magával gondolni még sohasem érkezett,
míg élni kellett vagy ölni kellett vagy halni kellett -
míg máig, hozzánkig: egy folyamba nem torkol-
lottak az érdekek -

A világ, mely kristályokra bontja önmagát, hogy gondolkodni megtanítsa,
és látni és hallani, s ha aludnánk, süket-vakokra: ránk pirítsa,
hogy vegyük kézbe, ízleljük-lássuk-tapintsuk a magát szülő anyagot,
a magát sokszorozó értelmet, a Földet mímelő csillagot,
a csillagot mímelő Földet, meleg vacsora negatívját, könyvet tanuló kezét,
akrobatákat, kik hencegetnék, de csak didergetik levegővel fölfűjt
bicepszüket,
a zúzvara-pillanatot, mikor elrobog melletted a sínen a meleg,
golyó elé araszoló koponyát, halszemmé kövült rémületet -
kitapintani a világ tárgyai közül a nem-feledést, mely több, mint az
emlékezés,

kitapintani a lázas idő pulzusán a leendő egészséges érverést -
eléd tülekszenek a dolgok, s hiába térnél ki, ha nem térnek ki ők;
s elhallgatni mindezt: a legsúlyosabb bűn a bűnök között.
Légy hát türelmes. Kérj hát türelmet a köréd türemlő felismeréstől,
s annyi kis nyugalmat, amennyi kell a megismeréshez, s oly
borzasztó kíváncsiságot, mint azé, aki halálba készül;
mert holnapok alapját ásva temeted a mát - mást úgysem tehetsz -:
ezért vagy kíváncsi arra, ami volt.

Hátha megtudod végül: mért szép, ha növekszik, mért szép, ha fogy a hold.

KIÁLLÍTÁSON

Nagy Albertnek

Ki szűknek érzi a mindenséget:
teremt.
Így szokik a föld a rendhez,
Földhöz a Rend.

Bolond festő, hát ilyen fénytelen-
színtelen a világ?
Ezért súrolták-csiszolták
évszázadokon át?

Hát igen: add azt, ami van, ahogy van,
hallihó nélkül, mellveretlenül:
mert minden többet jelent, mint ami,
hisz semmi sincs egyedül.

Bolond festő, te jól tudod,
hogyan nincs, sosincs közöny,
hogyan Napok égnek minden szemben,
minden utcakövön,

s csakugyan ilyen szürke, seszínű
ez a mégis-derűs ég!
Ideje, hogy a világ megtanulja:
mi az egyszerűség.

Ki szűknek érzi a mindenséget:
teremt.
Így szokik a föld a rendhez,
Földhöz a Rend.

A FEKETE FESTŐ

Szíveket kever a fekete festő,
kés az ecsetje, szívemet metsző.

Csillagos égbolt baljában a paletta,
ördögfiókák viháncolnak alatta.

Homloka árnyék, árnyéka eltölt.
Néha úgy érzem: maga az ördög -

ha lenne ördög. S mert isten sincsen:
hús-vér ördöggé őt magam teremtem.

Szíveket kever a fekete festő,
kés az ecsetje, szívemet metsző.

Palettájáról csillagok csorognak:
szikrái szívemnek s fekete viharnak.

Halottá rajzol, s levakar, hogy élhessek,
indulatomon a féket hogy oldjam meg,
s nyugalmamon is. Fújok lusta füstöt,
füstté fúvom a fekete festőt,
csak így lophatja - tiszta szemem hogy meglásd -
szívembe, szívedbe, szívünkbe a föloldást.

BOLYAI JÁNOS VÁSÁRHELYÜTT

Kis szarka város, lábam nyomát
csókolni érdemtelen:
fojtó köldökzsinóroddal végre
hagyj békét nekem!

Szűk utcák, léptem szorítók
- ki mehet itt a fény felé?! -,
tudjátok, hány rőf muszlinnal söpört
ittjártakor Toldalaghiné,

felsőbbről pedig elég, mit elszaval
apám, a plánétás papagáj,
fényévekről, ellipszisekről -
csudakéj, csupa báj!

Kis szarka város, ablakom se lásson!
Inkább az udvari szemetet!
Tűzfalal, farral fordulok feléd -
úgyis csak leokádod, levizeled.

Isten? - göcsörtös, korcs fantázia:
a lehetőségek közül
legsilányabbat választó! - Teremtő?
Vérszegényen és istentelenül!

Teremtő? - Én - és jobban, mint ő! -
teremtek, ölvé őt! -
Mi több - nem emelek kalapot
a sarki mészáros előtt.

TÉRKÉP AZ ÉRTELEMRŐL

I

Moldva dombjai közt, az aszú télben
robog a kocsí.
Csillagok az értelem egén
- bár csak gyárkémények tetején -
világlanak, mint a remény;
s mennyi vágy,
mennyi izgalom,
mennyi energia körötte!

Lebegek: sodor e céltudatos áradat.
Enyém vagy, téli táj,
köszöntöm benned magamat:
azt, aki szándék szerint mindig is voltam,
s most megszülettem általad.

II

(A iași-i antibiotikum-gyár dolgozóinak)

Friss szemek, friss karok
viselik egészségem gondját,
intésüket lesik a streptomyces-gombák.
Friss szemek, friss karok!
Negyedszázadra rúgó éveimmel
itt én öregnek számítok.
Suttyó legények, csitri lányok
vették át a staféta-fáklyát:
a tudásét, szorgalomét,
a felelős öntudatét -
nincs oly munka, bármi nehéz,
hogy fáradttá dermedne a kéz,
kedvetlenné az ész -
ember s természet örök harcát
mindig megszerzi vígsággal-fantáziával a fiatalság.
Öreg város,
bár évszázadok, emlékek díszé földön -
tiszteld fiaidat,
hogy hosszú életű légy e földön.

III

Egyre távolodom.
Ráncok térképe homlokomon;
- sajátom, de közhasznú érték,
hisz itt a boldogság a lépték;
száguldjak kilométereket:
otthonom hűn követ -
otthonra így találok bárhol,
így lesz viszonylagos a távol,
így lesz az otthon abszolút
és így lesz pihenő az út, -
hisz minden emberhez, kit útba
ejtek: vérségi kötelék fűz -: a munka.
És várom leveled:
mit csinálnak a gyerekek?

IV

Hullik a hó, hulladozik,
Suceavától Nagykárolyig.
A Keleti-Kárpátokon
felhő ül az országúton.

Az ég mosolygóvá kékül:
utazóknak tisztességül;
így köszönt - ki nem érti meg? -
Sóhajtozó serpentinek
izgalmunkat hűtik-fűtik,
amíg végül előtűnik
pilinkélő, cseprő-gyatra
havak mögül Dorna-Vatra.

V

(Dúdoló, úton, este)

Hamar reánk sötétedett.
Fényesítjük a fényeket.
Ringatgat a holdvilág -
hallgat a hó; holt virág.
Hó alatt csírák neszeznek:
zálogai szerelemnek,
mely tavasszal újuló
életet csempész a hó
helyére - tél hidegén
is átizzik a remény! -
Dúdolok, a kerekek
diktálják az ütemet -:
„Fehér fuszulykavirág” -:
holdvilág is napvilág.
Dúdolok, a kerekek
diktálják az ütemet -:
„Fehér fuszulykavirág” -
körém simul a világ.
Dúdolok, a kerekek
diktálják az ütemet,
dúdolok -: „Áll a hajó ...”
s vígan: otthon lenni jó.
Hozzám bújnak a fények,
követelik, hogy éljek.
Jó egészséget kínál,
magához ölel a táj,
hozzám bújik az esztendő:
van melegem elegendő.

VI

**Akár egy halom hasított fa,
hever egymáson a világ.
(József Attila)**

Az emberi sorsok
összefüggő rendszerében
minden egyéni boldogság
a társadalmat dicséri.
A szabadság kérlelhetlenebb,
mint a tankok.
Vér-színű osztályharcokon,
gyász-színű szolgaságon túl hogy megmaradtunk:
azért volt, mert a rosszban is
az elképzelt jóhoz igazodtunk.

Az emberi sorsok
összefüggő rendszerében
ki-ki a maga
boldogságából építi föl
társadalma sorsát.
Munkám van, hát boldog vagyok.
Helyem van benned -
helyed van bennem, szívemnyi ország.

BALLADA ÉJJEL

Ez az éjszaka hány ezredik?
hány ezer másodperc van reggelig?
hány ezren gondolnak értem? velem!
mért sebez, ha paizs a szerelem?
paizsom ellen mért nincs fegyverem?

Szeretnék élni 2000-ig.

Békét a csönddel kötni ki tud?
Álmodd már álmom, ne csak aludd,
csecsemő bolygó! - Merre sodor
az idő? eljutok oda, ahol
az anyag létformája a mosoly?

GARABONCIÁS

1967

LIDÉRCNYOMÁS

Valamerről, valahonnan,
felhők felől vagy föld alól,
csillagtalan csillagokról,
kénszagú szakadékokból
árad, árad, árad, árad
valami végzetes és vak,
riadt s riasztó rezesbanda,
rémült s rémítő rezesbanda,
gyáva és vad rezesbanda
holtta hidegítő hangja -
s éjjel-nappal, nappal-éjjel
dobhártyámon dobol a nagydob:
tatamtam, tatamtam, tatamtam.

Hallom, holtan is hallanám,
hallom hideglelés hangját,
éjjeleim élesíti,
álmaim álmatlanítja,
nappalaim naptalanítja,
szavaim szúróssá csiszolja,
sűrű szélbe szerteszórja -
s éjjel-nappal, nappal-éjjel
dobhártyámon dobol a nagydob:
tatamtam, tatamtam, tatamtam.

S fújják, fújják, fújják, fújják,
trombiták teli torokból,
kürtök kongva, klarinétok
sikoltozva, sápítózva;
furolát feszes pofával
fúva fű fáradt fülembe
ördögök ördögös öreganyja,
s éjjel-nappal, nappal-éjjel
dobhártyámon dobol a nagydob:
tatamtam, tatamtam, tatamtam.

Fújják, fáradhatatlanul,
oboák olcsó késpengehangon,
fagottok füledt fahangon,
s cintányérok csörrenése
széles szárnyal száll a szélben,
felhőszárnyon, elfakítva
napfényt, holdfényt és csillagfényt,
s éjjel-nappal, nappal-éjjel
dobhártyámon dobol a nagydob:
tatamtam, tatamtam, tatamtam.

Hallom, holtan is hallanám,
hallom hideglelés hangjuk,
éjjeleim élesíti,
álmaim álmatlanítja,
nappalaim naptalanítja,
szavaim szűrőssá csiszolja,
sűrű szélbe szerteszórja -
s éjjel-nappal, nappal-éjjel
dobhártyámon dobol a nagydob:
tatamtam, tatamtam, tatamtam.

Fáradt fületem befognám,
idegeim igazgatnám,
raknám rendbe, rendbe végre,
álmatlan agyam apolnám,
szikkadt szemem simogatnám,
sétálgatnék szép süketen,
vezettetném magam vakon,
kezelteném kerge elmém,
öblögetném öblös torkom,
nyugtatgatnám néma torkom -
de nem bírom, nem bírhatom,
míg éjjel-nappal, nappal-éjjel
dobhártyámon dobol a nagydob:
tatamtam, tatamtam, tatamtam.

Hangja elől hasztalanul
húzódna - s igaztalanul
(mint amilyen minden futás) -
süketség mily sebre gyógyír?
hisz seb a süketiség maga!
milyen menedék a vakság?
halál elől a halálba!
az örület mily orvosság?
kuruzslóknak kígyómérge!
a némaság kit nyugtat meg?
hisz a nyugtalanság maga!

Így hát kiáltván kiáltok,
hátha, hátha túlkiáltom,
hátha hangom kihúzhatja
másból is a hideglelést,
s kiált, velem együtt kiált,
míg csak konok kiáltásunk
végképp át nem veszi végre
egy ragyogó nagyzenekar
vijjogó vonósaival,
vastorkú fúvósaival,
üdvözítő üstdobokkal,
el-nem-hallgattathatóan.

GARABONCIÁS

viharfelhő gallérját nyakába kerítve garabonciás száguld hét
határban
süllyed a barométer elvetél a koca becsukódik a katáng föl-
üvölt a ködkürt meteorológiai intézet táviratot küld
távirat után jön a garabonciás
szekér alá szekeres ludak nyaknyújtva csőrük felhőbe mártva
berzenkedik a villámhárító
anyó a zugolyban visszeres lábát dajkálgatja csukva az ablak
csukva az ajtó hiába kopogsz jég bé nem eresztünk
jegenyenyárnak girhül gerince asztmás a padlás vakkant a pince
csődöt mond a ford-módszer jön a garabonciás
kallantyút ki próbálgatja hess rossz lélek ki nyomja a csengőt
sajnos kérem nem vagyunk se hotel se motel útmenti csárda
szép csárdásné hiába se engedd ki tudja ki tudja pardőz
asszonyom itt sem voltam
jóemberek ez az átok zápor aggyisten vándor ide már belzebúb
ördög se jár ki terepre kárhozatunk is ráfizetéses
anyó a zugolyban jessus reszket szűzmárja boldog veti a
keresztet szent nevedtől kénkövé lángul
forró feketét főúr drága fél konyakot mellé
menyecske jó bögre tejjel idd ki te csokonai-szemű éhes
csizmájú rosta mentéjű isten fizesse
forró fekete melegít a konyak is átázott a lóden ez a vacak
hajtsd föl a bürökpoharat kávékeserű mit számít jöhet a
másik jöhet a harmadik s húzzátok a fülembe kettős
szárnya van a marti fecskének
csurom ümög ugye baj gyújtani máglyát testhezállót ez igen ez
igen bokázik a legény szítsd még szítsd még rég
melegedtem ily finoman már csak leülök megdrótolom a csizmám
hét határban cikkan a zápor kék iringó megremeg sárgán
vigyorog a pitypang ó ó kutya idő bolhányi vityillók híznak rajta
hetedik határban csizma nyoma a fűvön még ki se hült lám üsd
üsd bottal szemmel szóval villamosszék készen vár
vigyorogj pitypang
ó lelkem én fiam szerelmetős magzatom tojást üssek-é öljek csirkét
ne szaladj ne siess hunyd le szemed bár egy éjet
ó szülém lelkem valahol mindig nappal van

BOSZORKÁNY

piripócsi magdolna súlyos a te vétked nagy a te bűnöd kicsattanó két orcád
fekete parázs szemed sátán sodorta selyem pilláid
sátán gömbölyítette kemény kebled sátán feszítette feszes hasad
sátán dagasztotta porhanyó combod sátán húzta hosszú lábad
böjti boszorkány piripócsi magdolna tehenünk tejét szoptad csikónk
csüdjét csavartad kakasunk kukorékolását oroztad

kecskénk mekegéséből főztél bájitalt kicserélted a kapubálványt szalmánk
törekke törted szénánk murvává tapostad
gyámoltalanná gyávítottad uraink uraságát férfaink férfiasságát
lányainktól elloptad legények tekintetét böjti boszorkány piripócsi
magdolna
szombatnak éjfelén felhőt vontál a hold elé kéményen kiröpültél kopasz
hegyen csődör belzebúbbal szerelmeteskedtél kan ördöggel
fajtalankodtál bak sátánnal bujálkodtál böjti boszorkány piripócsi
magdolna
kévánatosak az te bájaid bájoló pillantatod kegyes ringadozásod volnál
mintha virágszál
méreg az te illatod pillantatod gyilok halál az te gyönyörséged böjti
boszorkány piripócsi magdolna
asszonyok arcára vertél ragyát tehény tögyére himlőt nőstény Jenner fogzó
gyermek torkába fulladást rönk-rengető férfiak hátába nyavalyát
búzás zsákunkba rágtál lukat ocsmány ocsút kevertél tiszta szemek
közé
kígyónak ő foga az te fejér fogad sárkánynak tüzes nyelve az te piros
nyelved durumónak röhögése az te kellemetes kacagásod böjti
boszorkány piripócsi magdolna
ravatal a te nyoszolyád szemfödél a te dunnád derékaljában gyaluforgács
zizeg röpülő csészealjra kénárod az párázó kávét
hóvihar a te leheleted jégverés könnyhullatásod mosolyod
mennykővillanás böjti boszorkány piripócsi magdolna
nyugalmunkban megbontottál múlatásunkban nyugtalanítál
vágyakozásunkban megrontottál hiedelmünkben kipenderítél
gyümölcseinket rágtad féregül vetésünkre fúvtál forró aszályt gömbbé
gömbölyítéd az földet hogy lesikuljunk róla böjti boszorkány piripócsi
magdolna
száguldozván jaguárban kendőd lobog viselsz kétágú nadrágot miként
gonosz lelkek sátán gurította autóban
kévánkoztál földről elfelé fölfelé angyaloknak magas honába ördögöknek
segélyével röpködni fölöttünk, villámokkal cicázni böjti boszorkány
piripócsi magdolna
elszaporítád az embert támasztottál viszályt hogy egy a mástól ne férjen
kábitottál jövendőnek ígéretivel
kedves az te alakod babusgatásod kellemetes a kerge elméjűeknek
játszadozol radioaktivitással kitalálsz nékiek új halmazállapotokat
hogy álmuk legyen lidérc ébrenlétük vívódás böjti boszorkány
piripócsi magdolna
fülbe súgván hazudod hogy nem oly okosak nem oly ostobák nem oly
gyöngédek nem oly aljasok az emberek mint látszanak
elloptad halálon túli életüket hogy itt e földön küszködjenek örökké
nemzedékről nemzedékre te valál Érisz almája böjti boszorkány
piripócsi magdolna
legyen élted haláltalan
föld is bé ne fogadjon
hütös urad magtalan
méhed meddő maradjon

Uraságnak gyúlik fekete epéje,
 kártya sem ízlik, mise se használ,
 alszik a kasznár, aluszik az ispán,
 elszakad az istráng, idegen tenyérbe
 simul a kötőfék, szalonnára, kenyérre,
 szegénylegénynek két kupa borra,
 uraságnak egy ló? - szegénynek egy bolha;
 szegénynek zsúptető - számít-e egy kis eső?
 szegénynek korgás - uraságnak kolbász.
 Tutul a szegénylegény, akár a farkas,
 uraságos uraságnak a neve: hallgass,
 a neve: reszkess - itt csak te veszthetsz,
 a neve: kussolj, alább a jussból,
 a neve: csiba te! - fabatka az élete.
 Szegénylegényt elnyeli a nádas, caplass, vágtsass utána, zsandár, lóra, ispán, lóra, kasznár,
 csüdíg, térdíg, derékíg mocsárba, szegénylegényt már várja a csárda, istálló hiúján álmát
 alussza, keresi hiába tucatnyi puska,
 szegénylegény álmodik: uraságot holtan: pocakját a holdban, tokáját a felhőben, ispán bujkál
 éren-árkon, kasznár himbálódzik ágon.
 Szegénylegény, szegénylegény, az árva, az árva,
 hajnalonta, hajnalonta virrad halálra,
 uraságnak országában uraságé a földél,
 szegénylegényé szabadság, szegénylegényé kötél,
 szegénylegényé szerelem, szegénylegényé deres,
 szegénylegény este bíró, virradatra alperes,
 szegénylegényé rigófütty, szegénylegényé a fagy,
 övé a: violám! rózsám! - és övé az: állj! ki vagy?
 övé a zombék, övé a tocsogó,
 érte van a pandúr, érte füttyül a golyó,
 miatta a véredek: marják, ugassák,
 értetek, véreim, az igazság.

MAGASAN

Méliusz Józsefnek

I. LÉGIKISASSZONY

a légisasszony a stewardess
 a lélegzet-állító légisasszony
 a levegő mesterségű lebegő mosolyú
 mosoly-mesterségű légisasszony
 szabvány-gömbfrizura szabvány-darázsderék szabvány-lábikra kecsesen
 lebegő szabvány-mosoly
 français english deutsch po-russzki
 nemzetközi mosolyú légisasszony
 jobb csípején egy csillagmotor bal csípején egy csillagmotor
 angyalszárnyán csűrőlap féklap oldallámpa

orra nyergén csücsül a parancsnok a navigátor a rádiós
 hasában a babusgatnivaló utassereg
 babusgass szilvapálinkával sörrel sajttal ásványvízzel sonkával franciasalátával vajjal sóval
 borssal
 szögecselt alumínium-szárnyú alumínium-mosolyú
 perceken át dobál a gép légzsák légputtony a lengyel hölgy fallá ijed mi dolog ez
 légikisasszony
 háromezer méteren minden szónak minden félelemnek minden szerelemnek minden átoknak
 minden rációnak minden babonának minden gyávaságnak minden nyavalyatörésnek
 minden optimizmusnak minden elképzelhetetlen halálnak ijesztő súlyt kölcsönöz a
 gravitáció
 5.10-kor kel a nap pedig nem muszáj neki
 de már megszoktuk
 háromezer méteren kissé meg kell szokni a halált is tápláló jóságos babusgató
 szabványhasadban légikisasszony
 leszáll a gép budapesten fölszáll budapesten leszáll berlinben fölszáll berlinben leszáll
 bukarestben s te hazamégy nyolc órán át szabvány-mosolygó nemzetközi-mosolyú
 légikisasszony s pihenésül sírsz egy órányit bögsz két órányit sápitózol három órányit
 francot fenét kutyaistent tajtékszól négy órányit fügét mutatsz öt órányit veszekszel hat
 órahosszat tányérokat törsz hét órahosszat és sírsz és bögsz és visítsz és vonítsz és
 tutulsz és hörögsz és fogad csikorgatod és sírsz zokogsz és üvöltözöl nyolc órahosszat
 mert holnapután ismét mosolyogni kell nyolc órahosszat háromezer méteren és fejét
 fogni a rókázónak és mosolyogva vécére vinni a tele tasakot a szabványtasakot a
 szabvány-légibetegség szabvány-tüneteivel tele tasakot légikisasszony stewardess
 nehéz a te munkád mosolygás a te nehéz munkád szegény szabvánnyá színtelenedett
 légikisasszony

II. FELHŐK MADARAK

hatszáz lóerővel fúrja magát felhőkbe a sas felhők fölé a sas
 érverésnyi energiával szökdekl röppen orchideáról orchideára a kolibri
 nyíl meg felhő nyíl meg virágkehely a látogatóba érkező madaraknak
 felhők fölé duruzsoltuk magunkat sztratoszférába sivitottuk magunkat
 fekete ürbe dübörögtük magunkat isten veletek virágok felhők madarak szférák
 habfelhők felhőhabjai felhőhabok hegyvölgyei rónái szakadécai csipkái
 szélüzte szélszaggatta felhőhabok fölött nyilall a tekintet gomolyog
 a táj
 évmilliók munkája hegységek felgyűrődése szakadékok szakadása megy
 végbe pillanatok alatt habfelhők fölületén
 hisztériásan robban a benzín a forró hengerekben rohangál a dugattyú forog a tengely pörög a
 légszavár utat vág a felhőhabokban a motor duruzsolva s kis ablakokon beárad elkap a
 gomolygás az átlátszatlan lebegés a vaksi közeg szemünkön átszűrődik s tönkremennek
 bennünk a beidegzett kiterjedések megszokott térfogatok kézzelfogható irányok
 puhulnak gomolygássá s fülünk nyílásán kiszökik az egyensúly
 marad a megtervezett a kimunkált a céltudatos mámor mely elektronikus agyakban
 olvasztókemencékben futószalagokon anyagmozgató daruk markában gőzkalapács ütése
 alatt esztergakések alatt született
 marad a mámor felhők mómora madarak mómora magasság messzeség felhők madarak
 hatalmas hódoló birodalma istenek kihűlt otthona

III FÖLD

gondolataim kidobtam ejtőernyővel ejtőernyős gondolataim sikeredjetekek földiekké égiekkel
játsszó földi tüneményekké
szellőt parancsolok ejtőernyőseim parancsnokául parancsolom hogy meghasadjanak a hegyek
irányt változtassanak a folyók jövő századbeli hangon szóljanak az emberek ahol
ejtőernyőseim földet érnek
ereszkedjetekek önműködő gondolataim vállaljátok kínlódók helyett a kint csüggedők helyett a
csüggedést aggódók helyett az aggodalmat virrasztók helyett az éjszakát hogy hajnállá
sikeredjetekek
a föld visszavár visszahív visszavon ereszkedjetekek tehetetlenül ez az egyetlen tehetetlenség
mely nem vigasztalan nem tébolyító
alant a részeg füvek higany kacagások jövőnkéről megtervezett emlékek tücsökmuzsika
pihenés haldokló metaforák közé vigyék a szépség becsületszavát az igazságot
csiszoljátok érdes elképzeléseinket villamosítsátok haragjainkat szívjátok vérszegénnyé az
elmúlást bizakodó vámpírjaim
föld föld fényáztatta
segíts fénné válnunk nekünk kik fényből vétettünk három s egynegyed milliárd szempárral
bizonyítjuk s átizzadjuk magunk minden sötétségen s tehetetlenné fárasztunk minden
sötétséget s nyílegyenesen szeljük át az időt millió-lépcsős történetünkkel
új és új rejtelmeket vetköztetünk egyre több titok áll elénk sorozásra szégyellős-pucéron és
saját ruhánkba öltöztetjük az alkalmasat
föld harcterünk föld harcterünk a béke alkatrésze
fogadd ejtőernyőseimet mert csak rólad indulhatnak visszaútra a magasba
fogadd fiaidul

IV. SZENTEK SZERELEM

földre költöztek a szentek földre az ördögök
a szentek nem vetik meg a csókot pénteki napon a friss marhasültet vasárnapon a frissítő
hangversenyt hétköznapon az ínszakasztó munkát éjjel a pajzán álmokat reggel a tornát
délben a fröccsöt este a mozit
az ördögök nem esznek húst nem cigarettáznak mert rettegnek a tüdőráktól nem kávéznak
mert rettegnek a tahikardiától nem szeretik ha zavarják őket holmi barátságos
csevegéssel nem nyitnak ajtót csak annak ki telefonon bejelenti magát és általában
igyekeznek konzerválódni a halhatatlanságnak de mert eddig még nem sikerült
kénytelenek szaporodni
a szentek leszoktak a cingulusról a szöges korbácsról a szent magányról s holnap szeretnének
jobban élni mint ma hiszen nem halhatatlanságra csak életre vágnak s ezért életet
nemzenek ahogy csak lehet mind s mind szebb életet
loyolai szent ignácót kigolyózták beállt tiszteletbeli ördögnek s átköltöztette a szent
inkvizíciót s elítélte a szenteket kik megismerték a jó és rossz tudás fáját s a rossz fába
jó fát oltanak
néha elnézőn mosolyognak néha káromkodnak az ostoba ördögöknek ő dolgaikon mert ostoba
ki rosszat akar mikor jót is cselekedhetik ostoba és közveszélyes
türelmesek lettek a szentek türelmetlenek az ördögök tudják a szentek hogy a libbenő élet több
mint a konzervált halhatatlanság így hát gyöngéden szerelemmel becézgetik simogatják
éva almáját

V. MAGASAN

ó alacsony a magas ég nem fél hogy besározza magát nem fél a sáros földtől mert sáros
földben csírázott ki minden ami magasra tör
háromezer méterig nyúlnak a kalászkok húszezerig a fenyvek s a holdnál kezdődik a hóhatár

VI. JÓZANSÁG

ez itt idefönn a józanság hona idegen tőle a bukdácsoló bódulat bukdácsolni itt nem lehet mert
az bukást jelent és mekkorát
odalenn a térkép-földön szalag út szalad bortól nótás római zsoldosok dübörgették nem is oly
régén - természetben fizették őket évezredek menetelőinek volt kéretlen zsoldja a halál
de hát nótás vigalmukban föl se vették ahhoz tán élni kellett volna előbb
kellett néhány évezred megtanulni hogy meghalás előtt élni szokás milyen egyszerű lecke
de míg ölni kell és halni kell nem marad erő ilyen egyszerű leckére sem ó hány analfabéta élet
tűnt el nyomtalanul
milyen érthetetlen mindez itt tízezer méter s tízezer év tetején
tessék fölcsatolni a biztonsági övet gyúl ki a fölirat tessék fölcsatolni a biztonsági övet a
gondolatokra szándékokra
a józanság honában járunk idefönn s eltöprenghetünk hogy a történelem legtöbb háborúját
részegen vívták

VII. LETÁR AZ ÉVSZAKRÓL

hurrául kikeletnek nevezik - egy nyelv amelyet meg kell tanulni elfeledni két izmos karral
többre mégy s többre ha kiöklözöl minden szót mely nem szabatos s gyöngé ujjakkal
eszterláncot fonni márciusi napéjegyenlőség után
igyekezz hogy te légy a tavasz megkapó műalkotása tanulj bele tavaszi hivatalodba ember
vedd leltárba ezt az éjt a holnapi napot a holnaputánit hiszen magántulajdonod igyekezz híja
ne legyen
valutád a magasság a hamis pénztől óvakodj ibolyán túli áruiddal sáfárkodj becsületesen
magányod zálogházba vidd s égesd el a zálogcédulát
az évszak megkezdődött munkáját te vezényeld minden rád hallgat mert csak te tudsz beszélni
és sorsod az értelem
vedd leltárba reményeidet szemed élesre állítsd nézz körül e birodalomban leltárod végtelen s
minden tétele mellé rajzold oda magad
és néha engedd hogy én is segítsek leltárt csinálnod

VASÁRNAPOCSKA

kitotyog az ablakon egy blues made in new orleans dobhártyámon tetű mászik de nem erről
van szó
tessék kérem beleképzelni az a jonzon az elnök
boldizsár művész úr pemzlit köt lobogó hajából kétszárnyú nyakkendeje nyakának pendelye
na nézze a bolond ráköpött a kirakatra mégiscsak zseniális szegény
pókerre szomszéd éjfelecskéig épp csak kicsi pityizálás
bimm-bamm ó ti lakói ezen siralomvölgynek na várjátok csak mert lészen gyereksírás és
tejfogaknak csikorgatása
gruberné asszonyom ön mégis boldogtalan
nézze tanár úr ezt a kacsácskát szegény katácskát - tudja ugye
jaj mókuskám az este elfeledtem a pessáriumot

böksi ne sírjon bözsike drága
gól gól
zsenge a csirke édesem én nem teszek burgonyát a levesbe nem állja az uram
főúr kétfröccs
apám behúzom a kuplungot leveszem a gázt hát az a marha mégis
ide a fülembe hogy aszongya kecskebéka felmászott a fűzfára
az op art kérlek szépen egyáltalán nem tarthat igényt a
persze nem erről van szó

ÁRNYÉK

sírnak a cserepek a háztetőn besír az eső az ablakon rongy felhők mocskolódnak
csüggedt ez a profán intérieur három hokkedli asztal műanyag bevonatú kredenc csámcsog a
csap csuklik a lefolyó
cementpadló mereng asztalfiók-fekhelyükön csörrenni készek az evőeszközök ásító edények
tűzhelyre vágynak
ájult délután besír az eső az ablakon maszatos könnyei üvegen csorognak s elmosják
érthetlenné mossák sejtelmessé mossák a darabka világot mely bekandikál
pucér hokkedlin ül pici bánat hüppög válla remeg befelé bámul önmagába
ő a magány ő az értetlenség ő az aggodalom butuska kicsi bánat szánnivaló
árnyék kicsi bánat visszaverődnek róla a szavak kerüli a szavakat hajladozó gerincén
megcsúszik a tekintet csillag haja erőtlenül hull homlokába - viharban hajladozó
gondolatok között botorkál kis buta bánat
főzz kávé nyelni forró kortyokban a frisséget vidulni eső ellen
szólj valamit engedj szólni hozzád ilyenkor jólesnek az edzett szavak pirospszgás mondatok
kisportolt remények
ó arnyék kicsi bánat körmeid alá verve sok hegyes miért hisztéria-fodrászta hajadban
tupírozott negélyek
köréd gyúlik ami úttalan ami útszéli sötét ijesztő ami tüzes karmával átnyúlik tunya századok
válla fölött vállon ragad félrefofossa a megszervezett szándékokat
görcsös öledben bénán a holnap mozdulj arnyék libbenjen szoknyád kacsints ki az esőn túlra
az eső fölé az eső alá tárulkozó barázdákra napnevetést tanulj eső-muzsikát tanulj ében
alvást tanulj
mert mégis - dadaista képzeletű múltjával faekét vonzó asszonyokkal johannál: s brunók
máglyafüstjével föld körül keringő nappal caesarok mindennapi kenyérével goya
rézkarcaival pacsulí slágerekkel tábornokok életcéljával íbiszfejű istenekkel vérben
mosakvó korbácsokkal fűrészszagatta derekakkal szivárványszínűre mázolt
akasztófákkal
mégis a fejlődő természet legsikerültebb műalkotása az ember
főzz kávé arnyék kicsi bánat hadd sírjon az eső frontátvonulás van elmúlik elviszi a
megvakult színeket megsántult bizodalmat elvisz magával arnyék kicsi bánat s akkor
aztán én teremtelek újjá tudod hogyan tudod milyenné
arcod mosd meg - hogy sírtál senki se lássa
arcod mosd meg mosolyomban arnyék ó atavizmus kicsi bánat

TAKARJÁK BE NAGYAPÁT

Noé pedig szőlőművelő kezdte lenni, és szőlőt ültete. És ivék a borból és megrészegedek és meztelenen vala sátra közepén. Khám pedig ... meglátá az ő atyjának meztelenségét, és hírül adá künnlevő két testvérének. Akkor Sém és Jáfet ruhát ragadván, azt mindketten vállokra veték és háttal menve takarák be atyjok meztelenségét, s arccal hátra meg sem láták atyjok meztelenségét.

(Mózes, I. 9, 20-23)

Ó, szüzek szüze, iramodj, futamodj, szaladj, rohanj rohanvást,
tapicskolj a februári enyhületben, agg égerek, aszott fenyvek alatt,
hagyd magad mögött a várost, keresztül-kasul közös és, persze, hasznos érdekekkel, szerelmi
titkos játékokkal s pofozkodással olykor,
fuss az agg fenyvek, aszott égerek alatt, a sárban; mert, lám, sáros a halálba vezető út,
fuss, mert a főorvos már a folyosón hisztizik, hogy aszongya: - Kortizonadta, a betyár
mindenségit, hova lett a mentőszekrény kulcsa! -,
s Rózsika nővér épp most keres, reménytelenül, vénát nagyapa karján, kezefején,
s nagyapa hallgat, mert beszélni nem tud, de tudja, hogy ki-ki tartozik egy halállal, és hogy
sáros a halálhoz vezető út,
s nagyapa hallgat, nagyapát katéterezik, s néha elsírja magát, mert talán eszébe jut, hogy
legtöbb, amit ember elérhet: hogy hiányzik.
És rohanvást rohanván jöve a szűz, Nebáncsvirág nevezetű,
és végiglihegett a folyosón, kórtermek ajtaja előtt, hol ágytálak büzlöttek, katéter kanyargott,
pisis nagyapákat tettek tisztába rózsikanővérek;
lihegett a leányzó s csattogott, mint szófogadatlan kölyök, ki le nem vetkezik az X-sugarak
előtt, s röntgen-képen inggombok kereklenek,
és végigcsattogott a szűz, s a hetesbe nyitván, látá nagyapát, ki meztelen vala; talán melege
volt, talán tisztába akarták tenni, mint a csecsemőt; talán csak nem bírta magára húzni a
takarót béna kezével;
és benyitván a szűz, visszariadott az ő nagyatyjának meztelenségétől, és rohant rohanvást a
folyosóra, s kiáltva kiáltott:
- Kedves nővér, takarja be nagyapát!
- Takarja be maga!
- Nővér drága, takarja be nagyapát!
- Na és? Magának is hozzá kell egyszer szoknia.
- Bácsi kérem, takarja be nagyapát!
- Menjen, leánka, a n é l k ü l maga sem volna a világon!
És rohan a folyosón és könyörög, hogy takarják be nagyapát,
és rohanunk és könyörgünk, hogy takarjátok l e nagyapát,
t a k a r j á t o k l e n a g y a p á t,
mert nagyapa már a sáros úton ballag,
mert nagyapa már túl sokat tud a jövőről,
mert nagyapát l e k e l l takarni,
LE KELL TAKARNI,
mert csak születünk még, és nekünk szemérmetlen a szemfedő, l e t a k a r n i k e l l
nagyapát, hogy többé sose látsszék,

mert hiába várja útja végén a szemfödő, mely szemérmetlenül fölleben, és túl sok a vád
alatta,
jaj, takarjátok le nagyapát,
jaj, takarjátok le,
jaj, nagyapa, hát nem azt hitted te is, hogy eszme nélkül értelmetlen az értelem, és eszmény
nélkül világtalan a világ,
jaj, szüzek szüze, iramodj, futamodj, szaladj, fuss, rohanj rohanvást és kiálts,
és kiáltsd:
Jaj, takarjátok le nagyapát,
jaj, takarjátok le,
jaj,
jaj,
és rohanvást rohan, jajgatván, szüzek szüze, míg a nap leáldozik, „és megjön ő hozzá a
galamb estennen, és ímé, leszakasztott olajfalevél vala szájában.” (Mózes, I. 8, 11)

ALKIMISTÁK

ó ó ó az arany az arany az arany a kedves a drága a cuki a herceg bomlik érte őgróf herceg
míg ugyebár ugyebár szállnak az évek mint a percek
kegyes úr kegyes úr istened aki van kegyes úr kegyes úr mire neked az arany pfü piha fúj
milyen izzadságszaga van
hordó borra húsz kupa sörre nyárson tornászó ökörre zabálj vedelj megfúlsz tőle
zabáld mámoros szemeddé bányalovacskák vak szemét hányd magadba az ércet aprítsd
szakács vagdald a füstölt kunyhót üss
rá tojást sárpadlójába keverj sót borsot paprikát
majorannát gyömbért szerecsendiót süsd ki a kuckót meg a zugot ide vizel éjente a
család mert fagy már odakünn
dolgozz szakács öntsd le bő mártással a hajnali kászálódást gyomorkorgást gyereksírást
asszonyi jajt férfikáromkodást
add körítésül a fogcsikorgatást kövér falat ez a nedves agyag
tátogó bakancsok caplatták dúrták porhanyósak a munkában
elhülyült agyak ettől hízol kegyes úr kegyes úr
te meg a kurvád meg a pereputtyod
jó jó jó az arany az arany sosem elég nem elég hókusz-pókusz vadkan mókus lesz itt echt
arany vasból rézből
barackmagból meg tűzvészből szagos mügeből meg bükkmakkból bízd ránk kegyes úr
bízd ránk kegyes úr
ántánténusz párlat lombik a vegyület bomlik kicsapódik az izé meg a hogyishívják lesz még
több is több is több is
te zabálj te vedelj huzakodj üzekedj ráncigáld ágyadba a szüzeket hiszen lilulsz már
gutaütésre megértél kötélre pallosra késre
ejhaj dehogyis vakulj világ virradtig hol van az oboás jere ide
brácsás barackmagból készül az áldás izzad a banya hízik
a hányó guta húzza kegyes úr vén hóhányó selyemgatyád őse
tetves daróc mocskos subában fürtös gubában születik az
arany poloskás likban kénköves laborban jelenik az ördög
no tudós elme tudd meg mától lelkedből párol aranyat a
desztillátor

dühlila kegyes úr futna ha tudna aranya után ungon-berken
árkon-éren aranyát ördög viszi már cipeli csillagos talárban
holdas süvegben s markába röhög markába röhög
ó ó ó az arany az arany az arany a kedves a drága a cuki a herceg
bomlik érte örgróf herceg míg ugyebár ugyebár szállnak az
évek mint a percek

VONATON

belebarnul az ember a bársony éjszakába a kattogásba belepistul álmodozik álmain is túl - ez a
szupralimináris fékezés
előttem ötszáz kilométer mögöttem huszonnyolc esztendő előttem egy rázós éjszaka
mögöttem kolozsvár előttem a hajnal a hajnal
kaptatón szopránul visít a diesel (Sulzer SLM-Brown-Boveri-szabadalom-1965) nyomás
feleim nyomás nyomás bolyhos erdők bársony éjben levetkőztetett sziklák holdvilágban
elvetélt a hóvirág s már csattan lilán és fehérén a kakasmandikó s a táj lihegő látomás
pendül az őrház korog az alagút ciripelő csillagok vonító holdfény d-mollban zeng a tejút
alszik az ég hogy aludjanak az égiháborúk ó földnek álma földnek álma
éjszaka ó hajnalodó
automata gépsorok és önműködő gerjedelmek rúzsos ajkú aphrodité prehisztorikus indulatok -
üzemanyagai a gépesített gyilkolásnak - ársz sisakja stronciumból elvesztett
atombombák és megtalált szerelmek éjszakája hétrét kiegyenesedő kőolajkutak arasznyi
kis kukoricák képzelet kibernetikus virágai ó hajnalok
ébredj méloszi aphrodité szállj le márvány magányodból csonka karoddal öleld át földnek
álmát földnek álmát
szeretteim fenyők álmodjátok velem
éj bársony éj ring ring ring ez a harmadik műszak ideje izzad a nagykohó egy gyermek
fölsír visszaalszik tatógó tárnában robaj légalapácsok innen siet fölszínre az energia és
innen van aládúcolva a föld hogy keményen álljon talpam alatt
tartsa szilárdan a messzeségbe pályázó vaspályát vessék meg lábuk rajta hivalgó hidak
kristályosodjanak eszmék szublimálódjanak félelmek gyökeret gyökeret verjen a hajnal
letaláljon magasból a fény mélyből feltörjön a meleg s átjárjon minden élő sejtet a
radioaktív békesség
nyúlj el a pamlagon mellettem méloszi aphrodité dobd le cipőd hajad omoljon hallgasd a
kattogást besüt egy csillag az ablakon hazakísér sugarából van a te karod a fénnel ölelő
s takaród minden szépség mit eddig föltérképeztem neked
szépség térképén fehér foltok béke térképén fehér foltok élet térképén fehér foltok ránk várnak
szomjú fölfedezőkre ez a vonat is arra visz és arra visz minden vonat melyre ülünk
harmadik műszak ideje ez most készül a világosság csengő műhelyekben kovácsolják
phoibosz apollón szekerét bumm a gőzkalapács méltóságteljesen nyomul a hidraulikus
sajtó mázsás küllőket emel a villanydaru fülkéjében ül héphaisztosz vezérlőtábla előtt ül
héphaisztosz martin-kemence ajtajánál héphaisztosz kokillákba önti a fortyogó fényt
héphaisztosz asszonya miasszonyunk aphrodité
hegy tetején pihen a vonat az éjben a bársony csöndben útban hazafele mindenfele hazafele
körben e gömbön a hajnalodón teveled hozzád kicsi asszony aphrodité
fölsikít a mozdony nyögnek a talpfák töltés kavicsai kocognak hátrafelé zöld a szemafor a
hajnal előtt

A CSÁSZÁR HALÁLA

didereg a caesar, az augustus - egy isten didereg? istenek, kollégák, tűritek ezt?
istenek!

Octavianus, a bölcs; Tiberius, a fajtalan; Caligula, a tébolyult s a nyáladzó Claudius!
arany hermáitok sora - szép kis bagázs! - új szaktársra vár; tombol, üvölt a pretoriánus gárda,
siess, császár, dögölj hamar, utódod zsoldot emel, teneked szobrot emel, halhatatlan
leszel, de ahhoz meg kell halni előbb - micsoda hülye divat!
isteni inaid rogyadoznak, isteni orcád csupa maszat, irtózat!
mit ér a betonbunker? caesar augustus! pontifex maximus! imperator! mit ér? düledező
birodalom alatt!

pedig, ugye, szép volt ez a dög élet, a hűtlen, a drága, a piszkos!
míg lantod penegett, tettél meleget az örök városban, s a tömeg
üvölte: cirkuszt! kenyeret! s caesar, a költő verset mekegett,
hallja negyven emberöltő!

látna ma mamácska, az édes, a kedves, ha nem küldöd vala alvilágra, s agg oktatód, az okos,
ki kivérzett oktanul, s hány jóbarát kihűlt porát borzongod most, te istenre-menendő
ne remegj, ne remegj, hű testőreid tennen kezédbe, neuraszténiás kezédbe nyomták a tört, jó
acél, damaszkuszi

hű pretoriánusaid majd leöntenek benzinnel, elégetnek a Mars-mezőn, külön helyed leend az
emberiség lidércálmaiban -

ó, most, most se szöges bakancs, se oxigénpalack, se úti elemózsia,
hogyan mászod meg a hegyet? Juppiter atya vár, keblére ölel

(a Thesszáliai-medence északkeleti peremén, a Makedón-masszívumhoz tartozó Olümposz,
2985 m)

DE PROFUNDIS CLAMAVI

Palocsay Zsigának

agyarai közt a pipával
állá alatt hegedűvel
a pipái közt agyarakkal
belsőzsebében két zivatarral
elindul a csapán szárnyas parnasszusi agyarakkal
kétoldalt rezgőnyársor a szélben
mint
zengő
érc
és
pengő
cimbalom
mint zengő érc és pengő cimbalom
ballag ballag medvéül
pénzét őrzi pásztortáska
szabadsága eszterlánc
a napocskával szembecsobog
kuckóját béleli háziszóttos nyarakkal
elheveredvén útmenti gyöpön
hallgatom rezgőnyár leveleinek ezüst arpeggióit

ÓDA

Méhedbe zárva, fényre szomjas
fiad, kiáltok, vajúdó
anyám, anyánk, simogató
vagy faggyal hűvös, mint a hó,
ki fölemelsz vagy porrá rontasz,

rejtőzöl s megmutatkozol,
hozzád kiáltok, drága öl,
ki megapol és meggyötör,
vakítón csillog messziről,
de mégis, mégis, valahol

itt sejlik, bennünk, a szavad,
és értelmed elménkben ég,
és minden kínod a miénk,
mintha szívünkbe öntenéd,
s harc, béke, jóság és harag

köldökszínórként összeköt,
- hozzád kiáltok: szülj meg, és
fényedből minden rezzenés
és agyadból minden merész
gondolat, s minden eltörött

álom és minden ép való
s minden, ami e toldozott
életben minket összefog:
hulljon belém a pórusok
tárt kapuján, s a szem s a szó

s a szív s a zilált idegek
minden moccanása alatt
ő rejtőzzék s a pillanat
s a végtelen idő szabad,
tág terein, míg életet

lehel a tüdő, míg a szem
színeket olvas, míg a száj
csókolni tud s hozzád kiált,
míg az izom parancsra vár
- izzó anyatej, értelem,

ömölj a sejtekbe, kohók
ércfolyamánál égetőbb
égéssel, s add, hogy más előtt,
mint teelőtted, te örök,
ne hajoljak meg; minden ok

te légy és minden okozat
- ó, Európa, légy otthonom,
te lobogj minden szavamon,
élesztgetőm, dajkálgatóm,
- anyám: - szüld meg magzatodat,

ki félni lassú, tenni gyors,
ki benned ég, de távolod
fájja, ki téged áhított:
hegyeidet, ezer folyód,
városaid, a szűz s a torz

lelkűeket álmodja kis
élete kis tájaira,
s nem tudja elhinni soha,
hogy az önző, az ostoba,
vad embertelenségnek is

jogot adsz uralkodnia;
ki hóhérok, kéjgyilkosok
véres kezén túl csillagod
lángját kutatta, s tiszta szód,
Villon, Majakovszkij szava

az intés, hívás, drága jel:
az emberségé és a lét
értelméé, ki mindenét
ránk bízza szigorún, ki ép
szívünkben szítja szép tüzét,
míg földed magábaölel.

**EMELETEK
AVAGY
A LÁZ ENCIKLOPÉDIÁJA**

1967

**Becsüld, halandó, amíg élek,
szavaim halandó becsét.
Két ember közt legrövidebb
út az egyenes beszéd.
(Ismeretlen költő a XX. századból)**

- - zihálva és komoran, súlyos lépcsőkön,
súlyos emlékek alatt, föl, föl,
s néha könnyen s néha könnyesen,
megállíthatatlanul. Hány emeletnyit?
A földszint tejillatú,
fű- és földillatú, lőporszagú,
aranybarna, könny-ezüstös, bugyborékoló-szavú
halálsikolyú és anyameleg.

A tűz körül
emberek guggolnak.
Egyik épp húst marcangol.
A másik csak épp fázik.
A harmadik csak épp fél.

A sakál szeme parázsból.
Medve képét ölti az öregisten.

A tűz körén kívül
minden mindennek rokona:
azzá teszi a félelem.

S emitt szótlán gubbasztanak a rokotalanok
(milyen félelmes rang!),
bámulják a tüzet,
(mint én most cigarettám parazsát):
arisztokrata őseink.

A földszintről óriási minden
s mindenki óriás. A hangyák
vonulnak, ahogy megszoktuk tőlük,
s nyugovóra térnek az állatmesékben,
pedig nem érzik otthon magukat.

A földszint felhőpuha,
almaízű a levegő,
s a cigaretta édes, mert tilos,
és a felnőttek okosak, mert félelmesek,
a halált is csak ők találták ki.

(Föltámadni nem akarok.
Kinek? minek?
Utcám sem ismerném meg,
mentőt hívnának
lakásom új lakói,
a rendőrnek is csak egy verssort
mondhatnék,
hogy igazoljam magam.
Hát persze hogy nem akarok föltámadni.
Nem akarok meghalni sem.)

A földszint egyszerű és tekintélytelen.

(NÉGY SZONETT)

(In memoriam Antonii Vivaldi)

(tavasz)

Megjöttél, kicsike? De meg ám.
Könnyes mosollyal, cirógatással.
Lassan kékre sül az ég,
a föld meg csak barnul, mint szokott.

Az ég kék, mint a szeme valakinek,
vizek világgá vándorolnak, mint a szerelem,
mellbimbó-barna alkonyatban
elbőgi magát egy bárány, egy csecsemő.

Barázdában barna magvak.
Boronálják isten barmocskái.
Búzát, békességet.

Fecskék szopránja - nyitni-nyitni.
Féllábas, kontrázó gólyák.
Nyakuk íve, mint a gordonkái.

(nyár)

A sárga dombra
pufók csecsemővel
karján, kaptat
pufók madonna.

Keresztet vet
búza föld,
orgonálnak
tengerek.

Tegnap lehullt egy véka arany,
ma hullik egy véka arany,
holnap lehull egy véka arany.

Fogjuk a mérlegserpenyőt,
sorbaállunk
szurokért.

(ősz)

A bögő is borral brummog,
szelíd, ami heves volt,
szelíd, ami havas lesz,
szín születik, hal a fény.

A nap már esőben,
az eső egyetlen.
Álmaimból virággá lépik
az őszirózsa.

Lám, elkészült minden,
s meg is halt minden egy kicsit,
köröm közül falunk kevés nyugalmat
a rövid időre,
amíg
a must s a csók kiforr.

(tél)

Kitalálta a halált,
széppé tette, hogy ne lássam,
s hogy ne sírjak, könnyeimet
gyönggyé fagyasztotta.

A fák büszkén viselik
angóra lombjaikat,
szelíd-karmú cinkelábak
alatt jég-xilofon csetten. -

Csontja ezüst jégből,
bőre tejút-hideg gyolcsból
(szagtalan-szigorú-szép liliom):
jön, jön a hópihe-szirmú,
szememet lefogja.
Megjöttél, kicsike? De meg ám.

A földszint egyszerű és tekintélytelen.
A felnőttek
elkészítették a világot és ku-
sza ábrákkal rótták tele, me-
rt csak annak van tekintélye,
ami érthetetlen.

Legény lányt csókol: fárasztó lehet:
lihegnek.

Pedig hangtalanul nő a zöldhagyma,
torkán köszörül kakas hajnalt;
pilleszárnyon az almafák.
Itt nem a végtelen, hanem a
véges az, ami föl nem fog-
ható.

Altamirai rajzokkal tarkák a falak, de
sistereg máris a sárkány, tüzet, fülhasoga-
tót köpik: motorkerékpár,
rohannak a, rohannak a, kavarnak a
képek, zörejek, színek, nekiszalad, nekifut,
nekibuzdul a röpgép, nekiront
a kemény levegőnek,
fölrohan a láthatatlan lépcsőn,
fölrohan, elrugaszkozik,
és szikrázik, morog, pufog, játékká kicsinyül,
és akkor,
akkor,
akkor öl, mikor legjátékosabb.

Akkor,
akkor,
akkor,
fölfakad a sóhaj,
döndülnek
dobok,
virágok árnyékot növesztenek,
ember árnyékát veszti,
és dübörög a, dübörög a dal,
dübörög, dübörög,

örölj, malom, örölj,
örölj, malom, örölj,
örölt Pittakosz is már,

ess, eső, ess, ess,
ess, te keserves,
felhő, hasasodj,
örölj, imamalom, örölj,

lúdbél-kanyargós, kacsabél-kanyargós patakocska,
aranszűrű lovamat, aranszűrű lovamat szilánk ütте,
vitte, vitte patakocska, patakocska,

folyik a víz, áll a part,
folyik a víz, áll a part,
folyik a víz, áll a part -
áll a part, füzek állanak,
rebbenetlen levegőben ritkás rekettye
vékony lábon moccanatlan álldogál.
Függőlégь függőget, napsugaracska függőget.

Ó, a földszint -
sietni, jaj, jaj,
fölfele, fölfele,
mindig fölfele van -
nagy-nagy rohanásról,
lélegzet-szaggató,
boldog rohanásról
szeretnék vallani majd,
ha fölserdülök
emlékezéssé -

fölfele, föl, föl -
húsz méter magasan,
a nyolcadikon
nem szédülök,
nem szédülök kétezer méteren,
a repülőben,
szédülök egy
két méter mély sír előtt - - -
és ímé, a sír megnyílt vala:

(ŐRÜLTEK)

Micsoda örült forгатag!
álarcos farsangi menet!
az álarc itt az igazi!
Szabad az út - jöhet, mehet -
jöhet - honnan? - mehet - hova?
a föld alól a föld alá!
Kupával kezében, nyakában
kötéllel, slattyog François;
itt egy püspök, száz-egynehány
gyermek apja; egy lord biceg:
ízekre szedik szavait
írástudatlan kibicek;
amott, a hideg és hülye
síneken kúszik egy halott,

ruhája térkép, sebeiből
szivárognak a csillagok;
jövőbe-látó szemüreggel,
szilárdan lépdél itt e vak:
írjad, leányom! - hömpölyögnek
makacs ajkáról a szavak;
itt illeg a kötélverő
szerelemre-szomjas neje;
egy londoni komédiás
kopaszodó tojásfeje;
tengeriföld: egy verselő
kamasz - szegény - hogy búvik a
mocsok, mocsok halál elől!
de megtalálja a pika - - -

Mit akartok? örült bagázs!
fejetekre csak újra bajt?

menjete vissza! föld alá!
trágyázni tovább a talajt!
Mit akartok? örült bagázs!
hisz ez a világ semmitek!
vagy ha anyátok: mostoha!
ki hintette el a hitet
belétek: hogy még akkor is!
úgy is érte, ha ellene!
csókolni, becézni - ajaj,
mikor rugdosni kellene!
hisz arany helyett álmot ad,
mustárgázt, ciánhidrogént
ibolya helyett! - És ti csak
suttogjátok: - Ne bánts szegényt. -

Mit akartok? örült bagázs!
hisz ez a világ semmitek!
kéz a kézből - váltófutók -
veszitek átal a hitet:
azt, melyet nem szolgálnak - á,
egy fenét! - énekes misék:
hogy jó - hogy megjavul talán
ez a koszos emberiség,
rövidnadrágját - csupa vér! -
kinövi, és, és, és - mi lesz?
- Tombolj csak, örült forгатag!
nem értesz máshoz semmihez -

Kinövi, és - - ó, istenem.
Kavarogj, holdas forгатag!
Vonítok én is teveled
a csillagzó egek alatt.

Hát fölfele, fölfele hát,
terped a talp és csomósodnak az izmok,
óceánok fölött halálok titka, titkok halála s titkos halál suhan,
fagyból épít házat a csigabiga, fagyból házat, fagyból házat,
csigabiga, gyere ki,
csigabiga, gyere ki
csonttörősdit játszani,
robbanómotoron, rakétamotoron,
csigabiga, úgy ám, csonttörősdí,
élesül a retina, zsugorog a vakfolt
s egy arc, egy arc költözik a helyébe,
egy arc,
egy arc,
nincs több ilyen, -
pupilla: mérhetetlen mély, mint a múlt,
sötét, de minden csöpp mozdulatot a fénytől tanult,
nem is tud hát hazudni;
- két szemem lánya, kis ara: kisdéd örömöm hol dajkálod?
két szemem lánya -
szembogaradból szikra-jeleket honnan küldesz?
ismered-e még e sugaras morzét?
ó, én két szemem -
könnyek csikorognak -
fény,
fény,
megtörrik a könnyön,
szivárvány születik -
egy arc -
két szem -
térdig érő télben kék-kék utakon toporog a pillantása -
holdfényben-csillagfényben megpihenni szabad-e?
kétoldalt a sövény: kakaskukorékolás,
pitymallatkor a kapuja tárul, a kapuja tárul -
fagy-házadból, fagy-házadból,
csigabiga, jere ki
csonttörősdit játszani - - -

(TÁNC SZÓ)

Ugorjsza, Marcsa,
árokpart bogáncsa,
járd ki, de járd ki!
szoknyádat tartsa,
fö-l-le ne rántsa
forgószél, akárki!

Tele a bendő,
cifra a kendő,
magad kelendő,
járd, ki-ki lássa!
rengjen a padlat,
pengjen az ablak,
világa vaknak,
látónak légy vakulása!

Mari te, Marcsa,
Máriskóm!
legényszíveknek
- gebedjenek meg! -
áristom!
Hét tavasz, hét tél,
már nem is éltél,
fültél, féltél,
fáztál, égtél -
nyolc ős, nyolc nyár -
hej, ha te *volnál!*
sose is voltál.

Ugorjsza addig,
hajnalig hallik
pikula, brácsa
ebvonítása,
szaporázz kopogóst,
járjál lassút,
csúgass csujogóst,
hadd hallgassuk!

Hej, Mari-Marcsa,
Máriskóm!
legényszíveknek
- gebedjenek meg! -
áristom!

Ugorjsza, Marcsa,
a szemed sás-nyárs,
a bukszán, a tüzön,
a tinón, az üszön
átláss!

Ugorjsza, Marcsa,
csurog a mászás,
járd ki te! Tartsa
szoknyád az áldás!
Járd vele, csizma,
járd vele, bakancs!
cincogj, hegedű,
bögő, vakkants!

Rajta, de rajta,
Máriskóm!
legényszíveknek
- gebedjenek meg! -
áristom!
Ugorjsza, Marcsa,
árok bogáncsa,
járd ki, de járd ki!
szoknyádat tartsa,
fö-l-le ne rántsa
forgószél, akárki!
Csapkod a pendely,
szárnya nőtt,
hoppon hagy zsinde-ly
háztetőt,
istállót hat ökö-
r, hombárt gabona,
markot az ökö-
l, boszorkát babona,
tudóst a tudomány,
koldust adomány,
fináncot a dohá-ny,
holtat koporsó,
vizet a harcsa -
s itthag- y utolsó
ingem!
Te pedig, Marcsa,
Mária,
engem.

lépcsők, lépcsők,
műmárványból, mint a műmárványszobrok,
csak a levegő igazi.

Fleming Athénbe rö-
pül,
szmokingban lép a dobogóra.

Huss, halál, huss, huss,
műtőlámpa vakítson,
sziké szíven szúrjon.

Erős-pörös torokgyíkja, békalevelegje,
nyakfoga, disznószakája, kelevénye oszoljon, romoljon,
Istennek kegyelméből, Boldog Anya parancsolatjával.

Lépcsők, vigyetek tiszta levegőig,
az elképzelhető világ
hamar a képzelet fölé nő,
ámuldoztatja fiait:
fékomadta, teremtette, kutyafája,
azt az ez-meg-azzát,

betyár jóreggelét a betyárnak,
ponciussát, pilátussát, krédóját!
(Így szólok, képes beszéddel,
hogy ne érezze egyedül magát a szó, a mondat,
hogy ráismerjenek a dolgok,
addig is, míg előlépek a kép mögül.
előbúvik marokból az ököl,
hús mögül a csont.)
Lépcsők, vigyetek tiszta levegőig,
novemberi szél emeli csókok szárnyát,
tántorog a, tántorog a lélek,
és tombol és fecseg, fecseg, aki egész nap könyvre görnyedt,
s majd álmában
kétlábú istenekkel társalog -
igéket ígértünk magunknak, gyerekek,
feszítnek, fájnak a születetlen szavak,
s az éjszakába szemek fogalmaznak fényeket,
lehül az éj,
de a szó nem didereg,
minden perc határtalan,
mert marad belőle valami használható -
pucér vadgesztenyék zihálnak és fiatal, szent szigorúság
rak rendet mindenütt,
ehető beszédért tikkad a nyelv,
sós szavakat ízlel,
tüzeseket, világteremtő tüzeseket.
Tüzes kéz égeti le villámokról a rozsdát.
Szájából kiköpi a langyosokat az Úr.

Emeletes föld?
pince ég?
Alkonyatkor ellilul az égbolt,
feketül a lila ég,
kormos felleg alatt
terebély árnyak.
Gyertya sem ég még.
Szunnyad a villany.
Gyúlnak szomorú muzsikák.
Macskaköveken patkó peng.
Este van - kapualj-szerelmek hajnala.
Nincs már nappal, nincs még éjjel,
megjártsszák magukat a fények:
kísértetesdit játszanak,
nem sejtik, hogy lejárt a kísértetek kora,
s ezért játékuk
halálosan
komoly.

Wolfgang Amadeus kagylófotelben ül.
Szemét lehunyja.
Hópelyhek rügyeznek, haldoklanak vadgesztenyék.
Fekete Mercedes suhan,
benne a kalapos király.
És forog egy lemez:
a d-moll zongoraverseny, Beethoven kádenciáival.

Itt ül a csodagyerek,
itt ül,
harmincnégy évesen,
ül és suttogja:
- Te hülye.
Honnan vetted,
hogya világ jobb?
honnan vetted, hogya világ *jobb*?
Bánata már borba borul,
bora, bora, tengerszemül,
hullámosan hívogat -
„megtornyozott keserűség”,
föld alatti délibáb - -

(BETEGEN)

A semmiből a fájdalom
üzenget, kése torkomon,
alvásból ébrenlétre és
ébrenlétről öntudatlanba
üldöz, nincs út, menekülés
előle, riogat magamra,
gyarlóságomra; oly esendő
s óvnivaló és cudarul
érzékeny testem tántorul,
lépne, mint a gyermek-jövendő,
amint mába-jönni tanul -
botladozom hát harapós
rögökön, cipelgetve hitvány
lételemet; kérdez? - dadogok
az időnek, félszeg tanítvány -:

készültem, hogayne, ó, sokat
s sok mindenre; amihez nyúlnom
se lett volna soha szabad:
kapkodtam érte, hasztalan;
súly lett e hiány s most e súly nyom -
hisz a halált is önmagam
seb-életén kellett tanulnom; -
készültem, hogayne, készülődtem:
akinek ereje a mersze

be rég volt, ó, be rég volt,
hogy, nem süllyedve sárig,
e derék még derék volt

- a sárga hold ma sárlik -,
s ha szólt a szív parancsa,
tüzes csitkóm, a sárig,
szállt szilajon, s halandzsa
még nem hagyá el ajkam,
szépszavú de la Mancha
valék; - madonna, rajtam
aszú bőr már a gúnya,
és nem fog a karaj-tan

s a zsírszívűek gúnyja -
tartson ki-ki hülyének,
amíg csak el nem unja -

- hozzád száll ily hű ének,
patak csörg, szél susog,
nád zizeg mélyén az éjnek,
akárha Te susognád:
szeressél, vén *bolondom*,
de nem haraghatom rád -

maradtam a porondon
magam, s a vért, a vért
ítatom föl bolondon,

a vért, mely semmiért
(s milyen sokért!) patakban
folyt el; paizs, se vért
nem segített, vasamban
semmi erő se volt,
akár horpasz hasamban

zaba - - s a sárga hold
ma sárlik s megdagadván,
síri szemembe fojt

minden fényt, s én, a vak, lám,
látom a kék mezőt
(ó, túlvilági reklám) -:

s a bitót és a rőt
avart, mely unalommal
várván az érkezőt,
aki a szélmalommal
küzdött s megveretett:
betakará azonnal

s hit s remény s szeretet
nevében gyűjte este
álcákat, legyeket,

ezer férget, ki leste,
hogy végre éttké válik
jó de la Mancha teste;

- a sárga hold ma sárlik,
nézik - be delikát! -
Erzsik, Birik s a Sárík

s a szőke Erikák,
kik a gyanútlan rittert
kacagva verik át

- a másvilágra; - hittel
csücsültem én az ágon,
s nem is sejtettem, hidd el,

hogy magam alatt vágom;
mit ér, ha fölfele
száll, míg le én, világom?

Kékül-zöldül bele,
jaj, az Úr színe - a
lelkem örök fele,

édes Dulcinea:
e megterített asztal,
vedd édesen - de ha

csak csekélyded vigasszal
szolgálhat s botorul -
erőtlenül magasztal:

a lovag leborul
- üdvét, ó, ne halaszd el -,
s megnyílik, pokolul,

talpa alatt a flaszter;
- a sárga hold ma sárlik -
hadd nyögjem e panaszt el,

míg szerenádra válik - -
- madonna, ó, madonna,
ki énnekem világít,

ma vánkös és ma dunna,
ma lángos és ma rozsdás
csillag, mit meg nem unna

lesmirglizni a postás,
madonna, makaróni,
madonna, lelkimosdás,

madonna, ilderóni
való emlékezet, te,
lelkem falára lógni
való, gyöngy képezet, te,
te boldog, te pogány,
te mocskos tetűette,
vágyaim ágbogán
ülő kőszáli kurva,
moslékos tobbogán,
üstökös lisztből gyúrva,
- Madonna mia cara,
lócitrom lánggra gyúlva,
na mondja, mi az ára?
madonna, árva érem!
madonna, mi a kára?
madonna, drága, kérem!
sintér ültette rózsa!
szemen szedett szemérem!
madonna, múltak jósa!
ki trónolsz Nekeresden,
kiben egy már a jó s a
rossz, kibe beleestem,
tündéri csatakanca!
pisis pendelyű isten!
tőled legyen agancsa,
látod, már azt se bánja
jó lovag de la Mancha!
S kutya se sír utána.

S a lovag tovakocog a mérsékelt égövön.
Emberszabású óriások
és emberszabású tetvek között,
lankáin az időnek és pázsitján, avarján;
erre vágat Bálint báró, sólyommal a karján, - -
aztán szitálni kezd a tél,
fák kificamodnak,
gallyon gubbaszt kotlós-hó,
ki-kikél alóla egy-egy reccsenés.

Halihó!
hali-ha: vadászkiáltás harsan - gyorsan,
hali-ha: a hangja cikázik higany levegőn,
szinkópás dobogás,
szikrázó csaholás, vakogás,

kurjantás, káromkodás, jéggyöngy-kacagás,
nyereg-csiklandta sikogás,
lőháton nyusztprém, hölgymenyét-gerezna,
medvebunda-brumm-brumm,
sikkos hermelin-sik-sik (- Nodekérem!),

élő nyakban döglött róka -
kopja ropja kesztyűs kézben -
szablya járja, buzogány -
pórnép prüttyög-
fütyög-
kerepel - -
vadkan
horkan
róka
lángol,
szárnyas az
őz -
horkan
holtta -
lángol
hamuvá -
élte-szegetten
lezuhan -

Vadkan, róka, őzike szemébe belefagy a sötétség -
vadkan tornyos hátában kopja remeg,
bukfencet vet róka-láng,
istenanya-őzike térdre borul.

Medvebunda, hölgy-gerezna páracsikot ereget,
kisasszonyka kiskacsója haldokolja
meleget,
bécsikapu-pofával
fújja
- de hiába -
a vadász,
kerülő,
hajtó,
a pecér, -
szűköl a hajtó, a vadász, a pecér,
hajtó hasa, pecér hasa sokat ér,
sokat ér,
sokat ér -
ha már nincs hajtó, nincs pecér - -
hasát hasítja hamar
vadászkes -
csillog ezüst hashártya, belek gőzölögnek -
kisasszonyka kiskacsója fürdik,
fürdik,
kiskacsó

fürdik
forró vérben -
mehetünk is - halihó -, mehetünk, mehetünk, mehetünk.
Halihó.
Marad a hó.
S benne kitörülhetetlen véres szimbólumok.
Mérsékelt égövi tél.
Mérsékelt fagy.
Has-meleg.
Emberek. - - - - -

(HARMINCKÉT SOR A BOLDOGSÁGRÓL)

Boldog jövő! - gondolatok-
e már, feleim, arra, hogy
mit is jelenthet, mit jelent ez? -
Mindig csak az álló jelenhez
mérünk, és hát képzelünk *jobbat*
(s még azt is lemondón! - : „hisz rosszabb
úgysem lehet!” -) - - Igényeink,
sajnos, csak a való szerint
alakulnak - - - a sose-rest
agy máris, lám, kétkedni kezd:

Ide hát, aki volt már boldog!
hadd lám: mennyi ideig tartott?
egy órát? egy napot? hetet?
kibírt-e ugyan éveket?
Igen: *kibírt?* - mert idegek,
rághatatlanok kellene
ehhez is, mint a szenvedéshez!
hogy bele ne rokkanj, hogy élhess!
s teherbírás! - : mert hát teher
ez is, és *csak* cipelni kell,
ha jólesik is. -

Mielőtt
fölhúznók hát azt a jövőt,
hagyjunk egy csöpp időt, gyarlók, mi,
amely alatt meg tudjuk szokni,
edző-kúrát, átmenetet -
bizony, edződni, emberek,
edződnünk kell még ehhez is!
(mivelhogy nincs rózsa tövis
nélkül.) -

S ki néktek most így ír
- mert épp akadt fölös papírja - :
hiszi, hogy majd ezt is kibírja
az ember - mert sokat kibír.

Emeletről emeletre bukdácsol az ember, s megpihen egy-egy lépcsőfordulón. Sóhaja vers, indulata magasság; sóhaja mélység, indulata költemény. S megyünk, megyünk, meg-megszökkenve vagy bukdácsolva, hétrét kiegyenesedvén s derékfájással, magas vérnyomással, boka-süllyedéssel fizetve meg az árát, hogy nem négykézláb járunk. S öregszünk, születnek új halottaink. Nincs vége, sosincsen a pörnek. Fiaink, unokáink mind több panaszt s mind több reményt örökölnek. Ugyancsak egy ismeretlen XX. sz.-i költőnél olvasom e négy sort:

Szégyen a szó, ha nem vigasz,
szégyen a vers, ha nem igaz;
igaz vagyok s szégyentelen,
akárcsak a történelem.

Vigasz?

Idehordani mindent, ami jó, mindent, mindent idehordok,
fölkutatok mindent, mindent, ami használ,
mindent, amit el sohasem felejtethet az ember,
hogya szilárdítani szeretné magát - letanyázni a drága vigasznál,
mert a vigasz a legnehezebb - be nehéz, be nehéz vigasztalódn!
ó, hol van a szó, hol az enyhület, ó, az erő - az erő, a valódi!
Ez volna, Yeats mester? - :

... But one man loved the pilgrim soul in you,
And loved the sorrows of your changing face - - ?
És hogy lehet, ó, hogyan is lehet úgy vigasztalódn, hogy azért ne felejtünk?
hogya el ne fakuljon, de azért - de azért ne fájjon az emlék!
hogya hulljon a múlt, de ne haljon.
Hogy a fájdalom is csak energiaforrás -
ó - soha más ne legyen!
Erre találjatok írt, csodaírt, ó, doktorok!
erre szavakat, költők!
szillogizmust erre, elmék!

Bepörölni a létet az elmúlásért
- három s egynegyed milliárdan fölperesek! -
vesztes fölperesek!
véget sosem ér,
megújul, újra meg újra, megújul a kereset.

Öregasszony-hang, feketekendős-hang, érdes sírással, haj-
tépő, száj-gyömködő és hörgő, vízbefúló, vízrehulló -
hogya vigye, vigye, vigye patakocska, patakocska, hab
elmossa, partra ne vetődjék, partra vetődjék, ott tátogjon,
múlják bele a csöndbe - -

Gyermököm, édes,
ó, aki voltál.
Ó, mire éltél,
ó, mire holtál,
Gyermököm, édes,
ó, aki voltál.

Miért szenvedtél
ki a kereszten.
Ó tüdőbajtól
csontig erezten.

Szuronnyal szíved
mért hogy szúrták.

Máglyád micsodás
lángok gyújtják.

Ó, fiam-édös,
holnap-álom.

Eggyem-ékös
boszorka-lányom!

Jaj, anyám, jaj, jaj,
virrad a hajnal
s véle halálom.

Jaj, anyám, jaj, apám,
jaj, arám, szeretóm.
Vérbe hull a napom,
vére hull delelőn.

Földön-pokol-kemence,
jaj, tüze éget.
Jaj, fiam, lányom,
jaj, apám, jaj, anyám,
téged.

S születnek, születnek új halottaink.
Nincs vége, sosincsen a pörnek.
Fiaink, unokáink mind több telet
s mind több tavaszt örökölnék.

(S kellemetes kikeletnek
rügy-fakasztó hangjai
kedveskedve csicseregnek,

megpendülnek mindenek.
Pendelyes kis sugaracskák
derületre intenek,

elviháncolván napestig;
szándékuknak igaz voltán
ember, állat megmelegszik. -

Kiröptetvén ablakon
szárnyas csitkóm, friss erőre
kap a primőr abrakon.)

Uram, én kiszállok a buliból - mondá a lovag. - Vagy engem
találtak ki rosszul vagy a világot. - Uram, itt valami bökkenő van.
Meg is halnék, mert úgyis az lesz a vége, de Hamlet kollégám
elriaszt:

To die - to sleep - to sleep - perchance to dream -

oh, there's the rub!

Ez itt a bökkenő!

De mit tegyek, ha lejárt az időm.

(DON QUIJOTE VÉGRENDELETE)

Én Don Qui-jote de la Mancha. Tiszta öntudattal, elméleti képességeim birtokában. Amint itt
következik:

abált szalonna	-----	akadémia
abroncs		adagio
bábkormány		ableves
Bach		bacilus
bajonett		balettcipő
bécsi korom		behívó
Belzebub		benzinmotor
bankbetét		boldogasszony
cégtábla		cián
coboly		csapszék
csalogány		csicskás
csőd		csúrdöngölő
csimbók		csukamájolaj
delej		dézsma
decentralizáció		disznóhús
dzsem		dac
dögkeselyű		divat
ebadta		égszínké
éhségstrájk		eladólány
epilepszia		esztéta
étterem		evolúció
fácán		fajelmélet
fekély		feketerigó
felleg		feminizmus
fénykép		fináncsóke
fogdmeg		fülemüle
gácsér		garabonciás
genny		Göncöl
golyahír		gúzs
grácia		gyaur

hajszálgöyökér
hályog
hajdina
hányinger
hasüreg
hatökör
hisztéria
humor
idény
ifiasszony
iker
index
író
istráng
jacht
jogász
kábel
kamarilla
karikagyűrű
kibic
kódex
kör
köpű
közlegény
kuruc
lábravaló
mandarin
méz
mirtusz
nadály
naiva
népdal
nyakleves
obsit
orja
ótvar
ököljog
őszirózsa
pacal
padmaly
paradicsom
parlament
pendely
pingvin
ragya
rekettye
ribanc
röntgen
sáfrány

halászlé
hangár
harangszó
határincidens
hegedűverseny
herbárium
hóeke
hüvely
iafia
igric
import
iramszarvas
isiász
italmérés
jegyzékváltás
juhtúró
kakukk
kamilla
kézitusa
klarinét
kontrás
kőkörcsin
kőszén
kulcslyuk
kutyavásár
lóhere
mellhártya
morfium
mosoda
nagyépíték
narancshéj
nylon
nyusztprem
orgonasíp
ostromállapot
oxigén
özveggy
öröklés
pacifista
pályadíj
párbaj
patkányméreg
piac
pléhbános
rajzsözg
ripők
rím
rözse
sátán

skorpió	sodrófa
sors	sótartó
spanyolviasz	stiliztika
szabadgondolkodás	szaharin
szatyor	százados
szellő	szenilis
szóvirág	szőr
szurok	szűz
tabletta	tábornok
tajga	taxi
tébolyda	térzene
tetemrehívás	tépőfog
toll	tolvaj
tompaszög	tökfilkó
töpörtyű	történelem
törzsfőnök	túlóra
tücsök	tyúklétra
uborka	újság
úriszék	utcaseprő
utóirat	uzsora
üdvölvés	ünő
ülep	ürmös
üszög	üzlet
vacok	vaj
vasvilla	végrendelet
vérsavó	vésztörvényszék
vigéc	villámhárító
vírus	vőfély
zabosbükköny	zugbankár
zuhany	zuzmó
zsába	zsebnaptár
zsaru	zsinórmérték
zsizsik	zsuzsu

A lovag meghalt és eltemettetett. Három bohóc parentálta el, és sírhalma nincs, így hagyta meg, hadd játszassanak a gyerekek rajta, és fejfáján csak ennyi áll: *Itt nyugszik Don Quijote de la Mancha, mert meghalt.* És a fejfa másik oldalán, elmosódott, öreg betűkkel, csak ennyit lehet kivenni:

... ÉS A MI KEZÜNKNEK MUNKÁJÁT TEDD ÁLLANDÓVÁ NÉKÜNK, ÉS A MI KEZÜNKNEK MUNKÁJÁT TEDD ÁLLANDÓVÁ!

De nincs is fejfája.

És ez a nemlétező sírhalom a lépcső a tavaszba, a játékosba, a kedvesbe, a borzalmasba, föllépünk ide, szerelmem, és örvendezünk és fejünket törjük és aggódunk és mindenről megfeledkezünk.

(ALKONY)

Röptükben gyűjtja föl az alkony
a madarakat.
Ellustul a nap lobogása,
abbamarad.
Koratavaszi, bágyadt, párás,
bimbó zenék.
Tavasszá ringatók. Mehetnének,
ha tetszenék,
velük, hívnak. Ne szólj, ne szólj most,
ne szólj, hiszen
hallak, szívem. Tudod, hogy hallom
és elhiszem.

(HÁROM IDILL)

1

Rüggyé halt a zúzmara,
magabiztos hérics
suttog - halld, tél tűnt hava! -
szín, fény csakazértis!

Holt is hasznos a földnek,
hát akkor az élő!
Vad emlékek túlkölnek
aszfaltozott égről.

2

Jöjj, tavasz, jöjj, nyár, sok-sok esendő
virágszirom,
lopj egy pillantást nyugós szememből,
jöjj, tavasz, jöjj, nyár, sok-sok esengő
virágszirom,
muskátli, tátika, viola, rózsa,
bazzalikom!
Persze, csak itt az erkélyen, fönn
a nyolcadikon.

3

A tavasz nincsen egyedül,
a tavasz tudván tudja, hogy
szétszórt fénye szemembe gyűl,
hogy fény-fegyvertársa vagyok;
elég volt megtanulni, hogy
hulla-keserves egyedül.
Csak szórnivalóm egyre fogy.
És szólnivalóm egyre gyűl.

De lásd: a füvek fölvisítanak, mert nekik sem mindegy,
 mi tapossa őket: meztelen talp vagy tankok tiprólánca.
 És sugár is hányféle van! És láz! És az én
 tavaszom,
 a mienk, amelyet elorozni nem hagyok!
 És ott az a tavasz, a huszonekét év előtti, hogy vérben
 csúszott el a mezőn s törte lábát az oktalan
 barom is, és addig, öt esztendőn át, micsoda tavaszok,
 nyarak, telek, pestis, ragály és bélpokol
 és csума, himlő, kolera és franc baj, lepra, kelevény,
 dögvész és fekete halál, veszettség, sárgaláz
 s a rák s a leukémia és „hasnak szertelen menése”
 és bujakór, ficam, dementia, gutaütés és tyúktetű
 és trichinella, gonorrhoea, bélpokol, csума, kolera
 és himlő, pestis, kelevény, fekély, ficam, torokgyík,
 tbc és éhhalál és infarktusz és szilikózis és emberek,
 kiket húsz fokos hidegben vízzel locsolnak és cirrhosis
 és szélhűdés - mi ehhez Pandora szelencéje!

(KORATAVASZ)

Vékonyka tavasz. Még diderget.
 Fagyos ujjaim közt kipergett
 telek - megannyi ocsú-évszak -
 lábamnál hevernek. - Ki még csak
 két tél közé tudja (hiszen
 télen-téli képzeleten
 át nem engedik a való
 telek) -, ki még csak illanó
 tavaszt-nyarat-ősz tud, havak
 közé ékelteket, szabad
 ideje mivel még kevés,
 a fáradtsággal véges ész
 bűneként (s mert nem pihenés
 a halál sem, hisz ébredés
 nem követi) - : fohászkodik,
 maradandóbb tavaszokig
 szava hogy jutna végre el;
 viselhesse - viselni kell -
 a rászabott bőr-, gond-, ideg-
 gúnyát; - -
 s hogy végre értse meg
 aszú szavát jobbik felének
 - az újulást, az örök érvet -
 e meggyötört,
 e Janus-arcú Föld.

És vége nincs és vége nincs a menetnek, tavaszok mehetnek, jönnek se nyarak, őszyök: de az időben, mintha márványba vésve, megmarad minden mozdulat, cselekedet. És mi lesz - amit ma még a tudomány lehetetlennek tart -, mi lesz, ha mégis, valahogy túlszárnyaljuk a fizikai határsebességet, a fényét tudniillik, és visszafele indulhatunk az időben? És szembe kell néznünk minden elmúltakkal?! Száz év múlva például mai önmagunkkal is?! - De nem is ez a fontos, nem az esetleges fenyegető lehetőség, hanem az élő, az örökéletű lelkiismeret.

(ŐSZIRÓZSÁK)

Tegnap még szégyenlős növendéklányként szemérmesen mosolyogtak az alig-hamvas szilvák, barackok, riadt-kicsi almák, hajladozó búzatáblák alig sejtették szőkeségük élet-adó hatalmát, a napok tüzes-arany csöndjébe bele-belecsattant egy zápor, a mezőn lesunyt füllel ázott a jószág, és látod, kedves: ma, a kert egyik zugában, orgonabokrok szoknyája alatt fölfedeztem néhány lapuló őszirózsát. Remegtek, mikor tetten értem őket, hogy szirmaikon cipelik már az ősz, hisz jóformán még nyár se volt - hát mit akarnak, de csak hallgattak makacsul, és benne volt e hallgatásban, hogy maholnap a faleveleken dérré kegyetlenedik a harmat, hogy a sarkon hancúrozó kölykök kezében labda helyett ott-szomorkodik a szamárfüles irka, az utcák megtelnek leburnult emberekkel, s a siető, álmos arcokat piros-vidámra csipkedi a reggel; a sétatéren fiók-festő-gigászok lesik el a fáktól a pazar színkeverést, s szerelmes kamaszok verses vallomásra ihletődnek; lomhán csurognak a méz sugarak s érett-gyümölcs-illata lesz az anyaföldnek, és szemed paraszában föllobban újra a szerelem, a gyöngédség, a jószág. Szerettem volna neked adni a virágokat. De aztán csak ez a vers maradt. Mert mire hozzád érnek: elhervadnak a remegő őszirózsák.

----- (1957)

Lásd, ez a régi ősz - ilyenkor illenék visszavágnyi,
Nem tudok.
A jövő érdekelne? Elébe megyek.
És amit nem tudok meg, megálmodom.
A jelen itt ég sejtjeimben.
De a múlt? az „enyém?” Arról ki mondhatja meg az igazat?
És mégse vágyom vissza.

(DAL)

Szivárványlő bánat
földre költözött.
Tarló őszre szállnak
birkanyáj ködök.

Dér dereng, halálos,
dermedt fürgeteg
lengi át a várost,
érett földeket.

Már a tél villámlik
láthatatlanul.
Szótlán a világ, míg
tavaszul tanul.

Sietni, sietni, sietni - senki se várhat, senki se vár. Engem sem vártatok meg - nélkülüm gyártottatok A-bombát, antibiotikumot, ekrazitot, rádiót, gőzmozdonyt, guillotine-t, amforát, kőbaltát - s nekem csak az maradt, hogy jobban gondoskodjam azokról, akiket én nem várhatok meg.

Sietni, sietni, sietni - harsányak a napok és sietősek és mi feledékenyek vagyunk - oly hamar, oly könnyen, oly szívesen feledjük a megbánnivalót! Vagy épp ezt hívjuk halhatatlanságnak? - hogy lassan-lassan kihullik minden, ami rossz? A megújulás alázatos öröme? - S én mit tehetek? fényt fogalmazok hitelbe. Már azt a keveset, amennyire telik - hiszen mi minden sürget! a szélcsönd, a fürgeteg, az erdő, az öntöde, a bél, a nyár, a szerelem, a félsz, a mersz, a lét, a perc - napi három műszaknyi élet, mely így munkál, hogy ne tévedhessen soha! Halálíg. Aztán újrakezdi.

(MASZEK BALLADA)

Végig Világ utca hosszán
tessék befáradni hozzám!

Vagyok az utolsó maszek,
énnám csillag a faszeg,

kinek kell repülő szőnyeg?
az én inasaim szőnek! -,

nékem panaszkodnak holtak,
este kigyújtom a holdat,
színvaknak csiszolok prizmát,
olajozok aforizmát,
az ég alatt, a föld felett
hűtök nyarat, fűtök telet,
ha kifogy a szűzdohányból,
tőlem veszi a tűzhányó,
ki e földön helyet keres,
jó iránytűt nálam szerez,
szabok-varrok leányálmot,
boldogságot, testhezállót,
göndöríték bárányfelhőt,
s a hétmérföldes cipellőt
- ha elkopott - talpalom,
itt a ritka alkalom,
végig Világ utca hosszán
tessék befáradni hozzám,
vagyok az utolsó maszek,
vagyok, ameddig nem leszek!

S ha már itt tartunk: mit is tehet a költő? Teleírhatja
csillagokkal a mennyboltot,
míg alusznak a csillagászok.
Teleírhatja rózsákkal a kertet, míg alszik a május.
Teleírhatja reménységgel - teleírhatja hajnallal az éjszakát,
míg alusznak az emberek.
Vagy, ha egy kissé indulatosabban fogalmazok:

Utálhatod a tollat - mágneses
dühvel újból csak papírhoz szögez:
e rángatózás minden örömd:
ripacskodni ország-világ előtt;
jární a megismerés útjait
lábasfejűektől mű-mezonig,
csak róni, róni, róni napra nap
a minden-lében-kanál sorokat;
vár akár akadémiai polc,
örökké az maradsz te csak: bohóc.
Bolygókra mászkálsz? - csücsülj le: elébb
tanuld meg véred összetételét,
tisztogasd végig rongy idegeid:
hagyjanak nyugton bár reggel tízig,
egy kis biztonságot kapardj elő:
ne darvadozz, ha elalszik a nő,

ne átkozódj, ne bőgj, ne keseregj -
fáradt a világ, nem hálhat veled.
Hajszolod -: elfárad a nyugalom,
lépkedsz feltört fáradtság-ugaron;
ne reménykedj, mert a halál se más:
nem befejezés, csak abbahagyás,
s *csak* harc marad, mely utolsót dörög:
izzó parázs koporsódon a rög.

Fölfele, fölfele, fölfele - mindig fölfele van.
Néha könnyen és néha könnyesen,
megállíthatatlanul.

Hány emeletnyit?

Hol marad a földszint, a tejillatú!

Hány láb koptatta a lépcsőket s hány fogja még - de sietni, sietni, sietni, irgalmatlan ütemet diktál a kérlelhetetlen üzemanyag: a láz. Holnap már ezt az emeletet is - nyolcadik? tizedik? huszadik? -, ha fölébe kerülök, földszintnek látom. Az örök, az örök, az örök: az út. Római légiók vonultak rajta, nem is oly régen, az ingyen halál felé. A megfizethetetlen halál felé. Itt sétált, tünődve, Fermi; hallgatódzva Bartók, mert valahonnan, az erdő mélyéből, két kilométerről talán, eltévedt cica panaszkodott. Itt ült, egy fatönkön, Lenin, megtervezett álmaival. Kaptatok, reménytelenül, nézvén a tájat, az idő tájait, és amit látok, megpróbálom lefordítani szépséggé.
Nincs irgalom, nincs irgalom.
Megyünk - kísért a bánat: örülünk, mert állhatatlan.
Megyünk - kísér az öröm, az állhatatlan.
S észrevétlen lépdél nyomunkban, ami megmarad.

UTÓHANG

(Apró ének Nevenincsről)

Kandúr-lusta estén
talpas fények
karmaikat visszahúzva
glóriásdit játszanak.

S valahonnan,
valahonnan,
valahonnan
zeng a dal:

Volt egyszer, hol nem volt -
úgy hívták, hogy Nevenincs,
nem is látta senki.

- Akkor eljött hozzám, s megkérdezte: - Mi van a szemeddel?
- Nagymamám mézzel kengette, mézzé válj, hogy lássalak.
- Tudod, hogy nem tehetem, Nevenincs nem méz: Nevenincs: Nevenincs.
- Anyám katáng szirmaival borogatta-borogatta - katáng légy, hogy lássalak.
- Tudod, hogy nem tehetem, nem katáng Nevenincs: Nevenincs: Nevenincs.
- Ujjaival valaki, szirmaival, lecsukta a szememet.
- Itt vagyok, itt, itt: Nevenincs - Nevenincs.

Ki tudja leírni kis Nevenincset?
Ki tudja feledni kis Nevenincset?

Ha vele szólok, magam is kiköltözöm nevemből,
és Nevenincské játszunk minden Nevevánt.
Tegnap is összeszaladtunk az utcán.
Ő vett észre, mert látható vagyok.
Cicahát-púpos háztetőn
kajla hold miákolt,
egérszem csillagok
játékból remegtek.
- Dolgozom - mondtam, s dolgoztam akkor is, láthatatlanul.
De ő látta.
- Élek - mondtam, s ő lehunyta szemét,
hogy ne lássam, hogy látja kivetülő csontvázamat a kirakatüvegen, hátam mögött.
- Ne búsulj - mondtam. Bársony szavakkal paskolgattam.
- Círóka-maróka, buta kis Nevenincs,
círógatnak, marnak is, ostobának mondanak:
könnyekkel harcolsz mikrobák ellen,
s nem tudják, hogy a könnyben lizozim van.
Nevenincs azt hiszi, pipaccsal legyőzheti a páncélkocsit,
s igaza van, mert a pipacs piros.

BÚCSÚ A TRÓPUSOKTÓL

1969

HALÁLTÁNC-SZVIT

Türelem türelem türelem türelem türelem türelem
ez a menedék ez a fedezék a bunker a dekkung a futóárok az ürgelyuk az óvóhely (kinek
vasbetonból kinek papírból) ez a menedék a fedezék amelyből
amelyből olykor
olykor kirohanunk
kirohanunk s az ilyen *olykorok* - oly korok! - szülik mindazt ami ami
méltóvá tesz a névre a
névre hogy KÉTLÁBÚ TOLLATLAN ÁLLAT akinek
akinek arcán ráncokká szövődnek az évek és
és útját márvány síremlékek márvány nippek márvány diadaloszlopok szegélyezik s meg is
látja őket ha épp bele nem vakult a fehérségbe
meglátja mert *vannak* mert eleitől fogva (ó volt hát *eleje*?!) eleitől fogva márványba
faragtatott minden gyalázat minden dicsőség minden jótett (helyébe jót ne várj!) minden
jótett minden rondaság minden sóhaj minden káromkodás
meglátja mert nem hagy nyugtot az igazság ingere (vagy ez is önzés csupán?) - nem is inger:
föltétlen reflex és félsz és düh - - indulat bizony állati indulat mely méltóvá tesz a *névre*
- - -
Ha életnek nevezem - mondhatom: micsoda pazar élet: két nemlét között ütközet s nem is egy
- ahányszor szemed kinyitod reggel fityiszt mutatsz a halálnak (azzal hogy eszedbe se
jut)

Thou hast nor youth nor age¹

Ráncok az arcon és az agykérgen barázdák és és
és üdvözlégy Incitatus szenátor a szenátorok között²

piros rózsát ha szednek pinkezsds idejében³

ah itt kocog a szenátor aki elárult egyet-mást arról mi van a föld alatt

miként annak illatja és meg vigasztalja

itt lépked Sir Isaac Newton aki elárult egyet-mást arról mi van a földön

ígyen Urunk Jézusnak öt mély sebjét gondolván

itt álmodik Wolfgang Amadeus aki elárult egyet-mást arról mi van a föld felett

keresztfán függesztvén

ráncok az arcon és az agykérgen barázdák - micsoda pazarlás! - s mert
mert eleitől fogva márványba faragtatott minden gyalázat minden
dicsőség minden jótett minden rondaság minden sóhaj minden káromkodás

S MELLEMMEL CSONTBOLTJÁN IRGALMATLAN
SARKÁVAL RUGDOS KÉT HALÁL⁴

- ráncok az arcon és az agykérgen barázdák - mert mindez a tied már - te kétlábú - te tollatlan
- te állat - aki tudod már mennyit érsz két nemlét között

vigasztalja szívönket

s hogy minden csöpp mozdulatod gondolatod fintorod márványba merevül - ó nem a
dicsőségesbe nem a fennköltbe csak a megszokott-rettenetesbe ami az idő

oltalmazza lelkönket

s mennyi sejtést tudást tapasztalatot bölcsességet loptak el e földről minden halottak dallamot
találmányt rímet eszmét szépséget színt minden halottak oroztak minden halottak

örek kárhozattól

micsoda pazarlás DOKTOR ÚR CSAK AZT SAJNÁLOM HOGY TELE BŐRÖNDEL
MEGYEK EL⁵

siratom siratom őket szememből könny folyik alá és elmém kiszikkad siratom siratom őket
akik megloptak

meglop minket minden halál

meglop minket minden halál

átkozom átkozom őket minden holtakat kik éltükben lassúak voltak rám testálni arcukról
minden ráncot agykérgükről minden barázdát

és átkozom átkozom őket az étellel-kufárkodókat átkozom átkozom őket ajkamon habzik a
düh átkozom-átkozom őket élet-kufárokat

ó minden életek kiket elmetszettek kufár-kezek akár a rőfre mért pántlikát

ó minden életek kik reám-testálatok volna reánk-testálatok volna - hol tartanék most hol
tartanánk most nagy ég nagy kerek ég nagy kerek kék ég

Ragadj és ments meg engem
az idegenfiak kezéből, akiknek
szájok hazugságot beszél
s jobb kezök a halálnak jobb kezes

1967. szeptember 2-ára virradó
éjjel az aichachi börtönben
fölkasztotta magát Ilse Koch
(Újsághír)

a vádlott nem rokonom a vádló nem rokonom
nem rokonom az áldozat sem tanúskodom

e g o ... J u d e u s j u r o p e r
D e u m v i v u m⁷

ó nagy kerek kék ég élő Istennek laka ó élő Isten kinek a Föld a kalapja - - Mützen ab!

P e r D e u m s a n c t u m p e r
D e u m O m n i p o t e n t e m

a kis madár kellemetes / hangja téged magasztal
a mennydörgés - - Mützen auf!

q u i f e c i t c o e l u m e t t e r r a m
m a r e e t o m n i a q u a e i n e i s
s u n t

és akkor megtelt a száánk nevetéssel nyelvünk pedig vigadozással⁸ S MELLEMM
CSONTBOLTJÁN IRGALMATLAN SARKÁVAL RUGDOS KÉT HALÁL s a
hetedik napon megnyugovék megvolt már a szögesdrót meg az őrtornyok meg a
barakkok et omnia quae in eis sunt

quod in hac causa qua me
hic Christianus inculpat
innocens sum penitus et
immunis

- - - királyom?

Megölte; megszeplősíté anyámat;
Ide csöppent, trónra-léptem és reményim
Közé; kihányta horgát életemre,
S minő fogással! - nem lélekbe jár,
Hogy megfizessek e karral neki?
S nem kárhozat, hogy az emberiség
E rákfenéje pusztítson tovább?⁹

fák rügyeztek tisztelt törvényszék
kakukkok csőre flauto piccolo tisztelt elnök úr vakbelet műtöttem tisztelt
közvádoló úr játszottam a Mondschein-szonátát tisztelt vádlott úr csokolódoztam
tisztelt ál - - - - -

et si reus sum terra me
absorbeat quae Dathan et
byron absorbuit

ó
é
n
é
d
e
s
u
r
o
d
u
m

ëgyën ëgy fiódum

piros rózsát ha szednek pinkezsdi idejében

s ne legyen nékem kétszál pünkösdi-rózsá ne legyen rá szemem és hagyjon el a türelem
türelem türelem hagyjon el a menedék a fedezék a bunker a dekkung a futóárok az
ürgelyük a menedék a fedezék amelyből - - -

én nem akarok menekülni nem akarok menekülni mért nem lehettem mért nem lehetek
menedék -

ó nyíljék meg a föld és a b s o r b e a t m e és mindenkit velem ki csak a föld alatt lel földi
világra

et si reus sum paralysis
et lepra me invadat quae
precibus Elisei Naaman
Syrum dimisit et Giezi
puerum Elisei invasit

TELI BŐRÖNDDEL tisztelt törvényszék tisztelt elnök úr tisztelt ügyész úr tisztelt vádlott úr
tisztelt ál _____

jawohl - tisztelt áldozat úr félreértés volt az egész
az egész
az egész

ígyen Urunk Jézusnak öt mély sebjét gondolván

BOCSÁNATOT KÉREK

Kitől? uram! kitől? - bocsánattal
megpuhítható

a paralysis? a lepra?

et si reus sum caducus
morbus fluxus sanguinis
et gutta repentina me
tangit

keresztfán függesztvén

vér vér vér vér vérfolyás fluxus hiszen a biblia nem ismeri a K-vitamint
vér vér vér vér két háború vére - micsoda micsoda (Compiègne - Berlin) csoda szerencse két
kapitulációt micsoda micsoda szerencse két
írhatott alá Keitel úr két (Compiègne - Berlin) csoda szerencse
a vesztes félnek úgyszincsenek halottai - hullái vannak a halottakat dicsőség övezi de
föltámadnak a hullák hát
ki-ki keressen halált magának mert a föltámadt hullák meghozzák keresetlen ó pazar
élőhullaerdő vértanúgyár meddig? meddig?

MELLEM CSONTBOLTJÁN IRGALMATLAN SARKÁVAL RUGDOS KÉT
HALÁL láttad-e hajnalban a folyót?

Ó, lennék legalább oly nagy, miként
Fájdalmam, vagy lennék kisebb nevemnél,
Vagy elfeledhetném, mi voltam én,
Vagy ne kellene tudnom, hogy mi lettem!¹⁰

et mors subitanea me rapiat
disperam quae in corpore et anima
ac rebus meis et in sinum Abrahae
nunquam perveniam

láttad-e hajnalban a folyót? tőkésréce-anya próbáltatja fiaival az életet s látod-e sikerül s ha
jön a csónak a kísérleti félelem akkor
megmutatja nekik a valódi menekülést ó fiókák ehhez sem kell más csak türelem türelem
türelem türelem mert tudni való hogy a halál mindig azonnali

hát türelem türelem türelem türelem menedék fedezék bunker dekkung a virradat csodás
csúcsos nádak hegyéből bukik alá

vigasztalja szívönket

láttad-e a folyó nyüzsgő nyugalmát?

et si reus sum lex Moysi in monte
Synai ipsi data me delet et omnis
Scriptura quae in quinque libris
Moysi scripta est me confundat

láttad e nyüzsgő türelmet? Ugye
szép?

nyelvünkről a vigadozást szánkából a nevetést kiköptük fölnyalta a buchenwaldi szuka

oltalmazza lelkönket

s ez is ez is ez is márványba merevült sírjatos sírjatos szemetekből könny folyják alá
üdvözlégy Incitatus szenátor a szenátorok között
s mert elképzelhetetlen mert elképzelhetetlen a poklot a poklot a poklot a poklot a poklot a
poklot a poklot el nem hiszi senki

**URAM URAM MIÉRT HAGYTÁL EL ENGEM
JOBBIK FELEM A FÖLD ALÁ KERÜLT**

et si istud juramentum meum non
est verum et justum me delet
Adonai et suae Deitatis potentia

Mert nem nyughat az eszme. Még a jobb is,
Az Istentől való is csupa kétség
S az ige ellenébe új ígét vet¹¹ - - - -

Örek kárhozattól

türelem türelem türelem türelem türelem türelem
ez a menedék a fedezék a bunker a dekkung - kétlábú - tollatlan - állatok - ráncok az arcon és
az agykérgen barázdák
és akkor megtelt a szánk nevetéssel nyelvünk pedig vi- - - - -

a m e n

JEGYZETEK

- 1 Thou hast nor youth nor age / But as it were an after dinner sleep / Dreaming of both (Eliot: Gerontion). (Nem vagy ifjú, se vén / De mintha csak ebéd után aludnál, / Álmodod mind a kettőt. - Vas István ford.) (Shakespeare-szöveg)
- 2 A szenátor: Caligula lova.
- 3 S alább, aláhúzva: Példák Könyve (1510), (Féja, Régi magyarság, 1941, 31.).
- 4 Csokonai
- 5 Bartók mondotta halálos ágyán (egyik orvosának, dr. Laxnek).
- 6 144. Zsoltár, 11. v.

7 A ritkított betűs szöveg: Werbőczy, Tripartitum, P. III, Art. 36.: Forma juramenti Judaeorum contra Christianos praestandi. - Az eskü magyarul: „Én ... zsidó, esküszöm az élő Istenre, a szent Istenre, a mindenható Istenre, aki teremtette az eget, földet, tengereket és mindent, ami bennük van, hogy abban, amivel ez a keresztény vádol, ártatlan vagyok és büntelen. És ha hamisan esküdném, nyeljen el engem a föld, mint Dáthánt és Abyront ... , lepjen meg ínzsába és bélpoklosság, mely Elizeus könyörgésére szíriai Námánt elhagyta, és Géházi szolgájára költözött ... , rohanjon meg nyavalyatörés, vérfolyás és gutaütés és azonnali halál ragadjon el, és vesszek el testben és lélekben, én és minden hozzátartozóm, hogy soha Ábrahám kebelébe ne jussak ... , törüljön el a Mózes törvénye, mely a Sion hegyén kiadatott, és tébolyítson meg minden írás, mely Mózes öt könyvében megíratott. És ha ez esküm nem igaz és való, tegyen semmivé engem Adonáj és az ő isteni hatalma. Amen.”

8 126. Zsoltár, 2. v.

9 Hamlet

10 II. Richard

11 Ua.

A PRÓFÉTA

Pedig én tudtam a szót, az Igét!

Tudtam, higgyétek el! - Igaz,
már nem tudom, hogy honnan. Nem tudom,
micsoda rejtett utakon jut tudomásunkra minden, amit tudunk.

És nem tudom, csak érzem - valahogy -
a határt sejtés és tudás között;

gyermekkoromban *tudtam* a fűvet, az ágyat -
ma nem tudom már: megszoktam. Kevesebb
ez, mint a tudás? Több? Nem tudom.

Tárgyakra, fogalmakra, érzésekre emlékezem -
tudás ez vagy csak téglája a tudásnak? Nem tudom.

S honnan pattant ki az Ige?

Emlékezés, érzés, tudás, fű, ágy és minden, ami kitölti az úrt közöttük,
születés, szerelem, halál, gabona, szép szó, vadászgép, szerelem, hulla, gabona, kín,
gyöngédség, verejték, pipacs, halálfélelem, fű, ágy, emlékezés - érzés - tudás:

honnan pattant ki az Ige?

Fölismerés volt, az elképzelt Rendé?

Sejtés csupán, a biztonságérzet vágyáé? Nem tudom.

Ez is, az is talán - talán, hisz sejtelmeinkben

(mint sejtjeinkben a lassú tűz) munkál a megszokottság,
s hiába próbáltak annyian, de annyian, oly sok ideje már,

leszoktatni a vidámságról, a reményről, a hitről - hogy mégis érdemes -, a szerelemről, a
biztonság vágyáról, kisedés és tagbaszakadt örömről -- a jószágról, igen, nem félek
kimondani,

hiába próbáltak annyian, de annyian, oly sok ideje már,

leszoktatni az életről, ezer fortélyal: könnyű lét ígéretével vagy súlyos halál kényszerével,
mézesmadzaggal vagy kilencfarkú macskával, délibáb hatalommal, ólom rabsággal,

mert *éltünk* - s már a puszta lét is rászoktat a szerelemre, élünk - s még mindig nem tudtuk megszokni a halált: ennyi, amit tudunk.

Valahogy így született az Ige -
hogyan mikor? Nem tudom.

Talán még gyermekül, nem tudva, mit tudok,
őriztem, - az *enyém* volt, az én külön játékszerem,
titkom, amelyet nem akartam a felnőtteknek kiadni -:
nekik szabad volt cigarettázni, nekik mindent szabad volt - hát nem hiányzott az Ige, nem a
Megváltás: boldogok voltak!

És én tudtam a szót, az Igét,
s nem volt kivel megosztanom, s ha meg nem oszthatom, mit ér?
Most mondom ezt, hiszen valószínű,
hogyan *akkor* úgy voltam vele, - - talán
ezzel a valószínűtlen hasonlattal értethetem meg:
úgy voltam, mint ha egy darabka
tisztá rádium-rögreltem volna, s rejtegetve
játszom vele, dugom, hogy meg ne lássák, mert elveszik,
s nem veszem észre, hogy napról napra fogy
és fogyása a kórt növeszti bennem, dajkálja a halálomat.

Mint minden gyermek: én is lenéztem a gyermekeket.

Őriztem az Igét s az Ige bennem a halált.

Aztán kitágult a világ, rettenetesre-nagyra.
Nagy volt s rettenetes - csak én voltam jó benne,
én és még Valaki,
s én be akartam rendezni a világot magunknak,
s hittem, hogy a Világ Boldog Lesz, ha Én Berendezem,
és boldog leszek én és még Valaki,
itt az Ige, csak ki kell mondanom,
kimondom Valakinek és már nem enyém: mindenkié,
mert kiszabadulván, végigszalad, mint száraz avaron a láng,
végig, hiszen a világnak szüksége van rá,
mert a Világ kiszáradt és mert az Ige: Láng.

Rettenetes volt, iszonyú.

Pirultam és dadogtam, habogtam, izzadtam, pirultam,
makogtam, nyekeregtem, ó, micsoda kín volt, iszonyú.

Most - szakad - meg - a - szív!

Most érzem a Végtelent s tudom, hogy a központja Én vagyok!

Most még csak egy a sok lehetséges közül, de egy perc múlva már egyedüli!

S Ő megkérdezte:

- Fáj valami? csikar a hasikád? -

... . . Mindegy - tudtam -, hiszen egy Másik
azt mondta volna:

- Csitt, szívem, hallod a tücsköket?

S egy Harmadik:

- Jaj, hogy szorít a melltartóm, gombold ki, édes!

S egy Negyedik:

- Kuss, apafej, ez nem rád tartozik!

S egy Ötödik tán száján is vág:

- Ha kérdezek, akkor beszélj!

S egy Hatodik:

- Mi az, tata, most találsz föl a spanyolviaszt?

S egy Hetedik s egy Nyolcadik és így tovább és így tovább,
hascsikarás, tücsök, melltartó, jóakarató pofon, spanyolviasz!
Szenvedtem? Persze. Élvezettel. Ah, a Világ! Rohadt dolog.
Nem érdemli meg az Igét. Engem se. Lámcsak, eddig is
megvolt NÉLKÜLEM! s az Ige, az én Igém nélkül!

Hát meglesz ezután is.

Úgy kell neki. S úgy kell nekem!

balek! kis hülye! naivista! No meg: száműzött fejedelem,
véka alá fojtott fény, disznók elé szórt gyöngy, félreismert zseni -

Krisztus az öt kenyérral s két hallal mint vendéglői főszakács,
s ha szerencséje van, kap valami hitvány prémiumot. Aztán megfürjék őt is.

S a Világ ment tovább. Bennem eltemetődött az Ige;
kezes juhocska: nyaltam a sót, hálásan, ha itatáskor
tekintetére méltatott a Pásztor,
kitapostam egy vackot a karámban,
szemhunyva is hazataláltam,
helyem volt, meghatározott - : determinált;
este olvastam a *Germinált*;
szelídülj, Világ! Szokj ide.
És mocorogni kezdett az Ige.

Az Ige, igen.

Tudás, sejtelem, bölcsesség, megérzés!

Az Ige mocorgott, világra vágyott - vagy csak világgá? Sebaj : mocorgott.

S szelídült a Világ!

Jó-e? Rossz-e? - Ez is, az is.

Szép? Csúnya? - Ahogy akarom. Igen,

ahogy akarom! Rajtam áll!

(S a legfőbb bölcslet ez gyötörte,
És aludni se hagyta őt,
S fejét, amely főtt, egyre törte,
És amíg törte, egyre főtt.)
{Tóth Árpád: A hóbertos apród balladája.}

Akar-e megváltást a világ?

S ha igen: milyen? Ahány ember, annyiféle?

Összkomfortos Megváltást? Villamosított Megváltást? Léghatékony Megváltást?

Sugárhajtású Megváltást? Vajaskenyér Megváltást? Primőr Zöldség Megváltást?

Tengeralattjáró Megváltást? Zsebrádió Megváltást? Házastársi Puszi Megváltást? Zenés
Megváltást? Elsőosztályú Megváltást? Turistaosztályú Megváltást?

Mert a Születés egyforma mind. De Temetés van Elsőosztályú, Másodosztályú,

Harmadosztályú s Kitudjamégmilyen

egyformán születünk, de nem egyformán halunk meg: valahol itt, a kettő között gyökeredzik a
baj.

Mit kezdjek hát az Igével?

(A legfőbb bölcslet ez gyötörte
És aludni se hagyta őt,
S fejét, amely főtt, egyre törte,
És amíg törte, egyre főtt.)

Bölcs voltam-e?

A bolondoknál bölcsebb.

A bölcseknél bolondabb.

De még mindig *tudtam* az Igét.

S mi történt közben - -

nos, ami szokott.

Az étellel (Élettel?) találkoztam naponta,

megszoktuk egymást, föl se tűnt, hogy találkozunk,

néha meglepett egy kis halállal, ha lázas voltam, piramidont adott,

néha nem hagyott aludni; szidtam; füttyült rá;

ha nagyon utáltam vagy nagyon szerettem, leöntöttem etilalkohollal s meggyújtottam, kék

lánggal égett, melege jó volt, aztán elmúlt, dideregtem, megmelekedtem újra,

szeszélyes volt különben, hol hamvas, mint egy szűz, hol bűdös, mint egy kurva,

sok mindent kitalált nekem, nem unatkoztam, az igaz,

mesélt, muzsikált, pofozott, égi és földi háborúkkal gyötört, mondta: szeressek, mondta: ne

szeressek, és szót kellett fogadnom,

ha néha szemtelen volt, rászóltam: várj csak, kisanyám, még megvan az adum!

- Ki veled! - mondta ő.

- Minek sietni? - mondtam én.

- Ne játssz!

Miért ne?

- Belehalsz!

- Ugyan. Játékba nem lehet belehalni.

- Dehogynem.

- De én nem akarok! Csak akkor van halál, ha félelem!

- Féld hát!

- Nem akarok félni! S ha nem félek: nincsen halál!

Vagy messze van. Nem is igaz. S ha igaz is: itt az adum!

- Ki veled!

- Majd. Nem sietős.

... .. Megszoktuk egymást, szentigaz. Hébe-hóba szólt még, hogy jön, hogy jön az óra,
amikor le kell szoknom róla, leintettem, múlt az idő, valaki az ürbe röpült, valaki szült, valaki
szeretett, éheztem, ettem, megtanultam a kék eget fölöttem, meg a sírást meg a káromkodást,
azt hittem, vittem valamire, azt hittem, semmire se vittem, azt hittem, fölfedeztem a rejtett
utakat, melyeken tudomásunkra jut minden, amit tudunk,

jó érzés volt, biztonságos, a megszokás biztonsága volt, mert megszoktam az Igét,

megszoktam, hogy VAN - - és - és - már nem emlékszem másra - - - -

Emlékezés? Érzés? Tudás? Fű? Szerelem? Sejtés? Pipacs? - fontos ez?

Csócsáld meg napjaimat, kisanyám, köszönöm, ég kék, föld zöld, pacsirta szól a fán.

Olykor kitisztul savós szemem, körülnézek a vad vidéken, kőszáli kecskék, sziklák, sasok;

gyér szakállam kócolja szél, száraz ínyemre fúj homokot, leülök, elbóbiskolok.

Nap süt? Mindegy. Dörög? Na és. Öröm. Bánat. Támad. Még egy óracska. Félóracska. Tíz

perc. Amennyit kisanyám ad.

Az igét - az Igét elfeledtem. És most már nincs bocsánat.

KÉNYYSZERLESZÁLLÁS

Nem lett, mégse lett belőlem angyalka, tollsöprű-szárnyú, sztaniol-glóriás, gyolcspendelyes, hercig, kicsi édes, olyan, aminőket rettenetes módszerekkel gyártottak gólyamesegyártó nagyanyáink, méhükkel örökké bajlódó nagyanyák, szegények, angyalgyártó kisiparosok; - : mert bűnnek nem bűn, csak ama bizonyos eredendő; és isten angyalkáit szaporítani talán még erény is.

Nem lettem angyalka hát; sivalkodván, szárnyatlanul, de meg szárnyatlanul is, úgy zuhantam, bukóröpülésben, íves vinnyogással, a biztonság kínzón-vakmerő erejével, mint egy berepülő-pilóta.

De nem sajnállok mást, csak a tollsöprű-szárnyat, melynek hasznát veheti az ember, ki meg akarja tisztítani e pókhálós századot.

Nem lett belőlem angyalka, szelíd, pendelyes, szöszi, ki ott lebeg a világ minden lebegő pallója fölött, hogy vízbe ne pottyanjon senki szelíd, szöszi, kicsi édes, óvja őket a túl sok fagyitól, elhallgatja előlük az angyalgyártás kis- és nagyipari módszereit, estente mesét mond arról, hogy a Sárkánynak mind a hét feje tökkelütött, és különben is a Sárkány csak arra jó, hogy levágják neki mind a hét fejét, mert, tudjátok, gyerekek, e világon csak a Sárkány mulandó. Elég ennyit tudnotok a mulandóságról.

Sem angyalka, de láng-pallosú kerub se lettem. A lángszórót már a Paradicsomban sem szerettem,

pedig ott még mily kezdetleges vala! Nagyjából nem volt célja egyéb, mint a sarki rendőrnek: pirosra állítani a lámpát. Nos hát, nem lettem sarki angyal, s az vesse rám az első követ, aki biztosan eltalál, mert meghalni nem szeretek, de ha muszáj: egyszer bőven elég.

Nem lettem angyalka; ördögöcske inkább: vigyori, szélhámos, szemtelen, kiszámíthatatlan, kaján, konok, utálatos, békételen, békélhetetlen, B₁₂-lhetetlen, figyeljete, kislányok, kisfiúk, mielőtt elaludnátok, elárulom nektek, hogy az a Sárkány nem is olyan tökkelütött, s azt se higgyétek, hogy Meseország valami különös világ, mindennapi dolgok történnek ott is,

tegnap például vekkerszínű strandfelhő úszott a palatetön s a walesi hercegérsek elsőszülött fia szinkrofazotront szült egy okker éjszakán, de mire megjöttek a mentők, elfolyt már a nehésvíz,

és képzelje, Mrs. WHO, három órát álltam sorban kapcabetyárbecsületért és mire odaértem, elfogyott,

ezenkívül egy washingtoni milliomos 200 000 dollárért megvette Ferenc Jóska Rhesus-faktorát, de egy gengszterbanda kilopta belőle a golyóscsapágyakat, hát nem egy bosszúság?

Pedig én hittem a pápa csalhatatlanságában, míg ki nem derült, hogy folliculinnal üzérkedik! Alukáljatok, kislányok, kisfiúk, nem történt semmi különös, nincs semmi baj, mindezt csak úgy mondtam, mert épp eszembe jutott, bukóröpülésben, a huszadik század közepén, mert nem lettem angyal, az ördög vinne el engem; egyetlen tudományom: az élveboncolás, nézzétek ezt a ronda tetemet. Az enyém. Élő tetem, igen. Hagyjatok békét a logikámnak. Kecsesen megemelem koponyatetőm, nézzétek ezt a kopasz agyvelőt, hogy megkérgesedett, pedig még csak pár millió éves,

s hogy elkérgesedett! mennyi mindent kibírt, a nyavalyás, mennyi mindent kibírt, ami - nem vele történt! Tudjátok-e,

hogy e pár millió év alatt hányszor fordult elő,
hogy minden becsületes embernek meg kellett volna örülnie! Ne csodálkozzatok a primitív
törzseken, melyek szentnek tartották az örülteket. Hát nézzétek e kérges, e becstelen
agyvelőt, kislányok, kisfiúk, s okuljatok. És
angyalkát egyet se lássak köztetek! Angyalkát, szöszit, szelidet, gyolcspendelyűt, tollseprű-
szárnyút, sztaniol-glóriásat,
és hagyjuk a sárkány-mesét, és nékem, aki nem lettem angyal, tollsöprűszárnyú, sztaniol-
glóriás, gyolcs-pendelyes, hercig, kicsi édes,
énnekem, aki bukórepülésben, íves sivalkodással, a biztonság kínzón-vakmerő erejével
zuhantam ide,
énnekem ne mondjátok, hogy „szeresd felebarátodat, mint tenmagadat”, csak ennyit
mondjatok:
„szeresd felebarátodat hasba löni, mint tenmagadat; szeresd felebarátodat gázkamrába
küldeni, mint tenmagadat; szeresd felebarátodat villamosszékbe ültetni, mint
tenmagadat; szeresd felebarátodat arcul köpni, mint tenmagadat; szeress felebarátodra
atombombát dobni, mint tenmagadra; szeress felebarátod húsán hízni, mint
tenmagadén” - :
csak ennyit mondjatok, és akkor, bizony mondom, hiszek néktek,
én, az ördögöcske, aki zuhantam, kényszerleszállást végeztem itt, közöttetek, ezen a rögös,
sziklás, gödrös, ismeretlen terepen, kényszerleszállást végeztem, és tudom, hogy bele
fogok halni.

Van egy jó barátom, vízirigó az illető,
megtanított, hogyan kell rohangálni az árban, kicsipegetni mohos kövek alól
a mindennapit. Neki, lám, eszébe sem jutott,
hogyan lehetett volna angyalka, édes,
mennyei dolgokban járatos,
s megtaníthatott volna arra is például, hogy rövidebbre tördeljem e sorokat, s akkor
nem kellene alábirizgálnom oly sok mohos követ.
Tudjátok, ha én ember volnék,
ember, ki arra kényszerült, hogy a világtörténelem leghosszabb századában éljen
(leghosszabb, pedig még háromnegyede se telt el),
ha ember volnék, mondom,
szereznek egy talajgyalut, hogy kényelmes leszálló-pályát készítek eljövendő
kényszerleszállóknak.
Meg aztán ki tudja, milyen magasra jut el egy-egy gyaluforgács?

NAPFORDULÓ

- Igen, igen, tudom. Nyári napforduló.
Hívtam, Mester, fáradjon be, Mester.
Éppen csak csúcsos süvegem
csapom fejembe. Nem szeretnék
napszúrást kapni. Egy pillanat
és mehetünk is.
Hogy ne még?
Tessék, kínálhatom hellyel is, ha már ragaszkodik
efféle formasághoz.

Hozott vodkát? Ó, csuda kedves.
Úgy ül itt, mintha örökre.
Persze, persze, hosszú a nap. Napforduló napja.
Nyári napfordulóé.
Születésnapom.
Az enyém, meg hát ... az izé. Az egyezségünké.
Muszáj beszélni erről?
Muszáj?
Hogyne, hiszen a maga napja ez. A diadaláé. Tessék,
mehetünk, itt van az úgynevezett lelkem,
viheti.
Bár, őszintén szólva, nem tudom, mit eszik rajta.
De ez nem tartozik rám.
Hogy módot ad a végső számvetésre?
Muszáj meglennie?
Isten neki, fakeszt. Bocsánat, nem akartam megsérteni,
az istent csak megszokásból említettem.
Na jó.
Mebántam-e az egyezséget?
Még kérdi?
Nincs egyezség, hogy előbb-utóbb az ember meg ne bánná.
Pedig a mienk csábítónak ígérkezett.
Maga azt mondta: Ifjúság, és én bedőltem.
Ifjúság nyolcvan évig, százig, százötvenig!
Muszáj folytatni? Persze, most maga élvez.
Egyszóval: Ifjúság. Remény. Bizodalom.
Küzdelem. Siker. Győzelem. Csalódás. Újrakezdés. Remény.
Ifjúság nyolcvan évig, százig, százötvenig! Ameddig akarom!
Pirospozsgás arcok. Nemi potencia.
És nyughatatlanság, örökké. Vágy, új küzdelemre, nőre,
sikerre, pénzre ésatöbbi.
Frissesség. Vígság. Céltudat. Romantika.
S a hit, a hit, hogy érdemes!
Hit a Célban és abban, hogy a Cél a Küzdelem maga!
Eredmény is, persze, itt-ott. Mézesmadzag.
Hogy abba ne hagyjam soha! Ne lehessen nyugalmam.
Mester!
Legyen ezerszer átkozott!
Maga ellopta tőlem a hitetlenség nyugalmát!
Az aggság bölcsességét!
Cinikus vagyok? No, ne mondja. Hogy oda ne rohanjak.
Ne feledje, éjfél még messze,
még mindig túl fiatal vagyok a cinizmushoz.
Éjfélig még halhatatlan vagyok.
Nem, csak a saját logikáját
olvastam a fejére, Mester.
De folytassuk. Egyszóval: Ifjúság.
Erő. Egészség. Rugalmas izmok,
sosem-meszesedő véredények,

éber agy, ép fogak, - :
megrágni a történelem rágós tényeit;
lelki immunitás,
türelem, öszvéri makacsság,
gyönyör, amennyi csak beléd fér! öröm! bosszúság!
kínlódás, eufória - mindegy: csak unalom ne!
Hogyne, tudom, így szólt az egyezés és csábított is.
Ki a fenét ne csábított volna!
Ifjúság nyolcvan évig, százig, százötvenig!
S lelki immunitás:
a halhatatlanság ábrándja - végső pillanatig!
Ne szóljon közbe. Mester. Nem akartam beszélni,
maga kényszerített, hát fogja be a száját, hallgasson végig,
még messze az éjféli. Nyári napforduló!
Egyszóval: Ifjúság. Seregyi apró és hatalmas
dolog, tény, folyamat, állapot, amit
hülye gyűjtőnéven Boldogságnak hívunk.
Az utolsó szó jogán beszélek!
Boldog voltam, igen. És fiatal, mindvégig, és vidám
és küzdő kedvű és győzedelmes és csalódott és mindig újrakezdő,
örökké nyughatatlan. Becsvágyó és becsületes, remélhetőleg.
Jó volt, sok minden jó volt.
Örvideni egy csóknak is. Megfogalmazni egy megfoghatatlan
dallamot. Vagy csak ülni a parkban, egy padon,
valakivel,
s szoknyája alatt kutakodni.
S ami legfontosabb - nem is hinni, hogy vége sose lesz,
csak megfeledkezni róla.
Pontosabban: nem gondolni rá.
Mert a meggondolatlanság az ifjak
s a feledékenység a vének szerencséje, áldása. Én
csak az előbbit tudhatom,
így szól az egyezés, ugye.
Jó volt, persze, evezni a Dunán,
felszökni zergés szirteken;
röhögni nagyokat; jó volt a hit,
hogy egy-egy mozdulattal
valamit én is megmozgathatok,
s büszke lehetek örökös
éberségemre, Mester,
arra, hogy még álmomban is
résen vagyok s hiába akarnám
kikapcsolni fejemben a riasztókészüléket:
nem sikerülne.
Ez is hozzátartozott
az egyezéshez, a sok apró, hatalmas, jelentős vagy érdektelen
dologhoz, állapothoz, folyamathoz, amelyet
- mondtam már -
hülye gyűjtőnéven Boldogságnak hívunk.

A boldog állapothoz, amelyet
nem az eredmény, csak a szándék határoz meg. Amelyben
erőt jelent a Hit, olyan Erőt,
hogymég kell hódolnia előtte minden emberfiának
(különben istenfia is
emberfia volt, csak törvénytelen - :
kuss, drága Mester:
az utolsó szó jogán
rosszmájú is lehetek -
aminthogy vagyok is).
Szégyen, nem szégyen, de most már
fáradt vagyok.
Nincs fárasztóbb, mint a dicséret,
s én eddig mást se tettem,
agyondicsértem, Mester, magunkat
és egyezségünket. Fáradt vagyok,
de még mindig messze az éjféltől,
s munkál bennem az indulat, a végső
- nem szívesen hallgatja meg, tudom,
de nem mondok le az utolsó szó jogáról! - :
Mert jöhetsz, örök ifjúság,
boldogság, küzdelem, csalódás, győzelem, remény,
mulandó halhatatlanság, amelyről
csak az utolsó pillanatban
derül ki, hogy mulandó - :
itt van, Mester, az úgynevezett lelkem,
viheti rögtön, habár nem tudom,
mit eszik rajta. De hát
ez nem rám tartozik.
Én csak egy utolsót üvöltök,
s követelem a fáradtság jogát!
Követelem, mert végre
pihenni akarok!
Az aggság jogát is követelem,
a feledését, bölcsességét;
azt is, hogy ne érdekeljenek a nők,
hogy legyek impotens,
követelem a nyugalom jogát,
a megnyugvásét; azt, hogy beletörődjem
abba, amibe (nem, hogy nem lehet, de)
szerződésünk nem enged;
a halál jogát, igen, a Halálét
követelem, Mester! Mindent követelek,
amitől elestem ezzel az
átkozott szerződéssel!
Ó, Mester, Mefisztó,
már kezdek hülyeségeket beszélni.
Öt perc múlva éjféltől. Mehetünk.

HOGYAN ÍRJUNK VERSET

1. § Egyedem-begyedem-tengertánc.

2. § Hajdú sógor, mit kívánsz?

3. §

a) Azt instállom, esedezem, óhajtom, kívánom, kérem, követelem, parancsolom, hogy érthető legyen, a betyár nemjóját!

b) Azt instállom, esedezem, óhajtom, kívánom, kérem, követelem, parancsolom, hogy jó legyen, a nemjóját a betyárnak! Szívonalas. Európai! és ázsiai, afrikai, amerikai, ausztráliai, antarktiszi. A jó vers már azelőtt közöl valamit, mielőtt az értelemig elhatolna, mondá Eliot. (Könnyű volt neki. Vagy nem is?) Ja igen, és ne csak európai stb., hanem csíkszentjehovai is legyen.

4. §

a) Persze-persze-persze-persze, jó legyen, jó legyen, hogyan, hogyan, de érthető, de érthető. A betyár nemjóját. Mára is, mint régen: Csüng a hold az égen. Ó, csudásan nagy dolog, Hogy Magára gondolkodok, Alszik már a téesz, Álmból fölérez, Bájvarázsok meglelik, Óbepboldog reggelig. Mi az, hogy Eliot? Angolul még olvasni is nehéz, nemhogy írni.

b) No lám, no lám, no lám! Ezt már ismerjük. Voilà, Messieurs! Addig verem, nagysád, amíg hű lesz, Amíg hozzám csupa báj és bü, Úgy elverem, hogy a teste kék lesz, Avagy pedig zöld, miként a fű. Mi az, hogy érthető? Mindent érteni kell? Igen. Csak a kiindulóponton vigyázzunk! Az ismeretlent megközelíthetjük az ismeretek, de a lehetőségek felől is. Az ismeretek hajlamosak arra, hogy csak azt a jövevényt fogadják be, amelyik rájuk üt, logikájukhoz igazodik, kialakult törvények szerint él és ítél. A lehetőségek némi bátorságot és képzelőerőt igényelnek; innen nyílik az érthetőség visszaútja.

5. §

a) No lám, no lám, no lám! Ezt már ismerjük. Istenuccse! - piros gömbökből pirkadó hajnali gyékényszatyrok fohásza - Hol a valóság? Valóságábrázolás?

b) Ad 1: piros gömbök: a bűvös szó következik: modernség! Csakhogy modernség és marhaság közé ne tegyünk = jelet. Modernül is lehet gondolkodni, I. Shakespeare-t. Ad 2: valóság: a Bohr-féle atom-modellt senki sem látta a valóságban - tehát nem létezik? S a modell nem valóságábrázolás?

6. § Hajdú sógor, mit kívánsz?

7. § Egyedem-begyedem-tengertánc.

a d v o c a t u s d i a b o l i (pihegve jó):

Verd csak a gépet nyavalyás

aki vagy Nem kell ennek uraim

se máglya se bitó se forró olaj se spanyolcsizma (ez különben nemzetközi szabadalom akárcsak az inkvizíció) testvéreim a krisztusban s a sátánban főleg mindkettőben egyszerre hogy megkavarjuk a delikvenst

In primis úgyis tudja hogy meg fog dögni előbb-utóbb ne tudjon hát fix dátumot
ITT A THANATOS-RÁDIÓ PONTOS IDŐJELZÉST ADUNK

1968 tele következik a csíkszentjehovai időszámítás szerint másutt persze másképp
számítják hol előbb hol utóbb rettenetes ez az anarchia jómagam most 1582 október 10-
ét írok - ez nem Anno Domini mert a pápa kivette az Ő ellenőrzése alól tehát és
mivelhogy halállal születék már eleve beleköptek a levesébe

Pro secundo eddig legalább tudott egy abszolútumot a halált mely egy vala és oszthatatlan az
ám az egyedüli abszolút kategória nem nyúlhattak hozzá mindenlébenkanál tudósok kik
úgy szeretnek osztályozni s kik az én útszéli pofonegyszerű influenzámra csak azt a
gyógyszert tudják hogy *hm hm dosis 3x2* naponta használat után megdöglendő (a
páciens) tetszés szerint választható a vírus a latin görög cirill ábécéből - végig minden
betű legalább ennyi van

de most már van klinikai halál biológiai halál (az erkölcsiről nem is szólva) ember legyen a
talpán képzett hullajelölt aki választani tud jószagú isten ide is betört az osztályozás
éspedig görög-latin szavakkal de

mit ér a választójog ha egyik jelölt rosszabb mint a másik

az abszolútum szertefoszlott uraim és tőlem mégis azt követelik hogy állítsam zöld a zöld

(és a pipacs szöszöske szára zöld / s olyan kit végül is
megölnék / mert maga sosem ölt -----> Radnóti M)

vagyis a halál sem biztos csak az hogy nem élünk örökké

Pro tertio belülről is eretnek - t e s t é n e k t i t k o s t e m p l o m a (Babits) ellen

fölláadtak eretnek zsigerei idegei véredényei csontjai nem is szólva halhatatlan lelkeről
amely nem létezik

ó uram

nincs pihenésem ó uram nincs étkem álmom italom

vérem koleszterin-szintje nőttön nő gyomrom túlterhelték elméletek csontjaimból

dekalcinálódik a remény

éjjel fölriadok arra hogy ez milyen szép milyen borzasztó ez és keresem a szavakat rá

keresem keresem gyötrődöm elaludni nem lehet mert szóban kimondva tán mégis

megfoghatóbb a megfoghatatlan

bár engem ez sem vigasztal de hátha vigasztal másokat

jaj ha tudnátok mennyi mennyi szenvedést tudtok okozni akaratlanul is - hát még akaratlanul

jaj ha tudnátok mi hal meg bennem oktalan észrevétlen fájás ok miatt

és jaj nem bírom abbahagyni jaj abbahagyni nem bírom jaj hiszek átmenetileg hiszek az

átmenetben tudjátok merre hova tudjátok ugye tudjátok remélem

jaj röhögni akartam egy jót és látjátok ez lett belőle

És azután utánam minden jó lesz pompás remek hihetem joggal mert látni úgyse fogom hát

azt hiszem amit akarok

hihetem hogy belőletek *lefordítottam* amit érdekes és csak úgy érdekes ha mindent

s ha nem is akkora mint a valóság de egész az én mindenségem

s mint minden egész: lehetőségeiben határtalan

énutánam

a többi a ti dolgotok -----

énutánam

aki - minden osztályozás minden bizonytalanság ellenére -

aki belétek haltam

s k é r d e m h o l t o m b a n i s :

8. § Egyedem-begyedem-tengertánc,

9. § Hajdú sógor, mit kívánsz?

EZ A NYÁR

Ó, ez a nyár, ez a nyár.

Micsoda hülye nyár, micsoda áldott, utálatos, remek, megszokott, hihetetlen - ki látott még ilyet.

Bőkezűen visszaveszi, mit adni elfelejtett. Szárazság a tarsolyában. Jeget könnyezik és búzával szőkére érleli a napocskát, búzavirággal kékre az eget.

Ingyen idillel indult és most megijedt - ingyen idillel, desztillált bűbájjal, kasztrált kacagással! - - de jaj, utólag be sokba kerül az ingyen idill!

Otthonatlan a nyár, ez a nyár, nem tudja, hogyan fejezze be magát, mert minden kezdet nehéz, de a befejezés még nehezebb.

Mosolyba-menendő ajkunk összehúzzák vackorba oltott álmaink!

Műszereiket szidják az időjárás szakemberei, elektronikus szélkakasokra cserélik a hús-vérből valókat - ; az enyhe szél szabadon jön át a vámon, pedig ki tudja, mit hoz, mit hoz a nyár, ez a nyár. S hogy csatlakozik-e majd az őszhöz az európai menetrend szerint.

----- Ó, éjszakánk az éjszakában:

Mikor éjfelet foszforeszkált a lidérc, három urambáty könnyeivel sózta a megrevesedett tősgyökeret,

kipitykértük az eget kurjantásainkkal, mondtuk, hogy hát-hát és bizony-bizony, semmi sincs jól, a felhőket rosszul szerkesztik, atonális pittty-palattyfüttükísérettel torsi káromkodás hersegteti a kaszapenge félbemaradt ellipszisét,

zabáltunk torkig, életre locsoltuk magunkban a muzikalitást,

szidtuk a felsőbbiséget, az alsóbbiséget, a közepességet s meghíztunk - titokban, hogy észre ne vevődjék, -

mégis észrevevődött.

Vízfejünkől zuhogtak a stilisztikai monszunok!

görögtűz! rím-petárdák! bumm - becsapódnak a

n p h r k
a i í e

tudniillik Maczkó Piaszter
kibújt a zsákbamacska kék
szemén s a jelszó elfogyott
de fölzendült az indigóhaj

Soutou-Miguel Bruno apát
a szent széklet hamis ura
tíz deka vajban tintahal
festi alá az ostiNATÓt

habcsókot vált a rádió
s a kisbaconi búzasör
a kulcs kikelt ez Genfben viz
így álmodta Eugène UNESCO

ajánlatos a Dynamo
virágot nyit a szinkron elnök
a kikötői tetemek
fölkutatják eltűnt szerelmök

V

jó éjt, hajnal, aludj, míg éjeden virít a Nap! *Tárgy és Jel*

szerelmének szülöttei, szavak, milliós nép! gyerünk kikalapálni a nyersanyagot, az időt - - -
tartalékaink mérhetetlenek, akárcsak mulasztásaink. Mert

ha évszázadokat érő évtizedekkel

dicsekszünk,

csak a vád száll vissza fejünkre! - : hogy
elpocsékoltuk az előző évszázadokat.

Jó nyarat, semmi mást!

Otthont a nyárnak, nyarat nekünk. Hajnalok kolibri-ritmusában, válogatatlan fények között
babusgatni a kertben tulipánná nyíló balladákat, polarizált reményeket vetíteni élesre
állított szemünk elé, - önműködően utánozzanak kibernetikus játékaink; indula-
tokon innen, túl az alázaton

gombnyomásra indul földérítő útra

a lelkiismeret -

Végig a Via Appia mentén, zsinóregyenesen, két méterrel a talaj fölött.

Spartacus vitézei, feszesen tisztelgve - csupa feszes tisztelgés a test, tisztelgés, Pokolország!

Két méterrel a talajszint fölött, légpárnás kínokon, Pokolország! Rozsdás rugójú délibáb,

Pokolország!

Jó reggelt - szép halált.

Van valahol egy próba-nyár,

anyag és eszme közt a félúton;

fogantatás - koncepció! - :

anyag és eszme közt a félúton;

tükör-magunk tükör-nyara -

anyag és eszme közt a félúton;

Az ég kék szárnyú alkatrészekben gondolkodik;

a szándékok elrendeztetnek helyjegyük szerint;

a múlt s jövő közt félig-áteresztő

tükörből lessük, hogy mit kell teremnünk;

a Csíra -> Kalász -> Csíra-Érdemérem

fityeg büntetett előéletű

történelmünk mellén;

szép halálból vizsgázni kell:

előtte! - folyton - mindhalálig;

törvényerőre

emelni a szépség szeszélyeit, az agyafúrt

paragrafusok kibúvóihoz

ört állítani - : vissza, nyavalyások! - ;

anyag és eszme közt a félúton

belém álmodta magát a szivárvány -

eső után ----- golgota előtt

tavaszi és őszi között a félúton

tovább-álmodja magát az ige:

a nyár látható felületeire

e z a z é n f e h é r s é g e m a m e l y

m e g

t ö r

e t e

t t

tinéktek

Jó reggelt - szép halált;

nyarat, amelyért meghalni érdemes,

nyarat, amely után meghalni könnyű;
 nyár, ősz, tél, tavasz - átmeneti évszakaink
 berendezésül feledjük magunkat és mindent, ami hozzánk tartozik,
 vackorba oltott álmaink, tulipánná nyíló balladáink; és nemesített hallgatásunk, gyógyító fűvel
 illatos szavunk;
 gyártsatok piros bombát, paradicsomvirág-hadiüzemek; krumplibokor, kísérletezz a föld alatt;
 csövesgránátot, kukoricák!
 lopd el, nyár, lopd ki szájunkból a metaforákat, vetköztesd le a
 szavakat ----- agyó

| Krumpli potyogjon az égből;
 | mennydörögjön a „Zöld mel-
 | lény” dallamára; csókbefőtt
 | jégesője zuhogjon, szakadjon
 | édesgyökér-havazás ... !
 | {Shakespeare, Windsori víg nők, V. 5.}

b u c s ú

 | t
 | r
 | ó
 | p
 | u
 porcelán szinesztéziák | s
 közt pucér halál tántorog | o
 védtelen szimbólumokat | k
 falnak boa constrictorok | t
 | ó
 | l
 agyó embersírású majmok ---
 elefántléptű jambusok
 lepke-halk rímek szárnyain
 a harmónia szétsusog

térden a bivalyszemű estben
 amikor térdre hullva esd
 a félelem a sose-rest
 kinek nevében térdre estem

irreverzibilis kobra-évek!
 földiekkel játszó pokol! a
 mértéktelen indulatok
 s mérsékelt bátorság hona!
 agyó vágóhíd hol tucát
 inas szíjas inverzióért
 álltam a sort tagló alá
 requiescat - ne féld a hóhért

tegnapban a mát mában a
 holnapután kik tetten érték
 körödből mind kitörnek ím
 agyó dzsungel betelt a mérték

keselyűk és szitakötők
agyó ti párdüztű esték
virágoknak halála halj
harmatozz hűvös hajnalt rest ég
agyó langyos metaforák
szél tereli az égi kondát
lián-hajú szörnyetegek
agyó mosolytalan Giocondák
tenyészet-alagutakon
anapestus-ritmusra ásít
a tigrisorkú unalom
a képzelet is belevásik
napon-száradt hasonlatok
avas avar alól kiásott
s újból szemétre vettetett
banánhéjú fogadkozások
térden a bivalyszemű estben
amikor térdre hullva esd
a félelem a sose-rest
kinek nevében térden esdtem

mert minden szín egy szóba fér
ne kísértsd a vadont hazárdul
kertem
virágom
otthonod
ismerd
fogadd
szeresd hazárdul

Ó, ez a nyár, ez a nyár.
Rugóra jár a délibáb,

egy csattanás - kiárad és

harangvirág esengve bong,

lobogva lánkol a Mekong,
lassan kezünkhöz szelídül az este, - csitítjuk, eltesszük holnapig,
s a nyarat is emlékezetünkben, kiülünk a közös mennybolt alá, s itt s most és mindörökké,
kérges reménnyel, várunk a hajnali csatlakozásig.

FAGYÖNGY

1921

FAGYÖNGY

Kagylók kínjának irigye,
együtt-tenyészés ürügye -
ürügy? kényszer? kötelesség? - - valóság!!! -:
szívünkre, mert sokan vagyunk s sokszívűek,
szívünkre enyhe gyógyszer - -:
szívünkre gyöngy a gyógyszer - -:
gyöngy, gyöngy a bordák alatt.

Együtt-tenyészés ürügye:
mégsem közös, mert kinek-kinek
saját lábán kell áttántorognia, átmenetelnie,
bukdácsolnia, lábadoznia
örömből kínba, veszettségéből vigaszba,
hogyan megtartsa magát!
A lélek anatómiája ismeretlen,
szervei átültethetetlenek,
mert megváltoznak minden pillanatban,
s a változás, a gyógyító is: fájdalom.
(De azért egy-két szép szó
néha hozzásegít,
hogyan gyógyítsuk ezt az örökös
immunreakciót.)
Fehér fagyöngy, szelídített fakín:
segíts, hogy kifogjunk egy kicsit
azon a Szívbenítő Valakin.

DE MOST A TERMÉSZET BESZÉL

Mely nyelv merne versenyezni véled

Folyóim kinyújtóztatom,
hogyan érjenek el tehozzád,
folyóim magasról zuhannak
alá, hogy a magasra visszatérjenek
a közlekedő-eszmék törvénye szerint;
folyóim kinyújtóztatom,
hogyan érjenek el tehozzád.

Vedd, tessék, vedd a tengereimet -
te már megszelídültél (talán),
vad dajkádtól elszelídültél;
vedd, tessék, vedd a tengereimet:

szelídítsed magadhoz,
- arannyal gazdagok, ezüsttel,
hallal, sóval, viharral, ó, seregnyi
gazdátlan erővel,
mert a te szemedben rossz gazda vagyok,
garázda, mert
én; csak elindítottalak, de lemaradtam tőled,
így mondják legalábbis - pedig
a te értelmed, a te nyelved
végső soron az én értelmem, nyelvem is
(én, a szegény rokon!) -;
hiába mondják, hogy magadhoz
te hasonítasz engem: én téged magamhoz!
Vedd hát a tengereimet, s ha tudsz,
kezdjél velük értelmesebb dologba.

Nagyot, nagyot estem valamikor,
kipúposodott a hátam,
így lettek a hegyek. Esésből magasság.
Friss levegő - ha még tudod, mi az -,
és hó és havasi gyopár: leányom, a legkedvesebb.
Az is lehet, nem én estem nagyot,
te ugrottál nagyot,
s már majdnem elfeledtél,
pedig vagyok - s nemegyszer kényelmetlen neked.
S lásd, kénytelen vagyok
a te fogalmaidban beszélni,
ha azt akarom, hogy megérts,
mert te mindent megérteni akarsz, és azt hiszed,
meg is értettél, ha szavakat
találsz arra, ami énbennem érthetetlen.
Vedd hát a hegyeim. Legalább
messzebbre látsz. Messzebbre látsz.
Mert hülye vagy,
hiszen hiszed, hogy jó messzebbre látnod,
vagy ha nem hiszed is: nem tudsz anélkül élni -
ó, áldassék a hülyeséged,
mert nem bírnád ki másképp magadat.
Vedd, vedd, vedd a hegyeimet.
Utállak, mert csak beléd-sikerültem.
S mert beléd-sikerültem: szeretlek.
S mert szeretlek, megbocsájtok magamnak,
s megbocsátván, kell, hogy szeresselek.
Ember!

A JÁTSZÓTÉR

Ki ásta föl a játszóteret?
Ki ültette be aknákkal, ki kerítette el
szögesdróttal?
Tudom, persze, tudom, ki. Ott voltunk mindannyian.
Persze, egyszerű, mint az egyszeregy. Minél több
embert terhel közös bűn, annál kevesebb
felelősség esik egyre-egyre. Ezzel
ámítjuk magunk, sikeresen. Kuss, lelkiismeret,
kuss, költő. Egyetlen dolog,
ami telik a szavakból: hogy
följelented az emberiséget. De kinek?

Föláshatod a játszóteret is: Beültetheted
glicíniával, ha ez vigasztal. Mert te is
saját vigaszod játszod mindenekelőtt. Mert végső
érved neked is: hogy élni kell. Nem bármi áron, persze,
csak épp azért, mert - legjobb tudásod szerint - csupán
élve érsz valamit, ha érsz. A másik változatot
még nem próbálta ki senki, hitelesen legalábbis.
Pedig ez már
csak amolyan szükségtelen rossz. Muszáj-rossz így is elég akad.

*Itt hágy s vissza se tér majd gyönyörű korom.
Nem hozhatja fel azt több kikelet soha!
Sem béhunyt szememet föl nem igézheti
Lollim barna szemöldöke!*

Itt hágy s vissza se tér. Szép vala-é? szentség?
Szó, szó. Mennyire ó? Mennyi hitelt ad rá
könyvkiadó? Mit is ér - ér valamit talán! -
Lollim barna szemöldöke.

Kegyetlen gyermek, angyalian kegyetlen.
Hosszú a nap, napforduló napja, hosszú a nap reggeltől reggelig, reggelig, míg alszik a
játszótér is meg a labda meg a rendőrsíp és ívesen-kegyetlen, angyali-ártatlanul, ártatlan-
angyalian, mert hozzáférhetetlenül, rejtelmesen, idegenül és kockázatosan, mint minden
idegenség, angyali-kegyetlenül - -

Lollim barna szemöldöke!

Sem béhunyt szememet föl nem igézheti,
nem bénult karomat, mely többé nem ölel,
sem hűlő szívemet, hangom hív hitelét

- - | - ∩ ∩ | - ∩ | - !

ITT HÁGY S VISSZA SE TÉR

Játszani tilos, emberek!

Ó, ó, szent nimbusza a játéktereknek!

Cumulonimbus. Zivatarfelhő. Eső, eső, szivárvány, szivárvány.

Lollim barna szemöldöke.

NEM TANÍTOTTATOK MEG

k fel kabla
c
ö
a agnó, s
r
p
u
s
s öreg csontok csikorognak
meszes aggság lerakódik
s u p r a a g n ő - amint gyermekkorodból örökölted
mert végül csak azzal maradsz amit örököltél
- de hát nem lehet mindent örökölni?! -
csontjaid tanulják a meszet
meszesednek öröklött tudás szerint
- de téged Téged ki tanít meg az öregségre? -
s u p r a a g n ő - disce mori: tanulj meghalni
ki tanít meg a halálra?
sejtjeid elhalnak öröklött tudás szerint
a gyilkolást jól megtanultuk
jaj
a halálra ki tanít meg?
ki tanít meg a meghalásra?
s u p r a a g n ő - az életet kitapasztaltad
ráhagyhatod másra - akárkire
csak a halál tapasztalatát tartod meg magadnak te önző!
most már tudod hány a tánc amelyre senki sem tanított
megtanítottak az ezüst vegyjelére Ag-betűk koporsód oldalán:

ELTH LXII EWETH

megtanítottak az arany vegyjelére Au-betűk a sírkövön:

NIUGODI BEKESEGUEL

■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■ Megtanítottak

√ négyzetgyököt vonni

szádtól elvonni a falatot ki tanított?
szájadba földet gyömöszölni!
föld alatti szájadban csíráztatni búzát!

ó reménytelen pedagógia
reménytelen örökség
ki a reménytelenséget átörökítéd!

a t e z y p p a l a s c h t o d b a n
g o m b o s c h s c h a r u d b a n

fájsz magadnak megtanulhatatlanul
fejest ugrottál a világba - a világra
öröklött tudás szerint
fájva és fájdalmat okozván
és nincsen aki megtanítsa a fájdalomra nincsen
aki megtanítna a türelemre nincsen
aki a tehetetlenségre megtanítna nincsen
aki testedet a t e z y p p a l a s c h t o d b a n
g o m b o s c h s c h a r u d b a n
megtanítna hogy szolgálj lenne ne urad
hogy féljen téged
félje azt ami benned örök
megtanulhatatlanul
ebben a belterjes örökkévalóságban

s a három király pálinkát nyakal

s visszaöregedvén a földbe - megváltástalanul -
addig is t o m b i c a t h o
visszafiatalodván kistengeredbe úszkálni mozdulatlan
és vérrel élni kilenc hónapig
sós vérrel - vérszomjas kezdet, ó!

s a három király pálinkát nyakal

mert nem akartad a létet hiszen nem akarhatod amit nem
ismersz
kopolyává tudód és
agyad visszafiatalodván szervesen anyaggá - -
nincs akarat csak a muszáj van

h a y a h a y a W i r a g o m

szép az alkonyat
szép hogyha jó a lépték egy az egyhez
szép a korány szép a virány és szép az ólomtünle {ólomszínű éjjeli
lepke. Bugát Pál szava.} és -
persze megtanulhatatlanul és - -
g o m b o s c h s c h a r u d b a n
a t e z y p p a l a s c h t o d b a n
fájsz magadnak megtanulhatatlanul -
ropjad catho *catho* c a t h o
tombi t o m b i c a t h o c a t h o
kit nem tanítottak meg semmire

ki kénytelen volt maga megtanulni azt a keveset amit mindennek
nevezünk -
szemünkön hályog az éj szemünkön
hályogkovács virradat nyit napot új napot
mit fogunk látni ő se tudja
- mert minden hajnal felelőtlen!
Elalszol s nem tudod mi lesz -
fölébredsz s nem tudod mi volt -
fölébredsz s nem tudod mi lesz -
elalszol s nem tudod: fölébredsz-e még
fölébredsz s nem tudod: el mikor alhatsz -
H a z a y ö t h

f y r y e d t

tombi c
a
t
h
o

és éjnek évadján fölérzesz arra hogy elalszik a fény
és hajnalban arra ébredsz hogy megvakulnak a csillagok

öröklött tudás szerint
tehetsz-e zablát vasderes szürkületre?
koponyádban szoríts helyet a megtanulhatatlan halálnak
h a y a h a y a W i r a g o m
tudod ugye hogy messze mindez
oly messze hogy elérheted eléred
n e b á n t s á t o k m e r t é l
és ezzel már megszenvedett
megszenvedí a kínszenvedést
h a y a h a y a W i r a g o m
életfogytiglan él s ti okosok
nem vigasztalhatjátok mert
képmutatás minden vigasztalás -
hagyjátok intézze el ő maga -
s utolsó intésként míg él megtanulhatatlanul
e belterjes örökkévalóságban

k f e l k a b l a

c

ö

a a g n ó , s

r

p

u

s

elejétől végeig
eleje s vége között
kényszerű középutas

Kedvesem, kicsikém, szoknyácskám az úrben,
oly üres a föld, ha egymással be nem töltjük!

Kezdetben vala a folytatás.

Ne haragudj, Donna Pirouette, ne haragudj, Don Balerin,
én sem vagyok különb tinálatok,
törjük hát együtt a fejünk:
hogyan fejezzük be magunkat?

Hogy azért mégse legyen végünk.

MESE-MESE-MESE-MESE

Hajdanában, réges-régen,
valaha, valahol, valaki -
így kezdődik a mese - -
aztán jól végződik, rosszul végződik, bevégeződik, elvégeztetik és nincs vége soha.
S nem is kell.

Mert csak addig mese, míg vége nincs.

Mi kell még a meséhez?

Erdei kunyhó, Piroska, nagymama, Hófehérke, törpék,
ezenkívül emberi állatok, kiket házasítani kell
vagy éppen betörni, mint a remondát;
kell még egy-két réja a nagy lagzi-táncból,
kell még hajnal, szürkület, két fröccs (hogy jusson nekem is),
kell terülj-asztalkám, de úgy, hogy valaki megterítse,
s kell - mert, ugye, modern mese - Peggy Fleming, a jóbokájú, és Eusebio, minden mulattok s
nem-mulattok istene.

És istenség is kell. Istenség, aki - így a Timaiosz -
harmóniaként gondolta el az értelmet s a harmóniát értelemként.

S valahol itt keresendő a Lélek. A közönséges, a mesés -
már aszerint, ki-ki hogyan érti az értelmet s harmóniát.

Még nincs vége a mesének. Még
a fából faragott mesehőst is utoléri, elgáncsolja, letapossa a belenyugvás.

Belenyugvás a lázadásba!

abba, hogy a Cél közeledtén fogytán az erő.

Csak épp a kezdet s a Vég nyugtalanít,

mert mi, emberi állatocskák, hisszük hiún, hogy a mi munkánk s akaratunk szerint történik ez,
az, amaz,

s Kezdet s Vég vigaszául helytartókat találunk ki magunknak, - hatalmakat, hitvány
hatalmunk torzszülötteit.

De ez már nem mese.

Igaz, nem is valóság.

Úgy hívnám: megfogalmazás - amolyan hegyalji beszéd, melyen mindenki mást ért.

Mert egymás torkának esünk, ha megértjük, mit mond a másik,
egymás torkának, ha nem értjük, ha félreértjük - -

s még nem láttuk a hullarendet, szétterített bőrökön, szoros vigyázzban, tetem tetem mellett, a kórbonctani intézetben -
s elfeledjük, ha látjuk is, - különben a magunk torkának esnénk.

Mégis - csak - a mese marad.

Terülj, asztalkám, terítődj, és válj kolbásszá, kerítés,
a farkas is dedóba jár s megtanul holdat vonítani,
fütyögve tercelünk neki, hogy ne holdazzék egymaga,
s fütyülni kell annak, ki fél, akár bevallatlanul is. Sötétben
mindenki fütyül - vagy így, vagy úgy. Nem kell hát félni tőlük.

De ennek a mesének, itt, most, vége van.

Ilyenkor álmodni szokás.

KONYHASZERREL

Való igaz:
helyünk csak talpalatnyi;
való igaz:
talpalatnyi hely is elég a tagadásnak;
gyomrát ember szereti:
megsózza a *miérteket*,
gyömbéres *nemet* ízlelget,
a csalódást nádmézzel keveri,
ürommel örömet,
boldogságát bürökkel.
Megterem mindent ez a Föld:
magunkkal trágyáztuk.
Mert erre azért jók vagyunk.

- Bip-bip - átröpül fölöttünk a
tranzisztoros veréb,
rádióteleszkóp fogja föl
a vendég csöngetését -
ki csöngethet vajon? -
körülnézünk odakünn úrhajón.
Kicsi kert, kicsi ez a kert,
megterem mindent kicsiben -
jó a trágya.
Mégis keressük: ki ássa föl,
ki veti be -
keressük úrhajón -,
s milyen sokba kerül!

Mondják, a Földön kívül is
(*is!* - micsoda nagyozolás) -
mondják, a világegyetemben
élnék - élhetnek - értelmes lények.
Nos, azok után, amik történtek,

mióta nem négykézláb járunk -:
könnyen elképzelhető.

Keressük rádióteleszkópon, úrhajón,
mert kicsi kert, kicsi kert
ez a Föld -
úgy látszik, értelemből is
behozatalra szorulunk.
S milyen sokba kerül!

Nem vagyok jogász,
nem tudom,
hány ezer év szükséges,
hogy elévüljenek
az emberiség eddigi bűnei.
(Az ilyesmi buján terem
kicsi kertünkben -:
jó trágya vagyunk.)
És ráadásul folyton-folyvást
- tegnap, ma, holnap -
bővül a lajstrom.

Ember gyomrát szereti,
sáfránnyal ízesebb az irigység,
az ártatlanságot is csak borssal vesszük be,
kaporral tesszük el télire a közhelyeket,
szerelmünk paprikáspiros,
a remény meg pisztácia;
a zölddiónak rabszolgája szerecsendió;
mustárral esszük a kolbászt, mustárgázzal a háborút,

- ez látszik, életnagyságban, a toronyból,
bélyegnagyságban - életkicsiségben.
Még szerencse,
hogy a tagadás
kitelik tőlünk
konyhaszerrel.

HALÁLMA DÁR

Ó, én madaram, ó, én madaram,
halálmadár.
Hogy jön a halálhoz a madár?
Ne mondjátok, hogy röpül a halál is, mert félek.

Ó, én madaram,
élő halálmadár,
halandó halálmadár!

- Persze, azt mondja a kolléga, meg-
étették sztrichninnel a halálma-
darat;
nem a halált sajnálom, de a madarat,
a halandót.

Ne hozz halált a házra, Athene noctua,
magad halj! Vén vagy, istenem,
szegényebbek leszünk egy babonával
s egy bánattal gazdagabbak.

Röpül a halál, félek.
Ó, nem kuvikszárnyon.
Ezt mondja épp most a basszusklarinet -
Bachot hallgatok, Webern hangszerelésében.
45-ben volt, béke volt és kijárási tilalom,
és az ismer(e)t(len) zeneszerző, Anton Webern
(béke volt és este volt)
el akart szívni egy cigarettát, kiment a ház elé,
s az amerikai őrszem lelőtte.

Lásd, madaram, madaram,
ily szárnyatlanul száll a halál.

De én szeretlek, Athene noctua.
Szeretlek, cigarettázom, zenét hallgatok,
hisz ez a muzsikus is tudta,
hogy a gondolatokra nem vonatkozik a kijárási tilalom.

Jaj, madaram, madaram,
ki a halálmadárságba haltál belé!

MISSA SOLEMNIS

Kék ég. Olyan kék, mint csak színes filmekben.
A mise sem valódi. It is celebrated by sixty Military Policemen. Hatvan tábori csendőr. Vagy
hatszáz. Hatezer.

Hatezer Feldkurát. Géppisztoly mellükön keresztben.

Mert keresztények, végül is. Géppisztoly mellükön keresztben.

És Agnus Dei. Isten bányája, Nem názáreti, saigoni *csupán*.

Narancsvörös lepelben, kopaszon. Nem keresztben, csak benzinnel leöntve. Gyufa sercen.

Halál ellen halál.

A dzsungelben gótikus liánok. A szcéna tökéletes. Napalmeső a zsinórpadról.

Agnus Dei. Narancsvörös lepelben, kopaszon. Gyufa sercen, a kórus andalít

BURN, BABY, BURN!

Sixty Military Policemen. Hatszáz. Hatezer.

Hatezer Feldkurát. Géppisztoly mellükön keresztben.

Mert keresztények, végül is. Géppisztoly mellükön keresztben.

És a kereszt élesre töltve, és
sixty Military Policemen, hatszáz, hatezer, hatszázezer, élesre töltött kereszttel - mert
keresztények, végül is - lépdél fölfele-fölfele, fokról fokra, Jákob lajtorjáján, a
zsinórpádlás felé, fölfele Jákob lajtorjáján, élesre töltött kereszttel, fölfele Jákob
lajtorjáján.

S ezt úgy hívják: eszkaláció.

És úgy, hogy genocídium

BURN, BABY, BURN!

Missa Solemnis. Hőség a katedrálisban. New Yorkban július: beleizzad a polgár a
légkondicionátlan adóba. Missa Solemnis. Sokba kerül. Missa Solemnis. Tamtamra,
ropogó rizsszalmára helikopterek durban duruzsolnak, gépfegyver-pergődob, Isten
Báránya hallgat, narancsvörös lepelben, hallgatagon hal, csak a láng üvölt, a tüzes
nyelvek üvöltének, sokszoros tüzes nyelvek, minden nyelven
beszélők. Missa Solemnis. Üvölt a kórus, dobhártyám belereped, valószínűtlen-kék az
ég, ennél már csak a föld valószínűtlenebb, and sixty Military Policemen and six
hundred and six thousand, mind keresztények, gépfegyver mellükön keresztben, Jákob
lajtorjáján fölfele, fölfele, föl, s a kórus, a kórus, MISSA SOLEMNIS, a kórus, a kórus

BURN, BABY, BURN!

BURN, BABY, BURN!

Agnus Dei. Test már csupán. Törökülésben, szótlantul. Ki tudja túloldítani e szótlanságot?
Narancs lepelben, narancs lángok, test, tetem, csont, ín, csak csont és bőr és fájdalom,
and sixty Military Policemen and six hundred and six thousand, gépfegyver mellükön
keresztben.

Akkor a test hátrabukik. Agnus Dei

BURN, BABY, BURN!

Ite missa est, alleluja

BURN, BABY, BURN!

Aludj, gyermekem. Holnap is nap lesz. Holnap is. A mise folytatódik. Aludj, gyermekem

BURN, BABY, BURN!

Holnap is nap lesz.

Ite missa est. Mára vége. Aludj gyermekem

BURN, BABY, BURN!

Holnap is nap lesz. Holnap folytatódik. Csak csöppenként az életet. Fölrázzák számunkra
használat előtt. Sixty Military Policemen. Keresztények. Géppisztoly mellükön
keresztben.

A FOGALMAZÁS KAPTATÓIN

Közérthetően szólok, emberek.
Adjatok nekem valóságot,
amely közérthető!
Peter Schlemihl, az Árnyéktalan Ember
visszanyerte árnyékát, de elvesztette testét
Hirosimában.
Ez, ugyebár, közérthető.
És közérthető az is, ugyebár,
hogy az Abszolút Valóságot
Relatív Igazságocskák mocskolják be -
tiszta sor.

És minél magasabbra hágunk
a fogalmazás kaptatóin,
annál tatóngóbb alattunk a mélység.

Szeresd a közhelyeket, mint tenmagadat -
már amennyire tudod magad szeretni.
Értsd meg a kezdődő élet vinyogását:
tartsd be az újszülöttek
végrendeletét.

S úgy tudd hazudni a reményt, de úgy,
mint aki nem akarja tudni, hogy haldoklik.

Tagadd le, tagadd le -:

tagadj le minden egyes csalódást,
ha boldogságot akarsz tanulni,
tanulni, tanulni, istenem!

Ó, olyan egyszerű.

Oly egyszerű, hogy föl sem érjük ésszel,

oly egyszerű, amily utálatos:

utálatos, mert mindhalálíg oktatni merészel!

Az égbolt, a kékre fogalmazott ég,
a túlvilággá fogalmazott ég,
vagy egyszerűen csak: fénytöréssé,
még egyszerűbben: troposzférává fogalmazott ég
kaptatóin és buktatóin keressük
a szavakat, melyekben megfogózhatunk,
hogy hajigálnánk - betűvető Jupiterek -
mennykő fogalmakat! életre sújtani minden halandót!
Add kölcsön, Jupiter, mennyköveid!
fogadj el százszázalékos kamatul -
többet nem tudok fölajánlani.

Fáradt felhőim lemaradnak mögöttem.

Átlátszó menedékház a levegő.

S a kékre fogalmazott égen dögkeselyű mondatok köröznek.

Mint ama kapanyél: a ceruza is elsül olykor,
lábam elé a madár lezuhan,
csőre hegyén a vércsöpp még zuhanás közben megalvadt.
Itt fekszik a madár, véglegesen kiterjesztett szárnyal.
Alany és állítmány feszávolságát méregetem;
középpont: az a vércsöpp, a megalvadt,
s nincs az istennek az a heparinja, hogy segítne rajta.
Lemaradtak a felhők, földbe fűlnak.
Karmos szemmel kapaszkodom a kékre fogalmazott ég felé.
Lassan a menedékház is lemarad;
egy-egy kölcsön mennykővel megpróbálkozom: földobom - fejemre visszahull,
fáj.
Kamatul, Jupiter, vedd ezt is kamatul!
Bár százalékban kifejezhetetlen.

Rossz üzletet kötöttem veled, vén uzsorás;
de te is énvelem!
Te rettegsz: visszakapsz-e mindent;
s én a kinccsel, az átkozottal
bukdácsolok, kaptatok agyszakadtig.
A szerződést, hogy közérthető legyen,
ketten írtuk: te lefelé-, én
fölfelé-úton.

S egy kissé ostoba voltál, vén uzsorás:
kézjeggyeddel egy falevélnyi halhatatlanságot
dobtál nekem, de kézjeggyemmel én
bokáig avar-halandóságot terítettem lábad elé.
S nincs kamatláb, amellyel kilábalhatnál belőle.

A, vidék itt már ismeretlen - névtelen tehát.
Tudod, egy hangsoron múlik az egész:
kimondását terád
bízta az ész,
az eszek sokasága,
a sokaság, amelynek
épp elég terhet jelentenek a napi kudarcok, győzelmek,
a bolondgomba gondok,
no meg az, amit tegnap X-né a feleséged férjére mondott,
aztán, amit te mondasz holnap Y-ról, -:
ha van esze, megorrol persze,
s még inkább, hogyha nincs esze, csak mersze;
és ott van N.N., aki most
benzinnel mossa gallérját, a Chat Noir-illatost,
pedig
az asszony - ó, jaj - kitűnő szaglással dicsekedik,
az asszony, aki már
vizet iszik a konyhán, de az ágyban bort prédikál,

mert azt hiszi, hogy elhiszed,
hogy a kánai menyegzőn ő változtatta borrá a vizet,
s mert végső soron, ugyebár, ha nem követeled is, de ereszted,
hogy ő cipelje a keresztet,
s különben sem vagy beszámítható, mert
folyton csak Jupitert forgatod fejedben, azt az antik trógeret,
pedig az ilyen, aki vissza nem riad egy kis incesztustól,
jobban teszi, ha kussol.

Bukdácsolj-kaptass hát magad.
Az ember egyedül marad.
Ismeretlen táj. Névtelen. Nevet neki! Végső soron
mi minden múlik egy hangsoron!

Hangsor. Szóhalmaz.
De - valamit - hátha - tartalmaz.
Talán csontodból a velőt.
Talán egy kimondatlan nyári délelőtt
irgalmatlan verőt.

A vén uzsorásnak adatott,
ó, nem vértelen kamatot!
Egy hangsort, ó, a kamatért,
hangsort, melyet talán sok ember meg sem ért,
s emiatt - arcodon szégyenbíborral -
meg kell, meg kell magyaráznod egy másik hangsorral.
És ott a fegyvered, újból megtöltve csőre.
És lábad előtt a madár: vércsőpp a csőre.

Csigalassúságú rakéták, elmeköziék.
Semmi veszély. A cél kilencven százaléka, ha
nem is holt, de csak afféle tartalékanyag.
Ki tudja, sor kerül-e; rá. Ki tudja,
ki tudja, hogy akarja-e valaki tudni.
Ki tudja, nem jobb-e kivárni a hozzá illő tartalmakat,
mert finom műszer, használatlanul is. Ki tudja,
meddig kell várni még. Ki tudja,
mily romboló vállalkozás a várakozás.
Vállalkozás?
Vagy inkább kényszerűség?
Várakozás, mindenesetre.
A hajnalra. Az estre.
Talán
a pucérra vetkőztetett telepátiára, hiszen
a kapcsolások száma végtelen, gyakorlatilag.
Jupiter, vén, szakállas uzsorás,
mégiscsak túljártál az eszemen, mert nem létezel.
Vagy én maradtam alul mégis, mert létezem, de ideiglenesen csupán?
S azzal, hogy létezem, kiszolgáltattam magam a tagadásnak?
Ma-napomat letagadja a más-nap?

Tudod - tudod hát! -, lemondani is lehet.
Tudod - tudod hát! -, milyen szörnyű lemondani.
Mindegy. Vedd a vérem - olcsón adom. Nem mintha nem
fájna. Nem mintha nem volnék kíváncsi, mi van még előttem.
De már nem akarok tartozni senkinek, senkinek, érted, a nemlétezőnek sem! Sőt,
neki a legkevésbé. És ki tudja, ki tudhatja: reménységből
mennyi időre futja még az eledelünk,
s mi van, mi van előttem.
Csak arra kérlek: ne feledd, el ne feledd, hogy *azt* a madarat - vércsöppe a csőre
- mégiscsak én lőttem.
Béke velünk.

BAGLYOMMAL

Baglyom
- háztáji Minervám -
ezüst patkányt fogott;
nem tudta lenyelni, hazahozta.
- Mihaszna Minerva-madár!
- feddem én -,
ezüst patkánnyal mifenét kezdjek?
Megnyúznám, nem nyúzódik,
pestist se terjeszt:
kísérletre se jó!
Törtezüstként veszik csak meg, ha veszik -
trolijegyre se futja!
Hallod, bagoly!
Eredj vadászni vissza,
egeret-pockot, mindenféle
földi férget,
emberizinket akár!
Eredj vissza vadászni, eredj!
Hozz valamit, akármit -
ha nem patkány se baj:
csak éljen!
Kísérletezni tán!? Megkísérelni -
emberizinket akár!
(Persze, fiút.) - - -
De nem hallotta, mert süket,
s csak szidni meg kérdezni tud.

NÁDCÍMEREK

Hol a széncinke? hol a hegyek és hol a tó?
Mindez csak költői képben található.

Az após, az anyós, a meny, a fi ... mi van, mi lett?
Új mitológiát programoznak be. Gépileg.

A Természet, a Természet ... van, aki róla énekel még?
Hisz nemsokára, nemsokára ... az ember is pusztá kellék.

Szélben inganak, címeresen, az árva nádak.
Inganak, nemet intenek. Nemet vagy vádat?

Róka, lágy ívben, túlfelől ... eltekergett!
Értesítjük telefonon az állatkertet.
„Halló.
Egy róka.
Maréknyi hó,
hogy legyen, amiben nyom maradjon.
Tenyérszíni tó, jeges.”
Kötelező páncélba bújt,
tél vagyon, nincs mese -
tévén figyel a műadászatot
a természet szerelmese.

*

Azt mondták:
ezen az állomáson
szálljak le én is,
itt levegő van,
levegő - ez is rokonom.
S él egy sajátos állatfaj itt,
sok mindenre képes -
ha akarja.
Nádcímerek a lékben! -:
jobban ismeri a halak,
mint a saját jövőjét.
Fogalmakat talál ki,
ellentétül saját tetteire,
félelmeket:
ellentétül a létre.

Szerelmet az elmúlás ellen.
Nem értem, nem értem.
Ha már tudja, hogy pusztulnia kell
(micsoda tapintatlanság közölni vele!) -,
mért nincs joga a tökéletes feledéshez?!

És nincs tovább.
A mozdony füttyent - indulni kell;
kísért a lélek szomorú
kozmológiája.
Nincs ellene hatalom.
Legfőbb menekülés, -
megbúvás a Széki-tavon.

GYÖNGYÖM-TÁRSAM

Énekli egy rab prédikátor

Gyöngyöm-társam az édes
keserűségben!
Lángolva lovagolván
vad typographiakon
- mint az Úr szava rajtunk,
hogy vékonykat csikarja, -
gyöngyöm-társam,
testünk könnyűdik,
lelkünk egyre súlyosabb.

S hogy a gályátul megszabadulnánk,
édes feleim, nem azt hívők, hogy
ráolvasás az orvos?
ördögi kísértetek!
Holott is érsek Kollonics
töltekezék beszédünk vérivel,
alázatunkkal hizlalva gögjét,
dühünkkel bosszúját!
És nem kár, édes feleim,
világlatni veretes szavainkat
csak azért,
hogy a gályátul megszabadulnánk?!

S ha majd, ha majd
nem lesz félnünk mitől,
nem tudjuk abbahagyni.

Gyöngyöm-társam. az édes
keserűségben, a bátor
félszben - ó, vakmerő riadalmunk! Úgy félj, hogy meg ne tudják,
mert félni nem szabad; örülj
a félelemnek!
Gyöngyöm-társam, akit csak úgy

érzek, mint szívemet, ha nem fáj;
akit csak úgy,
akit csak úgy, mint a mennyet a holt, holtat a menny,
(s hiába nyíltok, menny kapui, meg, hiába, menny kapui,
az élőnek: nekem, mert ott is csak félsz, a *horror vacui*,
annak, ki él, nekem) -;

gyöngyöm-társam,
testünk könnyűdik,
lelkünk egyre súlyosabb,
megfogyatkoztunk mi magunk is,
fogadkozásunk ellenére, -
kincses szívünket föléljük lassan.
Dobogj bennem, - csak addig - - addig, -
hogy csak halálig kibír hassam.

Nagy vizek partján, édes feleim,
énekeljünk otthont a tájon.
Halálig, halálig, halálig csupán.
Csak halálig ne fájjon.
Kiköltözzék az idegenség
szívünkéből, feleim édes.

Gyöngyöm-társam, a bosszúálló
Jehova szavaival égess!
Vacogva, foggal-körömmel, betyárul,
nagy tüzek partján, nagy fagyban égve!
Dobogd ki bennem
- épp csak halálig,
csak hogy ne fájjon -,
dobogd ki bennem! És
írjuk föl betűinket a semmi égre.

JÉGCSILINGÓ

Jégcsilingó,
ki elcsellengtél
csalárdul,
csellengő jégcsilingó -:
lazítsunk egy kicsit -
kicsikét - -:
fűzfából cica jég,
jégcicafarok,
fagyból lett, nem tarka
jég-cica jég-farka,
jégcsilingó,
- ne csüggedj,
van egy bizonyosság:
a játék -

vízre hajolni,
víz fölé,
annyiszor,
annyiképp,
ahány a víz -
annyi tükör!
Jégcsilingó,
ki elcsellengtél
csalárdul,
csellengő jégcsilingó -
vissza ne jöjj.

TEST A TESTTEL

Nemcsak a lány,
Meleg öl csal, nemcsak a vágy,
De oda taszít a muszáj is:

Ezért ölel
Minden, ami asszonyra lel,
Míg el nem fehérül a száj is

(József Attila)

Elérhetetlen marad valami,
valami mindig elérhetetlen marad,
de egyre ismerősebb az út *odáig*:
mert mindig újrakezdjük,
mert mindig újrakezdjük, és egyre otthonabb a táj:
térképe testünkre rajzolódik.

A titkok titka ez: az újrakezdés.

e l s ő m a d r i g á l

szép a május
Szivárványul, szivárványlik
mezőkön a napvilág.
Várjuk - meztelenül állig -
Ámor mézhegyű nyilát.

Nyila egymáshoz ha nyársal,
kettősen életre ölt:
kétszólamú hallgatással

_____ csak úgy zeng belé a föld!

Mi Atyánk, ki vagy a szerelem,
Mi Anyánk, puha ágy
vagy hársfaágak csendes árnya,
vedd el, ha szeretsz, vedd el az eszünk,
terítsd szerte testünk titkait,
bolondíts meg, amíg ki nem halunk,
bolondíts meg, hogy ki ne haljunk,

puha ágy, hársfaágak csendes árnya
(Under der linden an der heide) -
légy rezervátumunk,
az örök ritmus rezervátuma -
hisz a ritmus se más, mint újrakezdés!

Raboltassék el a szemérem:
ellenségünk, a leghülyébb.
Élhetünk vízen és kenyéren
(tartván az írás betűjét) -
de mellre fulladó tenyéren!
ölet simítva, megoldva övet!
(S szórjon csak ránk impotens mennykövet
Szent Ágoston - a kurváktól jövet.)

m á s o d i k m a d r i g á l

vízesés

Esendő a víz is,
színejátszian aláhull.
Kösd csokorba Írisz
ezerszínű sóhajául.

Víz, hanyattra esve!
Hívogató csillogása!
Ránk esik az este,

_____ s mi egymásra, egyre-másra.

Árvák vagyunk, árvák, ugye, drágám.
Fizetünk érte - néha drágán:
te értem s én teérted.
S az elme épp akkor hagy cserben,
midőn az öröklétet már-már megértem, megérted.

A DOLGOKRÓL EGY FÖLDI SZELLEMNEK

Psztt, ne zavard az élőket. Hadd játsszanak,
hadd játsszanak tovább nyugodtan
az égiekkel. Ne zavard
a tárgyakat, mert nem tudod,
melyik élőnek tartozékai. Csöndben maradj:
Szellem vagy - tudod -, és csak a szellemek
világában számít bölcsességnek a bölcsességed, balgaságnak a balgaságod.
Ne zavard az élőket, Szellem,
ki tudja, mikor halsz vissza testté. Ne zavard,
ki tudja, mikor s kivel sejteted meg magad,
mikor s kit teszel hontalanná -: mert aki megsejti a határokat,
az nincs már sem innen, se túl.

A dolgok dolga: egymást segíteni.

Sem innen, se túl,
sem egymáson, egymás mellett, egymás alatt sem,
sem innen, se túl,
sem egymásé, se másé, se magunké,
sem innen, se túl,
létben mindig itt, vágyban amott -
MEGSEJTETED MAGAD, s a határok megismerése: maga határtalanság, maga
halál.

A dolgok dolgukvégezetlen
szolgálnak e világul.
Meg ne zavarjad őket, Szellem!
A bevégetlen -: végtelen
látóhatár kitágul,
s az összefüggő, folytonos vágy
messze űzi az otthonosság
nyugalmát. - Mérd csak szűken, Szellem,
a véget jelző ihletet.
Halandó te is és mi is:
sorsunk, innen is, onnan is,
végezetül *egy* sírba visz,
mikor magad megsejteted.

Ne zavarj az élőket. Hadd végezzék
dolgaikat dolgukvégezetlen. Rendjüket
rendezgessék, tartsák keresztvíz alá
kisdéd újdonságaikat; ne zavarj
az élőket, hisz mit tudod te, mi mindent jelent számunkra a NÉV!

Ne zavarj
az élők dolgait, a megkeresztelteket,
kik rokonok nevük szerint,
s ha van rokonság, amely erő:
ez talán az.

Ne zavarj az élőket, mert csak addig erősek, míg nem zavarod;
ereje kinek-kinek a maga világa, a határokat nem ismerő.

Úgy kell a végtelen, mint a falat kenyér.

A költő (aki jobb híján,
belenyugszik, hogy így nevezzék,
pedig jól tudja, mily nevetség),
aki se Megbízott, se fényes
Nagykövet vagy Letéteményes,
csak végtelennel játszó véges,
s hiszi tán, hogy az értelem:
végezzel játszó végtelen;
aki mindig, mindig csak: vár *még* -
a költő, aki tüzes árnyék,
amely két pólus között átég;
akinek eleme a *játék*

(elég véres életelem -
mint, mondjuk, a történelem) -:
játék, mindig és minden ellen.
Bocsásd -

bocsáss meg néki, Szellem.

És ne zavarj az élőket. Egy-két bajuk úgyis akad.

Ó, Szellem, becsüld meg magad!

Ha

egyszer

kitaláltalak.

SAJTÓÉRTEKEZLET

1972

KÉRVÉNY

Alulírott, ideiglenes
lakos a XX.
század negyedik, ötödik,
hatodik s hetedik emeletén,
alulírott, vagyona: még 30-40 év,
kamatok: infarktus, vélt véletlen, ki tudná,
vagy szándék, elborult; alulírott,
egyelőre bejelentve, ott, ahol
köröztetni fogja előbb-utóbb
Elmulás (őfelsége), és lefoglalja majd
ingó verssorait,
alulírott, külföldi bolygókon honos
rokonait tudakozván,
alulírott, született júliusban, elkárhozott
mind a négy évszakban,
alulírott, még mindig félúton
(és félúton tán mindörökké),
alulírott, szolgálatos
a tájon, ahol tinta tóban
béka hangol, sás sötétség sustorog,
csillagokat csördítenek láthatatlan
ostorok,
alulírott, ki szólott nagy-kiáltván:
„Hiszek, Uram! Légy segítségül
az én hitetlenségemnek!” -,
alulírott, megutálván
a föltámadás szadizmusát,
alulírott, a XX. század hetedik
s a VII. század huszadik emeletén egyszerre,
ideiglenesen;
alulírott, kinek fejére láthatatlan
csillagokról hull látható ezüst-korom,
alulírott, éjjeliőr egy
tört-ezüst-koron, amely majd
beolvasztódik alulírottal együtt;
alulírott, aki nem írt alá
szerződést se a régvoltakra,
se a sose-leszre
(vagy volna valami
„Gentlemen’s Agreement”, amelyről
az érdekeltek se tudnak?)

jól vagyunk eleresztve!);
alulírott, álomba lassúdó rettenettel,
nem tudván, mennyire kelendő
portéka a jövő, alulírott,
alulírott, ideiglenes,
ideiglenes mindörökké,
meghallgatván a végítélet
trombitáját (Honegger-dallam volt talán),
alulírott, rovásán több millió
halállal, születéssel, átmenettel,
alulírott, átmenet remény s rettenet közt,
alulírott, ideiglenes,
ideiglenes, mindörökké,
alulírott, a hetedik,
a huszadik, az ezredik,
milliomodik halál
és millió-egy születés
súlya alatt, alulírott, alulírott.

KIBEN MAGA LELKIHEZ SZÓL

**Óh, előrefutós meg visszatérős
lelkem, drága kis ebecském, be félős,
hogy nyomod ottveszik ...**

(Babits)

Igen, ottvéssz valahol, ott.

Nem lötytedt, híg vasárnapot,
szentfazekak és szentpapok
örömét hizlalandó -
az istenségből oly kevés
szorult beléd, mint tyúkba ész,
s akár a test, akivel élsz:
gyarló vagy és halandó.

Szó, lélekül, kijő a számon.
Van kinek és van hova szánnom.
S magam ha néha szánom,
nem vigaszért - csak szólni néktek,
hogy a gyertyák körömig égtek -
mondjunk reá sietve áment,
s ne lássuk, hogy az élet ráment!

Igen, ottvéssz valahol, ott.

Hiszen két félbe a napot:
élő nappalba és halott
éjbe metszván
- hiába idézlek betűkbe
(ringyó világnak cafrika tükre!),

ó, „drága kis ebecském” -:
éjhosszankint áldozatod
cserbenhagyni próbálgatod,
így vívódunk egymásba zárva,
hogy mindkettőnk kettősen árva,
holtig nyöghetjük, de az ára
meg sose térül, tudod-e!
Lehelj e vigasztalan betűkre
(ringyó világnak cafska tükre) -
lelkem, halál kurvája, te!

AZ ÜNNEP

Éjszaka kezdődik az ünnep,
éjszaka, hogy látni lehessen a napkeltét,
hogyan látni kelljen az ünnepi nap keletét,
ha a hajnal, az úgynevezett rózsaujjú,
rózsaujjával beint, beinti
kétezer, tízezer, ötvenezer, tudom is én, hány
év álmait; az lesz a napkelte! Menetrend-
szerűen fölébred az emberiség,
menetrend szerint ásít, krárog, vécére megy,
köpköd, szoktatja magát az időhöz,
egyszóval ébred az emberiség,
főfájósan az ünnep előtti, sokezeréves
hajszától, főfájósan az ünnep
ígéreteitől, főfájósan a részeg
háborúktól, a ráktól, a luesztól,
ábécétől és tébécétől, egyszóval minden
találmánytól, melyet az emberiség szerzett
mint emberiséghez méltatlant,
éjszaka kezdődik, mondom, csak azért,
hogyan értelme legyen az ígének:
legyen világosság,
éjszaka kezdődik, hogy véget érjen az éjszaka,
legyen világosság valóban,
mert szeretjük a világosságot, ha van,
szeretjük látni, szeretünk látni,
egy szóval: szeretünk.
Így kezdődik az ünnep,
a mindig-eljövendő, a sose-lesz.
Járni fognak az éjjeli buszok,
járni fognak: irány a hajnal,
mely rózsaujjal hajnali
buszokká inti be őket;
menetrend-szerűen
kimaradnak a világháborúk,
menetrend-szerűen kitaláljuk,

mit kezdünk magunkkal,
mívesnap i ünnepünkkel, földült
múltunkkal; jövönkkel, hogy föl ne dúljuk,
mint tettük, barbárok - adjátok, egek,
hogy tudjuk még a módját: ünnepelni!
Ó, fölvirrad az ünnep,
fölvirrad, s nem tudunk
mit kezdeni vele:
fölvirrad s le nem áldozik
- mit tegyünk, halálhoz-szokottak? -,
fölvirrad, s vágyaink
elsorvadnak - mik vagyunk nélkülük?
agytekervényeinkre rátapos
a múlás, hiába akarnánk
múlhatatlanul ünnepelni -
nincs múlhatatlanság,
nincs más, csak kutyaszorító,
fából vaskarika:
az ünnep, amely *egyszer* lesz még a világon,
s amely után
ünnep-várás lesz még, ezerszer, milliószer,
ünnepi délutánunkba
beleszól a fáradtság; megkopik
az ünnepi *szeretünk*, - játszadozunk
(hány ezer éve?) az ünnep
fogalmával, a megalégedés
szentségével, a lustító
harmóniával; hát mit fogunk
megtudni magunkról, amíg nem tudunk,
nem tudunk, nem tudunk ünnepelni?!

FÖLJELENTÉS

Tisztelt Ügyészség!
Szemtanúja voltam,
hogy az illető megszületett,
felnőtt lelkiismeretesen,
elveyült, kivált, mint írva vagyon,
igyekezett feledni a következő
nemzedékek cinkosát, a halált,
az ismétlődő évszakok
próbáit derekasan kiállta
ismételten; szeretett,
hogy szeretessék, hitt, hogy higgyenek benne,
dolgozott, hogy észrevegyék, ha hiányzik,
s csak olyankor hazudott, ha a remény
a láthatár alá bukott - -

Tisztelt Ügyészség, ő nem volt hibás!
saját teste pártolt át a külvilághoz,
és a világ, a világ, a világ
rútul elbánt vele és aztán
cserbenhagyta áldozatát.

VALAMIKOR

Valamikor hogy tudtam én muzsikálni!
Hogy tudtam muzsikálni én valamikor!
Muzsikálni hogy tudtam valamikor én!

Valamikor az isteni
hajdankorban, az itteni
dombok karéján;
elrévedtem az átható
levegőben a látható
magasban cikcakk fecskén, héján,
felhőn és nyíl sason
s alatt a nyárfasor
öblén a hallgatag
parton a halk patak
öln az évek és
érzés, emlékezés
csúcsán az önfeledt
múlt és jövő felett,
a lélek éje és
elfáradt érverés,
felhők mögé sodort,
kóborló, röpke hold
és tünde délibáb
között - - és így tovább.

Muzsikálni hogy tudtam valamikor én!
Hogy tudtam muzsikálni én valamikor!
Valamikor hogy tudtam én muzsikálni!

1. Befejezés:

Hova tűnt el a hajdani dallam?
Tovaszállt egy hajnali dalban.

2. Befejezés:

Elhallgatok. Ti játsszatok.
Én majd őrzöm a látszatot.

PLÁNÉTA

Ön szerencsés lélek,
mert megszületett,
mert férfi,
mert nő,
mert szőke,
mert szöghajú,
mert hollófekete,
őrizkedjék a vércukortól,
és tartsa be a törvényes sebességet
idegeinek elnyűvésében,
és élni fog
kora legvégső határáig,
sőt azelőtt is.
Három lejt kapok.

A TÜCSÖK ÉS A HANGYA

A tücsök egész nyáron át
fölolvasó körútra járt.
Hallgatta harcos énekét
s tapsolt neki a hangyanép,
hisz elmondotta akkurát,
hogyan fejlődünk, de akkorát! -,
s hogy dalos ő,
és ifjak-vének
lelkében van visszhangja
ének-
ének,
s e visszhangnak őbenne van
visszhangja -
így él testvérként a tücsök
s a hangya.

Aztán a nyár tovasuhant
- tán dokumentálódni ment -,
és hótól fehérlett a hant,
s nem visszhangzott daltól a csend,
s tücskünk csücsült
a blokk-lyuk padlatán,
s várta a jótévőt,
ki enni adna tán,
és künn három műszakban
havazott,
s epedte ő a
tavaszot.

Epedett hát, és ezalatt
összegondolt tücsköt-bogarat,
és megvallotta tücsökül:
nem kenyere a gyomorúr,
s hogy itt valamit tenni kell,
mivelhogy enni kell,
s mivelhogy néki ennie
közérdek -
megvan! - fejet föl, mellet ki, hasat be,
és nem hajtani térdet!

S egy befagyott ér mentibe
a főhangyához ment, ime.

Ám alighogy beért a lába
a főhangyai előszobába,
elébe állt a főhangyai titkok őre,
és kérdé tőle: -

- Kicsoda ön?

- Tücsök vagyok, a hangyák dalos
tücske!

Hírem-nevem

és társadalmi szerepem
nem éri túske!

S a titkár kérdé :

- Mit akar?

S mivelhogy intézményünk nem afféle
só- vagy hangyasav-hivatal,
hozzon be előbb minden szükséges
aktát!

És ezzel tücskünket kirakták.

És elloholt az istenadta,
s hogy megszerződött minden akta,
hol meg volt írva: himleje
volt-é, s nő-é vagy hím neje,
s a szomszéd szűnyogra nem orrol,
s mi a véleménye
a Nagy Francia Revolúcióról,
és kijelenti-e kemény
szóval, hogy nem
tücsökevény,
s a dalolásra mi vitte rá,
etceterá, etceterá -
mondom, hogy mindez szépen
ott szunnyadott belső zsebében,
a befagyott ér mentibe
a főhangyához visszament, ime.

S a főhangya fogadta végre,
s ő előadta, hogy mivégre,
miért, mivel, hogyan, gyanánt,
s kérvényezett napi ötszáz gramm
hangya-banánt.

- Mert az én munkám alkotó,
nem ilyen-olyan munka!
bennem érik dallá a szó,
hogy ismerjünk magunkra! -
mondá, s elhallgatott.

És a főhangya vette át a szót:
- Kétségtelen, az ön éneke kell!
Ön azért dalos, mert ön énekel,
s ön azért énekel, mert ön dalos,
ön egy lelki műbútor-asztalos,
s működik a felül-
építményen belül,
egyszóval: tükröz,
hozzáadja a valóságot a betűkhöz.
Mint látja, én önt meg próbálom
érteni - nos, kérvényét approbálom.

S a befagyott ér mentibe
a tücsök hazament, ime,
és ült szobája padlatán,
és gyújtott dalra dal után,
és elmondotta, hogy a hangya-
életeknek ő a visszhangja,
és visszhang-dalai a lelkek
kuckóiban visszhangra lelnek,
visszhangoktól visszhangos a világ,
s az ő szavától hevül át
minden, ami hevülni képes,

mert ő szerfölött tehetséges.

A MENYASSZONY

Szép szeme van, sírással is megáldva;
medencéje; ígéret
legalább fél focicsapatra;
jön, jön - ó, hisz megtagadnám
érte tagadó-magamat,
megtagadnám, ha meg tudná tagadni
értem, amit még tagadni lehet
e tagadhatatlan világban,
hol nincs hitele már a tagadásnak,
csak ha valamiért

és nem valami *ellen*;
valamit adjatok,
valamit, valakit -:
jön, sírás-áldotta szemmel,
kövült mosollyal, sűrű
csillagokat könnyezve egeimre,
hóvirágot lépve kékülő
egeim alá, hajnalkát, hajnalt;
ó, megszeretném
érte magam, csak hogy szerethetőt
találjak e világban, ne bolyongjak
magamnak is szerethetetlenül
- újjászületni öngyilkos ölelésben,
újjászülni, öngyilkosok, magunkat -;
jön, téli felleg alatt, lombhullató
bánat képében, feje körül
szédül az ég, szemébe szédült az ég,
könnyezik szédültében, szédültömben;
jön, szeretni, tagadni, szeretni a tagadót
(csupasz a föld előtte, hogy jövetelének
értelmet adjon - - mennyi bűn
az eljövendőért! légy átkozott,
eljövendő, kinek nevében
- *addig is* - csupasz a föld!), - jön,
sírással megáldva,
csontig verve reménnyel, félsszel velőig,
domború, boltozatos,
szélnek feszülő ígérekkel,
menyasszonyunk, miasszonyunk,
rüfkénk, cafkánk, liliomunk,
kivel csak annyit tehetünk,
hogy magunk *alá* gyűrjük,
mert legyűrhetetlen.

AZ KESERGŐ TENGERRŰL

Kéretlen kapván az egetől
s ajándékozván sok keservet,
a víz, a nagyvíz fátylat öltött
és lilán, gyász-lilán kesergett,

a holdas éjig fölkiáltott,
a lassú éjben kínban égve,
szétszórta végtelen magányát,
végig a végtelen vidékre;

borotva-csupasz parton ültem,
néztem, hogy jó a lomha gálya,
Vitéznek a Lillája rajtba
és Bálint báró Céliája.

UTÓHANG

Tán nemet vettek és igent arattok.
Kisebzett és fázik a meztelen föld:
siessetek! hogy új búza borítsa,
mielőtt az esztendő megöregszik.

(Babits)

Hontalan fények közt otthonos lélek:
mindentől, ami volt, mindentől félek.

Könnyező-csillag-szem-bárány a késtől:
félek a sajtó megismeréstől.

Akad-e, akad-e valaki még?
Számban gyöngyöznek keserű igék.

Csillagok pislognak kialvatlanul.
A fény, a fény remegni tanul.

Mennykő igazságok között vacogva
világom szétszakad darabokra.

Akár a nap az esttől,
elválik test a testtől
és el a kék a vágytól,
férfi és nő az ágytól,
az akarat a szótól,
el a cukor a sótól,
pokol a magas égtől,
befejezés a végtől,
a kezdet a nyitástól,
sírás a csitítástól,
az eszmény a valótól,
élő a meghalótól,
halott az élve-holttól,
és ama zsák a folttól,
fölrúgva talmi törvényt,
ami volt, meg se történt,
s ami lesz mindhalálig,
még ma halálra válik,
a szólott szó is szótlán,
a való is valótlan,
a létező is létlen,
a vétkező is vétlen,
az ártatlan is ártó,
a föld égre kiáltó,
és tettető a tettes,
és kedvetlen a kedves,
és a kegyes kegyetlen,
az összesség egyetlen,
több a kevés a soknál,

és több a csönd a szóknál,
és csupa seb vagyok már,
s már nem szól senki értem,
s én nem értem. Nem értem.

Magamat világgá kiáltván,
állok kéretlenül a vártán.

Éget a szó, éget, eléget.
Adjak, adjatok oltó igéket.

Romlandó húsom végét a rögben:
hinnem az Útban, az örökben.

Az Útban, mely veszni nem ereszt,
és amely örökös újrakezdés.

(Elmondhassam, hogy megcsalattam:
nemet vetvén, *igent* arattam.)

BEETHOVEN

Egy süket kornak muzsikál egy süket ember -
kétszáz évre elhallhatóan.

Emberek, ha akad köztetek,
ki meghallja süket korok muzsikáját,
- viaszt a fületekbe, mint Odüsszeusznak!
bizony, ez már feltétlen reflex nálatok;
mint a hajós amaz árbochoz: álltok korotokhoz kötözve,
mert, jaj, mi lenne a világból,
m i v é l e n n e a v i l á g , h a m e g j ó s o l n i m e r n ö k !

Zenét hallgatok, kétszáz évre visszamenően.

Hallgatok jóslatokat.

És jaj, százszor jaj: már jóval születésem előtt megjósolták a múltam!

* * *

A hangversenyerem kitágult.

Mindig elárzulunk egy kicsit, ha növekszik a tér.

Beethoven karnagy úr, hát nem hallja, hogy *mást* fúj az emberiség?!

A karnagy urat figyelmeztetik,
s lelép, *pedig nem volna szabad elhinnie!*

Semmi. Most csöndben s hétköznapián
s egymásnak őszinte hittel hazudván
egybegyűl mindenki, akit
a süket muzsikus hallani tanít.

MEŠTROVIČ: JÓB

Egy csont-bőr, vén zsidó üvölt föl
egekre a szemétdomb földről,
az Úristen kedve szerint
bánt s bánt el vele: néha mint
jó atya vagy csibész kölyök:
ahogyan éppen kedve jött.
Egy csont-bőr, vén zsidó üvölt föl
az égre a szemétdomb földről:
- Csupasz, szegény, árva maradtam,
hogy el ne veszítsed miattam
a fogadást, Uram, s a Sátán
elzöldüljön hűségem láttán;
mit csak szeszélyed elkívánt:
hét fiat és három leányt,
barmot, birkát, öszvért, tevét,
mindent leraktam teeléd,
nekem mindez: levegő, semmi,
- csak méltóztass koldussá tenni,
testem lakja százszámra féreg,
zabáljanak szorgos fekélyek,
ez Tenéked mind jobb a jobbnál,
s majd szólsz a végén: - jól van, Jób, már
elég volt, nincs megbízhatóbb,
mint az Isten szolgálja, Jób,
szétszéledt, elhullott a nyája,
szemétrakás a háza tája,
a szegénység beköltözött
hozzája, koldusok között
legkoldusabbá téve - - szolgám,
most hát fordítsunk Jóbnak dolgán,
kit elvesztett az Úr miatt:
kap három lányt és hét fiat,
dús aratást, csordányi barmot,
hosszú életet és hatalmat.

És szóla Jób: - Uram, örülnöd
lehetett, de nem eltörülnöd
azt, mi volt. Ha ki szenvedett,
hogy semmi volt? - az nem lehet!
Mit számít, hogy, imádva Téged,
megérhetek négy nemzedéket,
és kegyelmedet tudva tudván,
nem kell tengődnöm ganén, dudván,
de bármint tisztelnék s szeretnek
az emberek: nem, nem parancsolsz,
nem, nem, nem az emlékezetnek!

Álmatlanságok éjszakáin
emlékeznek majd unokáim,
s az iszonyat lázában égve
föl- s fölüvöltének az égre!

BARTÓK AMERIKÁBAN

Milyen széles az óceán
annak, ki hazagondol -
s rossz hír számára mily rövid az út.
S százszor jajabb annak, ki már-már gondolkodni se tud
a gondtól.
Jaj neked, hús-vér idegen! -:
szerves gép itt az ember - -
 próbáld szeretni - hisz mégis az a dolgod -
 nem kilóra mért szerelemmel.

Hova vetemedtél
hova vetemedtél
szivárvány havasról
szivárvány havasról
tűzre te vetettél
hamuvá vedlettél
mint jó Rádúj Péter
széme mēnyecskéje
románul Marinka
magyarul Margitka
ifjú Rádúj Péter
széme mēnyecskéje
románul Marinka
magyarul Margitka

Jaj istenem a világ
kinek szoros kinek tág
jaj de szoros a világ
csontig hatol velőt vág
hogy kitágul a világ
ha egyszer jobb időt lát.

Dolgos állat az ember,
így bírja ki magát,
lesz még célszerű is
az agyontervezett világ,
mindennek oka s célja
s valami haszna van,
a jövő alaprajza
az arc ráncaiban,
emez már föld alá nő,
amaz csillagokig - -
- Komponálni? lehet még?
de hát az ember dolgozik.

Körösfői lányok,
mármarosi románok,
sátron sívó arabok,
kunyhón tengő törökök:
hogy a nóta régi
s hogy mindig új: így örök -
egy nyelven szól az mind,
magyarul, románul,
s ki más értené, ha
nem Bartók tanár úr?!

„Gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé, hogy
meg ne tapossák lábaikkal, és fordulván, meg ne
szaggassanak titeket.”

(Máté: 7 : 6)

Estélyiben-frakkban
Urak-Hölgyek, hölgyek-urak,
zongoraszónál szebb
zongorafödélen a lakk,
gyémántbolygók keringenek,
csiribirivalcer -
- pucér füleknek szól,
veszett ez a hangszer!

Kicsi ember, tudsz-e
szépeket hazudni,
szép álságot hinni?
Van-e erőd: utolsóig
minden poharat kiinni?
Kin veszed meg végül,
hogy nem alhatol?
Ten bűnöd az is,
ha megszagattatol.

Fáj az otthon, ki megtagadott.

Fáj az otthon, a megtagadott.

Halál elől meghalásba menekül, aki él -
út-e az út, mely nincsen?

Kevés helye az életnek ott, hol túl sok a vér,
kevés helye az embereknek, hol túl sok az isten.

Akit sorsa meg akar tartani:
síríglan-reményben ég el.

Akit sorsa el akar veszteni:
megveri tehetetlenséggel.

Gond a pénz is, míg szabadságot ad,
gond a csönd is, ha nincs.

Hogy mindent megértesz, ne áltasd magad,
a lélek végül rádpirít:

hisz nem olyannak ismer, ki az alázatra is ráér
körömfeketényi szabadságért.

Mert a lélek, a lélek, a lélek
már semmiségnek örülni sem áttal -
ó, boldogság az is,
ha Mount Vernonben barátságot kötsz egy cicával.

Marinka, Margitka,
hamvasság hamvvedre,
ajkadból rózsza nő,
rög tapos kezedre,
jó Rádúj Péternek
széme-szép-ményecske,
Marinka, Margitka,
hamvasság hamvvedre.

Távol a gyűlölet, a szeretet is távol -
akad-e, ki a sohatöbbéig kísér a
West Side Hospitalból?
Egy fájdalom sem mérhető mással -
megértik-e, mennyire megérte
kimondani az óriás keserúséget úgy,
hogy a legtörpébb is értse?!

Jaj istenem a világ
kinek szoros kinek tág
jaj be szoros a világ
csontig hatol velőt vág
hogy kitágul a világ
ha egyszer jobb időt lát.
Fából faragott fájdalom,
kőbe kalapált gyűlölet,
allegro-barbaro-jelen,
polifón álom, ó, jövő,
rezdülj végig,
a megismeréstől a föl ismerésig,
a céltudatos húrokon!
Rezdülj végig,
a végestől a végtelenségig,
tudatos, ésszerű varázs -:

mert csak az igaz, ami végtelen,
minden véges: megalkuvás.

Tűz-víz-föld-ég
Basa Pestát megölték
fü-füst-zöld-kék
tűz-víz-föld-ég
Basa Pestát megölték
tűz víz föld-ég
fü-füst-zöld-kék
hívó hűség -
a természet zenévé szerveződik
figyeljeteK
hangjaira

(dúdol a mélybarna szemű -
itt csak Mr. Bartok
amerikaiak közt egy európai
felhőkarcolók közt az elemek rokona.)

Könnyel áztatott, jajszóval sulykolt idegeken
világot lépik az értelem -
aj -
múló élet múlhatatlan hangjainál
pusztuló vörösvértetekben gondolkodik a halál.

Van-e jogod elítélni
- hisz benne s belőle is élsz -
a jelent,
mert kínjában kérész-éltű fogalmakat teremt?
Aki alkot, visszafele nem tud lépni -
s ha már kinőtt minden ruhát,
meztelenül borzong a végtelen partján,
míg fölzárkózik mögé a világ.

A gondolat végül széttör minden káprázatos formát, - keserves út ez az egyszerűség felé.
Keserves és hosszú az út a bizonyítástól a kinyilatkoztatásig, az okolástól az axiomatikáig,
- keserves, hosszú út, mert: élet. S az élet a bizonyíték. Lehetnek szégyenei a logikának az
axiómák: de az igazságnak remekei.

Keserves és hosszú az út a léttől a megismerésig, a megismeréstől a fölismerésig.

A megismerés üdvözítő módja nem a megfogalmazás, hanem a teremtés.

A fölismerése a küzdelem.

Így születik a nyugalom: nyugtalanságok egyensúlya.

Semmi sincs hiába: a természet nem pazarol, s ha pazarol is: szükségszerűen.

Nem szavaid: magadat pazaroltad - sokszor nemcsak a konyhapénzt: a szabadságot is be
kellett osztanod, hogy holnapra is maradjon.

A beosztás kényszerű volt; magad pazarlása szükségszerű: céltudatos. Mindig utáltad
azokat, kik bizonyos dolgokat csak azért találnak ki, hogy ellentétei legyenek meglevőknek.

Vigasztal-e, ha szükségszerűen pazarlod magad?

„ ... s a világot bármikor újraköltöm”
(Lászlóffy Aladár)

Szereti a világ, ha újraköltik:
hisz objektív valósággá válik az
újraköltés is -:

így lesz a világ halhatatlan.

Mit számít a Te, az Ő, az én halhatatlanságom -

egyedül küzdelmünk számít az egyetemes megmaradásért.

Értetlenül él-hal, ha ki az érzelmek dialektikájához nem ért.

Sajnálhatod a hímnős fajokat - kettős: tehát

kettőzött magányukért,

kik sose tudják fölfogni, hogy az élet, a

reménytelenül szeretett:

egymásra-utaltság -, s az egymásra-utaltság

legmagasabb fokon szervezett

formája a szeretet.

Minden előre ezer halál jut -
könnyezik a kő is.
A borzalom napjaiba
belefárad az idő is.

Dolgos állat az ember;
a cél: remény is egyben.
Így hát a félt halál sem
oly kérlelhetetlen.

Éjek zuhogó titkát
engeszteli a nap.
Ki messze fényekig ellát
az a boldogabb.

Az a boldogabb s fájóbb.
Már nem áztatja semmi.
Unokák szeme tükrén
jó lesz elpihenni.

AMI KELL

**Ne szóljatok szükségről. A legalja
Koldús is, bár teng, bír fölöslegest.
Ha természetnek többet, mint mire
Szüksége van, nem adsz, az emberélet
Az állatéval egy értékű lesz.**

(Lear, II. 4. - Vörösmarty ford.)

Mikor bejöttek a *vadak*
a *fehér* földrészre - vadak,
mert csak a jó szándékú (hát istenem! enni akaró)
állatokat ismerték -: megtudhatták,
hogyan egyedüli állat az ember,
ki szántszándékkal tönkretelheti magát.
Csuda!

Mikor bevonultunk a hat földrészre,
megvala minden, ami kell.
De nem elég az, ami kell!
Kell még a fölösleg,
hogyan ne váljunk fölöslegessé,
kell még, kézügyben, a fölösleg -
csak tudja, merre hajoljon, a kéz!

Nem tudta. Mikor bevonultunk,
várt ránk, ami kell, és várt a szükséges fölösleg:
jóból is, rosszból is.
Mit választottunk? Tudjuk-e?
S mert azt hittük: a bátorság nem kifizetődő
s a gyávaság túl sokba kerül -
- csuda! -,

hősöket izzadtunk ki magunkból -
kézenfekvő, mégis mondom a hasonlatot:
akár a gyöngykagyló, feleim,
mert szomorú az, feleim,
hogy mocsok által jutunk kincshez.
Hősökhöz! Akik
épp úgy születnek, mint a többi ember,
csak másként halnak meg.

Ez itt a bökkenő.

Megvan-e, ami kell?
Megvagyunk - kellünk-e magunknak?
Vagy - belőlünk is *van* fölösleg?
Ne mondjátok. Mert akkor vissza az egész!
Vissza, Isten! Vissza, Minden Szubsztanciák! -,

nem, szívem, ez még nem tavasz,
még nem, még nem, csak épp esik,
csak süt, borul, csak kandikál -
mint egymást mi: magát lesi; -

vissza! a rongyhoz, *ami kell*
a testnek - nyavalyásnak! - : meg ne fagyjon.
egy tüzes üszökhöz, melyen
a csorduló hús szomjas szemekig
páráll; és van, aki csak egy
és van, aki száz és ezer
éjeket alszik -, álmodik
(mindig-elevenül!), -

nem, szívem, ez még nem tavasz,
kikandikál ... itt-ott ... a víz - -
fölrírjuk majd - - valahova - vajon hova
fölvéssük, hogy: ITT JÁRT ... ki is? ...

és vissza! ahhoz, *ami kell!*
a hat földrészhez!
Nem, „ne szóljatok”. -
Száz és ezer eleven éjék
lakói! hiszen azóta - - -
ó, tudjuk, *ami kell*. Ó, tudjuk,
tudjuk, hogy mik vagyunk - semmik a *többi* nélkül.
Legyen, hogy úgy haljunk meg, akként -
hogyan is -
haljunk meg s z ü l e t é s ü n k s z e r i n t.

(MÉG EGYSZER:)

AMI KELL

**Az ég igazságos, mert kéjeinkből
Csinál, bennünket ostromozni, eszközt.**

(Lear, V. 3. - Vörösmarty ford.)

Végtelen számú őseink
nevében akik igényt tartunk
e címre-rangra: ember; -
kik oly szívesen vállaljuk
a közösséget a *jóban*, mind, személy szerint,
s oly buzgón aggatjuk - általában! - másra a rosszat; -
engedjük meg a fényűzést magunknak -;
mert kell lenni nem-vétkezőknek is,
még akkor is, ha csak kísérletül!

**... Én oly ember vagyok,
Ki ellen mások többet vétkezének,
Mint mások ellen én.**

(Lear, III. 2.)

Ó, nem: a *hús* nem vétkezik,
nem a hús kéje a vétek;
valami örült nagy kísérlet
eredményeként: itt vagyunk,
esendő *emberi* rangban.
De tudunk röhögve tiporni,
és hamis kéjjel, élve, holtan
- mint valami Földre szállt Holdon -

örülni az úrt, örülni
röhögve, hogy testvérekül,
egymást kitagadni tudjuk!

**Nagy nevetség, hogy nem vétettem
Többet, mint vétettek nekem.**

(József Attila)

Ó, csupa kéj, hogy éhezettjük egymást,
ápoljuk részleges halálainkat,
nincs Jupiter, ki mennydörögne úgy,
mint mi, ha fejünkre olvastatik
„az ég igazsága”; -

ó, „nagy nevetség”!
poklokon annyi röhögés nincs,
mint mirajtunk;

mint mirajtunk, kik tudjuk: *ami kell*,
s mindenkinek, -: az az áldott fölösleg,
amelyet megvonunk egymástól,
vagy megadunk - de holtainkban,
ó, kikísérelt bűnözők,
váltigártatlanok!

A nagy Időben,
csak egyszer jut hozzánkig az óra,
kísérletül!

Igazságos az ég,
magunkra hagy - hát mégsem okulunk?

Próbáljuk meg utódaink
számától el ne irigyelni
a végtelenség jogát!

HATÁROK

Határokon járok örökké,
mindig csak a határokon;
ami *innen*, ami elérhető:
végül is fájni kezd,
fájni, hogy megtudjam az *odaátot*,
s hazudom is, hogy megtudom,
vár a határokon
a szent hazugság, a remény,
vár - várom, várjuk mindannyian,
itt, a határokon;
tágul a határ, követem,
indulok, megyek - tágul a határ,
így lesz átléphetetlen,
így leszek egyre gazdagabb,
s annál sóvárabbb, minél gazdagabb.
Határokon járok örökké,
örökké hazudom
magamnak is, nektek is
- mindenkinek! -:
hogy átlépem majd, magammal viszem
szomorú poggyászként a Földet, -:
megvámolják majd, mert van, van határ,
amelyen át nem engedik
poggyászomnak gyilkos felét,
őrült felét, képmutató felét,
hullafoltos felét, zimankós,
havakkal könnyező, halállal
teljes felét, és elválík, igen,
elválík a hazugság a reménytől,
millió-éves házasság után,
s addig is, addig is
járom a határt, járva járom,
s minél könnyebb poggyással lépek át majd,
annál mélyebb nyomokat hagyok a talajban.

SAJTÓÉRTEKEZLET

Aki nem emlékezik az elmúltakra,
megismétlésüket kockáztatja meg.
(Santayana)

Hölgyeim-Uraim,
úgy jártam, mint Önök
a megismerés útjain;
előbb: álmodtam, hatalmasat,
s a föld, a föld mögöttem meghasadt,
és estem, estem, estem, mint ahogy
m u l t i f a l l e r e d o c u e r u n t -
estem-zuhantam, akarva-akaratlan,
hol bűnhődésnek, hol bűnnek veremébe,
utunkon nem mindig bűnre jött a bűnhődés,
mint ahogy nem járt minden bűnnel bűnhődés -
d u m t i m e n t f a l l i -
félelmek vermeivel
szegett utunkon,
Hölgyeim-Uraim,
csoda, hogy vittük valamire is,
a megismerés, a programozott kíváncsiság,
betáplált múlt-jelen-jövő
útján, betáplált remények s riadalmak útján,
betáplált bűnök közepette
(igen, Hölgyeim-Uraim, *ebben* vagyunk csak egyek) -
e t a l i i s i u s p e c c a n d i
s u s p i c a n d o f e c e r u n t -
s másokat magunkkal ragadván
a kényszerű úton,
magunkhoz hasonlítandó
(hisz a rosszban is rossz társtalanul),
űzött néha a vágy,
megundorodván a földitől:
ismerkedni az égi renddel -
kalauz: Georg Friedrich Händel -,
s csak, mivel célszerűnek látszott:
kacérolván a *földiekkel játszó* -
igen, Hölgyeim-Uraim,
nem Megváltót kerestünk - ilyen akad elég,
s ha maga nem talmi is: a célja mindenképpen! -,
mert Megtartóra van szükségünk,
jobban, mint bármikor.
Megtartóra, ki, mint az anyanyelv,
lelkünkben lelkedzón jelent
múlt-jelen-eljövendő végtelent,
s megismerésünk bűnös útján rendet teremt.
S o k a n e s t e k b ű n b e
f é l e l m ű k b e n a b ű n t ő l,
é s g y a n a k v á s u k k a l

m á s o k a t
b ű n b e
j u t t a t t a k.
A végső arcot,
a facies hippocraticát,
nyugodtan felölteni az utolsót,
mellyel majd fogadod koporsód,
s amelyre máris nem gondolnunk nem lehet,
még elválasztja tőlünk annyi felelet,
általunk, Hölgyeim-Uraim,
általunk megfogalmazandó,
oly sok gyarló halandó
szavainak letéteményeseiként
vonítsunk végsőig reményt,
néha a dolgok zűrzavarából
szószólónkká szegődik Ámor,
míg legvégül egy élethosszal
megosztzkodunk Thanatosszal.
Hölgyeim-Uraim,
együtt, örökletesen,
együtt az örök-lesen,
együtt, életre-halálra,
„elvegyülve, kiválva” -
kötelez immár az útvesztő jövőndő
azzal, hogy megismerendő,
mögöttünk a temethetetlen
múlt, s a kitanult jelenben
a megtartó utak.
Tudjuk:
„mint a persely - e föld befogad.”
Hölgyeim-Uraim,
várom a - válaszokat.

FELEZŐIDŐ

1974

VÁD

Anyám, midőn világra hoztál,
apolgatva is megátkoztál!
Dühös bömbölésem hallgatva,
meg-elátkoztál apolgatva!

Miért lettem rabja a szónak?
miért égem ízét a sónak?
miért nincs nyugtom vízen-földön,
báránnyfelhőn, az égen, zöldön,
bennem lobogó táborúzó, -
miért, hogy magam folyton úzom,
s szemem még csak egy szöszke szűzön
se pihenhet el; ó, miért
féltekedem valakiért;
miért, hogy mindig csak *kitűzöm*,
de el nem érhetem soha?
mért, hogy ennek ez a sora?
és hogy utolsó vacsora
minden, de minden étkezésem,
és hogy sétálnék mintha késen,
s a csatlakozást mind lekésem,
s hogy égnem kell másfél-egészen
és készülőben, sose-készen;
és izzanom, mint csak az izzik,
aki már magában se bízik,
és ha asztalhoz ül vele
akárki édes hávere,
nincs ott a lelke, csak a teste;
s mért engedem meg, hogy kilesse
lesetlen magányom az este,
és miért fáj a más eleste
és miért fáj a magamé,
s agyam, e rongy, ez a gané
miért, hogy öröl folyvást-folyton,
csak hogyha alkoholba fojtom,
csak akkor, akkor, akkor áll el;
s miért, hogy szívem rendre ráver-
rádobban minden éles hangra,
és elmémre, e szent-bitangra
sosem tudhatni, hogy mikor
számíthatok; s belém tipor

minden-egy talp, mely mást tapos;
s mért látom szürkének, lapos-
unalmasnak a harmatos
virágmezőt is olykor-olykor,
s miért nincs oly pilula, oly por,
hogy költöztessen vak közönyt
belém, midőn reám köszönt;
a frontátvonulásos hiszti,
s miért nem nyugtattok meg, hisz ti,
mégis csak ti, *ti* vagytok én.

Ó, békélést e jaj-tekén!

Anyám, midőn világra hoztál,
apolgatva is megátkoztál!
Dühös bömbölésem hallgatva,
meg-elátkoztál apolgatva!
Fülem zenére mért hegyezted!
hogy ne ülhessek sose veszteg!
s miért, miért kell, hogy szeressek!
mért nem születtem impotensnek!
én, a pucér életre-tárt!

S miért szültél velem halált!

KYRIE

**Könyörülj rajtam, Uram, mert ellankadtam;
gyógyíts meg engem, Uram, mert megháborodtak
csontjaim! (6. Zs. 3. v.)**

Mint Krisztus, midőn született,
a nem-sejtett feszületet
bömbölve már mint csecsemő -
sírok befelé - engem, ő,
a cserbenhagyó, hűtelen
- hisz nem vagyok büntelen -
eléget - éget szüntelen;
ó, mennyi, mennyi bűn terem
egünk, lelkünk, szívünk alatt -
hogy fiainknak is marad
s unokáink fiainak.
Fárasztó volt a mai nap.

S most sírom a feszületet
- egy hosszú, sejtetlen tusa
bömbölő kicsi Krisztusa,
- akkor, midőn megszületett.

MIÉRT

Magadnak aki könnyű voltál,
miért vagy súly a nyakamon?
Ezt a mázsányi ürességet
levetni, hol a hatalom?

SZAMÁR

Ó, én nagyon tudtam szeretni
s gyűlölni is tudok nagyon.
Mindez már-már emberfeletti-
alatti szegénység s vagyon.

Ó, én nagyon tudtam szeretni,
csak szerettetni nem tudok.
Lenyűgöznek emberfeletti-
alatti hétalvó sulyok.

Ó, én nagyon tudok szeretni
és vágyom szerettetni már.
Nem ember-alatti-feletti
dolog ez - csupáncsak számár.

LILLA VITÉZRE EMLÉKEZIK

**Utas! Itt fekszik Vitéz.
Egy nap XXIV óra: ennyit ére. -**

Istenem, istenem, jó fiu volt.
Engemet is szeretett - meg a bort,
ennivaló volt, hogyha bomolt.
Máskor egyébként - mafla, fiús.
Herkules? - áh! se nem Antonius;
mondta: szerelmünk mennyei juss;
mint pap a szószékrül - csak a rút
képe ne lett vón! -, szép-szomorút
szólt, hogy az ember majd' elaludt;
szája, akár a motolla, kereplő,
ő maga théatromba szereplő
komédiásra fajzott; - de szeplő,
nem, sose volt, mint versbe kitette,
mellyemen, és haragudni miatta
szünni sosem fogok én, ebugatta!

Mert hazug ám mind, azki poétta,
hogya dicséri is ez-az-mijét a
kedvesinek - ugyan, áh, sose látta.

(Még ha ki *nézte*, se *látta*, nem ám -
no, hisz adott is volna anyám,
hogya fülébe jut: megmutatám!)

Majd meg, utána, hogy ide hagyott
járta gyalog Baranyát, Somogyot,
Biztosan egyre ivott s lefogyott.

Úzte örökkön a másnap gondot,
elkeseredvén, jól odamondott,
s szidta magát, dühösen, a bolondot,

mért lett poéta ... Istenem, ó,
hogya röpül így az idő, az idő -
van negyvenegy éve, hogy ITT FEKSZIK ő.

Jó fiu volt, elment potya-lesre
mindenüvé - hozzánk be sok este! -,
mert a falatját sohase kereste

meg - a borát még annyira se
(s még kettőnkét! - ha hitvese
leszek! - hát mondják, érdemes-e?).

Istenem, istenem, jó fiu volt.
Engemet is szeretett - meg a bort,
ennivaló volt, hogya bomolt.

míg ezt leírák - -
ó, szélesebb évek, szárnyas iram!
(Psz, pszt, hamarabb hazajött az uram.)

ASSZONYOM!

**Ha csupán a szerelmen alapuló házasság
erkölcsös, akkor a szerelem elmúltával
a házasság erkölctelenné válik.**

(Engels)

Megöregedni nem fogunk
egymás mellett - nos, Asszonyom,
megesik ez másokkal is,
kiket „a bánat súlya nyom”.

Mert minket, Asszonyom, bizony
nyomogatott és nyomogat.
De kérem, hagyjuk sújba most
a vádakat s az okokat,

hogy aszongya: ki a hibás:
jómagam-é vagy Tekegyed.
Mert bűnös, ocsmány vétkező
ilyenkor mind a két egyed -
vagy ha úgy tetszik: büntelen,
ártatlan bárány, miegyéb.
- Mindegy - mondhatja valaki -,
ha megfőzték, hát megegyék. -
Esszük. Rágós, de nyelni kell -
a szólás szerint: ez vagyon.
Embernek lánya-fia: ne szeresd,
se ne gyűlöld egymást agyon.
Úgyis másutt kereskedik
Kegyed (Mely Szép a Szerelem!) - -
Hát csak folytassa, Asszonyom.
De nem velem. De nem velem.

ÉLNI

Élni csak érted érdemes?
kötelesség? vagy érdem ez?
csak kötelesség? vagy csak érdem?
imádni egymást - - no, ne térden,
égi alázattal dicsekvőn -
pucéron inkább, ágyba-fekvőn
és fölkelőn és csókban állig,
midőn a test tüzesre válik,
midőn a menny, az éden-lágy-ég
beléd költözik, kemény ágyék,
midőn a lélek meg a test
az életet, e szögletet
kerekre csiszolja, mikor
maradéktalan földi por
marad csak utánunk; midőn
*fiat lux*nak értelme lőn -
nem kötelesség - érdem ez.
Hogy érdemes. Hogy érdemes.

ÉJ ÉS CSEND

Éj és csend és halálnak árnya.
Meglibben, lám, a pálma szárnya
szobámban, verdes, mintha szállna
valami földfeletti tárna
felé, levélzetet kitárna,

szivárvány-zivatart lehozva,
szívem, tereád záporozza,
szívem, te szigorú kaszánya,
szerelemé, vigyázzban állna
minden idegem, véresem,
vigyázzban, mint a félelem -
mintha terád várna, ha várna,
éj és csend és halálnak árnya.

TEDD, HOGY SZERESSEM

Tedd, hogy szeressem magamat,
tedd, hogy az agyam, hogy a testem
ne csupán percekig szeressem,
mint eddig - mert csak így lehet
Téged is, jaj, szeretnem, szívem,
ne szélsőségesen, de híven,
ne ily szeszélyesen, de hűn,
én csúnyácskám, én gyönyörűm,
én ósdi „keserédesem”,
kencétlenül is ékesen,
hogy világ minden éke sem
ér föl vele. Tedd, hogy a tested,
gyönyörködven, magad szeressed,
tedd értem, magadért te tedd
kibírhatóvá ezt az életet.

VIRÁGÉNEK

Jajistenemistenem,
tönkretesz a szerelem,
se nappalom, se éjjelem.

Nappalom csak kínos,
éjjelem keserves,
megnyugvásom immár nem lesz.

Nem lesz nyogovásom,
lesz csak bujdosásom,
váratlan várakozásom.

Jajistenemistenem,
tönkretesz a szerelem,
se nappalom, se éjjelem.

Termő tavaszi gyászom
nyáron-őszön vigyázom,
télen majd vígabbra fázom.

PERC

Csüggök rajta csüggedetlen,
csügg ő rajtam csüggeteg,
mint a ki nem hült egekben
függenek kihúlt egek,
vég időkig túrhetetlen,
amit túrve ülhetek,
csügg ő rajtam csüggedetlen,
csüggök rajta csüggeteg.

AZ ÉDEN KAPUJÁBAN

Ez itt az éden kapuja.
Buja virágok és buja
páfrányok, zabolátlan tenyészet.
Itt ismeretlen az enyészet,
Itt ismeretlen az örök
kárhozat; még a délkörök
csak szunnyadnak a kiüzendő
emberi agyban, a jövőendő
titkában. Hát ez itt az Éden.
Embernek lenni még nem érdem,
de kiüzetni, egy számár
fehérnép miatt is akár,
valamit mégis nyom a latban,
engedelemben, akaratban,
valamit nyom - nyom valamit,
s ráadásul - sajnos - tanít.
Nappalaim és éjszakáim
egytestvérek. Mint Ábel s Káin.
És bele nem nyugszom, bár értem,
hogyan itt mi, araszolva térden,
kívánczunk. Mert itt az Éden.

HAGYJ ÖRÖKRE

Asszonyocska, édes ízem,
madaracska, kicsi csízem,
énmellettem tűzön-vízen,
kiábránduláson, tízen
és kiránduláson, százon,
véled együtt szívig ázom,
és meggémberevedve, fázón,

összebújva és vigyázón,
hogy ha végre, csókraváltan,
ten tüzedbe beháltam,
künn maradjon a világ,
és csak csillagok, lilák
és manónyi dáliák
követhessék állton álmom.
Hagyj örökre belédhálnom.

BORÚRA DERŰ

Ó, pokolian egyszerű.
Jön, jön, jön borúra derű,
jön, jön, jön derűre ború
és nyárra szent ősz, újború,
és őszre, szentre, százszorszönt tél
és rá elátkozott tavasz,
és nem üzentél, nem üzentél,
szomorú rügyekkel havazz
szívemre, és a nyári gyászos
zivatar, zápor, jégkalászos
visszaüzen, visszaüzen,
én cemendém és én szüzem,
hogy ez élethossznyi üzem
- a jaj-enyém, a jaj-tied,
vagyunk míg földfölöttiek -
oly pokolian egyszerű.
Jön, jön, jön borúra derű.

BELÉMHALNI

Istenem, kit ószeren
vettem, légy ma óvszerem,
óvj az ebtől, óvj a sebtől,
óvj a tökéletesebbtől,*
hagyjál engem, balga tagot
és kipletykált hallgatagot
látszatomnak látszanom,

hagyj továbbra játszanom,
bár lehet, hogy léha, talmi.
Hagyj magamba belémhalni.

* „... mert tudjuk, hogy a' jónak mindig legnagyobb ellensége a' legjobb.” (Vasárnapi Újság, 1842; 427. sz.)

HULLÓCSILLAG

S mikor összeadtak,
lehullott egy csillag.
(A báránnya
Nagy Kálmán ford.)

Házasodik a halál!
... ..
jaj, magát, csak magát
ne ejtse teherbe!
(Szabédi)

Égem az augusztust, a múltót.
Ó, mennyi, mennyi csillag hullott
fölöttem, köröttem.
Mennyei, földi, pokoli
pályája-törötten.
Augusztus, hullócsillagok.
Estük helyére ballagok.
Fényességes esés alatt
még hamvuk hamva sem maradt.
Még hamvunknak se marad hamva.
Augusztusban, égve, zuhanva
pokoli fényességesen.
Esem, Uram, esem, esem.
(Házasodik a halál!
Jaj, ha engem el talál
venni keservre!
Add, Uram, add, Uram,
vigyem véle válóperre!)

POGÁNY ZSOLTÁROK

(Dolce stil vecchio)

Nem szánom én az ostobát,
kinek üres a mennyek boltja:
ki méltó látni a csodát,
az a csodát magában hordja.
(Babits)

1

Harangoznak Monostoron.
Isten, kegyelmes ostrom,
add, légyen égi kóstolóm
e hang, amely az ős torony
egéből hajnal-nász-toron
- szerelmetes szent pásztorom! -

száll légen-égen át, orom,
tető fölött, a házsoron,
Isten, kegyelmes ostorom.
Harangoznak Monostoron.

2

(B-A-C-H)

Bezárattam, be, örökre,
földi halálos körökbe;
elmúlás, fogadj örökbe.

Akkor kérlek, amikor már
keserves volna, ha volnál,
hogya éellenem szólnál.

Csak úgy szólok mint szolgámnak,
csak úgy, mint akire várnak
megszelídítetlen árnyak.

Hatalmam ha van - nem hullás:
de a szünetlen indulás,
az újrakezdődő múlás.

3

Add látnom, élő hatalom,
kínjaimat ravatalon,
kuruzs-guruzs-bájitalon
szerelmetes hivatalom
segítsen, égő hatalom,
kínjaimmal ravatalon.

4

Egyetlenem, édes halálom!
egy-mindenemet fölkinálom,
minden-egyemet, minden-egyet,
csengő barackom, csókos meggyem;
s mint ki végső nyugalmat kíván,
téged szólítván, téged híván,
egy-életemet fölkinálom,
egyetlenem, édes halálom.

5

Hat éjen át és hat napon
csak szíved, szíved hallgatom.
Hat napon és hat éjen át
zsoltár ez, himnusz, szerenád.
Hat napon át, hat hosszú éjen
ne hagyj, hogy nyugalmad kiméljem.
Csak holnapunkat hallgatom
hat éjen át és hat napon.

6

Csupa halál, csupa gyilok!
ne nyúlj hozzám, mert meggyulok!
Írva vagyon pedig: ne ölj!
Halálon túliglan gyötörj!
Méreg, kígyóé, ajkadon!
Mérgezz meg - itt az alkalom
végezni vélem véglegest!
Egész életem még ez est.
Lidércálmaim szétharapd!
Álmom jövőjét rendbe rakd!
Jövöm álmaért, a tüzes
mennybéliért meg most fizess!

7

Megfáradtan, megtörötten
fekszem itten már örökben,
mint ha égi víg körökben
elfeküsznek angyalok.
Már a szem se lát, se árnyal,
meg se küzdhet sok-sok árnyal,
már a gondolat se szárnyal,
jár a szó is csak gyalog.
Moccanatlan már a test is,
kerge, kába, lomha, rest is,
sújtaná mikéntha pestis,
ördögátka-áhitat.
És fejem kebledre hajtom,
és a bordarácsos ajtón
szól a szív - hallom - sóhajtón,
és nyugalmad átítat.

8

Elmuláson innen
megsegítsen minden,
elmuláson is túl,
hol a lélek tisztúl,
hol tisztúl a testtől,
a fölöslegestől,
elmuláson innen,
hol megsegít minden,
hol a lélek pizska,
ez a földi-tiszta,
egyetlen valóság,
test, szeszélyes jószág,
elmuláson innen
megsegítsen minden,
aki beléd tisztúl
elmuláson is túl.

9

Mint aki boldogságba záratott,
törődöm, öröklétre fáradok;
kételyeimben kérhetetlen ingass,
bújj hozzám - ringassalak, ringass.

10

Eretnekségben-hitetlen:
segítségül vagy hitemben,
kárhozatnak kell kitennem,
hivőnek, magunkat.

Mennybéli szent kárhozásnak,
kínjai hogy kéjjé vásnak,
pokolbéli áldozásnak,
mit csak szent, ki unhat.

Vagy, vagyok, vagyunk a szentség,
külön-külön nincsen mentség,
mindig kettős a mindenség.

11

Csodától-terhesen
fogadj el, kedvesem,
csodára-éhesen
ez öröklét-lesen,
csodára-éhesen
fogadj be, édesem.

12

Mert a gyöngesség kilesett,
nélküled vagyok elesett
és gyámolatlan, keresett
örömeimnek keveset
örvendő, félig-feleset:
nélküled vagyok elesett,
ha a gyöngesség kilesett.

13

Meguntuk magunkat,
mint ahogy megunhat
mennyet a szent,
ördög a poklot -
földre ha botlott,
üldözi csend,
üldözi kénbűz,
falka miként űz
özike-riadalmat - -
megannyi miértre
itt a miénk - de,
Halál, hol a Te hatalmad?

14

Mi lett volna; mi lett volna,
mit szólna a szó, ha szólna,
mit hallgatna a csönd, hallga,
mit badarogna a balga,
bölcsekednék a bölcs bölcsen,
mi volna, ha az időt sem
kéne félnünk -

mi lett volna,
ha a búzától a polyva
el nem válik, hogyha nem kék
az ég, hogyha ritka vendég
egy kis öröm -

jaj, mi volna,
ha első szél széjjelszórna,
jaj megélnem, jaj megélnem -

s jaj, mi, hogyha te meg én nem - - ?

15

Mennyei mérlegen mérettünk.
Mária, könnyörögj érettünk.

NAPSZAKOK

Ó, be félem a sötétet.
Szemen keresztül megétet.
Romló szememen keresztül.
Szemhéj verdes, pilla rezdül.
Kis halálok, éjszakányik.
Életre ha reggel rányit
elmém, s elkezd zakatolni
(istenem, lelakatolni
hogy lehetne egy parányit?),
ó, be félem a világot.
Félek fényt, félek sötétet,
ez megmar, amaz megétet.
Ily bolondot még ki látott?

Nem vágyom már útra, tájra,
sem örömmel és se fájva,
nem vágyom se rigófüttyöt,
tavaszi fát, amely rügyköd,
törzsös tölgyet, bütykös bükköt,
hóhullást, fenyőszagot.
Csak egy békés napszakot.

SOROK EGY TÉBOLYDA FALÁRA

(Egy gróf. Szépapja még paraszt.)

- *Tudjátok meg mindannyian:*

fiam volt Ő! az én fiam!

az én fiam volt - tudom azt! -

Ó, elszabadult a pokol.

Miért? mikor? s ki tudja, hol?

És a kénkö, a viharos,

ki tudja, meddig záporoz!

Vér! ólom! Embernek Fia!

Halálos nagy komédia!

Onts könnyet, azilum fala!

Hörögj hasadtan, fuvola!

Se mentség már, se menedék.

Íté! - ha lesz - a maradék.

Nem kiút - épp csak út a tett.

Finita. Elvégeztetett.

(Ó, elszabadult a pokol -

[Egy őrült naplója - Gogol - -]

nem, amit író kiagyal:

de amit az önkívület

partján még papirosra vet

Döblingben a legnagyobb magyar.)

DÍSZSZÁZAD

Mikor az utolsó baka is fübe harapott,

és szétlövetett az utolsó löveg,

s az utolsó tankban bennégett a legénység,

s az utolsó röpülő lezuhant -:

kivonult a díszszázad a frontra,

dísz-százados díszkardját kivonta,

s a század tette, amit tanult:

tisztelgett feszesen.

Aztán a százegy dísz-halott

díszsírhelyet kapott.

LAGZI

lakodalom! hegyen-völgyön

varkacsáig izzadt hölgy jön

csurom-lagzi varkocsa

nem ámitás nem, kacsá

vőlegény is vagy on itten
félíg mámoros kisisten
a menyasszony száz szoknyáját
lehámozni ki segítsen?

a vőlegény álmos hozzá
pedig már az asszonyt hozzák
segít magán ha akar
hiszen ezért fiatal

hiszen éppen ezért józan
amíg lehet párba húzzon
mi lesz aztán mi lehet még
kilenc hónapig ehetnék

FOHÁSZ EGY HETÉRÁHOZ

Kis hetéra, kis hetéra,
jó borok nekül mit ér a
szellemes szümpózion?
S nélküled, ki csókkal, sokkal
késlelteted móddal-okkal
szellemi erózióm.

Kis hetéra, kis hetéra,
szívemre tolúl a vér, a
lüktető, ha ajkad ér.
S bár halálon is kifogna,
mondom én, hogy meghalok ma,
meghalok az ajkadér'.

Kis hetéra, kis hetéra,
csókolj untig, erre kér a
szűnni szánó szerelem.
Az kemény percet ragadd meg,
percnyi öröklét marad meg.
Én veled és te velem.

RÓMAI MURI

Már ha jól eláztatok,
s már az úrnő frászt kapott,
s már a ház ura kiun,
s már a vomitorium.
bűzlik úgy, hogy messze érzik,
s az nyomástul orra vérzik
mindenkinek, s lígve lóg a pókos
testeken a tóga,
s fullaszt már a rózsa szirma,

s már Catullus verset írna,
hogy minő bagázs hever ma
itt, s miféle rút devernya folyt,
hány szűzlányt ejte meg
részeg kan, s míg lejtének
táncos rabnők, s míg lehány
szomszédságát valahány, -
míg az idő így telik,
míg magukat éldelik
felsőbbjeid, Örök Város,
Örök Nemléttel határos,
patriciusi murik
(kezdetük-végük soha,
mert itt nincs *honnan-hova*) -
ők sem feledtethetik
végül is - ki az ur itt.

VIGASZUL

Hétnapi gondok, ronda-bolondok serge kisért.
Fő a fejünk hol a tegnapiért, hol a holnapiért.
Dobban a szívünk, csobban a vérünk valakiért.
Munka szerelme: kaccan az elme, ha vagyon, aki ért.
Sanda a hála, ám int ama Kánaán, ama Föld, az ígért.
Ó, sose bágyadj, forrjon a vágyad, hagyd ne kíméld.
Forrj, ha előnt, számúzd a közönyt, sose légy te kimért.
Ó, ne busulj kicsikém, kicsit én ha imádlak, számít-e bárki, hogy megítél?
„Tengve a drága kenyéren unalmasan itt nyavalyogni mit ér?”

(Babits)

ÉSZAK

Elnyúlva engedelmes ágyon,
Uraim, gyakorta visszavágyom
Északra, hol oly zöld az ég,
„az ég, mely hozzád illenék”,
oly zöld, hogy el sem hiszitek.
Tanuljatok tőlem hitet.

AZ ORRBAVÁGÁS ELMARAD

Széles Anikónak

Én Jenőt mégis szeretem,
ő szinte már a gyerekem,
mert valahányszor orrba vágott,
mindig hozott egy szál virágot.
(Gulyás Pál)

Angyali, angyali hölgy,
kinek egykor könnyelműen
verset ígértem -: vedd szívesen
mesteri fércművem;
furcsa, íme, címe, ríme,
komolyságnak, lám, a réme,
nem is olyan, mintha rína.

Midőn az Úr kegyét ontá, s,
rám rontatás, Terád rontás
származék belőle:
nincs, azóta sincsen
menekvés előle;
megpihelve olykor-olykor
s kapván friss erőre:
így cicázunk körbe körbe -
egyesek szerint
előre.

Amikor én kicsi voltam,
a fejlődést gyakoroltam,
növesztettem fület, kettőt
orrot - nem is aprócseprőt -,
száját, azazhogy szó-szórót,
szemet, szemlélni a kórót
s a virágot s a világot
s benne - amint kiviláglott -
Tégedet, angyali hölgy
kinek egykor könnyelműen
verset ígértem - vedd szívesen
mesteri fércművem:
címe, ríme, íme, furcsa -
így jár, aki kitanult, s a
rendes szóval be nem éri, -
főleg, hogyha egy hölgy kéri.

Most aztán, hogy nagyot nőttem,
már csak lejtő lejt előttem,
kikövezik a *miértek*,
sok-sok közöny, némi érdek;
nem mintha én *válaszolnék* - :
sok-sok kérdéssel tartozom még

- őszi fának levele* -
indulóban lefele.

Címem, rímem, ím, egy szálig
égő kérdőjellé válik.

Ennyi elég, hogy kitessék,
van még bennem kötelesség-
tudás, s hogyha orrba vágott
hallgatásom -: vigaszul
küldöm ezt a szál virágot,
mely Tőled megigazul
(látod, nem vagyok már képes
szólni másként, csak ily képes
beszédben; - e nem mai
ferdülésem szakmai).

Angyali, angyali hölgy,
kinek egykor könnyelműen
verset ígértem: - vedd szívesen
mesteri fércművem
(fönnebb virágnak nevezém) -
s most, túljutván a nehezén,
fél-álomban, fél-imetten
állapítsuk meg mi ketten:
így megy biz a világ:
néha az orrbavágás marad el,
legtöbbször a virág.

ZUBOLY

Változatok

„... azonban, igazat szólva, ész és szerelem mai
napság ritkán tartanak együtt. Sajnos, hogy
valamé’k jó szomszéd össze nem barátkoztatja
őket. Lám, tudok én furcsát is mondani, ha kell.”
(Szentivánéji álom, III, 1.)

s hogy meg akará látni a
szamárfejem Titánia
- oh én szerelmetes fülem -
és csókot esde éntülem
athénéi erdőzugoly
mélyén szerettetett Zuboly
hol kankalin virít s ahol
a rókászó tacsó csahol

(Egy szörnyü víg tragédia, egy siralmas komédia -
ó, Shakespeare János! ó, William Arany!)

* Olyan a költő póztalan, mint a sóbafőtt szószatlan. (Sz. D. II.)

életünkben a percek
és 100 000 bit/sec
és teccik tunni az atom
na jól kinézünk mondhatom
 oh királynóm oh királynóm
 várj epedve rám te várj hön
 szíven tanálsz mint parittyá-
 kő s rigófütty andalítja
 lelkemet amely jár ki s be
 vagyok Pyramus s te Thisbe
 miként Hamlet Dánián
 merengj el Titániám
bensőmon mely zabra áhitoz
megteszi egy park is pázsitos
 végignyúlhatsz lágy gyepén
 hadd legellek körbe én

(Egy szörnyü víg tragédia, egy siralmas komédia -)

mindjárt az elején kilóg
a bevezető epilóg
 hölgyek urak cigányfiak
 egy játékot valódiat
 látnak íme nincs ima
 megakadályozni ma
 hogy ne érjünk szörnyü véget
 bög a Fal - Oroszlán béget
 pár a pártát elveti
 s ásó-kapa-nagyharanggal
 lángszórával lenge tankkal
 fütünk majd be öneki
tessék mosolyogni rám
tragédiánk oly vidám
különben s egyébiránt
nincsen ember hogy a könnye
patakban ne folya-jönne
oly bús a komédiánk
 kis szerelemmel sok ésszel
 párunk majd' mindent átvészel
 így van ez vagy ezer éve
 s így lesz mostan is kivéve
 hogy ez egyszer újra esmeg
 minden épp fordítva lesz meg
és majd móddal és majd okkal
bevégezzük a prológgal
derülátó pesszimizmus
és kegyetlen humanizmus
ami kell és ami jó
erre vagyon ma mibennünk

fő-fő expozíció
és most szabadjon kimennünk

Titániám nem vitás
hogy nem megy obscoenitas
nélkül egy ilyen darab
ha végén fübe harap
ki egymás - urambocsá' -
ajakát harapdosá
elvtársias összetartás
fűzte a Pyramus kartárs
szívét ama Thisbéhez
aki erkölcsre éhes
mert a nők már ilyen furesák
s így lesz akkor a tanulcság
- mint .a csontban a velő -
fölemelő s leverő

(Egy szörnyü víg tragédia, egy siralmas komédia -
ó, Shakespeare János! ó William Arany!)

Zuboly mester Zuboly tata
mint született demokrata
Titániára írata
(karrierje legyen könnyebb)
egy kékfedelű tagkönyvet
mit Orrondi tervezett
a tündér-szakszervezet,
számára - hát nem vitás
ez ám az egoitas
s aztán altruista módon
kérte feküdjék le ódon
sezlonára - övele
hol erkölcsöt művele

(Ó, Shakespeare János! ó, William Arany!
Hisz oly mindegy, hogy mint nevezzük,
ha lényegében úgyis ugyanazt
cselekedjük örökké - egészen addig,
míg megbékélünk földi röggé.)

athénéi erdőzugoly
kicsi világ ahol Zuboly
számárfejével bolyog
nagyvilág hol Zubolyok
bolyongunk - mi számárfővel
sok-sok szerelmi manőver
nemtudói - s így a jobb tán
szerelmünknek úja-koptán
- földiek az égin -
csámcsogunk a régin
„vidám és jó volt s tán konok”

ugyé és hát a protonok
meg a dzsetek meg parmezán
de kivirulunk még azám
s az Interflug s. a Caravelle
s „tudok én furcsát is ... ha kell”
s „hányini vetni meg száz bajunk”
de beleordít Zubolyunk
s „így-úgy, amúgy helyes!” - kiált,
s hallgatjuk váltig az *iát*.

FALSTAFF

Változatok

„... való igaz, hogy nem vagyok hastalan,
de hasztalan sem akarom vesztegetni időmet.”

„S gaznép, tovább! tűnj el, mint jégeső;
Hordd el patádat; új fedélt keress!
Mert Falstaff is mai humort akar,
Elég egy apród - hisz a frank fukar.”

(A windsori víg nők, I, 3.)

Gyerünk, Henry, jófiú,
még egy vad muri kijár,
ameddig nem vagy király -
léssz eleget savanyú
azután, ha ország gondja
nehezül válladra majd;
Sir John akkor maga hajt
föl kupát kupára; mondja
nagy-dicsekvőn:

- Szép idők!

Azelőtt, héj, azelőtt,
valamikor, valaha,
míg még taknyos vala a
fölség, ez a mostani
(viszkettessék valaga!),
ki már szóbaállani
sem hajlandó énvelem
- ifjuság, hajh, szerelem! -,
hányszor támogattuk egymást
dűldögélve, s monda:

- Meglásd,

hájborzsák, te, vén kujon:
még a port is lefujom,
én, ennen fölséges számmal
székedről, ha majd kihallga-
tásra jössz -

és én, a balga,
hittem is (no, persze, rám vall); - -

gyerünk, Henry, jófiú,
még egy vad muri kijár,
ameddig nem vagy király -
akkor lesz, héj, sanyarú
sorsod! hermelinben boldog
nem lehet, csak a gügye -
no, ez fölséged ügye,
én uram és én királyom -
én továbbra is kijárom
s félre-, aj, beh félrelépem
félrelépnivalóm! lépem
is beléremeg, s hevül
májam - győzöm emberül:
nem lesz egyetlen kupa
Albionban, hogy csupa
szeretetből csókomat
meg ne ízlelné - bion,
tátsd pofádat, Albion! -;
végül aztán - hát igen,
fölcücsült kis Henrikem,
megelégléd, megunod
százezer garázdaságom
és kimondod majd unott
pofával, hogy száraz ágon
hintáztván, végezze Sir John,
és utána eb se sírjon;
vagy tán mégis megelégszel
egy csekély száműzetéssel,
hadd bogozza balga sorsát
e pacakpálinkaborzsák
külhoni kurvák között,
oszt; ha összeütközött
ottan is az erkölcs, illem,
törvény, háztűz s más sok illen
marhaság őreivel
ha megunták, mit mivel,
s ha a borból, már abból is
kifogyott, és a rozsólis
is megtészi - nos, toloncra
tészik, hogy még a rakonca
is ledül amaz szekérrül,
melyre ez a hájkövé ér,
és elviszik tengelyen
át a hűvös tengeren,
viszik, viszik, vittén viszik,
és az úton sós lét iszik,
s meg sem állnak Antarktiszig,
ott aztán szépen kiteszik,
s partra gyűlnek, nézni meg

ily csudát a pingvinek;
ott aztán inába száll a
bátorság, s ha jó császára
a jó császárpingvineknek
(miközben az antarktisztek
buzgón antarktisztelegnek)
netán meg nem invitálja
- látván, hogy miként remegnek,
járva szinte antarktvisztet
ízei - egy kis pia-
zörgő-koktélpartista
(tudni kell, hogy ott a sok tél
mián megfagyott a koktél)
hát akkor hiába várja
szegény Sir John, hogy a véget
(mely ott csont-fagyosra éget)
elkerülje; - abbion:
Isten véled, Albion,
áldjon Isten, Henrikem,
kórság leljen el igen,
rücskösítsen randa ragya,
gagyád legyen Nessus-gagya,
palotád dög juhakol,
leljen lepra, bujakór,
búzhödözzél, hogy egy hókre
se közelíthessenek meg,
kik gyűlölnék vagy szeretnek;
ránézni se tudj a nőkre,
légy kiátkozott eretnek,
maradj impotens örökre - .
aj, te mit is jár a szám,
engedj meg, de igazán,
ím, ezennel megkövetlek,
ez verset küldöm követnek:
bár izinknyi jámbor szándék
van még benned énrántam:
egyet kérek kegyajándék-
képpen: végleg ha lejártam,
már előtted, és a csorba
ki nem köszörülhető:
fojtasd Sir Johnt hordó borba,
ottan aztán ülhet ő
(valahogy csak eltelik
az végső itéletig) -
szolgáltatott példát rája
Ángolhón históriája.
Ne is kérdd, hogy illik-e,
hisz megírta Willyke.

QUASI UNA FANTASIA

(Egy örült naplója)

Mint egy ábránd. Mint egy lidércnyomás.
Már ébrednél, csak hogy ne hallj, ne láss,
bár jól tudod, az ébrenlét se más.

Csak fordított, pokolbeli csicsíjja.
A dajka dörmög. Rossz fogát ha szíja,
vak álom. Quasi una fantasia.

Ábránd gyanánt. Mert sem Isten, se Sátán
túl mocskosat, túl szépet a föld hátán
meg nem tűr, férgek vad szerelme láttán.

Csak éppen quasi una fantasia
Az ördög dörmög, segíteni híja
ős ellenségét. Megfeszül menny íja,
istennyila, mint egy lidércnyomás,
mennykő rossz álom, szemem vág, ne láss -
az ébrenlét se, az alvás se más.

Éjfél s dél közt sótlan sorait írja
lidércem, s tenget - most már semmi híja -
az ábránd. Quasi una fantasia.

ÉN, AZKI ...

Czine Mihálynak

Én, azki azelőtt ifjú elmével
trópusoktól búcsuzám,
s csak az Erzsébetben éldelék kéjekben
töpörtyűs túróscsuszán,
vagy, menvén Budára, s beszopván butára,
ahol egykor Krúdy,
s hol a bordaszelet (nem téma, nem szerep)
még mindig valódi, -
búcsúzóul ízlett - isten veled, bifsztek -,
ám csakugyan búcsúzom,
bár köszvény- s podagrám nem parancsolt még rám,
sem pediglen a csúzom,
mindazáltal eme bajt amelyet szeme
gazdájára zúdít,
nem engedi tovább követni a jóvát,
mármint ama Krúdyt,
csupán csóró prólit, ki olykor egy szolid
vacsorát és spriccet
enged meg magának, bármekkora bánat

(erről már sok vicc kelt) -
s ki tudná, még meddig, borjúnyúzó keddig
araszol és küszköd,
gyűjtve önfejére s sírjának helyére
parazsat vagy üszköt.

FELEZŐIDŐ

Kályhában tűz lobog.
Indulok, indulok.
Indulok tájaimra,
szemügyre venni mind.
A szem alátekint,
és lát sok buta pászmát

a Koponyák Hegyén,
hol a Testet vigyázzák -
nem tömérdek egyén,
hanem tömeg. Barázdák
agykérgen elmosódva.
A bőszület, garázdák
egyakarató sódra.
Éjfél. Éjfelekig
virrasztok, hogy midőn
(mikor?) elérkezik,
elérkezik, ne lepjen álom -
elérkezik, ébren találjon
a felezőidőm.

GYERMEKEK

Rosszak? Nem mi, felnőttek
vagyunk rosszak? Mint eleink
voltak, bizony, apánk-anyánk is -
ó, nem amiatt rosszak,
hogy a világra hozták,
hiszen csak megint és megint
ez a vége (az eleje!) -:
csak nem nézték meg eleve
ezt a vacak földet, mifajta,
hogy egyáltalán élni rajta
érdemes-e - - úgyszólván befalta
eleinknek is eleit
és elejét is és az alját,
mint ahogy majd mohón befalják
utódaikat is örök-
falánk rögök,

s fölül, alul, elöl, mögött
oda jut mind, végignyögött-
végigröhögött-végigkába
élet után az éjszakába.
Rosszak? Nem mi, felnöttekül
s szüleink-eleink voltak rosszak,
hogy, féligkész világra hoztak?
Én feleim, éjfeleim
határán hiába figyelek:
nem védnek védjelek,
s jobb nem gondolni földre-égre,
jobb nem tünődni, hogy mivégre,
csak az marad, hogy védjelek,
ahogy tudlak, e vak világtól,
méregtől, ólomtól meg ágtól
s magamtól is megvédjelek.
Amíg kisdéd lángjaink égnek,
nincs helye ócska bölcsességnek.
Vár egy asszony és két gyerek.

REQUIEM

(Song of Myself)

És teste lön kutyáké, lelke agebeké.
Mind kérdezé az orvost, ha vajon ehét-é
ebacsontot, mely beforr, kakasélyt, varjuháját
és jégen piritott szopóska-borjumáját
és hóman-szekfüvet, mely elle vón appella
és monteverdit is, hogy borsként a cappella
művel frissítse föl, kitatarozni, gyomrát,
hol békukucskált volt a röntgen vilmos konrad;
mégis agebeké lön a lelke, teste meg
kutyáké, kik, miként négylábú istenek
(minőket csak ebész festőcskék festenek),
megugatják vala, amúgy mennybélien.
Az élet? vagy a sors? vagy a halál? Ilyen
(Érette zsongjon requiem.)

ÖREGEK KÖNYVE

1976

- 1 Mi örömet tartogat még az élet?
2 (Tartogat-e valamit egyáltalán?)
3 A mások örömét,
4 örömeinkből fakadottak örömeit
5 (az öröm megmaradásának elve,
6 ha mi már meg nem maradhatunk).
7 Örömeinkből fakadott örömök
8 visszaszállnak fejünkre,
9 mint az áldás,
10 mint az átok
11 (egy töből fakadt e két szó,
12 egy törzsnek két hajtása,
13 egy arcnak két orcája,
14 egy madárnak két szárnya:
15 egyikkel előre röpül,
16 a másikkal hátrafelé;
17 és közös sírba temetődik,
18 élni az öntudatlanságot
19 halál után,
20 mint éltük
21 születés előtt -
22 hisz azelőtt is megvolt mindkettő,
23 csak éppen nem tudtunk róluk,
24 mint ahogy nem fogunk
25 tudni majd azután sem).
26 Életnek nyugdíjasai:
27 várjuk a postást:
28 eleinte havonkint,
29 aztán negyedévenkint, félévenkint,
30 majd jobban-jobban,
31 egyre jobban ritkulnak a küldemények,
32 évente egyszer hoz a posta
33 egy fiat,
34 unokát,
35 még dédunokát is,
36 és mi, a lefelé készülődők
37 homályló szemmel nézzük,
38 nézzük a magasságot:
39 a szárnyalást:
40 - Jaj, istenem, csak le ne bukják,
41 istenkém, most az egyszer,
42 nem, doktor úr, semmi bajom énnekem,
43 csak anyyi,

44 hogy a föld színe kemény,
45 a föld szíve puha:
46 vánkösunk.
47 Jaj, istenem,
48 miért a föld alatt
49 a vánkös, a derékalj,
50 mire nekünk, ha nem érezzük úgysem?
51 Jaj, istenem, cserélni kellene!
52 Jaj, istenem, ki tehet ellene?
53 Jaj, istenségnek bárgyú szelleme,
54 jaj, elmúlásnak szúrós kelleme -
55 jaj, szárnyalás fönséges szelleme,
56 jaj, szárnyalás szeszélyes szelleme -
57 szeszélyes, mint minden fönséges!
58 Faljuk a maradék életecskét
59 köröm közül,
60 félve tekintünk körös-körül,
61 de nem irigyelnek, csak a halottak -
62 előbb-utóbb szót értünk velük is,
63 végleg nyugodtan,
64 közeledünk hozzájuk: várnak -
65 ez a végső öröm.
66 Most még lenyíratik
67 haj, szakáll, köröm,
68 most még lenyíratik, elhalálozik,
69 csupán a föld alatt nő
70 háborítatlanul
71 (mint aki halál után élni tanul,
72 nemlétünkben ő az egyedüli úr,
73 még élet; fönn, felvilági körön
74 halállal cimboráltatjuk:
75 ha nem is öröm;
76 de szoktat a *nincshez* -
77 megbecsülhetetlen kincs ez).
78 Mert jaj, derekam, jaj, köszvény,
79 jaj a recsegő ízület -
80 jobb már énnékem,
81 élet,
82 kívüled,
83 vigasztalhat örök önkívület.
84 Cammognak még lusta napok,
85 de már egyik után se kapok.
86 Szakállam leborotválom:
87 eredj előre,
88 körmöm levágom:
89 eredj előre,
90 a szó úgyis csak kába, dőre,
91 maradhat kimondatlanul
92 vagy más eszébe vésve, -

93 *mert nem röpül el a szó!*
94 *s nem marad meg az írás!*
95 Olvastatok-e már gyermeksírást,
96 gőgicsélést, pelenkás gőgöt?
97 - - Jaj, májam, epém, beleim,
98 tudóm, vesém, lépem, szívem,
99 tört sugarú szemem, szemöldök-ívem,
100 szemöldök-íjam, nyíl nélküli
101 (a nyíl belém hatolt, testemet öli),
102 szem-ínyem, fényekre fakó -
103 szemöldök-íjam, a nyíl nélküli
104 lelkem öli,
105 öli testem,
106 jaj, istenem, halálra-veszten
107 miért, hogy csak apránként veszem
108 el, mi vesztenivaló még maradt -:
109 ifjonti hevet, férfi sugarat,
110 öreg árnyékot (*a tölgyek alatt!*),
111 öreg árnyékot - fogy az árnyék,
112 mintha csak fél Nap alatt járnék,
113 fél Hold alatt -
114 a másik fele odalett, -
115 - mégsem kívánok még egy életet,
116 se tegnapi, se mai ésszel
117 (végül mindkettő együtt vész el),
118 se kéjt, sekélyt,
119 szeszélyt, se jajt -
120 csak egy zugot, ott ni, ahajt,
121 kemencesutban, ahol a
122 meleg varázsos bársonya
123 terül rám.
124 Testem lassúdadon
125 ellenségemmé válik,
126 ellenségek maradunk
127 mindhalálig,
128 s akkor győz a test - a tetem,
129 lesunyva kullog el életem;
130 testem temeti más -
131 én addig is magamat temetem.
132 Élek.
133 A földön, amelyet úgy
134 dédelgettem, s amely úgy
135 dédelgetett,
136 hogy
137 las-
138 sacs-
139 kán
140 kiszívta
141 vé-

142 re-
 143 met.
 144 Halottak napján
 145 (halottak születésnapján)
 146 lekaparom arcomról a borostát,
 147 lábamat mosdótál tengerének
 148 langy hullámai mossák,
 149 ünnepi ruhát öltök, úgy megyek
 150 a temetőbe, mintha háztűznézőbe.
 151 Ez is föld.
 152 A zsíros tavaszból
 153 sercegő nyárra,
 154 könnyes őszre vált.
 155 Termő fa alatt valahol
 156 lakhelyet választok - halált.
 157 S indul a menet.
 158 Én elől,
 159 s követnek, akik sírva sírnak,
 160 s mögöttük, akik sírni örülnek
 161 behantolásán minden sírnak,
 162 (A gyász is lehet szórakozás.)
 163 Térjünk haza. Még addig is
 164 munka vár, mindennapi ez-az.
 165 Télidőn nyugdíjas törökbúza-bontás,
 166 azután nyugdíjas tavasz,
 167 azután a nyár tessék-lássék,
 168 szívemet húzza a búza
 169 de szívem nem hagy lehajolni;
 170 a búzán kívül más is húzza-
 171 szorítja olykor.
 172 Őrizkedjünk a lelki molytól,
 173 őrizkedjünk, amíg lehet.
 174 Míg szét nem rágja e maradék életet.
 175 Hintsük be magunk
 176 lelki naftalinnal -
 177 kevés reménnyel, sok-sok kínnal;
 178 nagy búbánattal, kis örömmel.
 179 Miért ragaszkodunk még foggal-körömmel?
 180 Mihez ragaszkodunk foggal-körömmel?
 181 A zsábához, az agyvérzéshez
 182 s amit csak félig-meddig érez
 183 az ember: félig, de meddig?
 184 *Miként az kélgyó,*
 185 hogyha vedlik,
 186 eldobja múltját, s egy darabig árva,
 187 csupaszságba zárva,
 188 csupasz étellel néz föl a világra,
 189 nincs múltja, jövője, csupán jelene,
 190 csupán a *most* az eleme,

191 - akként nekünk is.
192 *Most* fetrengünk álmatlanul,
193 *most* minden vétünk visszahull
194 fejünkre - ám nem érdekes:
195 múltunk sincsen, jövőnk se lesz,
196 mint ahogy nem volt sem *azelőtt*:
197 nem lesz sem *azután*,
198 élünk a világba bugyután;
199 nagyra növekszenek az apró dolgok,
200 mert csöknek vágyaink:
201 mosakodás: sátoros ünnep,
202 vízért a kútra: körmenet - processzió -,
203 s tán még elheverni is passzió:
204 „mindennapi koporsónkba” -
205 ahogy koporsó:
206 hiszen fáj!
207 Hát a halált talán nem is hiszem már.
208 Képzeletünk valahol botlott,
209 s estében talált ki mennyet-poklot,
210 így lett az ész eretneke -
211 az ész eretneke a vallás,
212 és csak amolyan „áthallás”,
213 hogy odafönn
214 vagy odalenn
215 szeretnek-e.
216 Mi itt szeretjük, két nemlét között:
217 tavasszal szilvafák hóvirágos ágait,
218 nyáron szent búza fejevételét,
219 ősszel a musttá taposott szőlőt,
220 télen - télen a lábunkban fölkúszó hideget,
221 szorongva várunk, amíg szívünkig ér,
222 és egyre rokonabbak leszünk a földdel,
223 földanyánkkal!
224 kinek méhe halált fogan nekünk!
225 nekünk fogan - tőlünk fogan - -
226 izzadok és vacog fogam,
227 a levegőt kaparászom, markolom, fogom -
228 akkor kezdődik a baj, ha *érzi* magát az ember,
229 *érzi*,
230 hogy van szíve,
231 van tüdeje,
232 van mája
233 s így tovább:
234 *érzi a testet*,
235 amely nemsokára *tetem* lesz,
236 ó, erőt, erőt, erőt
237 a *türelemhez*!
238 A test, a test.
239 Ragaszkodunk hozzá,

240 mint ő mihozzánk.
241 Mért ragaszkodunk ahhoz, ami fáj?
242 Mert a fájdalom is: élet.
243 Virág a fájvirág is.
244 Mégis nehéz a válás önmagunktól.
245 Vagy éppen emiatt.
246 Válopör önmagam ellen.
247 A vesztes én maradok mindenképpen.
248 Sötétség, mint az anyának,
249 sötétség, mint méhében a földnek,
250 a föld méhében, amelyet
251 halottak termékenyítenek meg:
252 halottak: hatalmas spermák.
253 Olykor ráébreszt a halálra,
254 olykor ráébreszt, ráéheztet
255 valami, akármi:
256 egy tekintet, egy mozdulat,
257 akárkié -
258 fiam úgy néz rám,
259 mint nagyanyám nézett valaha -
260 másodperc töredéke az egész,
261 de fölzokog a fölismerés:
262 egy tekintet, mely már régen kihunyt;
263 egy mozdulat, egy taglejtés:
264 mienk volt, gyermekül tán,
265 aztán az évek múltán
266 lassan elhalt bennünk,
267 de most, hogy felötlik,
268 tudjuk: készülni kell.
269 Ó, halál úr, én készültem,
270 csak ezt az egy,
271 bizonyisten csak ezt az egyetlenegy
272 leckét nem vettem át!
273 (Hiszen már nem számít:
274 egyszer csak elbukol, édes fiam.)
275 Figyelünk hallgatag,
276 figyelünk befelé,
277 nem gondolunk rá, mik voltunk,
278 nem gondolunk rá, „mik vogmuc”,
279 nem gondolunk rá, mik leszünk.
280 Azt mondják:
281 *olyankor* lehull egy csillag.
282 Ihaj-csuhaj, hulló csillag,
283 ihaj-csuhaj, megvakítlak
284 egy kicsikét, égi ég,
285 éppen csak egy kicsikét,
286 úgyis marad teneked elég.
287 S „Az országúton végig a szekérrel
288 A négy ökör lassacskán ballagott”.

289 Mikor is volt ez?
290 Háromszáz éve?
291 Melyik is volt az a csillag?
292 Melyikünk is volt csillagos szemű?
293 Most már, most már, most már, anyóka,
294 mindkettőnk csak hóka,
295 s ha visszatekintünk,
296 vissza, anyóka,
297 közelebb van az a
298 háromszáz év előtti
299 csillagos ég,
300 ma már az éji borús ég boltozatai
301 sem oly feketék,
302 s az augusztusi csillagok is vaksibbak, ugye?
303 Ügyetlenebbül hullnak,
304 valahogy ügyetlenebbül,
305 sárgásabb a sávjuk is,
306 valami nem az *igazi*.
307 Talán mi magunk.
308 Voltunk-e igaziak egyáltalán? -
309 Nem voltunk.
310 Ugye?
311 - - Jaj, uram, nehogy megvegye:
312 ez a koporsó az én hatalmas amulettém, -
313 várjon, uram, elférnek benne *ketten*,
314 higgyen nekem, uram:
315 az én jeligém:
316 „Csak párosan szép a halál.”
317 (Ó, mely szép idők voltak,
318 midőn még újnak éreztük a közhelyeket
319 - mondjuk, úgy háromszáz évvel ezelőtt -,
320 de hát mi egyebet teszünk mi most,
321 mint hogy leendő közhelyeket gyártunk?)
322 „A házasságok az égben köttetnek?”
323 Nem:
324 az igaziak
325 a föld alatt.
326 Higgyen nekem, uram:
327 régi szaki vagyok,
328 és én ezzel megelégszem:
329 vakulj, világ, ne láss, szem! -
330 Mi nem vagyunk már se bátrak, se gyávák,
331 se szülők, se fiak, se árvák -:
332 egyszerűen: vagyunk.
333 Szamártövis az útfélen,
334 számár életemet élem,
335 számár tövis.
336 S „Az országúton végig a szekérral
337 A négy ökör lassacskán ballagott”.

338 A *mi* szemünkbe hullott az a csillag,
339 azóta vagyunk csillagszeműek:
340 vakok.
341 (Néha irigylem a holtakat:
342 ők már túlvannak rajta.)
343 Nem jó túl sok csillagot látni.
344 Mert nem jó túl sok csillaghullást látni.
345 Nem jó látni.
346 Nem jó.
347 Nem.
348 Jó.
349 Látni jó.
350 Sej,
351 vakulj,
352 világ,
353 virradatig!
354 Megétetik, megitatik,
355 ez az élet, ez a lét -
356 lássuk a másik felét!
357 Kiszolgálást, olyan úrit,
358 mint a *hetedikben* húrrik;
359 avagy csöppen, avagy csorran
360 hűs csapvíz az alagsorban - -
361 de valami visszaöklöz,
362 tapadnunk kell még a *röghöz* -:
363 egy a világ - a mienk,
364 tudjuk vagy sem, mit jelent,
365 föld rabjai - urai.
366 Kiégett nap a mai,
367 fárasztó az éjszaka,
368 hiába a szép szaga
369 télen hónap, nyáron szélnek,
370 hiába a büze annak,
371 amit mirólunk beszélnek:
372 rólam, rólad, rólunk, róluk
373 (fosztani a *kacsatollut!*). -
374 Eljön majd az ideje:
375 *haza* lesz az *odale*,
376 lakásunk örök fele.
377 Lépünk addig egyet-kettőt:
378 göndörödő báránnyelűt;
379 lépünk addig hármat-négyet:
380 füvekkel záporzó rétet;
381 lépünk addig négyet-ötöt,
382 ha talpunkba belekötött
383 civakodón a talaj -
384 rajtunk kívül nincs talaj,
385 rétnék-útnak talaja
386 mind hozzánk szít, hajaja!

387 Mind hozzánk szít,
388 hozzá szítunk
389 mindannyian.
390 Hívogat:
391 - Jöjjél,
392 édes fiam.
393 Rögös az út
394 a föld alá.
395 De addig - addig -
396 jaj, csak a testi kint - - -
397 Hideg van idebenn
398 hideg van odakint,
399 lábunkból húzódik fölfelé
400 a föld hidege,
401 a hideg -
402 ne tegyetek tüzet,
403 nem éri meg -
404 póre libának
405 más párnájában a
406 pihéje-tolla - -
407 csak a szív, csak a szív,
408 csak a szív ne zakatolna,
409 csak a tüdő,
410 a máj,
411 a vese -
412 csak most az egyszer!
413 Nem kérem többé
414 sohase!
415 Istenem!
416 Doktor úr!
417 Csak
418 most
419 az egyszer,
420 nem
421! kérem
422 többé
423 sohase!
424 Jaj,
425 ha
426 most
427 meg-
428 ha-
429 lok,
430 kire marad
431 - mi is?
432 ki is?
433 kim van,
434 mim van?
435 a nagy szó,

436 a puszta szó :
437 *a világ?*
438 Csak tavasszal
439 a nyirkos-hűvös szántás,
440 nyáron,
441 kiskertben pipázva
442 figyelem törpe dáliák
443 igyekezetét, hogy
444 nagyobbnak látssanak,
445 mint aminők,
446 akár a kikencélt,
447 magas sarkú
448 városi nők. -
449 Már kinéztem magamnak
450 egy lepörzsölt helyet
451 odakünn
452 - pár év múlva
453 dús selyem sarjú hajt ki ott:
454 jó trágya leszek,
455 és a sarjú hálás,
456 a sarjú nem feledékeny,
457 mint az emberek;
458 aztán egy vackort is szeretnék
459 magam fölé
460 s a vackorfára mászni sok-sok
461 gyermeket,
462 sok-sok gyermek taposson
463 *ama* halmon
464 (bár a buta felnőttek azt mondják,
465 nem illik),
466 és elcsapja hasát a vackorral,
467 és hogy akkor mit fogok érezni, nem tudom,
468 de most örvendek,
469 hogy lesz egy halom,
470 rajta selyem sarjú,
471 fejemtől vackorfa;
472 és a gyermekek rátaposnak a halomra,
473 letapossák a sarjút
474 (marad másutt elég),
475 fölmásznak a vackorfára,
476 vackor elcsapja hasukat,
477 anyjuk eljajveszékeli őket,
478 apjuk elnadrágszíjalja őket,
479 a felnőttek elagyabugyálják őket,
480 mert rátapostak a halomra,
481 letiporták a selyem sarjút,
482 fölmásztak a vackorfára;
483 vackor elcsapta hasukat -
484 és mert a felnőttek elfeledték,

485 hogy ők is voltak gyermekek.
486 és nem szeretnek arra gondolni,
487 hogy ők is lesznek öregek,
488 mindent elfeledtek,
489 nem gondolnak semmire,
490 és észre sem veszik, hogy nem élnek.
491 (Mi is csak most vesszük észre az életet.
492 Késő.)
493 A felnőttek előbb-utóbb el fognak feledni.
494 A gyermekek nem felejtik el a vackort.
495 Ez is egyfajta emlékezés.
496 És énnekem elég.
497 Bár nem tudom,
498 két öntudatlanság között
499 miért oly fontos nekünk az emlékezés.
500 Lehet, hogy meztelen megszokás az egész.
501 Mint ahogy meztelenek leszünk
502 mindannyian
503 koporsófödél alatt,
504 szemfödél alatt,
505 ünneplő ruha alatt
506 (tán saját halálunkat ünnepeltetik velünk?
507 vagy csak ők ünnepelnek, kik még maradnak)
508 és a rögök alatt.
509 Ó, mennyi celecula alatt
510 tud pucér lenni az ember!
511 De ez már nem tartozik reánk.
512 S végül mégiscsak úgy lesz:
513 nem leszünk,
514 tehát nem tagadtathatunk.
515 Halottak napján
516 (halottak születésnapján)
517 végül is csak ez tudódhatik ki.
518 Mi tudódhatik ki?
519 Hogy dombon törik a diót,
520 a diót,
521 rajta vissza
522 mogyorót,
523 és a napot megbecsülni,
524 éjjelente elcsücsülni,
525 elnézni a kályhában
526 lángok
527 táncát:
528 azt mondják, mi is éppily
529 virr-
530 gonn-
531 cakk
532 leszünk
533 az utolsó előtti pillanatban.

534 Aztán fölkel a nap,
535 kihuny a parázs,
536 megy tovább minden
537 nélkülünk.
538 Talán már meg is szoktuk
539 ennenmagunk hiányát.
540 Rászoktattak,
541 akik máris mindent elvégeznek
542 (hiába mondják, hogy *helyettünk*):
543 *nélkülünk*.
544 Mi már nem is vagyunk,
545 csak akkor, ha útban valakinek.
546 Ó, nem vagyunk árvák.
547 Annyi az emlék a hátunk mögött,
548 annyi a rokon, ismerős odalenn.
549 Hagyjuk csak a képzeletet
550 *hátrafelé* csapongani,
551 míg vissza nem riasztja a jelenbe
552. valami testi szükség.
553 Hogy reánk sújtson:
554 már csak test vagyunk. -
555 Csatak az utca,
556 zúzvara ágak.
557 Takaró készülget
558 a búzának.
559 Búzának takaró,
560 - szemfödél minékünk.
561 Nagyjából ennyi,
562 amit elvihetünk.
563 Ezt is csak azért,
564 hogy az élők *lássák* - - -
565 mégsem kaphatunk az útra
566 hamvunkba sült pogácsát.
567 Mert az élők félnek
568 még a holtak pletykáitól is.
569 Pedig a holtak
570 - mi már tudjuk-formán -
571 nem pletykálnak.
572 - - Leélni egy életet a
573 növekedő halállal.
574 Ez a legeslegkevesebb,
575 mit az ember
576 - tetszik vagy sem -
577 elvállal.
578 Mórrikál a halál,
579 kellelmedik.
580 Mindegy pedig.
581 Több fényt, fiak, unokák!
582 Több fény többet és többre lát.

583 Több fényt, sugarat,
 584 üdvözítőt, idelent.
 585 Rátok testáljuk
 586 egyetlen vagyonunk:
 587 a jelent.
 588 Aludni, aludni,
 589 aludni csudajó.
 590 Kopjafa, sírkő
 591 minek és mire, ó?
 592 Kikopik az ember,
 593 önmagából kikopik.
 594 Már csak a *második* évszám hibádzik,
 595 az se sokáig.
 596 Nem vagyunk már valakik, csak valamik.
 597 Aki szül, az öl is:
 598 orvul a halálba döf.
 599 Halál háta mögül is
 600 fölsírkál az újszülött:
 601 ez a himnusza.
 602 Az öregeké, bizony már
 603 csak hörgés, torz, kusza. - - -
 604 Volt egyszer egy öregapó,
 605 s volt neki egy öregapja:
 606 pipája volt az istene,
 607 pipafüstje papoló papja.
 608 Ez volt az ántivilágban.
 609 Amikor még úgy ellődött háború, hogy
 610 fölment a zab ára,
 611 vagy üstökös csóvált nyomot
 612 éji éghatárra.
 613 Ebből aztán származtanak
 614 mindenféle próféciák,
 615 főként ha belésegített
 616 a garabonciás diák.
 617 Volt minden istencsapása,
 618 hét sovány esztendő,
 619 de talán akkor még az is
 620 inkább volt kelendő.
 621 Anyókat se feledjük ki:
 622 kapu elé ült, a napra,
 623 beszélőkéje meglévén,
 624 nem szorulván külön papra.
 625 Élőket is elparentált,
 626 föltámasztott holtakat,
 627 akár akadt hallgatója,
 628 akár nem akadt.
 629 Volt gügyü, s ha gügyi akadt,
 630 boszorkánnyá lépett elő,
 631 elseprügölt a Gelléltre -

632 X. megyéből ő vala a képviselő.
633 Megtárgyalták, hogy az éjjel
634 kinek kocsi-kerekéből
635 eresztgessék ki a szuszt.
636 Mikor sújtson áramszünet
637 *N* városban trolibuszt.
638 Mikor hörögjön a vízcsap,
639 mikor csöpögjön a jégcsap
640 satöbbi.
641 Sugárhajtásos seprűjén
642 - míg a gugyi (: üzemanyag)
643 el nem fogyott,
644 visszatért a viskójába,
645 s anyóvá vált vissza legott.
646 Reggel minden csontja fájt,
647 de bájolta a halált,
648 miután apó - szedtevette! -
649 jócskán meg nem kenegette.
650 Kenegette (Janim, Jóskám?),
651 kente-kenegette jócskán,
652 de végül csak kifakadt:
653 „Hogy az ördög öreganyja
654 küldjön hátad megtaposni
655 betanított ördögfiakat!”
656 Anyó rögvest letorkolta:
657 „Küldene tán a pokolba,
658 ugye, kend?!”
659 Apó csak intett igent.
660 „Hallgass, asszony, megmondattott
661 kerek-perec:
662 boszorkányok nincsenek
663 - egy kivételével -
664 no, de mék, mert odaég az étel.”
665 (Guruzsma, tekerd meg,
666 fokhagyma, csipkedd meg!)
667 Ám ha az étel nem is,
668 az élet odaégett.
669 Odakozmáltunk -
670 talán már mindegy,
671 mi miatt, mivégett.
672 Mi örömet tartogat még a földi élet?
673 A mások örömét,
674 örömeinkből fakadottak örömeit
675 (az öröm megmaradásának elve).
676 Már ó örömeink is
677 bűnként szállnak fejünkre vissza,
678 és nincs az a homok, mely
679 bűnbánó könnyeink felissza,
680 nincs az a jaj,

681 mely dobhártyáig érne,
682 nincs az a hörgés, gurgulázás,
683 mely nem az égig:
684 csak virrasztó-gyököntő anyókaig érne;
685 átokká válik az áldás -
686 megszokható.
687 Arra a kevés időre.
688 Jól van, anyó:
689 megyek én előre, mutatom az utat.
690 A legeslegutolsó nyugdíj
691 már kifarcelláztatott nekem.
692 Nekünk.
693 Pihenhetünk,
694 élettől-, büntől-, örömtől-szabadultak
695 föld alatti súlytalanságban
696 feledve jövőt, jelent, múltat.
697 [Heine a halálos ágyon:
698 „Isten nékem megbocsát:
699 az a mestersége.”]

TENGERPARTI LAKODALOM

1978

JÁTEKOK I

1

Európát játszottam. Kusza játék.
Északot, Délt, Keletet, Nyugatot.
Egyik félt. Másik röhögött. És
simogatott. És rúgott. Ugatott.
Melyik hogy. Simultam és féltem.
Vagy négykézláb lihe-loholtam.
Vagy tán Európa voltam én magam,
föltámadásra várva, holtan.

2

Játsszunk életedít -
játékomat esdd itt,
játékosodat esdem,
nélküled elesten,
hogy sátán, se isten
föl már nem emelhet,
s mint az anyamellet
csecsemő (ki mellett
csak a szárazdajka):
kéri, el nem éri:
én is, mint affajta
kisdéd, gyámolatlan,
kérlek számolatlan
szókkal, kérdlek: látsz a mi
játékunkban (boldog
és elnyűtt koboldok)
játékon-is-túlit -
(jaj, az idő múlik -
„a k a r s z - e j á t s z a n i ?”).

3

Írom, írom a papíron.
Tarka szarka farkatolla
jár, mint a motolla.
Arcom pötty-pötty, csupa szeplő,
szájam csak kereplő.
Kócmadzag a fakilincsen
öröklötte kincsem.
Kéretlen költőnek írja
ceruzája és papírja.
Írom, írom, írom, írom
az írt a papíron.

4

Hát játszunk ismét Európát.
Úgyis csak játékra jó.
„Szárazföld helyett a tenger,
kocsi helyett hajó.”
Hogy mindig csak valami helyett.
Vakvilágba, vakon.
Még az utolsó ítéletet is
átalhatom.

JÁTÉKOK II

1

Játsszuk, ami nincs, de lehetne.
Játsszuk, ami nincs, de szeretne
lenni. Esendő mimagunkat.
Társaink meg mikor unnak?
Játsszuk - nem gyermeki babra (=babrálás),
nem, nem megy a játék babra,
hogy megfőzve az ember megenné:
ó, építő, ne éhezze!
Az építés is véres.
Tanú rá Kőműves Kelemenné.

2

Játsszuk, ami nincs, ami volt,
játsszuk, ami nincs, ami lesz.
Poklot s mennyet, hol a holt
közel érzi magát földijeiehez.
Földet, hol a menny s a pokol.
Játsszuk meg a Nap meg a Hold
ragyogását - játsszuk, ahol
játsszanunk adatott.
Légy élő, a jövőt sose féldő,
akár az időt a halott.

3

Játsszuk, az idő amíg enged.
Játsszuk jámborka türelmet.
Játsszuk dugvást belenyugvást,
játsszuk, ha tudunk, ha tudunk, mást,
játsszuk e megunt
golyóbison éteri álmat,
örökös zeniten a megállott
Napot. Játsszuk, ha tudunk.

San Franciscót vagy Oslót,
 Párizst, Stockholmot, szertefoszlott
 - vagy eljövendő? - álmokat.
 A játék kábít, álmod ad.
 S reményt is „égiekkel játszót”.
 Olyat, hogy fejbúbunk se látszott
 ki. Ó, omega s alfa.
 És keresvén rokonait,
 fölültheted Csokonait,
 hol írva vagyon: vak és csalfa.

ZSOLTÁR, VIGASZTALAN

Mártának

Bejártam a bejárhatót,
 s tudni szeretném, mi van ott,
 ott, a bejárhatón túl.
 Ahol vagy kijózanodik
 avagy belébolondul
 az elme, hogyha kondul
 elállhatatlan kondulás
 és kong és kong bolondul;
 hiába földi rög szemed-
 füled, hogy ne hallj és ne láss,
 hiába szólítsz szenteket,
 hiába párnás poklot
 (az is utadba botlott),
 hiába a fájó füvek,
 nem-válogató fergek,
 hiába az életbe rúgnod,
 hiába esdel szörpöt, lúgot
 és bájtalt és mérget,
 hiába ezerszer unott
 szellemi szépség-koktumok,
 csak nem tudod, csak nem tudod,
 hogy mi van ott, hogy mi van ott,
 miután a bejárhatót
 bejártad a határig,
 csak nem tudod, csak nem tudod,
 hogy túlhan mire válik,
 ebek harmincadján van minden,
 csak ezt tudod - ennyi: az *innen*.
 Ha megvigasztal az ige,
 azt mondanám most: bújj ide.

KAMASZ ANGYAL

I

Kamasz angyal vagyok. Ne haragudjatok,
se mászt őrizni, sem elbukni nem tanultam meg még.
Egy kamasz ördögbe vagyok szerelmes,
bár nincs nemem. Higgyétek el:
ez a legeszményibb szerelem,
mert csupa vágy az elérhetetlenért.
Amit elértél, már nem a tied.
Nem akarok elérni semmit:
nem akarom, hogy ne legyen mire vágyonom.
Chagall-szárnyú angyal vagyok,
Bosch-pofájú ördögbe szerelmes.
Csak egy helyet adjatok a háztetők felett.

II

Helyet a háztetők felett!
És varázsos szemet, parázs-
szemet, hogy bekukkintson a
családi szentélyekbe, mint Lesage
sánta ördöge, s undorát
kötvén, Belzebúbnak, csokorba,
kívánczozzék vissza a meghitt
tűzhelyhez: haza, a pokolba.

III

S a föld fölül s a föld alól
vissza a földre - ez a próba!
Végignézni az emberi
történetet, eme karóba
húzottat, s mégis itt maradni
és megmaradni, mert hiszen
olyan ólomsúlyos az élet.
És nem könnyű meghalni sem.

AZ ÉG, AZ ÉG

Székely Jánosnak

Olyan az ember, mint a lehellet; napjai,
mint az átfut árnyék (144. Zs. 4. v.)

Csak ez maradt, az ég, az ég.

Hol nap sütött, hol havazék,
s a télét és a tavaszét
s a nyárárt-őszét mind megadta.

Ó, érte éltem, nem miatta?

Csak ez maradt, az ég, az ég.

Meg-meg derűs, meg-meg borús.
Békés meg égiháborús.
Felhős, mint annyi gond alatt
a napról-napra-gondolat.

És mennyei báránysereg!
terelgeték juhász szelek.

Csak ez maradt, az ég, az ég.

Ó, minden titkát rég kiadta.
Ó, érte éltem, nem miatta!
Ó, égten égtem, poklok pokla,
egszersmind Mózes csipkebokra;
égten-szakadtam darabokra;
értem a szivárványok csokra
kigyújtá mind a hét színét -
az én szememhez készült csókra.

Csak ez maradt, az ég, az ég.

Hogy tudja ember földi húsát
mardasni égi szomorúság!
Szürcsölni agya velejét!
A taszitó, a delej ég.
Mámorító, mennyei kinnal!
hogy alkohollal, kokainnal
se kábul el a föld fia.
Csuda tragikomédia!

Az ég, az ég. Csak ez maradt el.
Ezer világtájjá szaladt el.
Ó, érte éltem és szerettem.
Egem, miért hagytál egetlen?
Csak ez maradt, az ég, az ég.
El számolatlan, az egyetlen.

Többé sohase lesz ilyen.

S itt orgonál, benn, Messiaen.

NAPTÁR

JANUÁR

Január: a fehér
tájban színes emberi világ:
bizsergő fülek, orrok -
lilák.
És végül:
talp alatt csikorgó,
földi transzcendenciák.

*

Hát kezdjük ismét újra.
Mert fújja a szél, fújja
a havat.
Hát bújjunk össze bent, és
várjuk, míg az egész teremtés
nyakunkba szakad.

FEBRUÁR

Nem tréfál:
tél ez még.
Egy sort
sem
írnék én,
halált sem
sírnék én
- ha véle
éreznék.

MÁRCIUS

A tavasz benne kevesebb,
mint a jelkép.
De a tél heve hűvösebb,
s bár csak a hajnal fagya rág,
hogya remény még csupa seb
- már nyit a hóvirág
biztató jelképp.

ÁPRILIS

Ő Winnetou, én Old Shatterhand.
Ő odakünt, én idebent.
Majd helycsere.
Az ég csak egyre kékül.
Valami lesz.
Vérontás nélkül.
Ő sem tudja: tavasz-e, tél-e.
Van kis hava, van kis heve
s bolond neve -
április! - edződj, türelem!
Ördög tudja: tavasz-e, tél-e.
Mint a történelem:
olyan átmenet-féle.

MÁJUS

- Virágok hava - mondja a költő.
- A munkáé - mondja a munkás,
s hirdetik falragaszok, mozik.
A két igazság szembeötlő.
Elsején ünnepel a munkás.
S a költő - mint mindig - dolgozik.

JÚNIUS

Érik az évi kenyér már,
a megpihenés, haja, gyér már,
sürget vakitón a fehér nyár,
tűzben vakítóan a nap,
lángol vakítóan a kéklő
ég; s láncon az arató-cséplő-
gép vár, míg gabonába harap.

JÚLIUS

Most kell szeretnem, vagy nem kell szeretnem?
(Tudniillik ebben születtem.)

AUGUSZTUS

Cézári hónap?
Így szól a jelen:
- Be sokszor téved a történelem.

*

- Ó, embert látni csuda jó! -
Ömledezik,
s nyakig magába ölel
- fiára lel -
a folyó.

SZEPTEMBER

A fecskefinak vándorszárnya nőtt,
nyarat lehelget még a délelőtt,
hullámvonalban ing a rét fölött
az ökörnyál, az erdő lombja rőt,
s most adjuk iskolába a jövőt.

OKTÓBER

Már fázik az éj, de kinyíltak a szélben
az őszi szirmai - fázik az éj.
Múlóban az ősz, de a hajnali tél nem
a valódi, ne félj.

Múlóban az ősz, de a hajnali tél nem
fenyeget még, nem a valódi, ne félj.
Az őszi szirmai nyílnak a szélben,
és fázik az éj.

NOVEMBER

November.
Születik a hóember.
Hóember.
Haldoklik a november.

DECEMBER

Hát végzünk véle újra.
Hadd fújja a szél, fújja
a havat.
Aztán majd kezdjük újra.
És bújjunk össze bent, és
várjuk, míg az újrateremtés
nyakunkba szakad.

APOLLINAIRE

Cipelik angyalocskák,
viszik az égi rocskát,
az égi-régi ócskát
napszállatkor haza.
Cipelik ördögöcskék
az angyaloknak öccsét -
vele megy igaza.
Ember-igéket öltő
kiséretül a költő
mélységet-magasat
bejár. Nyomában eszmék.
Talán láttatja lesz még,
ha földünk meghasad.

FÖLTÁMADÁS

Megölték bennem a költőt.
Egy költő ölte meg.
Holt volt, de testet öltött.
No, nem mondok nevet.
Ne pletykáljunk. A holtak
se szeretik. Arany
nevüket, a csiszoltat
ne illesse korom.
Élegetem korom,
s talán - ha akarom -
föltámasztom magam.

KÉTFELÉ

Sűrű szitkok. Szidalom-ár.
Egy hajnali dalosmadár.
Mélabú vagy depresszió.
A madár: feketerigó.
Kilátástalan. Vagy hazug.
Veréb csiripel, gerle bűg.
Vagy decensebbül: ez a spleen.
Hangok. Hangverseny odakinn.
Az élet féllábon biceg.
Tudjátok: én mégis hiszek.

*

Már nem tudom, kicsikém, mióta ronggyá ázott az arcom
saját könnyeimtől s a másokéitól, a Te könnyeidtől is,
már nem tudom elképzelni, hogy másképp is lehetne,
hogy a szó ne cafatokban bukják ki a számon, azon véresen,
már nem tudom, kicsikém, már semmit sem tudok,
vagyok, mint a kötél, melyet húznak kétfelől, kétfelé,
vagy állok tengerparton, és értem jön a hullám,
magával ragad, majd kidob, hogy fulladok és tikkadok,
már nem tudom, mi lehettem volna és mivé lehetnék,
már mindegy is, amíg a halálra rájön az ehetnék.

*

Csak írok itt átabotába.
A fejem ugyan kissé kába,
mint hogyha vertem volna kőbe,
vándorkőbe, szikla időbe.
Falak, mindenütt csak falak.
Levegő sehol egy falat.
S a belém kövesedett mámor
nem bír kiragadni a mából.

*

Várlak, ki tudja, mióta.
Várlak, a régi nóta.
Várakozás, ez a sorsunk.
Mégse legyél, kicsi, sors-unt.
E ronda rímeiket elfeledjük,
felejtjük el, kicsim, együtt.

*

Arcal befelé: rejtsük el arcunk mások elől.
Úgyis mást látnak rajta, mint mi.
Amit a méreg, a mámor elől,
igyekezzünk továbbra se hinni.

TENGERPARTI LAKODALOM

Viszik a menyasszonyt, sej, a menyasszonyt, viszik, viszik, viszik,
tengernyi fátyla, sej, a láthatáron uszik, uszik, uszik,
az uszálya fehér felleg, sej, sűrű fehér felleg,
menyasszonyi uszályt, sej, sűrű fehér uszályt ájtatos szelek emelnek,
a menyasszony göndör fürtjét, sej, szögszín fürtjét kacskarintják
szellő-viháncok,
viszik a menyasszonyt, sej, a menyasszony tenger hullámaival járja
a menyasszonytáncot,
hajladozik a homokon, sej, hajladozik a hanga,
hullám karján hajladozik a menyasszony, sej, tovalebber, nincsen hangja,
csillagos mennyezet vigyorg odafönn, sej, vajon mi vagyon írva rája,
tengeri herkentyűk a mélyben, sej, zabolás csikóhal, márványos
zsibbasztó rája,
ropja a táncot, sej, a lakodalmi táncot ropja a föld, víz, tűz, levegő,
minden elem,
ropja a táncot, sej, a szokottat, friss-dühösen a történelem,
csillagos égbolt villog odafönn, sej, vele zölden a tenger is ég,
kushad a koncert, elemekéért, kushad mohón az emberiség,
feljön a hold is, fölérez a holt is, sej, most ha ki fekvő, talpra állhat,
pislog a Tejúton, sej, a Hadak Útján megannyi csillogó háziállat,
habok kolompár csattogása töri a mólót, sej, tengernyi a türelem,
mélyben a magasság, sej, riogassák kezesre-szelídre ideleenn, ideleenn,
rogyjon az ég rád, sej, szóljon a szférák talp alá való muzsikája,
az a legény most, sej, ki a menyasszony tenger iramát reggelig állja,
itt a menyasszony, sej, a menyasszony, végtelen öblű, thalatta, thalatta,
ruháit rendre leszórja a Föld, sej, termékeny tenger alatta, alatta,

ékes a szó is,
édes a só is,
fölfakadó víz
áttör a szennyen,
most ki busulna,
könnye ha hullna,
félrebb menjen,
most vigadásé,
holnap a másé
kisdéd mennyem,

kiisszuk a tengert, sej, de kiisszuk, szájunk szikkadt, bendőnk telhetetlen,
itt a menyasszony, sej, hullámok karján, világ ölében, itt az egyetlen,
ragadja az ár, sej, tengermély az ágyhely, világ ha kihál,
akkor majd húzunk, sej, világteremtőt, szívünk szándékának szavaival,
vagyon-é, ember, szándékodban, sej, csillag-gyöngysor milliósám,
vagyok-e, szívem, szándékodban, sej, vagyok-e szíved, régi rózsám,

csordul a serleg,
régi keservek
gyöngye csöppen,
csöppre csepp,
kínja nem edz, és
hajdani metszés
visszalükken,
késesebb,

megfertőztettek, sebeztek rajban, aj, kivilágos éjjelek, és
szúr a sugár is, aj, átszúr rajtam közömbös hegyel-éllel e kés,
vírrad a tenger, aj, végtelen öblű thalatta, pirkad a, pirkad a part,
melyet a násznép, aj, csuda násznép a sötétségből ki- és kikapart,
hozzák a menyasszonyt, aj, vissza az asszonyt, jön, jön a koravén,
szeplős gyermek,
fővenyre vetődött moszatoktól, aj, kikönyörögni egy kis kegyelmet,
kiittuk a tengert, aj, fenékiglen, halait megettük, nyaltuk sóját,
csupasz mederben, aj, gurulnak itt-ott tárogó, céltalan, bilincstelen bóják,
elapadt a dagály, aj, elakadt minden, vízen átvádló, cirnos hajó és
nagy fene cirkáló, aj, polipdögökre tárog az ágyúnaszádon a lőrés,
ős elemünk, aj, ős anyaméhünk, meddön maradott förtelmű bánat,
nincs tenger, nincs sziget, aj, nincsen part sem, anyányi árnyak futnak
utánad,

merre futottál,
pőre juhoknál

védtelenebb világom, álombeli fény?

se halni, se lenni -
maradok a semmi

álom mesebeli közepén -

hogyha keresnek,
úgyis kilesnek

beérő álmaim szüretén -

anyányi menyasszony, aj, parttalan parton, húzasd a nótát, húzzuk a mi
világteremtő dalunkat, sej, hogy időnk ne legyen felejteni
Atlantiszunkat, a vízből valót, aj, - elnyeltük földül, el mindenestül,
csak egy falás volt, aj, jól palástolt izgalmunkban pillánk most se rezdül,
kihalt a menny, aj, ki a pokol, jaj, kiittuk a tengert, végtelen a part,
kóválygunk hosszán, új menyasszonyt hozván, ki talán mégis, aj,
tengert akart.

XÉNIÁK

Játékok antik metrumban

ESŐ

Esik. Zuhog. Az ég leszakad reánk.
Szakadjon is. Legyen legalább a mi
fejünkön is, mi véd, az égi
meglepetések elől menekvő

fejünkön is, mi véd: maga, lám, az ég.
Fölötte semmi. Csillagok itt alatt;
alább talán pokol, de ez se
biztos - az ég egeit kívánjuk!

A mennyek ellen! És esik és zuhé!
Nyakunkba! Hé! Mi, földiekül, nem is
kivánhatunk jobbat - sze nincsen
meglepetés, ami fönrül érne!

FOHÁSZ A SAJTÓHOZ

Költők istene, drága égi sajtó!
Azkit adtanak kényre-kedvre mennyek!
És Johannes, akit Gutenberg néven
tartunk számon e gyatra földi létben!
(Itt nem kellett ám semely rím, minthogy
Mr. Phailakosz, ő sem applikálta.)
Nos, hát vissza a kezdet óhajához.
- Költők istene, drága égi sajtó!
Add mög, édösöm, az mű illödölmös
kérésünkre az elkerülhetetlen,
földi-mennyei, ős sajtóhibákat -
mert az megjelenést jelent minékünk!

ÉJ

Elfeketültem az éjben, akár a tehén, aki, tudjuk,
mindig is elfeketül a sötétben. A hold kimerengő
képe se volt képes kideríteni, képem, az árnyast,
és maradék enlelkemmel belefúlva az éjbe,
és maradékaimat kísérje szerencse, ha vírrad.

DERŰ

Siralmas, ó, e forma, ám tegyük víggá,
habár aligha jó reá, bizony mondom -
szegény Catullus óta mind, de mind sírunk.
No hát vakulj, világ, azértis így vígad,
ha ki derút találhat ott is, azhol nincs,
mivel belátja, hogy csupán derúlátás
adandja meg fölötte drága jogdíját.

BOREAS

Híg immár Boreas, az, mi zug itt manap,
gyáva kellemiért az közírás felelős:
ám nem vállalni azt, azmi neki bűdös,
„S minden bús telelésre dől”.

Bús tél váltja az ó, bánatosabb időt,
szép üdén kivirul rá a derűs tavasz,
s minden rendbe' van itt, „bársonyos illatok”,
és még mit csak akartok, oh!

DUK-DUKSÁG

Duk-dukságomat élem itt,
duk-dukságomat élem.
Duk-dukságomat elvető
duk-duk sógorok átveszik.

Éljen duk-dugiságom, oh!
Duk-dugsága viruljon
duk-dug sógorok által a
duk-dug létnek e létben is.

Dug-dugsága ha van kinek,
éljen véle, amíg tud.
Én csak dugdosom, ám a szerk
közhírré teszi, hallj oda!

ÓLOMMADÁR.

Karmomat ha mélyre bocsátom, éppen
tősgyökérben fog megakadni, úgyhogy
lészek én saját magamúl az én ó-
lommadaracsám!

KÉT OVIDIUS

Gauss, a matézis Augustusa.

Farkas és János, a matézis
önkéntes Ovidiusai.

Micsoda átok, micsoda sár
húz ide vissza, Vásárhelyre?

Micsoda átok, micsoda sár.

Micsoda balhit: hogy kell, hogy lehet
itt is.

Farkas az ős-bohóc:
a tudományé. Jó kedély
és jó megalkuvás: nincs más kiút.

János. Amolyan nyugalmazott
tűzértisztecske. Ám kérlelhetetlen
és rögeszmés. Paranoiás.

SZEMBŐL, HALÁL

Öt óra. Itt a végső pillanat.
Héjjasfalva felé szaladva szalad
ki lovon, ki az apostolokén -
mint e huszonhat és fél éves legény.

- Potomság! - mondja. - Vagy talán nem is?
Hisz fut bálványa, az öreg Bem is,
aki szíve felől hordotta volt,
bár nem értett egy sort se soha, sort,
verssort, amelyet „oh, mon fils” rovott -
nem harci dobot
helyettesítőt - éppen csak a tett
váltott igévé. S elvégeztetett.

Mert tett a szó, ó, tett, igen,
csak orra bukik macskaköveken,
s nem fegyver, csak fegyvernyi gondolat
buktatja orra jobb egek alatt.

S akkor a fiú hirtelen megáll
(a civil őrnagy) -: Hát szemből, Halál!

HÉJJASFALVA FELÉ

I

Lihegve fordult vissza. Már
ha itt vagy: hát szemből, Halál!

(Nemcsak ő s hona: tenhazád
is vérzik itt - tudod, kozák?)

Nem ágyban, nem párnák között.
De így se! - Nagy kötést kötött

- hol a kivívott diadal?
melyért még az ő fiatal

élete sem kár! semmi se!
ha hősökért zeng gyászmise,

hősökért, akik istenek
módjára erőt vettenek

a zsarnokságon! - Ó, de így!
ravasz, alattomos, irigy

sors martalékaként! - Ha már
halni kell: hát szemből, Halál!

Az örökéletre valót
így keresi meg - a halott.

II

Papírok, szétszórt iratok
a test mellett. Nem-siratott
hulla - egy a többi között:
hisz végképpen levetközött
- levetköztették! - e tüzes
életből. - Távozol - fizess!
Halál, ó szörnyű uzsorás!
- Hisz úgyis örölte a láz,
a lelki, testi - - kell-e még
idézni izzó szellemét - - -
dehogy. Itt van. Hivatlanul.
Örök plebejus: Ő az úr.

III

Civil őrnagy. Nincs lova se.
S reménytelen szerelmese
a szabadságnak. Lásd, kozák,
tiédnek is. Elátkozád,
„fugva, husztuzva” - és öled.
Itt, Fejéregyháza fölött.
Kortársaid legjobbikat
döfi át bosszuló pikád.

IV

Napszállta? - már ki éri meg?
Még visszanéz. Szalad. Liheg.
Van út - kiút nincsen. - Ha már
halni kell: hát szemből, Halál!
Szemből, szívem, egyem, valóm.
Hadd lássalak még meghalón.
Érezzelek, tapintsalak.
Aztán nincs már kín, nincs salak,
verejték, szégyen, semmi gond.
Mért fut az élet, a bolond?
utolsó percig! - Nincsen ír rá,
toll, tinta, kéz, amely leírná,
agy, hogy fölfogja, lássa szem.
„El vagyok veszve, azt hiszem.”

APOKRIF VÖRÖSMARTY-KÉZIRAT 1850-BŐL

Palimpszeszt

Vidulj, gyászos elme! megújul a világ,
S előbb, mint e század, végső pontjára hág.
(Batsányi, 1793)

Mire vagy jó még? - magányos
farkas a hiénák között!
Lelked fia elátkozott,
s eltűnt Erdélyben valahol; talán
még most is temetetlen. - Családod

| *Születésem történt a múlt századnak szinte utólján, 1800*
| *diki december első napján. Atyám, Vörösmarty Mihály*
| *(kit 1817 dikben vesztettem el), szegény nemes volt.*

nincs - van-é családja bujdosónak?
íze kenyérnek, íze sónak,
bornak - édes íze a szónak!

„ ... a magyar, mint a többi közép- és kelet-európai nép,
a romantikával együtt, a romantika révén eszmél ma-
gára, találja meg saját hangját, saját géniusát ... En-
nek a magyar romantikának legfőbb neve Vörösmarty
Mihály.”

(Szerb Antal)

Legszóbb szavad is tehetetlen!
Legvágyabb vágyad telhetetlen!
Szemétre való vén cigány!
Eljátszottad már, sokadmagaddal!

| *És ha meglep bús idők homálya,*
| *Lengjen fátyol a vont húrokon;*
| *Legyen hangod szellők fuvolája,*
| *Mely keserg az őszi lombokon ...*

Ez örült sár, ez istenarcu lény -
ez a jelen. Talán jobb volt a múlt?
Hitted. Elmúlt. És mit hoz a jövő?
A megjósolt ünnepet a világon?
Ne áltasd magad. Ünnepelni sem
tud már ez az elfajzott faj - vagy csak úgy,
ha belepusztul. Pusztulj hát vele!

| Majd ha kifárad az éj s hazug álmok papjai szűnnek
| S a kitörő napfény nem terem áltudományt;
| Majd ha kihull a kard az erőszak durva kezéből
| S a szent béke korát nem cudarítja gyilok;
| Majd ha baromból s ördögből a népszaroló dús
| S a nyomorú pór nép emberiségre javúl;

| Majd ha világosság terjed ki keletre nyugatról
| És áldozni tudó szív nemesíti az észet;
| Majd ha

| Az lesz csak méltó diadal számodra, nevedhez
| Méltó emlékjelt akkoron ád a világ.

Pusztulj! tűnj el! Hiúság, hogy marad
nyomod - vagy sem!

- Hát akkor minek írsz!

Magadnak? Ne hazudj. Nem olvasol te már.

„... 1850 elején, a csapásokba majdnem bele-
őszülve, egészségileg is megrokkanva találko-
zott feleségével ...”

(Magyar Irodalmi Lexikon)

| *Rád nézek, mert gyönyört ád*
| *Szemlélnem arcodat;*
| *Rád nézek, mert öröm lesz*
| *Meghalnom általad.*

Leéltél fél évszázadot.
A sors hol adott, hol nem adott.
Most már nem is kérsz. Most már nem is adna.
Veled vagy nélküled haladna
a szekér - egyre megy,
hogy hegyre völgy, hogy völgyre hegy,
hogy föld suvad, hogy szakad ég:
ez is, az is csak szakadék.
Elittad az árát, megittad a levét -
a Boldogasszony köténye se véd.

| *Más nemzet írói vénségükre megnyugosznak babérjaikon,*
| *nekünk nyugalomra még szalmazsák sem jut ... Adósság,*
| *tehetetlenség, sánta remény, hidd el, alig nevezhető*
| *életnek ...*

Pedig *volt* ünnep. Tán észre se vetted.
vagy inkább nem tudtad - mert nem tudtad: mi következik rá.
Volt munka - férfimunka volt,
hogy fölérzett rá a holt, az óriás -
s még óriásabb gyilkosa.
Pokolra menny, mennyre pokol.
Ünnep. Munka. *Borban a gyöngy.*
Kagylóban a gyöngy.

| Férfi napjaidban
| Hányszor álmodoztál,
| Büszke reményekkel
| Kényedre játszottál! ...

Nem játék volt az! S ha igen:
ország-világ előtt forgó, hatalmas színpadon!
Hogy aki nézte is csak, beletársult,
fázott, lihegett, izzadt, lelkesült - és dolgozott a játszókka!

**Európa látta.
És fejet hajtott.**

És aztán mást nem is tett:
lehajtotta fejét.

| Fogytán van napod,
| Fogytán van szerencséd,
| Ha volna is, minek?
| Nincs ahova tennéd.
| Véred megsűrűdött,
| Agyvelőd kiapadt,
| Fáradt vállaidról
| Vén gunyád leszakadt.

„Temetése [1855 novemberében] politikai demonstráció,
az első tömegtüntetés [20 000 ember] az önkényuralom
idején.”

(Magyar Irodalmi Lexikon)

vidulj gyászos elme megújul a világ

POKOLRA-KÉSRE

Aj, korán sem és se késve,
aj, menénk pokolra, késre,
így szándékozánk a készre,
mindig is csak az egészre,
a teljesre, mindig, ismét,
hogy sosem tudhatni, ismét
mikor leszzen a sora -
ez már végső vacsora,
mely után már vacsorák
nem következnek, s a rák
(már csak az következik
- ez van, eszik - nem eszik -)
végzi dolgát szorgalommal.
Úristen, légy irgalommal.

UNDOR

Az undorban megfürödtem,
hisz undorokra, készre jöttem,
ezernyi undorral mögöttem -
tanulságos történelem.

Egek, de hisz nem volt ez önként,
és nem tudom, mi végre történt
ez éppen énvelem.

De most már mindegy, hogy kivel -
hajdan hittem: cipelni kell
más helyett is, s már nem tudom
ledobni terhem féluton.

Áltassatok, hülyítsetek:
az egyik főnnjáró beteg,
ágyban fetreng a másik.
Nemsoká a bódult világ
mindegy-agyamba vásik.

A TÖBBIEK

Et les autres chantent
(Apollinaire)

mint aki üvegcserepet rág
vérbe borítja nemcsak ajkát
de agyát is amennyi megmaradt

azé lenne a pálma
aki örömet kornyikálna
úgy is mint „hasznos akarat”
bár eltöprenghetünk azon
hogyan az akarat is haszon

semmi több ez a máj juss
legyél utilitárius
ha másnak nem magadnak
s ne irigyeld akik ezt-azt aratnak

ha bántanak se bánd
légy kíméletes tenmagad iránt
ne szívjál „lassu mérgeket”
kíméld a föld alatti férgeket
ők is isten állatkái
e fölfedezés se máj

ki tudja mit hoz a holnap
et les autres chantent
s a többiek dalolnak
helyetted is

FESZÜLŐ IDEGGÉ ...

Feszülő ideggé sodort,
mi átment rajtam, ami volt:
sodortak álmatlansággá vásott,
napi kis megalkuvások,

a kín, hogy tisztának tudjam
magam - mert a jónak *nagyobb* ára van! -
hogy hű maradjak azokhoz, akik
hűk voltak hozzám, aki leszek.

Energiaforrás, mint hasadó urán,
magam is vagyok - de nap nap után
hatalmasabb, mert értelmes - - tehát
velem számoljanak előbb a diplomaták,

mert időm kevés, s fogatlan a kísértés,
hogy olyanná pofozzon a mindent-megértés,
ki az alázatra is ráér
körömfeketényi szabadságért.

HOSSZÚ DÉLUTÁN

Ó, hosszú délután volt. Tisztító
s félelmetes, mintha a gyerekkor
tért volna vissza minden ártatlanságával - és
rettenetével, amellyel a felnőtt világ fenyeget.

Mozart egy egész délutánon át.

S most büntelenül és riadtan,
hogyminden ártatlanságot és iszonyatot visszakaptam,
most visszatérhetek
a világba, mely oly magasztos, oly beteg,
oly sóvárgott, oly visszataszító,
mintha ama forrás nézné magát szerelmesen Narkisszosz szeme tükreben -

most vissza a világba, a gyermekül oly áhított mennybe,
vissza a felnőtt szennybe ismét, hogy csak a küzdelem
súrolhat le az emberről némi mocskot:
mit számít, hogy a levehetetlen gönc: a bőr is itt-ott kifoszlott -:

seb, igen, seb, de *tiszta* -
vissza a világba, vissza,
hogymiféle mámor
ki nem szabadíthat a mából,
csak ez a délután, ez az üde, friss
marad nekem -
vigasztal még az emléke is -,

az elme rozsdásodik,
csikorognak a csontok,
lázadoznak az ízületek,
de néha kiegyenesedik, ha fáj is, a hát.

Ó, tiszta délutánom.

Jó éjszakát.

TÉTOVÁN

Komisz a férfi egymaga,
rakoncátlan és tehetetlen.
A nappal rág, az éjszaka
álmatlan, rágós, ehetetlen.
Nem lehet egy, csupán ha *ketten*.

Anya szült mindünket. A vég,
a semmiből teremtett szolgál,
asszony karjába ad. Miképp
öltöztessen: most ez a dolga.

Szül. Óv. Elsirat, fuldokolva.

Forró a könny. A fagyos arc
nem érzi már. Csak ő, az asszony
tudja, honnan jössz, merre tartsz.
Ő kérlelget halált: halasszon.

De hasztalan. Tudja az asszony.

Ő szül. Sirat. Te tétován
áttámolyogsz a nagy időkön.
Kedved hol kövér, hol sovány.
Az idő nem pénz - az idő: könny.

Könny a szem alatti redőkön.

De végül: édesünk Te vagy,
Te, örökkévaló, öröklött.
Mit ér a szív, mit ér az agy.
Én asszonyom, Tetőd oltott
az élet. Átadod. Öröklöd.

ÉSZREVÉTTLENÜL

Látod, már nem is veszlek észre,
úgy jársz-kelsz csendesen -
nem csábítasz a széptevésre:
épp csak *vagy*, kedvesem.

Épp csak *vagy*, s mert egy vagy velem,
test álma, lélek pihenése:
vagy hó nyaram és hű telem,
úgyhogy már nem is veszlek észre.

Hiányozz, mint ha álmom, étkem
cserbenhagy csendesen -
hogya ne maradjál észrevétlen,
szakadj el tőlem, kedvesem.

És kóboroljak és vacogjak,
mint egy gazdátlan háziállat,
ki nem vár mást, egy falatot csak -
és hadd higgyük, hogy megtalállak.

VÁLTOZATOK EGY KÉPZELETBELI WEÖRES-VERSRE

**Eredeti
(nincs)**

ELSŐ VÁLTOZAT

Henna Hanna, gyehenna,*
Pulykatojás, szeplős.
Balfelől ül Kisanna,
Jobbfelől a gyepplős.

Henna Hanna mórrikál,
Ez az egész mórking.
Meg galuska, teli tál,
Meg tán egy hálóing.

Henna Hanna hazamegy
Henna Hannibálhoz.
Elefántjuk van nem egy,
Az Alpokba báloz.

MÁSODIK VÁLTOZAT

Rőt elefánttal bátran elindulj Alpokon átal,
Hannát hátra ne hadd, óvjad, akár temagad'.
Ormányos barmát ne kiméld te, csupáncsak a barnát,
Óvjad a jó pici húst, fald vele bé a galust.

HARMADIK VÁLTOZAT

Kicsikém, te gyehenna-hajú,
temiattad emészt el a bú,
temiattad a gond falogat,
veszek én teneked falovat,
temiattad emészt el a gond,
kicsikém, te gyehennabolond.

* Gé Hinnom (=Hinnom völgye): szemétegetőhely Jeruzsálem mellett.

NEGYEDIK VÁLTOZAT

Henna álma röpdös az éji égen,
Henna Hanna alva, pihegve búvik
Hannibálhoz; csillagos ég a sátruk
Virradatiglan.

Hannibált fölkelte a trombitaszózat,
Kénytelen fölkelteni Henna Hannát,
Csókja hozza vissza az éber élet
Napsugarához.

Henna Hanna, én szívem, ébredézzél,
Vár az Alpok hágcsaja, csaj, te édes,
Vár palánkin és a havas csúcson túl
Római sergek.

ÖTÖDIK VÁLTOZAT

Te, Hannaságom, édesem, itt alá
Kuruckodó a római és kevély,
De Hannibál kifog, ki, rajta,
S meg sem is áll seregével addig,

Amíg le nem igázza, ahány vakul
Elébe áll, mivel sosem olvasott
Történelemtudósok által
Írt vereséget a pói síkon.

HATODIK VÁLTOZAT

Hennai hannai mennyei kannai bíbor edény!
Amfora, serbli vagy az, mit akarsz, te vezér, te szegény!
Hozhatod állatod, nem sokat állhatod ám meg a tért,
Más teszi majd a pityókalevesbe a drága babért!

HETEDIK VÁLTOZAT

Elöl megyen Hannacska,
utána a vadmacska,
az után meg a vadász,
a vadmacska fára mász,
leghátul meg ordibál
elefántos Hannibál.

NYOLCADIK VÁLTOZAT

Az Alpokon, az Alpokon
végső fokon, végső fokon
Henna Hannáról álmodom.

Az álmokon, az álmokon
elefántjával álnokon
fut hannibáli ámokom.

UTÓHANG

Könnyű voltam, akár e versek.

(Akár e versekély.)

Olvasó, ki súlyt követelsz meg

megizzadt pénzedért,

okulást, egyéb iskolás

picsi-pácsit -: ne hallj, ne láss:

remélem, Te s én sem fogunk

megharagudni, amíg tudomást

egymásról nem venni: jogunk.

KÉRŐDZŐ

Kérődném vissza magamat,
a hajdanit -

a mikorit?

Az anyám hasából valót?

(Kézenfekvő rím: mikor itt) -

oly kézenfekvő minden, Isten,

te, költői képeket ellő

izé, ki - mint az izé - nincsen,

csak amolyan semmirekellő,

mint a többi nagy hatalom,

akár a többi, a többi, többi - -

ha volna röhögni valóm,

hát csak ezen tudnék röhögni,

föld alá röhögni magam,

ó, sokkal jobb, jobb társaságba -:

ne ütközzem minduntalan

a sok szemetet hordó árba,

vidáman sikló sok-sok szalmaszálba.

1974

Harminchat múltam.

Mire várok?

Valószínűleg a halálra.

Olyannyira zsúfolt a múltam,

amennyire a jövőm árva.

Dög leszek én is nemsokára -

őrült: ezen munkálkodom,

mióta kihúzott a bába

anyámból.

Régóta tudom

és vágyom, sajnos, azt hiszem.

Mert nagyon elég volt. Hiszen

tudjátok.

Egy gyógyszer a föld
annak, ki tántorog a létben,
mert sose szült és sosem ölt.

RAB

Egy gép rabja vagyok. Egy írógépe.
Rababb, mint kurtavasban a rab.
Taposnám, kalapáccsal zúznám péppé.
De nem szabad.
Ó, mennyi mindent megutáltam,
csak amiatt, mivel tilos.
Robbanásig feszült gőzmozdony - álltam:
nincs indulás: a szemafor piros.
Nincs kinek és nincsen mit szemrehánynom.
Végső soron magam rabja vagyok.
S tán nincs is szemafor, mert vakvágányon
állok - már a remény is elfogyott,
az indulásé. Miért? hova? merre?
és meddig, meddig, uramistenem?
Mindegy már. Nincs a terünek se terhe,
és nem segítsz, nem segíthetsz, te nem.
Hát járom, mert járnom kell, míg lehet,
az utat, melyen hajdan elindultam,
s káromlom az összes isteneket
- ennyi az enyém - rabbá-szabadultam.

ÉLETRE

Elzártam magam elől az utolsó utat,
a csillagokon túlit, hol hiába kutat
fürkész szem, okos eszköz, fáradatlan elme,
hova nem követhet földiek égi szerelme,
hová el nem hatol más, csak vágy, csak fájdalom,
és nem enyhíthetem, hiába fájlalom,
jaj, nem enyhíthetem; - elzártam, s mint senki se,
lettem az elmúlásnak reménytelen szerelmese:
ha kérlelem is, életre lehelő csókot ad -
elzártam magam előtt az utolsó utat.

NAPRAFORGÓK

Egyedül vagyok, mint a sárga
napraforgó szomorusága.
Az ég alatt ragyog a nyurga nyár. Száll
a szőke búzaföld. Amarra pár szál
katáng kurjongat kéken
szememnek itt lenn s odafönn az égen.
Ökörnyállal az ős előreköpdös.
Lomboknak készül ezerszínű köntös.

De még zölden üdell a tó,
báránfelhők legelnek rajta, kiknek
szigoru pásztorai a nap-ikrek:
egyik a magasban, másik a mélyben látható.
Fekszem a földön, engedelmes foglya,
s mint magvető, aki marokba fogja
a szórni való élést - én, im,
próbálom megmarkolni szétszólt igéim,
hogy ne legyek egyedül, mint a sárga
napraforgó szomorusága,
s mint ki termett szomoruságra -
talán a sors kivéd
(rakoncátlan hivét);
fekszem hason, hátam vetem az égnek -
csak így ér valamit a földi lét,
szélszórtában napra forgó igéknek.

FÉNYEK AZ ÉJSZAKÁBAN

Sűrűsödik a sötétség,
sűrűsbödnék a fények,
odafönn, ideleenn.
Elülnek szememen.
(Jámbor csibék alkonyatkor
a kotlós ég alatt.)
Elülnek, elpihennek, -
hogy ébren tartsanak.
Vagyok fények szállása, nyugtalan.
Valami ősi borzalom
száll meg éjjelente:
minden éj: teljes napfogyatkozás.
Csak a csillagok,
a pihenők, a nyugtalanítók
szentjánosbogárlanak,
odafönn, ideleenn.
Elülnek szememen.
Sötétben jobban lát a képzelet.
Sötétben könnyebben képzelek
világosságot - mert muszáj.
A nappal: a képzelet kábítószere.
Nappal alszik a teremtő elme,
csak a dolgozó elme éber.
A nagy Idő játszik velem,
hol nyitott, hol hunyt szemével.
Kacsingat, mint egy utcasarki.
Kacsingat, mint a múlt s jelen.
Ez is, az is hív: jöszte, jöszte.
A nagy Idő játszik velem -
nappalaimat lekötözte,

nem szűnik a harc köztem s közte -
mintha volnék csak rosszabbik felem,
hogy kell magam képen törülnöm,
se múltba, se jövőbe züllnöm,
csak ádáz áhítattal ülnöm
lakkcipőd előtt, utcasarki jelen,
első intésedre készülnöm.
- Menjek veled?

- Jöszte velem.

Hová? előre? hátra? körbe?
Elvegyelek? hisz úgylis elhagysz.
Hogy a Jövő mit örökölné?
Tőlem? Ugyan mit. Oly hamar
lejár az örökösödési jog.
Csupán az számít, amit *most* adok.
Nem is hagyakozom hát.

- Pizskos strici!

- No, „haragszomrád”?
Hát haragudj. De hagyj békén.
Hagyj magamra a fényeimmal.
Kacsingass csak előre-hátra.
Gyávázz le mindenkit, megéri:
csak így lehetsz a bátrak bátra.
De ne bánts a fényeimet!
Ez itt álmos, amaz imett,
amaz meg se-ilyen-se-olyan.
(Szabálytalan.

A szabályok csak azért vannak,
hogy legyen mit áthágnunk.
Mert hágni kell.
Vagy föl, vagy csak egyre tovább.
Kihagy a szív, remeg a láb,
de nyugalom sehol.
Még akkor is, ha felköltözött -
fölfelé van a pokol.)
Ó, fényeim az ében éjben.
Áldottak-átkozottak.
Pihenők, ébren
tartók. Hajnalban elcsitulunk.
Nappal kihagy a képzelet.
Nappal a képzelet kihagy.
Nappal hiába képzeled,
ki voltál, ki leszel, ki vagy.
Pizskos strici vagy bátrak bátra.
Undorodol előre-hátra.
Konokul int, int a jelen.
- Jöszte velem. Jöszte velem. -
Míg hív a sok-sok éji fény:
- Te vagy enyém. Te vagy enyém.

CIRCUMDEDERUNT

Körülvettenek engem az élet ördögei, árnyai,
hús-vér árnyak, közöttük csak pokolra szállani
lehet. Megszokható. Hisz évezrede megunt
következetességgel ott az igazi circumdederunt.

Vettenek körül engem rózsák, liliomok,
talajuk televény lélek, talajuk lelki homok,
terméketlen poézis és meddőség, buja.
És itt csukódik be a költészet kapuja.

Körülvettenek engem - körül hogy vettenek!
Hogy iszonyú pofájuk csupa egy rettenet,
hogy csupa borzalom, megkísértés, tömény
kárhozat - Isten, Isten! erre ítéltetem én?

Körülvettenek engem a világ dolgai,
és nincs erő közülük kiszabadítani.
Talán nem is akarnám. Tán így rendjénvaló.
Halál elől ne meneküljön, azki meghaló.

TÖRPE ECLOGA

In memoriam R. M.

Október közelít már, majd beköszönt a november
és a december meg január s a tavasz meg a nyár, majd
újra az ősz -

nem a régi, sosem-volt, ócska legendák
ősze, melyet vénasszonyok égi nyarának alítottak
rég, sosem-volt vének -

az ősz kopog ólmos esővel,
ólom fúródik koponyába, kialszik az élet;
oly fiatal; konokul-makacson hívó, - a szögesdrót
szellemet el nem zárhat -

az őrszem sem lehet ott, hogy
folyton fogja a csonk ceruzát tartó kezét; ólmos
éjeken át araszolgván a sötétben az alvó
társak közt, vigaszul, hogy holnap, a nappali titkos,
orv percekben - mert csak orozva örülhet a lélek -
lássátok s halljátok is, ó, feleim: sose hátrál,
nem hátrálhat az elme -

a test, az rab csak, a költő
itt és mindenhol szabad, ő az erő, a szilárd, mert
óra, mint Antaioszra az áldott, ő anyaföld - a
Láger földje is úgy hat; -

az október fenyegethet,
és a november, lám, fenyegethet a tél, fenyegethet

mindenik évszak, a nappal, az éj meg az őrtorony és a drótkerítés, meg a véredek, és amaz őr, az ebeknél százszor ebbel; fenyegethet az ég is akár odafönről villámmal s a pokol krematóriumokkal -

a költő

csak makacsúl araszolgat az éjben a drága papíron,
csak makacsúl, meggémberegett ujjakkal az éjben,
csak makacsúl, elalélni igyekvő lelke azért se szunnyadhat -

nincsen nyugovás -

még hány nap az élet?

öt-négy-három -

a visszazámlálás valahol már

elkezdődött -

mit számít! -

csak a szó (ez a tett most),

most csak a szó, költő szava számít, dér-hideg éjben
s zúzmara nappalokon -

ha a test csupa csont, csupa bőr és fájdalom is, s koppannak az ólmos-eső-szemek, és az ólom készen a csőben a végkegyelemre: röpdülni:
nem, nem messze - az első tar koponyáig, a Häftling tarkójáig csak, csak -

e Häftling számba se jön már:

embernek nem számít, s állatnak se (hisz *annak* jóval jobban megy) -

nem is ember már, se nem állat

még: költő, akitől idegen nem, nem lehet az sem,
ami állati az emberben, sem pedig az, mi emberi az állatban -

költő, kortanu-szóval

messzekiáltja a kort, miben él, s amiben hamarost meghal -

költő, ki nem ismer más fenytést, csak a szó, a szép szó és betű aljas elorzását (a galádság, rablás, kínzás rémítő, cudar eszköze) -,

ó, nem!

míg az az ólom a tárban vár még, addig utolsó megfeszítéssel, akárhogy is, de a szó, a betű, a vers születik -

kín, mint minden születés -

de a múlás

meg se legyintheti, föld nem rengeti meg, s a tömegsír el nem enyészti; -

konok költő, makacsúl araszolj csak éji sötétben az őszi hidegben -

a föld kegyesebb, mint

őreid: ő majd visszaad írást, szépszavu versed napra kerül -

motyogok, vigaszul, minthogyha csak élnél
testi valódban -,
csak motyogok balogul -

de te hallasz

még a nehéz rög alatt is -

az éjben csak motyogok, de
ájult, sápadt kis szavaim torzak, szinevesztett
hexameterjeim inkább korhadt deszkakoporsót,
semmint bölcsőt - -

ó -

„Mégsem tudok írni ma rólad!”

KIADATLAN VERSEK

1956-1976

ARANYAT, TÖMJÉNT, MIRHÁT

Olyan az én kedvesem
a leányok között, mint
a lilium a tövisek között
(Énekek Éneke)

Aranyat - tömjént - mirhát - az első hó lehulltán
(miként három királyok, csodálón térdre hullván),
ím, ezt hozok elődbe. - - Sok régi sebre írt át
karácsony éjszakáján. - - Aranyat - tömjént - mirhát
fűszerszámot - kenőcsöt -: hazám ezernyi kincsét
hozom - : vigasztalásul csüggedt fejedre hintsék. -
Csillag - : szemed vezérelt sajtó sötéten által.
Gunnyaszt lelkemben lomhán sok kalitkába zárt dal,
és egyedül Te vagy csak, kihez röpnélni *vágyik*,
s kihez *szabad* röpnélni - - messze Föltámadásig. - -
Csillag - : szemed vezérelt - - s vezéreljen továbbra.
Legelső állomásunk: karácsony éjszakája.
Legelső állomásunk - - legvégső menedékünk. - -
- - S szemed csillaga hogyha bánat-felhő mögé tűnt,
és könnyörögve-sejlőn a vigaszt híva-hívja:
ragyogtassa elő az arany - tömjén - s a mirha.

A kor leple lehullott. Megláttam ronda testét.
És lelkemből kitépte, amiért érdemes még
(vagy érdemes *volt*) élni. - - És Rád találtam akkor.
S a célunk mintha látnám attól a pillanattól.
Te vagy, hogy legyek én is. S nekem azért kell lennem,
hogy ki-nem-nyílt virágként nehogy meghalj Te bennem;
Te vagy, hogy legyek én is, s ne dobjam el a ronda-
rút életet magamtól - - („hát halhatunk halomra?”),
mert nem megy egyre immár, hogy mit se hívő hittel
mit és hogyan cselekszem - : a Te lelkedre is kell
vigyáznom lelkem mélyén - -, mint szép japáni vázát
derűs múzeumokban gondos kezek vigyázzák,
hogy por, piszok ne érje, és szemverés ne rontsa - - :
hát így ügyel Te rád is lelkemnek csonka roncsa,
mert *nem Tied* az élted - és nem enyém az éltem;
felelnem kell Te érted - és felelned kell értem,
adósod vagyok mindig - adósom vagy örökre,
s a pár napunk, mi van még, *e* rovással pörög le - -
ó higgyünk benne, Kedves, - élni másképp ki bírna - -?
Legyen zálog reá ez arany - tömjén - s e mirha. - -

Szerelem ... - - napsütéssel, milljó nyíló virággal,
rügy pattan csóközönből, az ég alatt madárdal,
organabúgásként száll gólyák jövő csapatja,
és élet-illat lebben minden halált tagadva,
a holt nedv szárba szökken, ha tüzek csókja támad - -
- - a mi szerelmünk: ősz, tél. - - A legtöbb csókja: bánat. - -

Így, hulladozó szavakon de nehéz kibeszélni magunkat.
Ősrégi, kopott, üres és keserű zörejük, jaj, eluntat.
Szóljon dalolón-derúsen-szomorún csak a csók, ez a csöndes-
némán csacsogó csevegés - - s odakünn-idebenn sűrű csönd lesz,
elillan a föld, elalél az erő, - hevesen csak a vágy szól - -,
- - ujjad pici mozdulatával a homlokomon belejátszól
a gondolatokba; - - s e zűrzavaros fej a jó pihenésre
válladra simul; - - csak a szem marad éber, örömtele nézve
mindig-remegő vonalát a kinyílt, kereső kicsi szájnak - -
- - s az új örömeik szívem átölelik - -
- - s jaj, a régi keservei fájnak - - ...

Csönd, Kicsi, csönd. - Csak a tél, csak a szél, csak a hó susogása
súgja az ablakon át, hogy az emberek élete, lelke de árva.
Csönd, Kicsi, csönd. - Ügyeljünk, hogy a boldog, a hímes, az illatos
álom
össze ne törjön. - Az éjjeli égre kiült ragyogás a karácsony.
- Fogjad a bánatos-árva kezem, simogasd pici-halk-puha nessel - - :
úgy akarom, hogy az álmok ölen-aluván soha már ne eressz el - - ...

Aranyat - tömjént - mirhát -
(miként három királyok
ím, ezt hozok elődbe - - :
egy kicsikét vidáman - -
Szerelmemet szívedbe
karácsony éjjelén ez

karácsony ránk borultán
szeretón leborulván),
íme: hozom a lelkem
egy kicsikét leverten.
örök betűkkel írja
arany - tömjén - s e mirha. - -

SIRATÓÉNEK 1456-BÓL

Sírton-zokogjatok
ujjam alatt, húrok!
Vitézek virágát,
gyöngéknék gyámolát,
magyari erdőknek
kőkemény tölgyfáját,
ozmánok ostorát,
hunyadi havasok
sudár fenyőfáját
villám kettévágta,
földre is sújtotta,
szilaj koronáját
porba is tiporta,
ott ő büszke éltét
mindjárt kioltotta -
sírton-zokogjatok
ujjam alatt, húrok!

Buda büszke vára, többé nem látod már,
ki dicsőségének szemtanúja voltál!
Bakonynak erdeje, hullasd el a lombod!
Tokajnak szőleje, tőkéd vért véreddzék!
Duna danás habja, folyásod megálljon!
Vég Temesnek vára, bástyád gyászt öltözzön!
Kárpátok bérci, könnyetek omoljon!
Hunyadvár, tornyodat súlyos bánat húzza!
Füvek, hajoljatok barna földi rögre;
virágok, arcotok harmatkönny öntözze;
törzseteket, ti fák, a kín hasogassa!
Madarak, szárnyatok ólom kösse földhöz;
ti medvék, farkasok, jajgó üvöltétek
kemény kősziklákat is megremegtessen!
Őzek, vinnyogjátok bele a szellőbe
könnyező lelketek óriás fájdalmát!
Vihart hozó felhők, hullton-hullajtsátok
súlyos könnyeteket: tengerekké nőjön!
Országok népei, szívetek hasítsa,
szablyaként vagdossa halálának híre!

(- - Hideg vasát hideg keze szorongatja,
páncélja megdermedt tagjait csókolja,
hős lelke tükrének parazsa kiégett;
pogányok inait remegtető hangja
nem ad már parancsot bátor seregeknek!
Égten-égő szemmel vitézei sírják
szomorú halálát, gyászos pusztulását - -

Föld mélye, készítsél puha ágyat néki!
Hegy gyomra, testének adjál érckoporsót!
Borítsd rá sötétlő szemfedődet, éjjel!
Ringassátok, erdők, szélben hajladozók!
Forrás, te csobogjál igaz mesét róla:
népe dicsőségét, török rettegését: -
kőszikla, fejfának sírja elé álljál;
virágok, koszorút teremjete rája!

(- - Özvegye siratja, fiai zokogják -
fájdalmabb fájdalom senki másnak nincsen;
dali paripája megremegve várja;
- haj, de sarkantyúját vékonya már nem érzi,
haj, de csatazajtól nem ijedő füllel
nem hallja meg többé hangját asszonyának,
sem a zokogását ifjú fiainak - -)

Barna rögök, testét ha befogadjátok,
hősi-nagy erejét el ne bocsássátok:
acél-búzaszembe szívó gyökér szívja,
utódai egyék éltető kenyerét,
s rája gondoljanak, példájukul álljon; -
tápláljatok zsenge füveket belőle:
kiknek ágya lészen pihe-puha pázsit:
róla álmodjanak csodás aranyálmot; -
tápláljatok sudár fenyőfát belőle:
örök dicsőségét égbe nyúlva mondja; -
- rög-ágyából forrás szökkenjen a földre:
óceánhabokig elszállítsa hírét:
hadd kiáltsák bele viharzó viharba; - -
így éljen ő tovább, évezredek át
emberek vérében, pázsit nedveiben,
fenyők gyantájában, sudár ágaiban,
forráscsobogásban, óceánhabokban,
viharzó viharban - mindörökké éljen!

Dallal daloljátok
ujjam alatt, húrok:
vezérek virága,
gyöngéknék gyámola,
magyari erdőknek
kőkemény tölgyfája,
ozmánok ostora,
hunyadi havasok
sudár fenyőfája
idők zúgásában,
csaták viharában
büszkén tör az égnek; - -
örök dicsőségét
dallal daloljátok!

Kolozsvárott, 1956. szept. 21-én

SPARTACUS EGYIPTOMBAN

Széljegyzet Howard Fasthoz

1

Mezítlen talpad szikrazuhatag
szurkálja-sebzi ... Ez a sivatag ...

Ágyékkötőd is fáklya már ... kevés,
kevés még mindig ennyi szenvedés?

- Hát lángnyelv lesz a lánc is lábadon
(ne is próbáld lerúgni lázadón),

s a nyelved is fájó marék parázs.

Szemed: vakító tűzkigyó-marás.

Gondolat-gőzzel telt kazán-agyad
robbanni kész ... - Nem, nem, még nem szabad!

Csak rakd a máglyát - lángot lángra fel,
még akkor is, ha téged éget el,

csak rakd a máglyát: szokd meg a tüzet
- s reméld, hogy gyúlnak még egyéb tüzek.

2

Már itt az este. Moslék-ételed
(az egy, ami nem éget: langy-meleg)

szürcsöld föl ... lassan ... minden csöppje: vér ...
szükség van rá ... Millió kis fehér

idegszálad feszítsd meg: úgy ügyelj,
hogy még a szaga, az se vesszen el!

3

Aludj, rabszolga ... - Túl a tengeren,
ahol citrom, narancs - s rabság terem;

a Vezúv gyomra mélyen megkorog;
kavarognak a lávafolyamok,

melyek hamvából - örök oltalom -
szobrod fog állni a hegyoldalon.

GOLYÓSZÓRÁSBAN

Nincs pajzsom, páncélom, vasingem,
körüldongnak a golyók engem,
körüli a szavak, a szózatok,
a májig-veséig hatók -
és védtelen a test s a jellem

a zubogó frázisok ellen;
mint combjából a vért Balassa,
kell hogy a lélek elfolyassa,
ami kis élet, e mihaszna
belé szorult -

póráz a lelken
(mely istenségtől beleverten?),
szoros a szíj, rövid a póráz -
golyók, golyók, sűrű a szórás;
úgy látszik, ily kötést kötöttem,
két part között, én, kikötötten.

HÓEMBER

Hóember nélkül nincs tavasz.

Ihaj, hóvirág,
tyuhaj, ibolya,
s májusban rázendítenek az orgonák,
és meghódol a Vénusz.

De hát
hóember nélkül nincs tavasz.
Valaminek csak el kell olvadnia?!

RÖVID VERS AZOKNAK, AKIK HÁTRAFELE NÉZNEK

Sorban, szépen. Virslit adnak.
Gyűlünk, gyűlünk egyre többen.
Hogy előttem sok az ember?
Fő, hogy sok van már mögöttem.

ÉN AZT HISZEM

Én azt hiszem,
hogy akik
szüzen halnak meg,
pokolra jutnak.

SZÓNÉK RUHÁT

Szónék ruhát a világ álmaiból,
de nem mindig akar egyet az ész
s a gyomor.

Finom szövetet éhesen?
Vagy olcsó dokkot jóllakottan?
Tízezer éve kérdezem,
csoda, hogy még meg nem háborodtam.

Szónék ruhát a világ álmaiból,
de nem mindig akar egyet az ész s a gyomor.

Zsákutca, zsákutca. Bizakodásom
legörbül, legörbed nevetésem.
Zsákutca, zsákutca - hol a kiút?
Hát átmászom a kerítésen.

Szőjünk ruhát a világ álmaiból.
Ha jóllakott az ész, mit számít a gyomor?

FÖLDIEK

Babaketrec, poklocska,
poklocskám,
égő csipke-
bokrocskám,
hol én kárhozom
beléd,
hol te szállsz alá
az ég
sugarából,
csipkebokron
lánggal égő
kicsi poklom.

HARMINCÉVES KORÁRA ŐSZ AZ EMBER

Harmincéves korára ősz az ember,
fejbúbig rokkant harmincévesen.
Nem mer a világosságra kilépni,
nem mer meghunyni a sötétbe sem.

Furcsa hernyó az ember: hogy *virágja*
önnön benső részeiből kirágja -
kivedli, s élettelen-szárazon
utolsókat vonaglik már a szón.

Így mi. Én is így, Te is, szívem, így.
Hinnél, szegénykém, de hát mire higgy.
Majd ajtónkon - homlokunkon - megírjuk,
mint Dosztojevszkij hőse, hogy: egérlyuk.

1974. III. 22.

ÁPRILIS

a hó a hó a hó haj
a fű a fű az óhaj
a szél a szél jaj ó jaj
a tűz a tűz a főnti
alant vízzel előnti
a kis madárka csápít
a csápos nyújtja csápít
ah április te csáb itt
nem értvén a betűkhöz
tükröd csorbítva tükröz
mert minden út nem Rómába
vezet csupán egy idiómába
vezet
ah április még ezt is élvezed
(lassú tűzű írógépen
írtam ezt áprilisképpen
s bárányfelhő-forma képem
kitágultatván az égen
teljes földi-égi épen
ahogyan adódik éppen
földi-zölden égi-kéken)
ó április szegény botor
te hónapoknak koldusa
ki mindig csak csetel-botol

CSONTOK

Prof. Dr. Fazakas Jánosnak

I

Csontok, csontok.
Hogy csikorogtok,
építtek-bonttok, javítottok-ronttok.
Bőrömön kiárad a láz.

A rádión egy koponya,
vicsorít foghíjas vigyora -
- hát talán ez a vég, veszett
csont-végezett oly élvezet?
S e csont vigyor az, mely mindent megmagyaráz?

Amely lesznek:
összekoccan bennem a váz.

Mész, foszfor, élet-termelő,
szorgalmas vörös csontvelő.

Csontok, csontjaim, csikorogtok,
amíg élek, amíg éltek.
S ha a halál késes angyalai
húsból kiheréltek:
ti őriztek engem tovább,
évszázadoktól meggyötörten.
Tanúm leszel, ásványi váz.
Hogy nem hajlottam. Hogy csak törtem.

II

Időm egyre kevesebb
- s ez nem keresztény misztika - -
E világon mit keresek?
No, keveset.
De most nem illik a panaszkodás,
költői kotkodács,
minden napra egy vers - pardon: tojás,
utókornak fehérje, vitamin.
Vagy még az se: csak annyi, hogy legyen
elcsámcsognia valamin.

III

Nem keresztény e misztika,
inkább amolyan istenátka:
féreg bújjék bőre alá,
aki az időt kitalálta!
örölje hagymáz, kolera,
rohassza csoma, pestis! -
Káromkodom, lám, s hogy ver a
szívem - túléltem ezt is;
nem sokkal, persze. Az Időtől,
e nyamvadtt cinikustól
túl sokat nem remélhetek.
Így hát a költő kussol,
hiszen elképzelni se tudja
- oly eset s oly esetlen -
a halált. De valljuk be csak:
az öröklétet sem.

IV

Misztika ez, de nem keresztény - -
sárgává érnek mind a csontok.
Ízületeink addig is
ropják a táncot, a bolondot,
velük totyog öregesen
(mert bölcsen s higgadtan) a váz.
Amely végül maga marad.
S amely végül mindent megmagyaráz.

V

Misztika ez, de mily pogány!
Hogy a verejték is kiver.
Olvaslak - a halál jogán -,
fejlövéses Apollinaire,
jogán a halálnak, amely
hozzád süllyeszt - hozzád emel.
Nincs vég. Végem csak énekiem van,
mert tudom, hogy *lesz*. - Gyúl a vád
létem ellen, s én motyogok:
hogy: *előre!* - vagy csak: *tovább!*

1967

ÖKÖL

szorítsa magát ökölbe
a „minoritás” a „törpe”
botorkáljon körbe-körbe

szerezzen kardot ha ölne
áldozatát kapja ölbe
ragadozó béke ölyve

régen elporladt ökölbe
szunnyadunk régen megölve
így várakozunk a másik
íratlan föltámadásig

MÁRIA, ANYÁCSKA

Mária, anyácska.
Mennybeli, földön.
Szerelmed magamra
öltöm.

Künn zúzmara még,
benn búbos tavasz.
Bennem maradék
hitet fakassz.

Dajka tekinteted
magamra öltöm.
Mária, anyácska,
mennybeli, földön.

Hiteket hiteget
öledben Ő.
A mulandó.
Az eljövő.

Szemedbe nézek.
Szemembe ne nézz.
Virágom világa
penész.

Penészes lilium -
szirmok eleven
síromon. Elaltass
örökre, szerelem.

SZKIZOFRÉN EURÓPA

Ujjgyakorlatok

1

DOBORJÁN

szeretnél találkozni Liszttel -
kívül a tisztelt század tvisztel - -
fia vagy - tiszteld mint atyádat
élsz alakítsz - fiad a század
te megtartója - ő eltartód
lusta vagy -: kezeddél hat alkot
ne keresd itt az istenit -
méltatlanért is istenít
a kor ha egyszer rászokott
(te is kokott ő is kokott) -
szeretnél találkozni még itt?
újat még nem és már a régít
se lelnéd - csak a század tvisztel
minek is találkozni Liszttel

2

MÜNCHEN

Germán combok. Szöke pihések.
Fölöttük nem is vénuszdomb, de hegy.
Kapaszkodj föl reája, vándor -:
árja, nem árja, egyre megy.
Az ékszerész kirakatában
öröklét: „Vegyen aranyat!” -
Világos sör meg barna. Ennyi,
mit germán csöcsű anya ad.
Germán szem. Réveteg vigyor.
Reád néz. - Ei, Sie sind ein Fremder! -
Legyint, s elsőprő mozdulattal
téged félre és új sört rendel.

Schwabing. Még kilenc óra sincs.
A Frauenkirche hagyma-tornyát
nézed. - Ei, die Fremden seid *ihr!* -
Szunnyadnak pokoli tivornyák.

Az U-Bahn-állomás felől
néha valaki elsiet.
Itt künn olyan fegyelmezettek.
S történelemelőttiek.

3

KICSI SELLŐ

Fölcücscent gömbölyű köre
- kecses, patinás kicsi bronz.
Mereng a kikötőre -
álmot, gyereket idevonz.
Bennebb fák, buja bokrok -
513-as sír, Assistens Kirkegárd.
Hol öröklétbe botlott,
ki több, mint apja volt.
Nekünk is. És kislánya vigyáz,
örködik apja megannyi fián.
Nem illik ide gyász.
Nyugodj, Hans Christian.

4

TORZKÉP

Ajka henna,
haja búza,
búzavirág a szeme;
ha nem lenne
enyhe búze,
talán tárgyat képzene
imádatra -
immár gyatra
rája, és igaz az is,
nem a lőre
szól belőle,
annál rosszabb: a hasis.

5

SZÜLETÉS NAPRA

**Az utolsó németnek: M. E.
úrvezető- és matematikusnak**

Itt látható és hallható
Salzkammergut. Hallstatt. A tó.
A Grüner Baum-szálló. Kivont
fenyegetésként fönn a „csont-
ház” - lábszárak és karok
és a koponyákon marok

életül (és nyilván papi
áldással): pingált-kék babérlapi.

Hadd kapják meg a holtak is!
Legyen nekik könnyű a giccs.

6

HAMBURG, SANKT PAULI

No, hát itt még a vesztett
béke miatt morog
(vagy csak a pénzért reszket?)
a kirakat; keresztet
(oly hasonló korok
fa- és vas- és horog-
keresztjeit) kínálja -
ha kinek kidobott
márkáját szíve tája
nem fájja; - utcával odébb
nyüzsög az ifjúnép,
ahol örök
pasztőrözött
köménylevest
piaci múzsák csecse ont.
Áhítatod levesd,
fordulj meg egyenest,
hagyd e vénuszdombnyi Helikont.
(Hányinger: múzsa rúzsa.
Alatta vágóhídi marha húsa.)

7

MAUTHAUSEN

**IHR, DIE EINTRETENDEN, LEGT JEDE
HOFFNUNG NIEDER**

**Nicht weit van Linz, 170 km von Wien entfernt,
ragt inmitten einer märchenhaft schönen Landschaft
ein festungsartiger Bau empor.**

(Útikalauz)

A táj mesés, valóban.
Ha épp nem ácsorog
napon-fagyon s a hóban
az ember, elkopott
facipőben, földetlen
fővel, s ha nem korog
gyomra, s a csont-bőr testen
nem pusztán szita zsávoly,
vagy a mélységbe-estén
tüstént föl nem világol
ama fény, az örök,
mig lépcsők magasából

- Prachtvoll, nicht war? - röhög
az SS; szép, valóban
a vidék, szerfölött,
ha ideleln, a tóban
éppen nem fuldokol
- csirke az úsztatóban -
pár „Untermensch” fogoly;
a többi - háton ötven
kiló gránit - lohol
lépcsőn föl, s rájadöbben,
hogy itt csak lefelé
van út - és egyre többen
járják; - választhat-é
üdvöt, másat, csapatjuk,
az élőholtaké?
A látványt kóstolgatjuk -
csodás a táj, mesés.
Nap nem perzsel; aranyjuk
fák szórják; hóesés,
fagy, zápor nem diderget.
Csak az emlékezés.
Lidérces képe kerget.
Téren-időn üzen.
„A holtak énekelnek.”
Hallik még, Mauthausen.

8

A BIRTOK

betyárok Bismarck birtokán
képzelt tűzön képzelt tokány
képzelt bográcsban talmi a
romantika mert halnia
kell a szálerdő elnyúlik
- kérkednek - majdnem Berlinig
kicentizett tenyész-világ
világjáró haramiák
kényelmére a közeli
forrásból nehéz moseli
odább benzin olajok a
kávés sör szóda tej Coca
csurgói s nem messze a vas-
kancellár sírjától lovas-

iskola (innen hozza Hans
a trágyát) utas átrohansz
haramja Bismarck birtokán
aszfalt-gyöpön kőszéntokány-
kátránypüré-orlonsaláta-
ebéd után s ha ki se látta
DDT-t köpsz s a fübe le-
heversz s akárcsak Húbele
szaktárs e szkizofrén világot
imbolygó délibábnak látod
melyet - hogy meghülyülsz bele -
valamely vak, fejedre rántott
Hamburg-Aumühle, 1972. szept. 24.

MONDÓKA

Verset írni *be* nehéz,
C. ha az elme csenevész,
ha belepí a penész,
ha a tinta vértelen,
ha kihagy az értelem,
hogya a vér se piros,
nem fehér a papiros,
züfecelni ha tilos,
istenkedni ha szabad,
elgurulnak a szavak,
midőn a száj szólana,
a nyelv minden szólama
kitörekszik, kitolul,
hogya a lélek kiborul;
ha követni hivatott
az ember a divatot,
s hogya már nem fiatal
s leköti a hivatal;
életéből már kinőtt,
s nem imád egy pici nőt,
s nem imádja semminő
őzbokájú pici nő,
hogya a toll, a botor,
kínrímek között kotor,
s rója képeknek kusza
vonalát a ceruza;
ha nyugton elmondhatod,
hogya még egy ép mondatot
sem tudsz írni; ha a vad

kavargásban a szavak
elvesztik értelmüket
s gügye minden és süket;
hogya már az ég se kék,
ha meghalni mégse kék,
ha tapasztalatcserél
az, aki prücsköt herél,
és aki jeget aszal,
ellát mindenkit kazal
bölcs tanáccsal; ha a rút
záport, égiháborút
lubickolják a libák,
hogya vannak még hibák,
ha már nincsenek hibák,
ha már a zab se hegyes,
F. ha az Utunk se vegyes -
verset írni se nehéz - da C. al F.

TÓZSGYÖKERES CSUJOGATÓK

Kolozsváros olyan város
sárig sarkantyú van rajta
abban lakik egy mészáros
kinek neve Cassius Kay van Roudoudou

*

„Már a székely alig győzi,
Már veszélyben a nagy zászló,
De fölharsog a kiáltás:
„Uram Isten” - és Sepsiszentgyörgy.

*

Mert csak annak megy jól dolga,
ki népszolgál mint népszolga,
szolgálatját teeléd
leteszi mint népcseléd,
ellen én se állhatok
- nem vagyunk mű állatok
és ez helyes állapot -,
én sem állok itten ellen
- nincsen abba báj, se kellem -,
ettől várok csak hatást:
végzek népmosogatást.

*

-aiság és -eiség,
te is, pokol, te is, ég,
s kiket ide képzelek:
tik is, tik is, szép sereg
izék, csillagrendszerek,
égyétek, mi engem éget:
-aiságot, -eiséget.

*

És mivel a tőzsgyökön
tartom én a köldököm,
és mivel nagyon sokér
kapható a tőzsgyökér,
emiatt a tőzsgyökön
tartom én a köldököm,
bár akadnak - tudni rég -
szögletes, félholt spinék,
őköt rosszul nevelék,
nékik soha nem elég,
bár magasra emelék -
vajh ki tudja, nem e lég
tészi eztet - átok, átok.
Hol vagynak a jó barátok?
Olvassák a Jóbarátot.

*

KENT volt, Táncsics Mihály,
a mi kora lelkünk,
Dániel ugarján,
farsangoknak földjén
szenvető szerelmünk.

KOZMOPOLITA CSUJOGATÓK

Bár sok torony ott se látszott,
nem köll lebecsülni Grácot,
van ott jó ser, ugye, srácok,
ám szerepet ott se játszok,
nem én, se Bécsütt, se Grácott.

*

Nem vagyunk mi poroszlók,
amér látánk porosz lót,
ki-ki egy inteGrál-lovag,
nem vagyunk mi poroszlovak.

*

Furcsa város az az Oslo,
nincsen ottan kalács, foszló,
van sok jó autó, nincs rossz ló,
vagyon fjord is, ködbe oszló,
jaj, de nincsen kalács, foszló,
nincsen liszt, kovászos massa,
assincs, aki megdagassza,
eszi vendég, ámbár ümget,
ostyával a sós heringet.

*

Nincs nálunk vámolni holmi,
cuccunk csupádon stockholmi,
hol a finánc téved, hol mi,
így hát nem kell begazolni,
csak létünket igazolni.

*

Hogyha nem vagy eretnek
és elindulsz Keletnek,
vannak, akik szeretnek;
ha elindulsz Nyugatnak,
vannak, akik ugatnak,
jelzőket is aggatnak;
jobb, ha kikötsz Északon
akármelyik évszakon,
avagy kemény télen
jobb, ha kikötsz Délen; -
tanács akad még, de rég fáj,
hogyan miért nincsen több égtáj.

*

Oh, ulmi templomtorony,
mennyei szent bútorom,
világ legmagasabb tornya,
el nem ér földi tivornya,
ah, tivornya el nem ér,
tornyosodj a lelke mér'.

*

Nyomasztó a dóm, a kölni,
ezt tudnám csak örökölni,
örökölni csak ezt tudnám,
s ha már nincsen kecsded dudám,
állok megfürödve, bután,
délelőtt is meg délután;
szülni sem tudok, sem ölni.
Nyomasztó a dóm, a kölni.

FOGLALKOZÁSOK

A gőzgazdász mozdonyt vezet,
s bár neki tán nem élvezet,
mégis kivágja a rezet,
s ahol csak van sín-erezet,
ő elszállít, ő elvezet.

A statiszta, ha stapiszkos,
kencét, ördög-tudja-mit mos
le képérül; van, ki henceg,
van, ki költő gyanánt herceg,
amíg néki is a percek
tovatúnnak, tovaszállnak;
vannak, kik esőt kaszálnak;
az álomtitkár megrázkód-
tatva, izgón magyarázkód;
festőcskéből lesz festőcska,
hogya özüll, s vászna mocska
senkinek se kelletik már,
és pénzből döglött tiknál
jobbra immár nem telik,
s közben éltük éldelik
ifjú zsenik (vagy: titánok,
kiket nem zavarnak *tánok* -
okozat ez, avagy tán ok?);
molett intermezzoszoprán
hektó levegőt beszopván
kiengedi giccs-keretben
némely Kálmán-operettben,
hogy remeg a festett égbolt. -
De, azt hiszem, már elég volt.

A.B.F.R.A.

„Vadvirágos, tarka rét,
rajta sok kis margarét”,
nem valék ily marha rég,
ily bolond rég nem valék;
marad hamvam egy marék,
majd, ha egyszer meghalék;
nincsen nékem nyersselyem
üngöm, malac-perselyem,
nem perselygek malacon,
nincsen abba nagy haszon
se télen, se tavaszon;
gondolkodom csak azon,
hogy hajam behavazom,
ha egy hölgy, egy amazon
be nem dobja a csalit,
mellyel megfiatalít.

NINCS MÁR NÉKÖM ...

Nincs már néköm semmi bajom,
nem hagyom megnőni hajom,
és ha engedtetik - vajon? -,
kakastéjen, varjúvajon
tengek-lengek, lógok-lígek
és költői tűzben ígek,
lengék-tengek, lígek-lógok,
Utunk mögött ógok-mógok,
lógok-lígek, tengek-lengek
(de, mondom, csak ha megenged-
tetik); - tengek, lógok-lígek
és költői tűzben ígek,
míg az ördög szól: - Már hozom
is a katlant - s elkárhozom.

A VERSÍRÁS IS ...

(Jambusban)

A versírás is elmebaj.
Ah, rendes ember elve, hajh,
bocsánatosképp lesz ilyen -
közeli és messzi
beszámíthatók csak alig
ezek a rímelő palik;
bizony, az ember gondja-sorsát
alig tanácsos bízni borzsák,
nőcsábász s ég-tudja-milyen
pofákra közel-messzi.

Idegek kötél-táncosi,
előállt a mentőkocsi,
mert rendes ember elve, hajh:
a versírás is elmebaj.

VERSET ÍRNI ...

(Ugyanaz tracheusban)

Verset írni elmebaj -
rendes ember elve, hajh,
hogy lehetne másegyéb - - :
hogyha főzték, hát egyék
költő urak sok süket
(szánj meg, Isten!) ... versüket,
hisz nem is olvassa más

(nem csalás, nem ámitás),
nem bizony, csupán maguk
meg vajegy családtaguk -
bár ugyan nem érti az se
(ezt, igaz, sosem tudhassa
senki) - - no, s még ki vagyon?
koptatván szemét nagyon
(ennek már ez a sora)
a nyomda korrektora -
igaz, ő is csak muszájból
és fél- avagy teliszájából
káromkodva ... Elmebaj!
Rendes ember elve, hajh!

FEHÉR BORRAL

Nem ülök én magas lovon,
apró betűimet rovom
középmagas karosszékben
(se nem csúnyában, se szépben),
s bár lakásom tömeg-fokon
lepik férgek polos-jogon,
vagyon arra mégis jogom,
hogy akármely honi bálon
túltehetek Hannibálon,
aki, tudjuk, egy esetben
áttáncolt az Alpeseekben
(vagy pedig az Alpokon?) -
Hannibálon, kannibálon,
hulla-toron táncot járón;
nincs nékem nyakamba járom,
csak a magam táncát járom,
s a rímeiket lopogatom,
hogy a szemem kopog; atom-
fizikával apolgom
fáradt fejem; sorsom rovom,
ám nem ülök magas lovon;
mégyek bálba, mivelhogy ott
nem vagyok én gügyefogyott,
és ha vigalmam lefogyott,
akkor otthon tartózkodom,
írok, írok s fehér borral
- mely tudvalevőn vért forral -,
fehér borral kumiszkodom.

MAGAMNAK

... vétked a végleges eskü
véges erényeidért
(Hárs György)

Kevés emléken, sok szomorúságon
kívül mit tudtál adni?
A kis jót is, mi néha volt,
kész voltál eltagadni.

Minden ütésed ér valakit:
a rezgő levegő
hordja öklöd cikkanásait,
a világ fájdalma nő -

vétetlen is vétsz, úgy vigyázz!
rád törnek a véletlenek!
Tán még az a legboldogabb,
ki csak önmagát marja meg.

Ne üss, ne nehezítsd a földet!
simogatni tanulj meg!
örülj, kinek örülni tudsz,
hisz neked is örülnek.

Átkozódtál és pörlekedtél,
mert magad elől menekültél,
s kerested: ki hibás a bűnért,
amelyet - hányszor! - elkövettél.

S most itt fájsz, másként nem tehetsz,
mert szeretetlen is szeretsz,
s mert késő, mindent elkövetsz,
és mert nem szabad: nem feledsz.

Fájnak füveid, erdeid,
fáznak folyóid, hegyeid,
elvadulnak viharaid,
megnémulnak madaraid.

A kő, amelyet tóba dobtál,
mennyi hullámot vadított már!
Hol a kéz, amely elsimítná?
s a szív, ki erre bátorítná?

Hogy finnül lilja: liliom,
s: liljani! - motyoghatod,
míg bámulod az érdes szavú,
tolató vonatot,

míg a csillagok odafent
kuncognak méla gúnnyal,
s míg részleges rendet teremt
a rendezőpályaudvar:

szavaidban legalább:
hogy fejedre ne hulljanak vissza,
s hú lehess, mint a nyugtalanság
s mint a nyugalom: tiszta.

Magaddal szemben nem lehet már,
ami hazudni kész.
Állsz, mint a gyermek, ha ablakot tört
s remegi a verést.

SZERELMES VERS MEGRENDELÉSRE

Gyanútlanul mentem az utcán.
Jött szembe a Társadalmi Megrendelés.
Enyhén kopasz volt; dohányzott, de nem
szenvedélyesen.

Írjak egy szerelmes verset - mondá.
- Szerelmes vagy? - kérdeztem én.

Holott nyilvánvaló:
a társadalom egyik fele
mindig szerelmes
a társadalom másik felébe.

De ő most hazudott:
- Nem, nem magánhasználatra kell.

És én tovamentem az utcán
az Alfa Centauri felé,
keresni valakit,
akinek
a szerelmes vers magánhasználatra kell.

Míg meg nem találom, nem írok.

FÜSTKARIKÁK

1

Reggelem langyos, délelőttöm
iramodó, a délutánom
vágtazik -
nincsen álmom,
az éjszakám pisze,
és csak amiatt élek én,
mert nincs időm meghalni se.

2

Paradicsommadár koromban
- paradicsomkakas: -
karomban
(azaz: karmomban)
tarték egy paradicsomtyúkot,
s amint a tyúk lehuppant,
megölte bennem a kakast,
s föltámasztá a paradicsomkappant.

3

A jégmezőn a Sarkon
jégtábornúznél tartom
lagzimat.
De jaj, micsoda átok,
ötszáz mérföldről odagyúlnak
és szemlehungya és üvöltve körbeülnek
az eszkimókutyákok -
ez ám a vak szimat.
Ne bántsátok a lagzimat!

4

Az ürge éljen ürgemódon,
és meg ne kívánja az ódon
szauruszok életét.
A hörcsög éljen hörcsög-éltet,
kamrája télen át eléltet;
pofazacskója: bankbetét.

5

Hajnalonta tente-tente
még aludnám, - a fülemben
valaki besétál.
Hát elmegyek a fülészhez,
a fülész pedig kikérdez:
- Mondja a mesét már:
hogyan jár az illető?
van-e a lábán cipő?
- Nincsen, nincsen - mondok.
- Hát vessen el minden gondot -
mondja ő.
Ég az arcom öröm-lázba,
el is mentem, ám
jött utánam a fülész szaporán,
s visszavitt a diliházba.

6

Tarisznyámba rókagomba,
rege-róka-rejtem,
a lakásom katakomba,
s akkor rúgnak valagomba,
mikor nem is sejtem,
rege-róka-rejtem.

7

Olyan hasznos műhelyre leltem,
ahol megfejelték a lelkelem.
A lelkelem hát fejes.
Talán így is helyes.
De él bennem a sejtelem:
hogy talán mégis helytelen.
Ki fejt meg, rejtelem?

8

[nincs]

MEGVERT AZ ISTEN

(Kézirattöredék)

Megvert az Isten
élettel.
Meg a szerelem:
élnem kell.
Meg a halál is:
félnem kell.
Megvert az Isten
élettel.

Meg a poézis
vallással.
Meg a muzsika
hallással.
Meg az éj éber
alvással.
Meg a szerelem
egymással.

Fekszem, virrasztok
megverten.
Balekség díját
megnyertem.
Ostobaságét,
én, marha.
Lettem ilyen kész-
akarva.

Lettem, hát lettem,
nyöghetem.
Nincs piros ászom,
tök hetem,
tűdöm akár ki-
köphetem - -
lettem és tettem -
nyöghetem.

Lettem, hogy legyek
végtére
ország-világnak
cégére;
ki tudja, ilyen
cég ér-e
bármit is - járjunk
végére.

Föld alatt dől el,
nem másutt,
föld felett, füstben -
nincs már út,
akadjon az, ki
megértse,
ne vélje, hogy csak
azértse.

Függök a légben,
és a föld közt -
választhaték vón jobb
időközt?
Mindegy. Hisz nem én
választék.
Legfönnebb, hogy nincs
választék

hajamban - ez is
valami.
Ki tud mindent meg-
vallani?
Ki tud mindent meg-
hallani?
Vagyok. És ez is
valami.

1973. augusztus

-&-